

ӘІІ 312.122
178

АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

FOLIANT
БАСПАСЫ
Нұр-Сұлтан
2021

УДК 821.512.122
ББК 84 (5Қаз)
А78

А78 **Арқаның Ақберені:** (Рух кітабы) / Құрастырған және кітап материалдарын әдеби өңдеген Еркін Мұсабек. - Нұр-Сұлтан : Фолиант, 2021. - 256 б.

ISBN 978-601-338-950-9

Кітап кейіпкері Қасымбек Медиұлы Медиев - елімізге есімі мәшһүр қажырлы қайраткер. Абыройы асқақ тұлғаның ел жүрегіндегі бейнесі мәңгі өшпейді. Жинаққа топтастырылған естеліктер мен жүрек жазбалары соның дәлелі.

Қасымбек Медиұлының Қазақстан мемлекетінің нығаюы мен гүлденуіне қосқан сүбелі үлесі мен ерен еңбегі қоғамнан да, халықтан да шынайы бағасын алған. Десек те туған жерінің бір түп жусанына да шынайы жанашырлық таныта білген тұғырлы тұлғаның тағылымды тағдыры уақыт шығыршығында шыр айналған күндердің шапағымен шырайланып, болашақ ұрпақ үшін өнеге болуға тиіс-ті. «Арқаның Ақберені» кітабының да мақсаты осы.

Толымды жинақ жас ұрпақты отансүйгіштікке үндеп, туған елге қалтқысыз қызмет етудің жолын Медиев тағдыры арқылы меңзейді.

Кітап көпшілік оқырманға арналған.

УДК 821.512.122
ББК 84 (5Қаз)

ISBN 978-601-338-950-9

© Құраст., Мұсабек Е.
© «Фолиант» баспасы, 2021

ҚАЖЫРЛЫ ҚАЙРАТКЕР немесе алғысөз орнына

***Ерлан ҚОШАНОВ,
ҚР Президенті Әкімшілігінің Басшысы***

Дана қазақта «Жақсының аты өлмейді» деген қанатты қағида бар. Тамырын ұлылықтан тартқан осы бір ұлағатты тіркес біздің Қасымбек ағаның мәңгілік ғұмырын меңзеп тұрғандай.

Иә, көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері, Елбасының сенімді серіктесі, Қарағанды облысының Құрметті азаматы Қасымбек Медиұлының арамыздан алыстап, ел жүрегіндегі екінші өмірі басталғанына да екі жылға жуықтап қалды. Арқа аңсақалдарының алдыңғы легінде жүріп, зейнеткерлікке шықса да қоғам өмірінен қол үзбей, қазыналы өңірдің қарышты дамуына кемел кеңес, асқаралы ақыл-парасатымен үлес қосып жүрген қажырлы қайраткер ағаның жарқын бейнесі жадымыздан көмескіленбек емес.

Нағыз жігерлі шағында көш бастап, кеңес-партия жұмысында шыңдалған құрыштай берік Ағамыз еді. Небары 27 жасында аудандық партия комитетінің хатшысы лауазымына көтеріліп, елдің ортақ мүддесінен бір елі алыстамай, ғибратқа толы ғұмыр кешті. Өңірдің мемлекеттік қызмет саласында «Медиев мектебін» қалыптастырды. Мен өзімді де дәл осы мәртебелі «Медиев мектебі» түлектерінің қатарына қоса аламын. Балаң шағымнан бағыт-бағдарын беріп, жігіт шағымнан жігерлендірген ұстазым болғандығын мақтан тұтамын. Марқұм Жақан әкемнің қадірлес досы, сыйлас әріптесі болғандықтан шығар, үнемі

6 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

мен жаққа көз қырын салып, қамқорлық ниет танытып өтті. Жалғыз мен емес, Қарағанды өңірінен шығып, мемлекеттік қызметтің биік белесіне көтерілген біздің буындағы талай азаматтардың ұлағатты ұстазы - Қасымбек аға.

«Өлді деуге сыя ма, айтыңдаршы» деп данышпан Абай айтқандай, артында өшпес із қалдырған Қасымбек Медиұлы секілді тұлғаның тұғыры берекелі іс, бедерлі ізімен тұғырлана бермек. Бірнеше ауданда басшылық тізгінін ұстап, сол өңір халқының есінде асқан талапшылықтымен, жауапкершілігімен, биік парасатымен қалды. Қарағанды облысының Жезқазған, Ұлытау, Жезді, Ақадыр, Шет өңірлеріне жолыңыз түсе қалса, көзкөргендер әңгімесінен «Қаскеңнің басшылығы тұсында» деп басталатын әңгімені жиі естиміз. Өзі басқарған өңірдің барлығында өнегелі із, айшықты қолтаңбасын қалдырған өрелі басшы, қажырлы қайраткер өмірінің соңғы ширек ғасырын ел Тәуелсіздігін нығайтуға арнады.

Жас Қазақстан мемлекетінің Тәуелсіздік жылнамасындағы саяси реформалардың бедері тарихқа таңбаланып үлгерді. Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың басшылығымен жүргізілген ретті реформалар өз жемісін беріп отыр. Соның бірі - кәсіби Парламентаризм мен мәслихаттар. Қасымбек аға - өзінің бай тәжірибесі мен ілкімді іскерлігін осы Қазақстан мәслихаттарын дамытуға, өкілетті органның қоғамдағы беделін арттыруға жұмсаған қайраткер. Қарағанды облыстық мәслихатының хатшысы бола жүріп, Қазақстан мәслихаттары қоғамдық бірлестігіне жетекші болғаны әмбеге аян.

Қасымбек Медиұлының басшылық қызметтегі баспалдағы өткен ғасырдың 60-жылдарында аудандың комсомол комитетінен басталғанын баршаларыңыз жақсы білесіздер. Сол кезеңде Қазақстанның болашақ Президенті Нұрсұлтан Әбішұлымен үзеңгілес қызмет атқарып, мүдделес болғаны да қос тұлғаның өмірдерегінен белгілі. «Нұрекең екеуіміз сол уақыттың өзінде Қазақстанның болашағы туралы көп пікірлесетінбіз » деп еске алып отыратын.

Бірнеше рет Қазақстан Компартиясының съездеріне делегат, екі мәрте XI-XII шақырылған Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің депутаты болып сайланды. Осынша мәртебелі органдардың биік мінберінен тек қана халықтың сөзін сөйлеп, аманатқа адалдық танытқанына еш күмәніміз жоқ. Өйткені біз білетін Қасымбек аға ақиқаттың алдаспаны, азаматтың ақберені еді.

Тіпті «Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігі туралы» Конституциялық Заң қабылданған 1991 жылғы 15-16 желтоқсандағы Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің тарихи сессиясында депутат Медиевтің жасаған ерлігін біреу білсе, біреу білмес. Екі күнге созылған талқылау, бітпейтін

жарыссөз, ашық болмаса да, астыртын қарсылық... Еліміздің бүгінгі бақытына айналған Тәуелсіздігімізді қабылдау мәселесі осынша күрделі болғанын Қасымбек Медиұлының өз аузынан талай естіген едім. Екінші күні Қасымбек аға орнынан атып тұрып: «Жарыссөзді тоқтатайық! Бізден басқа одақтас республикалардың барлығы Тәуелсіздігін жариялады. Біз нені күтіп отырмыз? Талқылауды тоқтатып, заңды қабылдайық!» - деп өткір ұсыныс жасаған екен. Осыдан кейін ғана пікірталас саябырлап, төралқа сабырға келген. Тізе берсек, Қасымбек ағаның елдік жолында жасаған мұндай ерліктері толып жатыр.

Қазақ ССР Жоғарғы Кеңесі сессиясының үзіліс сәтінде

Ел арасында да Қаскеннің тура мінезі - талапшылдығы, мемлекеттік қызметке адалдығы, ұлттық мүддеге жанашырлығы жайлы айтылып жүрген аңызға бергісіз әңгіме жетерлік. Қолыңыздағы кітапты шығару мақсатында қажырлы қайраткердің мәңгі өшпес шырағы мен отаншыл рухын ұрпақ жадында жаңғырту мәселесі тұр. Ендеше, тіршілігінде құрметке бөленіп, бүгінде сағым бейнесі сағынышқа айналған асыл азаматтың ел жүрегіндегі мәңгілік ғұмыры баянды болсын деп тілейік!

8 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

Жинақ құрастыру, тұғырлы тұлғаның еңбегін дәріптеу, есімін мәңгі есте қалдыру деген секілді ұлық іске ұйытқы болған ел азаматтарына алғыстан басқа айтарым жоқ. Ісін жалғар ізбасарлары бар Қасымбек аға туған халқымен бірге мәңгі жасай береді!

ЖҮРЕКЖАРДЫ

(Естеліктер)

ЕЛІМ ДЕГЕН АЗАМАТ

***Ералы ТОҒЖАНОВ,
Қазақстан Республикасы
Премьер-министрінің орынбасары***

Еңселі ағалардың, абзал азаматтардың арамыздан беймезгіл алыстап, естелікке айналып бара жатқаны қандай өкінішті?! Зейнет демалысында жүрсе де, атқарушы биліктің ақылманы болуға әбден жарап, елінің әлеуметтік тұрмысына, мемлекеттің дамуына алаңдап жүретін қайраткер тұлғалар бізге керек-ақ. Бірақ өмірдің заңы, жалған дүниенің жазылмаған қағидасы сол - тумақ бар да, өлмек бар. Менің естелігіме арқау болып отырған асқар тұлға Қасымбек Медиев те сондай абзал азамат, тұғырлы тұлғаның бірі еді. Иә, ғибратты ғұмырын елінің өсіп-өркендеуіне арнаған, өмір жолы ұрпаққа үлгі болып қалған біз көрген ағалардың бірі - Қасымбек Медиев.

Біз ағамен қызмет барысында таныстық.

2000 жылдардың басы болатын. Дәлірек айтсам, Қарағанды облысы әкімінің орынбасары болып қызметке тағайындалып, жұмысты бастаған уақыт.

Ол кез - өтпелі кезеңнің әлеуметтік, экономикалық мәселелері, өмірдің жаңаша талаптарына үйрену, жаңа партиялардың құрылуы, сайлау өткізу сияқты мыңдаған сұрақтардың қиындығынан қоғамның өкпесі өрекіп тұрған мезгіл. Сол қоғаммен күнделікті жұмыс істеу үлкен тәжірибені талап етеді. Міне, сол кезеңде жанымыздан елді та-

12 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

нитын, қауыммен етене араласқан, сол қоғаммен бірге өскен Қасымбек ағаның жанымыздан табылғаны біз үшін баға жетпес көмек болды.

XX ғасырдың 60-жылдарынан бастап комсомол, партия қызметіне етене араласып, Қарағанды-Жезқазған өңірлерінің көптеген аудандарының атқарушы органдарында қызмет атқарған ағамыз елді де, жерді де терең таныған жан еді.

Қарағанды педагогикалық институтын қазақ тілі мен әдебиеті мамандығы бойынша аяқтаған Қасымбек Медиұлының сөз саптауы, аудиторияның назарын ұстап тұруы, екі тілде де жетік сөйлеуі, бәрінен де Кеңес кезеңінің қыспағында жүріп қазақтығын ардақтап, салт-дәстүр, тарихымызға терең бойлағандығы ерекше құрмет тұтуға бастайтын, үлгі аларлық қасиеттері еді.

Қасымбек ағаның жұмысына деген жауапкершілігінің бір көрінісі - аудан басшылығы қызметі жүктелген кезде сырттай «Ауыл шаруашылығын жоспарлау» мамандығына түсіп, жұмысымен қатар институтты аяқтап, нәтижелі еңбек еткен жан.

Біз қызметтес болған кезімізде Қасымбек Медиұлы Қарағанды облыстық мәслихатының хатшысы болатын.

Қай ауданға барсақ та, алдымыздан Қасымбек ағаның еңбегінің нәтижесі шығып тұратын. Қарапайым халық «Медиевтің кезінде, - деп бастап:

- аудан экономикасы мен мәдениетінің, халықтың әлеуметтік-тұрмыстық жағдайы жақсарып, ауыл өмірі гүлденді;
- бұл кісі елді мекендерді сәулеттендіруге ерекше көңіл бөлетін, үйлер тәртіпке келтіріліп, көшелер асфальтталып, қызыл-жасылды шамдар орнатылды;
- аудан жоғары вольтті электр энергиясына қосылып, теледидар мұнарасы орнатылды, жаңадан үйлер салынды. Совхозаралық тас жолдар пайдалануға берілді. Балаларға арналған «Ертегілер қалашығы» бой түзеді;
- тікелей басшылығымен аудан орталығында Ұлы Отан соғысында қаза тапқан жауынгерлерге ескерткіш орнатылып, «Даңқ» аллеясы ашылды;
- аудан, қалалық бірінші хатшылардың тәжірибе алмасу облыстық семинарлары, Ресейдің Қазақстандағы онкүндігіне арналған фестивальдер өткізілді;
- Қасекең басқарған жылдары облыс, республика бойынша көрсеткіші ең жоғары ауыл шаруашылығы, оның ішінде мал шаруашылығы дамыған аудандардың біріне айналып, әр саулықтан жүз қозы алынды. Ауыспалы Қызыл Туды үнемі жеңіп алып отырдық », - деген әңгімелерді талай естідік.

Қасымбек Медиұлы өте іскер, ұйымдастыру қабілеті жоғары адам еді. Ол кісіден үйренгеніміз көп. Атап айтсақ, уақытпен қатар даму, заман талаптарына сай болу, білімді-білікті болу, тәжірибе жинау, елге жақын болу, жаныңды салып қызмет ету сияқты қағидалары өмірлік қағидаға айналды.

Жүрегінің тазалығы мен жастарға деген риясыз қамқор пейілі біз үшін өмірлік өнеге болып қалды. Бүкіл өмірі, еңбек жолы туған өңірінің өркендеуіне арналды. Халқы үшін қалтқысыз қызмет еткен азамат ағамызға қандай құрмет көрсетсек те жарасады!

Жергілікті мәслихат хатшыларының Елбасымен кездесуі

ТАЛАНТТЫ ТАЛАП ҰШТАЙДЫ

Мұхамбет КӨПЕЕВ,
мемлекет және қоғам қайраткері

Казақта «Талпынған жетер мұратқа» деген аталы сөз бар. Талпыну - талап. Талап дегеніміз - ерінбей, жалықпай еңбек ету, әрдайым тынымсыз іздену, өлшеусіз уақытта қауырт қимылдап, дер кезінде шешім қабылдау.

Қызмет бабында, тағдыр жолымда талай-талай абзал азаматтармен үзеңгілес жүріп қызмет ету бұйырды пешенемізге. Небір қабілетті, небір сұңғылалары болды. Ел басқару ісінде еңселі жүріп, абырой биігінен төмендеп көрмегендері бар. Міне, осындай елін елжірей сүйіп, ерекше болмысымен талай шым-шытырық жағдайда қиыннан жол таба білетін, шебер ұйымдастырушы қабілет иесі Қасымбек Медиұлы ағамыз еді.

... 1985 жылдың 2 қарашасында Жезді аудандық партия комитетінің бірінші хатшылығына Қасымбек Медиұлы сайланды. Мен одан жарты жылға толмас уақыт бұрын сол ауданның партия комитетінің екінші хатшылығына сайланып, Ұлы Отан соғысының ардагері, терең ойлы, елдің қадірлі ақсақалы Мәкен аға Төрегелдинмен бірге қызмет ете бастағанмын. Ол кісінің мол тәжірибесі, білімі мен біліктілігі, азаматтармен қарым-қатынасы, өзіне де, өзгеге де қояр қатаң талаптары таптырмайтын өмір мектебі еді. Сол қарқынды Қасымбек ағамыз ешбір қиындықсыз әрі қарай жалғастыра білді. Тіпті аудан көлемінде тың идеялар туындап, кешенді жоспарлар дүниеге келді. Қайнаған еңбек,

рухани даму бірін-бірі толықтырып, аудан тұрғындарын серпілтіп, жаңа көзқарас орын алды. Бұл Кеңестер Одағындағы қайта құру кезеңіне сай жергілікті биліктер жүйесіне оң өзгерістер енгізіліп, талап пен жауапкершіліктің өсуі, жариялылық процестері дами бастаған шақ болатын.

Қасымбек Медиұлы ауылшаруашылық мәселелерін бүге-шігесіне дейін терең білгендіктен, ондағы проблемаларды дереу шешуді бірден қолға алды. Сауын сиырлар тұратын базаларды жөндеу, сүрлем қосып жем-шөп сапасын арттыру, мал бордақылау әдістерін жаңартып, етке өткізетін малдардың салмағын өсіру, құнарлы жерлерді белгілеп, көктемде жүгері егіп, күзде сүрлем дайындау, қыс келіп, қалың қар түскенде әрбір шопанның қыстағына шейін жол ашуды қамтамасыз ету, көктемгі мал төлдету кезінде бүкіл аудан жұртшылығын жаппай осы шараға ұйымдастырып, мал басын өлім-жітімнен аман алып қалу, тағы-тағы толып жатқан жыл бойы бір толастамайтын маусымдық жұмыстардың басы-қасында Қасекең өзі жүретін. Не деген шаршамайтын адам екенін білмеймін. Екеуміз УАЗ-469 автокөлігімен күніне 600-700 километр жол жүріп, елді мекендерді аралап, әрбір шопанмен жүздесіп, жағдайын біліп, тамаққа 20 минуттан аспайтын уақыт бөліп, біреу артымыздан қуып келе жатқандай тұра шабатынбыз. Таңғы 7-ден ертеңгі таңғы 4-ке дейін аралап келсек, Қасекең сағат 8-де телефон шалып «Мұхамбет, сен қайдасың?» - деп сұрайтын. Аудан орталығы Жезді кентін абаттандыруға да ерекше көңіл бөлді. Орталық алаңға Лениннің ескерткішін орнатып, Соғыс ардагерлері аллеясы, еңбек ерендері Құрмет тақтасы, теледидар қабылдау Радиорелейкасы, көшелерді асфальттау, 200 шақырым жердегі Терісбұлақтан шөп дайындайтып, оны түу 600-ден астам шақырым жердегі Ақадыр ауданына жеткізу де Қасекеңнің ойлап тапқан шаруасы. Ол өзі де тыным таппайтын, өзгелердің, де жайбарақат жүруіне жол бермейтін. «Мұхамбет, бүгін шешілетін шаруаны ертеңге қалдыруға болмайды. Сен жассың. Алда қаншама мақсаттар тұр. Бәрі ел үшін, ауданның көркейіп, дамуы үшін. Сондықтан уақытпен санаспай, күні-түні еңбек етейік. Бізге қарап басқалар да ширайды. Аз ұйықтасаң, сергек жүресің!» - дейтін.

Жезқазған өңірінде 1990 жылдардың басында Медиев Қасымбек облысты аралап келіп, таңғы төртте «Жол-құрылыс тресінің» бастығы Лашкоға телефон шалып, «Николай Васильевич, ты не спишь?» деп сұраса, ол «Нет, Қасымбек Медиевич! Вашего звонка жду!» депті деген әңгіме болған. Ал мен ондай жағдайды 1986 жылы Қазақстан Компартиясының кезекті XIV съезі кезінде көргенмін.

Қасекең Алматыға съезге аттанды. Мен ауданда шаруашылықта қалдым. Ағамыз жетер-жетпесте (таңеретең ұшып кеткен), түс кезінде телефон шалды. «Мұхамбет, қалай? Бәрі дұрыс па? Не өзгеріс бар?» - деп сұрады. Мен «Иә, Қасеке! Уайымдамаңыз, бәрі орнында», - деп жа-

16 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

уап бердім. Кешкі 21:00-де тағы звондады. Тағы сол сұрақ, сол жауап. Таңертең 8-де қайтадан звондады. Бәрі баяғыдай. Кешкі 20:00 тағы телефон шыр ете қалды. Күнімен болған шараларды баяндап, үйіме келдім. Таңғы 7:00-де телефон шалды. Не айтарымды білмей, «Қасеке, бәрі орнында, ештеңе өзгерген жоқ», - деймін. «Кешке қарай звондарсың» деді де, телефон тұтқасын қоя салды. Кешкі 9-дан кете звондап, өткен күн туралы баяндадым. Таңғы 6:30-да телефон шырылынан оянып, «Не болып қалды? » деп телефонға жүгірдім. Сөйтсем, баяғы Қасымбек ағам. «Қалай, Мұхамбет, аудан тыныш па? Не өзгеріс бар?» - дейді. Мен ұйқылы-ояу: «Қасеке, түнде ғана сөйлестік қой сізбенен. Не өзгеріс болушы еді? Бәрі орнында. Түнде мен әйелімнің қасында болдым. Бірдеме болса, милиция хабарлайды ғой, мен сізге міндетті түрде звондаймын олай болса», - дедім. Қасекең керемет ақкөңіл азамат қой. Мен ренжітіп алдым ба деп ойлағанымша, ол: «Мұхамбет, қазір Компартияның съезі өтіп жатыр, ауданда ешқандай төтенше жағдай болмағаны жөн. Мен сол үшін алаңдаймын ғой», - деді. Артық кеткенімді сездім, бірақ, шындығында кешке звондадым, таң атпай 80 мың шаршы километр жерде не болғанын қайдан білейін?

Қасымбек Медиұлымен бір жылға жуық бірге жұмыс істедім. Шынымды айтсам, ол жылдың қалай өте шыққанын да білмей қалдым. Себебі Қасекеңмен қызметтес болу - толассыз қарқынды еңбек майданына кірісу, ерекше қағида, әскери тілде айтқанда, «толық сақадай сай жауынгерлік әзірлік». Мен көп дүниені үйрендім. Қасекеңнің сабағы менің еңбек жолымда әрдайым істің дұрыс ыңғайын табуға жөн сілтеді.

Жұмыс болған соң бәрі теп-тегіс болды деп айта алмаймын. Алайда, біз еш уақытта бір-бірімізге жамандық ойлаған емеспіз. Мен оның жасын, ағалығын, адалдығын, еңбекқорлығын сыйладым, ол менің тік мінезділікпен айтқан шындық сындарымды түсініп, қазақтың сөзге тоқтау қасиетін көрсетіп жүрді. Сол сыйластық әрдайым серігіміз болды.

Жасыратыны жоқ, Қасекеңнің жасы қанша ұлғайса да, тұғырдан түскен жоқ. Қайта қоғамдық қызмет көрігін қыздыра білді. 2000 жылдардың басында ол Қазақстанның барлық облыстық мәслихат хатшылары құрған Республикалық бірлестігінің төрағасы болып сайланысымен маған келіп (мен ол кезде Мәжіліс төрағасының орынбасары болатынымын), «Мұхамбет, мына ғимарат Парламент үйі, ал осы үйге жергілікті мәслихат депутаттары рұқсаттама бюросына құжаттарын көрсетіп, арнайы рұқсатпен ғана кіреді. Ең болмаса, мәслихат хатшылары өз куәліктерін көрсетіп кіретін жағдай жасатшы», - деп өтініш айтты.

Мен бірден аппарат басшысын шақырып алып, тапсырма бердім. Содан бастап барлық деңгейдегі мәслихат депутаттары Парламент үйіне " куәліктерін көрсетіп кіретін болды. Бұл да кеше ғана сияқты болатын.

Уақыт шіркін сырғып өтіп жатыр. Күйбең тірлікпен жүріп, уақыттың өткенін де білмей барамыз ба? Кеше ғана аға болып арқамыздан қаңқан, өкелік ңамңорлың көрсеткен азаматтарды еске алуымыз сиреп бара жатқан секілді. Оған мына «пәле» індет те есімізден тандырып, қатарымызды азайтып, тіпті қаншама жайсаңдар дүниеден өтіп, қабіріне бір уыс топыраң салдырмай, байлаулы бұзау қалпына келтіріп отыр.

*Ізбасар інісі Мұхамбет Көпеев пен қазақтың тұңғыш ғарышкері
Тоқтар Әубәкіров*

Әрине, уақытқа тоқтам жоқ. Бұл - аксиома! Ал айда барлығына кінәлі уақыт па? Мүмкін біздер де шығармыз балалықтан ағалыққа, одан қариялыққа өтіп, адамзат буыннан-буынға алмасып, бірі дүниеге келіп, бірі бақилыққа аттанып жатқанын өмірдің ағымы санап, уақыттың өткенін аңғармай жүрген!

Өткен күндер, ол кездегі іс-қимылдар, ізгілікті шаралар мен өкінішті жайттар, сол сәттерде жаныңда болған жанашыр кісілер, кесек азаматтар әрине әрқашан көз алдыңа елестейді. Өміріңнің жарқын кезеңдері де сондай азаматтармен мағыналы. Солармен араласа жүріп алған ілім-біліміңді, тәжірибеңді сатыдан-сатыға көтеріліп, азамат атанғаныңды кейде біліп, кейде білмейсің. Пендешілікке салынып, өзі аспаннан түскендей болатындап аз емес! Бірақ Қасымбек аға олардың қатарынан емес еді...

Мекені жұмақ, иманы жолдас болсын!

СӨЗІ МЕН ІСІ БІРТҰТАС АЗАМАТ

***Қажымұрат НАҒЫМАНОВ,
мемлекет және қоғам қайраткері***

Естелік жазу дағдысы - санадағы жаңғырық. Жүректегі жазуды ой елегінен қайта өткізіп, ұлғайған жастың ұлан-ғайыр көкжиегінен қайта бір сараптау да жаныңа ләззат сыйлайтын тәтті ұғымның бірі. Өйткені өткенге оралу көңілдегі сағынышты маздатып, аңсар сезіміңді аламанға қосқандай әсер береді. Біздің буынның маңдайына жазылып, талайына бұйырған кеңестік кезеңдегі 1990 жыл көпшіліктің жадында әлі күнге еске алып отыратын оқиғаларға толы болды. Менің естелігіме себеп болған оқиғалар тамылжыған тамыз айында басталған еді. Ол кезде мен Павлодар облысының Семей қаласы атқару комитетінің төрағасы болатынмын. Талапты партия органдары қойғанмен, қаланың барлық тыныс-тіршілігін күнделікті басқарып отыру атқару органының мойнында болатын. Сондықтан шаруа шаш етекпен болған соң, сол жылғы тамыз айының басында, яғни қыс жағдайына дайындықтың қарбаласы басталмай тұрғанда Ессентуки санаторийіне ем-дом алуға демалысқа барған едім.

Күндегі әдетіммен шипалы су ішетін орынға барып, құтыма су толтырып ала бергенімде, жаныма жанамалай тоқтаған еңсегей бойлы жігіт ағасы «Ассалаумағалейкүм!» деп сәлем берді. Мен де дәстүрлі «Уағалейкүмассалам» деп жауап қаттым. Содан екеуміз танысып, шүйіркелесіп кеттік. Өзінің аты-жөні Қасымбек Медиев екендігін,

жаңадан ашылған Жезқазған облысының Шет ауданының тумасы екендігін, сол тұста Жезқазған облыстық партия комитетінің екінші хатшысы қызметін атқарып жүргендігін айтты.

Менен он шақты жас үлкен болғанмен, Қасымбек Медиұлы екеуіміздің еңбек жолымыз ұқсас болып шықты. Екеуіміз де аудандық, қалалық комсомол хатшысы, партия комитетінің хатшысы, атқару комитетінің төрағасы қызметтері мектебінен өтіппіз. Менен он жастай үлкендігі бар Қаскең сол тұста Жезқазған облыстық атқару комитеті төрағасының бірінші орынбасары болып қызмет атқарады екен. Бір көргендегі әсерім - іскер, алғыр, шешімдері шапшаң, сенімді, көпшіл, ешкімді жатырқамай, қызықты әңгімелерімен маңайын бірден баурап әкетін басшы екендігі сезіліп тұрды. Екеуіміздің де бір ұқсас жеріміз - қызмет орнымызда қалған басшылармен күніне бірнеше рет сөйлесіп, хал-жағдайды егжей-тегжейлі біліп отырамыз.

Дегенмен, біздің қала мен Жезқазған облысының алдындағы міндеттердің өз ерекшеліктері бар. Ол кісі көбіне облыстағы әлеуметтік мәселелер мен ауыл шаруашылығының жайы, оның ішінде шөп науқанын сөз етіп отырды. Облыстарыңызда өндіріс жағы қалай деп сұраған едім, ол кісі күтпеген жерден тіптен әріден бастады: «Ол өңірдегі өндіріс орындары осыдан бірнеше мың жыл басталған екен. Солардан қалған жұрнақтарды зерттей жүріп атақты Қаныш Имантайұлы Жезқазған өңірінің жер қойнауында жаңадан түсті металлургия өндірісін ашуға жетерлік кен байлығы бар екендігіне геологиялық барлау нәтижесінде көзі жеткен. Ол кезде барлық іргелі мәселелер тек Мәскеудің рұқсатымен және қолдауымен ғана шешілетіні белгілі. Соны Қанекен соғыстың алдында өзінің білімінің тереңдігі, табандылығының арқасында дәлелдеп шыққан. Бүгінгі облыстың ашылуы да сол кісінің ғұлама көрегендігінің нақты нәтижесі...

«Мен біраз уақыт сол облыстағы Жезді аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы болдым. Аудан орталығы ең алғаш Қарсақпайда болған, бертінде Жездіге көшірілген. Танкінің броні марганецсіз жасалмайды екен. Соғыс кезінде фашистер Одақ көлемінде марганец өндіретін Украинадағы Никополь және Кавказдағы Чиатур кен орындарын басып алады. Сол-ақ екен Гитлер «Советтердің танкісі енді консерві қалбырына айналады. Таяуда біз жеңіске жетеміз!» деп даурығады. Сол тұста Кеңес Одағы бойынша тез арада марганец кен орнын табыңдар деген аудан орталығында танкінің броніне керекті марганец кен орны мен байыту фабрикасы жұмыс істейтін, одан отыз шаңырым жерде Қазақстандағы мыс өндірісінің тұңғыш Қарсақпай мыс зауыты, одан отыз шаңырым қиыс жерде кварц өндіретін «Ақтас» геологиялық барлау экспедициясы жұмыс істейтін. Облысымызда негізінен түсті металдар өндіріліп, өңделеді. Одан шығатын катодты мыс Лондон биржасында эталон болып

есептеледі. Ал енді ерекше технологиямен алынатын сирек металдарды грамдап өлшейді. Солардың бірнеше грамының өзі тонналаған алтын, күміс, мыстан артық пайда әкеледі» деп майын тамызып айта бастады. Сонда мен «Бір байқағаным, Сіз сол өндірістің жағдайын бір сұрамайсыз, ылғи әлеуметтік мәселе, ауыл шаруашылығының, әрі кетсе кейбір құрылыстың жағдайына ғана алаңдайтыныңыз қалай?» деп сұрағаным есімде. Ол кісі алдымен көздері жымыңдап алып, содан өзіне тән емен-жарқын әдемі күлкісіне салды. Ойымда қалған, себебі ол кісінің жауабы дәлелді болды. Сондағы айтқаны: «Бауырым, байқампаз екенсіз. Сұрамайтын себебім, өнеркәсіпті басқарып отырған өндіріспен біте қайнасқан, жауапкершіліктері аса жоғары, әбден ысылған, парасатты кадрлар. Сондықтан аса алаңдамаймыз. Ал енді ауыл шаруашылығы, әлеуметтік мәселе деген үнемі екінші планда қалып отырады. Оларға қаражат та там-тұмдап бөлінеді. Оның үстіне облысымыздың ауа райы құбылмалы, қысы қатты, жазы қуаң. Көбіне шөлейт өңірде орналасқан жерде егін шаруашылығын да, мал шаруашылығын да дамыту өте қиынға соғады. Білікті кадрлар бар, бірақ бақылап, тексеріп отырмаса, біраз шаруаны ақсатып алуымыз мүмкін. Әсіресе шөп науқанын дұрыс ұйымдастырмаса, қоғамдық мал қырылып қалуы әбден мүмкін. Осыдан біраз жыл бұрын қыс ортасында шөп тапшылығы білініп, сіздердің облыстарыңыздан пойызбен сабан тасыған кездеріміз де болған», - деп түйді де, неге екені белгісіз орысшалап: «Надеюсь, убедил городского начальника?» - деп күлгені ойымда қалыпты...

Сонымен, ол кісімен Ессентукиде он шаңты күн дәмдес болып, тарасқан едік. Әрине, мен ол кезде екеуміздің өмір жолдарымыз біраз жылдар бойы мүлде басқа бағыттарда өрбіп, заманның ауанына қарай тағдыр қайта тоғыстыратынын мүлде сезген емес едім. Себебі сол жылы балама сайлау арқылы сегіз үміткер арасынан жеңіп шығып, Қазақстан Жоғарғы Кеңесінің халық депутаты болып сайландым. Одан КСРО Жоғарғы Кеңесінің Республикалар Кеңесінің мүшесі болып сайландым. Тәуелсіздік алған жылдары атом энергетикасы және өнеркәсібі кәсіпорындарының қазақ мемлекеттік корпорациясының вице-президенті болып жүргенде «Қазақстан Халық Конгресі» партиясы арқылы қайтадан Жоғарғы Кеңеске депутат болып сайланып, оның өнеркәсіп, көлік және байланыс жөніндегі комитетін басқарып жүргенімде Парламент таратылды. Арада үш ай өткен соң ел Президенті мені шақырып алып, Жезқазған облысының әкімі болып қызметке баруымды ұйғарып отырғандығын айтып, бірінші кезекте назар аударатын мәселелерге байланысты біраз тапсырмалар берді. Бұл 1994 жыл еді.

Президент Әкімшілігі Жезқазғанға ұшып бара бер, ондағы әкімдік-тегілер қарсы алады деген соң, онда түнделетіп жеттім. Ұшақпен қалаға жеткен бетте бірінші іздеген адамым, өзімнің ежелден араласып, сырла-

сын кеткен партшколдық досым Қайырбек Сәдуақасов болатын. Бұрын Жезқазғанға қилы шаруалармен келген сайын сол үйге түсетінмін. Бұл жолы қарсы алушылар комбинаттың қонақ үйіне орналастырған еді. Жаңалықты ести салысымен, түн ортасында жетіп келген Қайрекең екеуміз біраз әңгімелесіп, тарқастық. Ертеңіне облыс активін жиған отырыста Елбасы қысқаша менің өмірбаянымды айтып, кандидатурамды таныстырды да, облыстың алдында тұрған негізгі міндеттерге тоқталып, қайтадан ұшып кетті.

Мен болсам әкімдік аппаратымен танысып, қысқаша жиналыс өткізіп болған соң, көмекшім қабылдау бөлмесінде біраз адамдардың отырғанын, оның ішінде Қасымбек Медиев бар екендігін хабарлады. Сол тұста ол кісі өзінің туып-өскен өңірі Шет ауданының әкімі қызметін атқарып жүр екен. Екеуіміз біршама әңгімелесіп, оның басқарып отырған ауданының жағдайын сұрастырып, хабарласып тұруға келістік. Одан соң көмекшіме өзімнің жұмыс стилімді айтып, әдетте басшылардың мені құттықтап шығуды бәрі міндетім деп санайды, оған уақыт ұттырмайық. Маған облыс басшыларының тізімін бер, оларды сен арқылы мен өзім шақыртып отырамын деп тапсырдым да, алдымен орынбасарларымның басын қосып, әрқайсының басқарып отырған салаларының жай-күйі, жұмыс барысы мен алаң проблемаларын қысқа баяндап беруін өтіндім.

Сонымен, аумағы да үлкен, алуан салалы облыстың күнделікті және болашақтағы перспективалармен айналысып кеттім. Әсіресе, бірден көзге ұрып тұрған басты шаруа қысқа дайындық мәселелері болып шықты. Ең алдымен, облыс орталығының энергетика, жылу-су жүйелерінің жылдар бойы тиісті бақылаусыз қалып, әбден тозығы жеткендіктен апатты жағдайда екендігі алаңдатты. Бүкіл өндіріс пен қала тұрғындарына жылу беріп, электр қуатымен қамтамасыз етіп тұрған жылу-энергетикалық орталығы - ТЭЦ-тің жағдайы мүшкіл екендігі, тез арада қолға алмаса, байыту фабрикасы мен мыс зауытынан бастап бүкіл өндіріс тоқтап, жалпы қала тіршілігіне қауіп төнетін жағдайда екен. Содан шұғыл қолға алып, жаппай халық пен барлық ресурсты тәулік бойы жұмысқа жұмылдырудың, республикадағы, тіптен Одақтағы білікті кадрларды тартудың мен материалдық ресурстарды шұғыл жеткізудің арқасында қаланы орны толмас техногендік апаттан алып шықтық. Ол өз алдына бөлек әңгіме.

Басқа салалармен қоса ауыл шаруашылығының да өзіне тән өзекті мәселелері жетіп артылатын. Қай мемлекетте болмасын ауыл шаруашылығы дегеніңіз кез келген реформаға қашанда өте сезімтал да нәзік сала болып келеді. Оның ішінде негізінен мал шаруашылығымен айналысатын қазақ ауылдары ойланбай жасалған реформалардан XX ғасыр бойы оңбай соққы жеп келді. Бұл жолы да ауылдағы жекешелендіру саясатын жүргізу оңайға түскен жоқ. Бірақ жоғарғы басшылық біртіндеп

22 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

жүргізуге болатын бұл маңызды шараны ширықтырып, науқаншылатып жіберді. Осының бәрін сезіп, саралап, алдын ала қамданғанмен, әдетте жаңалық атаулыға үйір және нақты істі жылдам бастап кете қоятын Қасымбек Медиұлы бұл науқанға әу бастан қарсы болды және басқа аудан басшылары сияқты апыр-топыр кірісе қоймады. Телефон арқылы сөйлескенімізде аудан халқы әлі оған дайын емес, әлі біраз уақыт керек дегенді айтты. Ал республика басшылары болса науқанды тездету керек, оған қарсы кадрлармен қоштасып, орнына жас «новаторларды» қою керек деп қатаң тапсырумен болды. Сол себепті Шет ауданына арнайы соғып, Қасымбек Медиұлымен ауызекі сөйлесу қажет болды. Әр істі саралап, болжап біліп отыратын Қаскең бұл жолы да алдын ала ескертпей жетіп келгеніме қарамастан, бір ауыз сөз сұрамастан, «Қажеке, келген шаруаңызды жобалап отырмын. Облыстың басшысы басқа адам болса, алған беттен қайтпай, жекешелендіруге қарсы екенімді ашық айтатын едім. Сіздің жеке азаматтық тұлғаңызға сөз келтірмейін райымнан қайттым. Жекешелендіруге кірісемін. Бірақ, ойымды айтып қалайын, осы жасағанмызға әлі талай өкінеміз, тіптен барды таратып, шашып алып, соны жинай алмай әлек боламыз», - деді. Айтқаны аяндай келгеніне қазір көз жеткізіп отырмыз.

Қаскеңнің облыстағы кадрлардың әлеуетін жақсы білетініне және бір мысал келтірейін. Облыс орталығының бұрынғы басшыларының қаланы біржола тоздырып алғанының салдарының апатты жағдайдың бетін біршама қайтарып алғанмен, оның тазалығын ұстап тұру мен жаңғырта сәулеттендіру мәселесі күн тәртібінен түскен жоқ. Сондықтан оған ие бола алатын ұйымдастыру қабілеті мен қоса білімі мен жігері жетерлік кадр керек болды. Осы мәселеге келгенде орынбасарларымның ойларын тыңдап алып, Қаскеңнің пікірін білмекке телефон шалдым. Ол кісі: «Қажеке, бұл менің ойланбаған мәселем еді. Бірақ облыстағы кадрлар арасында Жұмамәди Ибаділдиннен артық лайық кадр көріп тұрған жоқпын» деген соң, бірнеше кандидатураны салыстыра келе, сол азаматты бекіттім. Біздің қателеспегендігімізді уақыт дәлелдеді. Орнықты, білімді, артық сөзі, алып-ұшпасы жоқ, ойланбай шешім қабылдамайтын салмақты басшы ретінде Жұмамәди сенім үдесін толығымен ақтап шықты. Әттең, өмірден ерте озды.

Жалпы, Қасымбек Медиұлы өзінің алғырлығы мен іскерлігін Жезқазған облысы таратылып, Қарағанды облысына қосылған тұста да жаңғыра түсті. Сегіз жыл қатарынан Қарағанды облыстық мәслихатының хатшысы қызметін абыроймен атқарды, бес жыл бойы «Қазақстан мәслихаттары депутаттарының ассоциациясын» қоса басқарды. Зейнетке шыққаннан кейін де қол қусырып қарап отырған жоқ, білімі мен тәжірибесін кейінгі ұрпаққа үлгі боларлықтай шаруаларды атқарды. Бұрынғы орден-медальдеріне Тәуелсіз Қазақстанның «Құрмет», «Парасат» ор-

дендері, Президенттің «Алтын Барыс» алтын белгісінің иегері болды, «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері» атағы берілді, Қарағанды облысының, Шет ауданының Құрметті азаматы атанды. Өкініштісі - осындай арынды, абыройы асқақ азаматтың дүниеден ерте озғандығы.

Түйіндей келе айтарым, Қасымбек Медиевтей алып тұлғаның бейнесі туған халқының, өзімен қызметтес болған, қатар араласқан замандастарының, оның ішінде менің де жүрек төрімде мәңгілік сақталатынына кәміл сенемін.

*Облыстық мәслихат хатшыларының
Көкшетаудағы көшпелі семинары*

СӘУЛЕЛІ ҒҰМЫР

**Арыстан ҒАЗАЛИЕВ,
ҚР Мемлекеттік сыйлығының иегері,
ҚР ҰҒА академигі,
Қарағанды қаласының Құрметті азаматы**

*«Өткендерін еске алған - өскендіктің белгісі,
Өткендерін ұмытқан - өшкендіктің белгісі».*

Халық мақалы

2020 жылдың 7 қарашасында ұялы телефоным шыр ете түсті. Хабарласып тұрған сенатор Рысқали Әбдікерев әдеттегідей амандық-саулық сұрасқаннан кейін ардақты ағамыз Қасымбек Медиев туралы болашақ кітапқа мақала жазып беруімді сұрады. Бұл оңай шаруа емес еді. Бір-неше күн ойланған соң ғана қолыма қалам ұстап, жазуға отырдым.

Маған осы өмірімде біздің өлкеміз бен кеншілер қаласы аталатын шаһарымыздың өсуі мен өркендеуіне үлкен еңбек сіңірген қарағандылық ірі тұлғалармен қоян-қолтық араласудың сәті түсті. Әрине, олардың қатарында алғашқылардың бірі ретінде өзімнің әкемді, ҚазКСР еңбек сіңірген мұғалімі, майдангер, соғыстан кейінгі аса ауыр жылдарда Халық ағарту ісінің Қарағанды қалалық бөлімін басқарушы ретінде ұстаздық еңбектің ең бастауында тұрған Ғазалиев Мәуленді атап өтер едім. Оның 1945 жылдың мамырында Берлиндегі Рейхстаг қабырғасына өзінің аты-жөнін солдат найзасымен жазып қалдырғанын да еске түсіргенді жөн көріп отырмын.

Өміріме өнеге болып, әрбір ісіме бағыт берген, ұшан-теңіз ұлағатымен тағдырымда ерекше орны бар екінші тұлға ретінде өзімнің қайын атам, партиялық және мемлекеттік құрылыстың ардагерін, артына өңіріміздің дамуына үлкен өмірлік ізін қалдырған Қамза Бижанұлы Жұмабековтің есімін ерекше құрметпен атар едім.

Сондай-ақ Сұлтан Досмағамбетовтің есімі ол ширек ғасырға жуық жемісті басқарған облысымыздың тарихына алтын әріптермен басылған. Оны Ленин ордені және төрт мәрте марапатталған Еңбек Қызыл Ту ордендері сияқты марапаттарының өзі-ақ айтып тұрған жоқ па?! Ағамыздың еңбектегі жетістіктерінің бірі ретінде оның қаламыздың оңтүстік-шығыс бөлігін қалыптастыру жолына сіңірген еңбегін көрсету де жеткілікті шығар.

Отандық ғылым мен білімнің патриархы, академик Зейнолла Молдахметов бүкіл Қазақстанның мақтанышына айналғаны қашан. К.И.Сәтбаев сияқты Ұлы ғұламамыздың даңғыл жолын жалғастыра отырып, Зейнолла Молдахметұлы Қарағанды қаласында Фитохимия, Жер қойнауын кешенді игеру мәселелері, Нарықтық қатынастар және Қолданбалы математика институттары сияқты 4 жаңа ғылыми-зерттеу ордаларын ашты. Біздің 30-ға жуық ғалымымыз Ғылым академиясының академиктері мен корреспондент-мүшелері, ал жүздеген жас ғалымдарымыз ғылым докторлары мен кандидаттары атанды. Осы жетістіктердің басы-қасында, бүгінгі күні баршамыз оған зор денсаулықпен ұзақ ғұмыр ғана тілейтін, аты аңызға айналып үлгерген қадірлі академик ағамыз тұрды.

Қарағанды қаласының ең үздік мэрі, кейінірек «Қарағандыкөмір» Өндірістік бірлестігінің тұрмыс және кадрлар бойынша директоры ретінде де табысты қызмет атқарған Нариман Төлепов ағамыздың да есімі ешқашан ұмытылмайды.

Көптеген жылы сөздерімді академиктер Әбілқас Сағынов, Ебіней Бөкетов, Мұрат Жұрынов және Ғабдолла Құлқыбаев, профессорлар Талғат Әбдіразақов пен Дүйсетай Шаймұханов, ұлағатты ағаларымыз Тишбек Аханов, Камали Дүйсенбеков, Мәлік Имашев, Мыңжасар Әдекенов, А. Рахимов, Ж. Аманбаев, Тілеубек Зейнешов, Петр Поспелов және көптеген басқа да жерлестеріме арнағым келеді.

Осы аталған адамдардың әрқайсысы туралы жеке кітап жазуға да болар еді. Оны «Қарағанды қаласы Тұлғаларының өмірбаяны» сериясымен шығарса, көпшіліктің де қызығушылығын тудырар еді. Үлгісі, көлемі және басқа талаптары жөнге келтіріліп, жүзеге асырылса, осындай жағымды іс облысымызға пайда келтірмесе, зиян шектірмес еді. Тұлғаларымызға тағзым, ал арттағыларға тағылымның нағыз көрсеткіші де осы болар еді!

26 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

Облысымыздың бюджетінде осы бір Аллаға да, адамға да жағымды істі қаржыландыру арнайы жолмен қарастырылып, сонымен қатар деректі фильмдер де түсірілсе, нұр үстіне нұр болар еді.

Әрине, осы игілікті шараны қалыптасқан жағдайды ескере отырып, Қасымбек Медиұлы Медиев туралы кітап пен фильмнен бастаған жөн сияқты.

Қамза Бижанұлы Жұмабеков оны өзінің шәкірті деп есептейтін, ал Қасымбек Медиұлы осыны ерекше мақтаныш ететін. Бірақ әңгімені басынан бастағанымыз дұрыс шығар.

Ұстазы Қамза Жұмабековпен

Ол - Қарағанды облысы Шет ауданының тумасы, орта мектепті бітіре салысымен еңбек жолын пионер жетекшісі болып бастады және 1963 жылы Қарағанды педагогикалық институтына оқуға түсті.

Менің Нариман Төлеповтің өз аузынан естігенім бойынша, студенттік жылдардың өзінде-ақ Қасымбек ағамыздың ұйымдастырушылық таланты ерекше байқала бастапты.

Осы жылдары ол Шет ауданында комсомол жұмысына белсене араласады да, артынан комсомолдың Қарағанды облыстық комитетінің секретары болып тағайындалады. Ал кейінірек Шет және Ақтоғай

аудандарында партиялық жұмысқа көшіп, партияның Қарағанды облыстық комитетінің нұсқаушысы қызметін атқарады. 1973 жылы ол Ағадыр аудандық атқару комитетінің төрағасы болып тағайындалады. Осы жылдар оның қайталанбас жарқын тұлға ретінде қалыптасқан сәулелі ғұмырының ерекше жарқыраған кезеңі болды. Асудан асу асқан ағамыз Жезді аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы да болады.

Осы когортаға жататын ұрпақтың өздеріне ғана тән өмірлік ұстанымдары болды. Олардың негізгі жалпы сипаттағы мінездемелерінде терең әдептілік, еліміздің идеалдарына деген терең сенім мен адалдық, өздерінің достарына деген ерекше шынайы қатынастар сияқты ортақ құндылықтар болатын.

Осы орайда, біздің атақты кеншіміз Николай Дриждің бірнеше жыл бұрын айтқан әңгімесі де есіме түседі. Оның айтуы бойынша, бірде оның машинасы қыстың алай-дүлей бораны кезінде жапан далада сынып қалады. Осындай зауал шақта телефонның ғана көмегі тиіп, түн ішінде Қасымбек Медиұлының өзі жол таңдамас (вездеход) көлігімен келіп, Николай Александровичті өз үйіне алып кетеді. Машина тек таң атқанда ғана жөнделеді.

Әлі есімде, 80-жылдардың кезі болатын, ол таңғы сағат 4-тің шамасында біздің үйге келді. Аудан малының арасында жұт басталғаны себепті, Көкшетау облысынан жем-шөп әкеле жатқан жүк автокөліктері колоннасының басында түні бойы жүріп келіпті. Таңғы асын асығып ішер-ішпестен тағы да ары қарай жол жүріп кетті. Осы кезде ол Ағадыр аудандық атқару комитетінің төрағасы болатын. Осы бір кішкене ғана мысал, оның өзінің функционалдық міндетіне қалай қарайтынын көрсетіп тұрған жоқ па?! Жеке басымен үлгі көрсете білу, Ағамыз үшін жай айтыла салатын сөз болмайтын. Бастаған ісін аяғына дейін апарып бітіргенге шейін тыным таппау ағамыздың ерекше беймаза мінездерінің бірі болатын.

Қазақта «Илегеніміз - бір терінің пұшпағы» деген аталы сөз бар.

«Бір жағадан бас шығару, бір жеңнен қол шығару» сияқты бірлік пен тірлікке шақырған мақалдың заңды жалғасы ғой баяғы...

Осыған орай Қасымбек ағамыздың ұстазы Қамза Бижанұлының да бір мәрт мінезін еске алғым келіп отыр. Тұрсын анамыздың айтуы бойынша, Қамзекең Алматыға Дінмұхаммед Қонаевтың өзі өткізетін Қазақстан КП Орталық Комитетінің пленумына бармақшы болып жиналады. Осындай үлкен жиын үстінде жолдасының сипатты да жинақты болуын қалаған Тұрсын анамыз жаңадан югославиялық пальто, ақ көйлек пен галстук, жаңа костюм-шалбар алып, киіндіріп жібереді. Осы арада Ағадыр ауданындағы төтенше жағдайды естіген Қамзекең облыстың бірінші хатшысының рұқсатын алып, Көкшетау облысына тікұшақпен (вертолет) ұшып кетеді. Малдың кез келген сәтте аштықтан

қырылып қалу мүмкіндігін және әр сағаттың қымбат екенін түсінген Қамзекең, тікұшаққа сыммен сығымдалған шөпті сыйғанынша артып, Ағадырға аттанады.

Апат аймағына жеткен Қамзекең, тікұшақ ұшқышының штурвалды тастай алмайтыны себепті, тікұшақтан қара сыммен шандылған шөптерді өзі лақтыра бастайды. Тұрсын анамыздың тағы да айтуы бойынша: «Осыдан кейін ақ көйлек енді ақ көйлек емес, ал сым тесіп тастаған пальто мен костюм-шалбар пленум түгілі ауылға киіп баруға да жарамай қалған екен».

Міне, сол кездің басшылары бірі жер үстінде, бірі аспанда жүріп мал-жанды қалай құтқарған, азаматтық парыздарын қалай атқарған?! Керемет емес пе?!

Қасымбек ағамыз Жезқазған облысының әкімшілігінің басшысы қызметін де осылай адал атқарды. Кейінірек тағы да өзінің туған ауданына қайта оралды, бірақ еңбек жолын облысымыздың Мәслихатын басқарумен аяқтады.

«Шәкірт болып көрмеген ұстаз болып жарытпас» деген де сөз бар халқымызда. Қамзекеңнің адал шәкірті болған Қасымбек ағамыз өзінің де Ерлан Жақанұлы Қошанов, Рысқали Қалиакпарұлы Әбдікеров, Нұрлан Орынбасарұлы Дулатбеков, Рымбала Кенжебалақызы Омарбекова сияқты ірі мемлекет қайраткерлеріндей шәкірттерін тәрбиелей білді.

Осымен тағы да мақаламның бас жағына қайта оралғым келіп отыр. Қасекеңнің жарты ғасырға жуық өмірі Қамза Бижанұлы Жұмабековтың қасында өтті. Бұны мен өзара терең достық пен сенімнің ерекше көрінісі дер едім. Олардың арақатынасы туған аға мен бауырының арасындағы жақындық сияқты болатын. Қамза Бижанұлының беделі өте жоғары болды. Халық оны тек жігерлі басшы ретінде ғана емес, сонымен қатар шынайылығы мен адалдығы, әрдайым көмек көрсетуге дайын тұратындығы үшін де қатты сыйлады.

Ол елінің ұлы да ұлағатты ұлы бола білді. Ақыл, Құрмет, Ар-ұждан, Ұят пен Мақтаныш және тағы басқа да сияқты Кеңес үкіметі кезінде жиі қолданылған сөздер мен метафоралар осындай адамға - Арқалы Азаматқа ғана толық мәнінде лайық тәрізді. Ұлы ғалым М. В. Ломоносовтың: «Ұстаздың мақтанышы - шәкірттерінде, өзі сепкен дәндерінің өніп шыққанын көруде» деген ұлағатты сөздерінің мәні де осы жерде шынайы және толық ашылғандай.

Қасымбек ағамыздың бойында бір ғана міні болды, ол оның денсаулығының нашарлығында еді. Бірақ ағамыз бір адамға оның көмегі қажет болып қалған жағдайда, өзінің ұстазы Қамза Бижанұлы сияқты барлық ем-домын дереу доғарып, көмектесуге ұмтылатын.

Міне, бүгін де қалалық зиратта екі сәулелі тұлға - ұстазы мен оның ең үздік ізбасары тағы да қатар жатыр. Бұл енді мәңгіліктің еншісіне айналған достық пен сабақтастықтың озық үлгісі!

АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

**Шалатай МЫРЗАХМЕТОВ,
2003-2007 жылдардағы Оңтүстік Қазақстан
облысы мәслихатының хатшысы,
IV-V шақырылымдағы ҚР Парламент
Мәжілісінің депутаты,
Оңтүстік Қазақстан облысы,
Созақ, Отырар аудандарының
Құрметті азаматы**

Өмір керуенінде қазақтың өрелі ұлдарымен үзеңгілес жүріп, сыр-баз сыйластықта болғанның өзі тәжірибенді еселеп, ар дүниенді асқақтатып, жан дүниенді жадыратып жібереді емес пе? Маған тағдырымның тартуы, Жаратқанның сыйы сол болған шығар, келте ғұмырда ұлтымыздың кемел ұлдарымен кеңесе жүріп қызмет атқару бақыты бұйырды.

Мен қазақтың дара туған, дана болған қадау-қадау ұлдарының бірі Қасымбек аға Медиұлымен 2003 жылдары танысып, табысқанымды да Алланың маған берген ерекше сыйы деп бағалаймын.

Қаскең 14 облыс, 2 қала (Астана, Алматы) мәслихат хатшыларының көшбасшысы, арқасүйер, ақылдасар ағасы бола білді.

Сол заманда облыстық мәслихаттарда шешімі табылмайтын түйінді мәселелер көп болатын-ды. Айталық, облыстық мәслихаттарда 7 депутатқа бір штат, аудандық мәслихаттарда 5 депутатқа бір штат белгіленген. Егер аудандық мәслихаттың 10-12 депутаты болса, 2 кісі ғана жұмыс істейді, оның бірі - аудандық мәслихаттың хатшысы. Ұйымдастыру жұмыстары шаш етектен болатын шаруаларды үлгеру мүмкіндігі өте төмен еді.

Облыстық мәслихатта жоғарыдан басшылық жасайтын орган жоқтың қасы, тек Парламент Сенатымен ептеп байланыс бар. Сол кездегі тәртіп бойынша Сенат жергілікті мәслихаттарды тарату құзыретіне ие еді.

30 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

Басқа байланыс шамалы. Сондықтан облыстық мәслихаттың хатшысының айлығы заң жүзінде негізделмеген. Мәслихат штаттарын әр мәслихат өзінше бекітіп алған.

Осындай ірілі-ұсақты 10 мәселені түйіндеп, Үкіметтің, Парламенттің алдына қойғанымызды дұрыс деп шештік және қоғамдық негізде республикалық жергілікті мәслихаттардың ұйымын құруды шешіп, құрдық. Ол ұйымның төрағасына Қасымбек ағаны сайладық және жұмысты бастап кеттік.

Өкінішке орай Үкіметтен сырғытпа жауап алдық. Тағы да ақылдаса отырып, Қасымбек ағаға «Ендігі үміт тек сізде, Елбасымен жеке сыйластығыңызды пайдаланып, қабылдауында болып, барлық мәселелерді жеке-жеке талдап, ұғынықты түрде дәлелдеп алып шықпасаңыз, басқа жол жоқ" деп қолқа салдық. Шын мәнінде басқалай шешілуі мүмкін емес еді. Ағаның жеке абыройының арқасында Елбасы, Тұңғыш Президентіміз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев жеке қабылдап, ұсынылған 10 мәселенің 8-нің шешімін тауып, бүгінгі күні облыстық, аудандық мәслихаттардың толыққанды жұмыс жасауына жол ашылды.

Мәслихат хатшыларының Сенаттағы кездесуі

Соның арқасында облыстың мәслихаттың 5 депутатына 1 штат аудандық мәслихаттың 3 депутатына 1 штат белгіленді. Облыстық

мәслихаттың хатшысының айлығы облыс әкімінің бірінші орынбасарының жалақысымен теңестіріліп бекітілді, солай заңдастырылды және облыстық мәслихаттың штат құрамына аппарат басшысын белгілеп берді. Осындай тарихи шешімнің басы-қасында болып, оң шешім табылуына басты ықпал етуші - ол біздің Қасымбек аға.

Тағдыр жазып Қасымбек аға жеңгіміз Ғалиямен елге, Оңтүстік өңіріне, Сарыағашқа демалуға келіп қалды. Ағаның отанасымен танысудың бақыты бұйырды. Қазақта «Қонақ аз отырып, көп сынайды» деген бар. Қонақ келгенде үй иесі де меймандардың қас-қабағын қадағалап, қажетінше тәрбие алып отырады ғой. Мен аға мен жеңгенің бір-біріне деген сыпайы сыйластығына, мейірім-шуақ төгілген көзқарасына, бір-біріне деген кісіге білдірмейтіндей ерке-наздарына қарап таңдана, тамсанып отырдым. Енді «Әр елдің салты басқа, иттері - қара қасқа» деп жатамыз, ол да бар шығар. Дегенмен, өте бір жарасымды, ғибратты отырыс болды. Ал біздің Оңтүстікте қаншалықты ет жүрегі елжіреп тұрса да, жан жарына кісі көзінше білдіре бермейді. Ал мына отырыста Қасымбек ағаның жан жарына көрсетіп отырған ізеті, ал жеңгіміздің ағаға көрсетіп отырған қамқорлығы керемет жарасымды, өнегелі болып отырды.

Астанада қызмет жасап жүргенде, Қасымбек ағамен ақылдасып, кездесіп тұру мүмкіндіктері де тағдырдың тартуы еді. Сол кездерде ағаның 70 жылдық мерейтойына қатысу мүмкіндігі болды. Той қонақтарының біршамасы Қазақстанның түпкір-түпкірінен келген. Барлығы ағаның аялы алақанының жылуын сезіп өскен шәкірттері, сол кезде ағаның болмысы менің көз алдыма тамыры тереңге кеткен биік шынарды елестетті. Бірі облыс басшысы, бірқатары аудан басшылары, сақадай сай жігіттер, сен тұр мен атайын дегендей. Қарап тұрсаңыз, көңіл марқайып, көз тояды.

Иә, аға өмірден өтті. Ол біздер үшін Арқаның Ақбереніндей жарқылдап тұр. Мәңгілік солай болмақ. Артында өшпестей із қалдырған, қаншама көз тоятын, елдің алғысын алып жүрген шәкірттер тәрбиелеген азаматты тек солай атасаң жарасады. Әрбір азамат еліне, жұртына Қасымбек ағадай қызмет ете білсе, өзіндей ізбасарлар дайындап кетсе, одан өткен бақыт болмас. Елің, жұртың барда, аға, сен мәңгі есте боласың!

ҚАЙРАН ҚАСЫМБЕК!

Рымбек ЖҮНИСОВ,
Қарағанды облысының және
Ақтоғай ауданының Құрметті азаматы,
Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері

Дүниеде естелік жазудан асқан ауыр һәм қастерлі нәрсе жоқ екен. Кешегі алдыңғы толқын ағалар көшін бастап, қажет кезінде ақыл-кеңесін, бағыт-бағдарын аямаған асыл ағалар туралы жазудың ауырлығын айтыңыз... Иә, біздер замандас едік. Бір дәуірдің сарбазы ретінде сапта бірге жүрдік. Үйретері көп ағамыз болды. Сондай асыл азамат, ардақты ағадан мәңгіге көз жазып қаламыз деп ойладық па, әсте?! Амал жоқ, қағазға шұқшиып, қадірі бөлек аға туралы естелік жазып отырмыз...

Ерте кеттің деуге немесе көп жасадың деуге келмейсің. Ең қиыны естелік жазарда неден бастарыңды білмейсің. Кейіпкердің өткен өміріне көз жібересің, істеген жақсылығын іздейсің. Біздің буынның да қатары сиреп барады. Сәт сайын қазанама оқып, екі күннің бірінде естелік жазуға тура келеді... Талай замандасымыз жайлы естелік жазып, ақ қағазға сыр ақтарып, шер төгіп жүрміз. Соның ішінде Қасымбек Медиев ағамыз жөнінде атүсті жаза салуға келмейтін тұлға.

Медиев Қасымбектің еңбегін мемлекет басшылары дер уақытында бағалай білді. Қаскең - Мемлекет және қоғам қайреткері есебінде қарағандылықтардың есінде мәңгілік орны бар азамат. Оған дәлел - кешегі Кеңес дәуірінде ХІ-ХІІ шақырылған Қазақ ССР Жоғарғы Кеңесіне

екі мәрте депутат болуы, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, Қарағанды облысының Құрметті азаматы атануы, «Құрмет», «Парасат», Еңбек Қызыл Ту ордендерімен марапатталуы. Комсомолдан бастап, аудандық, облыстық, партия комитетінің бірінші, екінші хатшысы, облыстық атқару комитетінің төрағасы лауазымына дейін көтерілген азаматымыз құрдастарының арасында оқ бойы озық тұратыны анық. Ақылды, абыройды, намысты түгендеп жүретін адам. Мамандығы мұғалім бола тұра, қоғам өмірінің сан қилы қырларын ой елегінен өткізіп, ел құрметіне бөленген, алдында жол бастап, дем беретін тұлғалы ағасы жоқ болса да, өзін-өзі қамшылап, талай биіктерден көрінді, баға жетпес жетістікке жетті. Алдымен мамандығы бойынша мұғалімдіктен бастап, комсомол жетекшісі, содан Совет, партия жұмыстарының биік шыңына көтеріліп, дәмін татты, жастарға үйретті, өзі де үйренді деуге біздің қақымыз бар деп ойлаймын.

Мен өз басым қызмет бабындағы істеген жұмыстарға баға беруде басшы тұлғаның салған құрылыстарын, мектеп, мәдениет үйін, музей, мешіт, бөлен батырға ас берді деп ұсақ-түйекті ұйқастырып, қисынсыз дәріптеуді әдетке айналдырмау керек деп ойлаймын. Егер ол осы жұмыстарды ұйымдастырмаса, ол орнында отыра алмайды және ол міндетті жұмыс екенін естен шығармаған дұрыс және солай қарау керек. Адамға баға беруде отбасы-ошақ қасындағы ықпалы, қандай адам, ұрпақтары қалай өсті, туған жеріне жасаған жақсылықтары, қоғамға деген көзқарасы ескерілген жөн деп есептеймін. Қасымбек Медиев - біз жіпке тізіп отырған ұсақ-түйекпен ұлықтауға сыймайтын тұлға.

Ол кіндік қаны түскен киелі топырақ Ақсу-Аюлыны, Бұғылы-Тағылысын қоса түгендеп жүретініне куә болған азаматтардың бірімін. Мен көрген Қасымбек Медиев - көп азаматтарда кездесе бермейтін қасиет «басқа елде сұлтан болғанша, өз елінде ұлтан бол» деген қазағымның мақалын жадында ұстаған азамат. Елін-жерін түгендеп жүретініне дәлел ретінде Шет ауданына әкім болып келген жылдың аяғында Ақтоғай ауданының белді шаруашылығының бірі «Кеншоқы» совхозын Шет ауданына тартып алуын айтсам да жетіп жатыр. Жер дауы, жесір дауы - қазақпен бірге жасасып келе жатқан әлеуметтік кесел. Бұл даулардың әр заманға сай формасы болады. «Кеншоқы мәселесі» де Қаскен болмағанда ушығып кетуі мүмкін еді. Осы мәселені ың-шыңсыз, дау-дамайсыз шешкеніне куә болған адамның бірімін. Ал Ақтоғайдың атқамінерлері, әкімі құр отырған орнына мәз болды да, жері шұрайлы отын-суы мол ірі шаруашылықтан айырылып қалды. Бұдан кім жеңді, кім жеңілді?

Қасекеңнің істеген адал еңбегін бағалауда кейбір шеттіктер білместік жасады. Көп азаматтар жүрген жүрісінен адасып қалды, тұрақсыздықтарын, тайғанақ, қызғаншақтығын көрсетті. Қасекең жергілікті

34 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

депутаттыққа кандидат болып түскенде ой-өрісі төмен өзіне-өзі риза емес азаматтар теріс пікірде болды, Қасекеңді ренжітті, аяғынан шалды. Мұндай әрекеттің талайын көрген Қасекең, балағына шаң жұқтырмай, сайланды. Бұған ренжуге де болмас. «Бір биеден ала да, құла да туады» демекші, ел ішіндегі алауыздыққа ренжіп, абыройға кенелген ешкім жоқ. Қасекең де жолындағы кедергілерді керек қылмады, оны ұйымдастырушыларға өкпелемеді де. Бәрібір Қасымбек Медиев өзінің кім екенін көрсетті, пендешіліктен биік тұратынын дәлелдеді. Шет ауданының Құрметті азаматы түгілі, Қазақстанның көмір астанасы Қарағанды облысының Құрметті азаматы атанды. Құдайдың жақсы көретін құлы болды. Тәубе!

Қасымбек Медиев азаматтарды руға, жүзге бөлу дегенді құптамайтын. Қазақтың сүйегіне біткен жара есебінде қабылдайтын. «Осы ел арасына жік салып, руға бөліну бізге не үшін керек?» деп отыратын. Қасекең ондай адам емес, бәріне бірдей болды деп ойлаймын. Адамды тану қабілеті ерекше болатын. Ол кісінің шыққан тегіне емес, іскерлік қабілетіне қарай бағалайтын-ды. Көңіліне жаққан адамды көтермелеп, қолтығынан демеп жатса, біз оны жершілдікке балай салатын осалдығымыз және бар. Ал біздің Қасекең жастарды қолдау, кадр тәрбиелеу ісіне өте жүйрік басшы еді. Мысалы, Әділ Бәкіровті, Боранбай Жұмкінді, Дәулет Нұркеевті, Марат Шайкінді, Рысқали Әбдікеревті қабілетіне қарай бағалап, осы азаматтардың қызмет жолдарында сатылап өсуіне қолдау көрсетуі, еңбектерін бағалауы керемет! Қысқасы, Қарағанды өңіріндегі мемлекетшіл рухтағы азаматтарды тәрбиелеуде бір өзі бір мектепке айналды. Жоғарыда есімдері аталған азаматтар да ұстаздарының сенімін ақтап, халық игілігі жолында абыройлы еңбек етті. Ең бастысы, біреуі де Қасекеңмен рулас, туысқан (Керней, Сарым, Қояншы-Таңай, Қареке руларының азаматтары еді) емес.

Қасекең жайлы көп айтуға, көсіліп жазуға болады. Айта берсе сөз көп. «Сөз құған пәлеге жолығады» дегендей, осымен сөзімді аяқтайын.

Жатқан жерің жайлы, топырағың торқа, Алла иман байлығын берсін. Қош бол, бауырым.

ҚАЙРАТКЕР

*Тілеубек ЗЕЙНЕШЕВ,
әріптес інісі*

Алдыңғы толқын ағалардың тәлім-тәрбие, бағыт-бағдарымен, үлгі-өнегесімен азды-көпті абыройға кенелген жанның бірімін. Сондықтан да біз асыл ағалар рухы алдындағы парызымызды жауапкершілікпен өтеуге тиіспіз. Өкініштісі сол, сол ағаларымыздың жарқын бейнесі сағынышқа, өрісті өнегесі естелікке айналып бара жатыр.

Белгілі қоғам және мемлекет қайраткері Қасымбек Медиев - менің тағдырымда, еңбек жолымда ерекше орны бар тұлға. Қасымбек ағамен таныстығымыз 1966 жылдан басталады. Сол жылы Алматы ауыл шаруашылығы институтын бітіріп келіп, туған ауылда агроном болып еңбек жолымды бастағанмын. Оқуды үздік бітіріп, ұстаздарымның "кафедрада қалып, ғылыммен шұғылдан" деген ұсынысына қарамай, отбасы жағдайымен ауылға оралған едім. Өкінбеймін. Мұнда да өмір мектебінен өтіп, жақсы ағаларға жолықтым. Соның бірі де бірегейі - Қасымбек Медиұлы. Ол кісі аудандық партия комитетінің хатшысы болатын. Одақ көлеміндегі ең жас хатшы. Жалындап тұрған кезі. «Орда бұзар» отызға да тола қоймаған.

Екеуміздің таныстығымыздың өзі бір хикая. «Комсомол» совхозында кезекті мәдени ойын-сауық шарасы ұйымдастырылып, соған қатысқанбыз. Ол кезде түгел жас мамандар мұндай шарадан қалмаушы едік. Бір топ адам автоклуб көлігімен аудан орталығына қайтып келе жатырмыз.

36 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

Бір сәтте көлік жүргізушісі тізгінге ие бола алмай қалды ма, әйтеуір, көлігіміз қойқалақтап барып, аунады да қалды. Абырой болғанда, адамдар дін аман. Бірақ көлік әжептәуір зақымданған. Бір кезде бәрі үрпиісіп: «Медиев келді! Медиев келді!» деп шуылдаса қалды. Мен ол кісіні танымаймын. Тек қана аудандың партия комитетінің идеология мәселелері жөніндегі хатшысы екенін естуім бар.

Бұйра толқынды шаштарын әдемі қайырған, қайыстай қара, қимылы өте ширақ азамат екен. Артымызда келе жатқан болуы керек, дереу көлігін тоқтатып, біздің жағдайымызды білді. Сесті адам екені аңғарылып тұр. Жүргізушіге қатты шүйлікті.

- Жарайды, көлік жөнделеді. Сен мына адамдарды неге ойламайсың? Егер, біреуі жазым болса, қайтер едің? Рөлді ұстағаныңа мәз болмай, мына адамдарды аман-сау жеткізуді ойлауың керек қой. Біз үшін ең бастысы - адамдардың амандығы! - деп, жүргізуші байғұстың жер-жебіріне жетті. Жағасынан ұстап, жағынан тартып та жіберді. Біз тосырқап қалдық.

Өзім оқу бітіріп, қызметке араласқан жаспын. Оң-солымды әлі тани қоймағанмын. Хатшының мынадай оғаш қылығын қолайсыздау қабылдағаныммен, «Біз үшін ең бастысы - адамдардың амандығы!» деген сөзіне ішім жылып қалды. Астарында зор жауапкершілік, қатаң талап жатқан ойлы сөз! Риза болдым.

*Самарқанд су қоймасындағы демалыс, Абдолла Төребеков, Төлеу Тұяқов,
Тілеубек Зейнешев, Мейірхан Адамбеков*

Көп ұзамай «Аупарткомның хатшысы шақырып жатыр» деген хабар алдым. Қабылдауында болдым. Жылы қабылдап, кең отырып әңгімелесті. Мені сыртымнан бақылап, зерттеп жүрсе керек. Сол уақыттағы партиялық жүйенің бұл да бір ерекшелігі еді ғой. Жас мамандар арасынан жақсы ісімен, ширақтығымен көзге түскендерін бірден резервке қойып, оның мансап жолына партия өзі қызмет етеді. Қаскең мені де біраз мақтап:

- Болашағыңнан зор үміт күтуге болатын азаматсың! Өсуің керек, - деп, комсомол жұмысына ауысу жөнінде ұсынысын айтты. Мен болсам:

- Мамандығым бойынша жұмыс істей тұрайын. Өндірістік тәжірибе де керек, - деп, ұсыныстан бірден бас тарттым. Ойлы да өткір жанарын менен аудармаған күйі:

- Оның да дұрыс екен. Бірақ түбінде комсомолға келуің керек. Комсомол, партия, кеңес жұмыстары - адамдармен жұмыс. Көп нәрсені үйренесің, үйретеміз. Ойлан! - деп шығарып салды.

Сол кездесуден кейін бәрібір мені аудандық комсомол комитетінің штаттан тыс хатшысы етіп бекіттірді. «Үйрене берсін» деген ниеті шығар. Мен Қаскеңнің бұл шешімінен оның бірбеткейлігін таныдым.

Ақыры агроном болып көп жүрген жоқпын. Қаскеңнің қолқалауымен комсомолға келдім. Ол кісінің айтқаны айна-қатесіз келді. Мен комсомол жұмысынан бастап, партия, кеңес жұмысында басшылық қызметтер атқардым. Өзі білгенін үйретіп, тәрбиеледі. Үміт артты. Сенімін ақтауға тырыстық. Мен үшін Қаскең өмір мектебіне айналды. Кейіннен жиі кездесіп, жақын араласып тұрдық. Үнемі хал-жағдайымды біліп, ақыл-кеңесін аямайтын.

Кейін Жезқазған облысы құрылды да, Қаскең ағамыз сол өңірге басшылық қызметке ауысты. Жоғары лауазымды қызметтер атқарды. Үлкен жиналыстарда кездесіп тұрамыз. Жезқазған облысында бірнеше ауданды басқарды, облыстың партия комитетінің екінші хатшысы, облыстық атқару комитетінің төрағасы қызметтерін абыроймен атқарып, ел құрметіне бөленді.

Жезқазған облысы жабылып, Қарағандыға қайта қосылған тұста туған жері Шет ауданының әкімі еді. Бұрынғыдай жиі кездесетін болдық. Кейін облыстық мәслихаттың хатшысы болды. Сол сәттен бастап жұбымыз жазылмады деуге болады.

Мәслихат жұмысын биік деңгейге көтеріп, депутаттардың беделін арттыруға көп еңбек сіңірді. «Біз - халықтың өкіліміз!» деген жалаң ұранмен атқарушы билікке жөнді-жөңсіз сын айтуға машықтанып алған депутаттардың жұмысын оңтайлы ұйымдастыру арқылы орын алған проблемаларды атқарушы билікпен бірлесе шешуге дағдыландырды. Қаскең хатшы болған тұста депутаттар мәртебесі әжептәуір артты. Мәслихат депутаттарының Республикалық бірлестігін құрып,

өзі соның төрағасы болып сайланды. Бұл қызметте де абыройлы болып, әріптестер құрметіне бөленді.

Атқарған қызметіне сай, еңбегі де жоғары бағаланып, мәртебелі марапаттарға ие болды. «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері» атанып, Қарағанды облысының Құрметті азаматы болды.

Жұмыс бабындағы кездесулер өз алдына, Қаскең жасы үлкен аға ретінде менің тағдырыма көп ықпал етті. Барды - бар, жоқты - жоқ, ақты - ақ, қараны - қара дейтін турашылдығы, әділдігі керемет еді. Адамдарды тек қана іскерлігіне қарап бағалайтын. Жұмыс, жұмыс деп, өмірінің соңғы сәтіне дейін ат үстінен түскен жоқ.

Міне, осындай асыл азамат, ардақты аға, парасатты тұлға естелікке айналып бара жатыр. Бұл - өмірдің заңы. Десек те, тығырыққа тірелгендей жағдайға кезіге қалсақ, «Қайран, Қаскең болса ғой, жолын айтар еді» деп, Қасекенді іздейміз. Сағынамыз.

Елін емірене сүйіп, халқына қалтқысыз қызмет еткен ардақты жан-ның иманы нұрлы, мекені жұмақ болсын!

БІРТУАР

Рымбала ОМАРБЕКОВА,
Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері

Касымбек Медиұлы Медиевті барша жұрт өзінің бар саналы ғұмырын туған елдің көркеюі мен дамуына жұмсаған мемлекет және қоғам қайраткері, ел басқарған зиялы, білімді де білгір азамат деп біледі. Мен де солардың қатарынанмын. Дегенмен де Қасекеңнің кісілік келбетін, бекзат болмысын, ақжарқын мінезін, ерен еңбекқорлығын жақыннан танып-білген бақытты жандардың бірі болғанымды да мақтан етемін. Қарағанды облысының Құрметті азаматы Қасекең казыналы өлке мен Жезқазған өңіріне ғана белгілі азамат емес, бүкіл Қазақстан бойынша жалынды жас кезінен ерекше көзге түскен, еңбекке құштар болған жампоз да жайсаң жан еді.

Қасымбек Медиұлын мен ол кісі жастар ұйымын басқарған кезден бастап таныдым. Сол шақтағы өзі құралыптас жастардың ерекше орталары, айрықша бір қарым-қатынастары, берік достықтары болушы еді. Солардың арасында Қасекеңнің шоқтығы биік көрініп, терең дүниетанымы, ішкі мәдениеті мен азаматтың өресі бірден байқалатын.

Мен қашанда сол азаматтарды ойлап, еске алған кезде олардың өзара қағытпа-қалжыңдары, әдемі жарастықтағы жүріс-тұрыстары, үлкенге деген құрметтері мен кішіге ізет танытқан кісілік келбеттері көз алдыма келеді.

Қасекең Егіндібұлақ, Шет аудандарында жауапты қызметтер атқарғанда, бүгінгі біздің Елбасы, ол кезде Теміртаудағы жігерлі азаматтың

40 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

бірі Нұрсұлтан Әбішұлы жастар одағын, комсомолды басқарды. Қатарларында Қошанов Жақан, Саран қаласында Болат Байеменов деген азамат болды. Міне, осы азаматтардың барлығы жалындап тұрған, достықтары жарасқан, кімге де болса үлгі-өнеге танытарлық қазақ жастарының үлкен бір ортасы болатын. Мен олардың қалжыңдаса отырып, әдемі әзілмен-ақ көп мәселені шешіп тастайтындарына талай куә болған едім. Ол кісілердің әрбір кездесулері қандай да бір ортақ мәселені талқылап, шешуге, жақсылыққа, жақсы шешімге арналатын.

Кейінгі жылдары сонау жастық шақтағы достықтың бір әдемі көрінісін Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Солтүстік Қазақстан, Ақмола, біздің Қарағанды облыстарында үлкен бір шараларға қатысқан кезде Қасымбек Медиұлын анадай жерден көрген сәтте қасына келіп: «Қалың қалай?» деп, сондай бір жылылықпен амандасқанын, одан әрі қарай қалжыңдасып, естеліктерін айтып қарқылдап тұрып, шынайы жүрекпен күлгендерін көргенде, «Міне, нағыз достық, нағыз адами қарым-қатынас» деп қызығатынбыз. Бірі менің лауазымым биік деп шіренбей, екіншісі төменшіктемей, бір-бірін қадірлеген, бағалаған жандардың шынайы қарым-қатынасының жастық шақтан мықты қалыптасқанына куә болушы едік. Қасекеңмен айрылмас дос болған ерекше бір азамат Жақан Қошанов болатын-ды. Ол кісінің менен біраз жас үлкендігі бар, біз комсомолға келгенде үлгі болып, алдымызда жүрді. Осы кісілердің жасаған еңбектері, жастармен әңгімелесіп, оларға жасаған ағалық қамқорлықтары, кез келген күрделі мәселені күш біріктіре отырып шешуі, міне осындай жайттар бізге көп ретте үлгі болды. Жақан Қошановтай, тонның ішкі бауындай, өте жақын араласқан досының ғұмыры қысқа болғанына мұңая отырып әңгімелерін айтқанда, бір жағынан мақтанышпен еске алушы еді Қасекең.

Әбіш Кекілбай, Рымбала Омарбекова

1973-1974 жылдарға дейін Қарағанды мен Жезқазған бір облыс болатын. Кейіннен Жезқазған өз алдына облыс болып бөлінді де, Қасекең сол жаққа қызметке жіберілді. Менің таңғалатыным, Қасымбек Медиұлы Жезқазған облысының басшыларына қарасты болса да, Қарағандыға жиі келіп, Шеттің, Ұлытаудың, Жездінің мәселелерін Қарағанды облысының басшыларымен талқылап, көп мәселелерін шешіп алатын. Жай келмейтін, арнайы кездесулер өткізіп жүретін. Кейіннен өзі де жасырмай «біз сол кезде Қарағандыдан шықпаушы едік, көптеген мәселелерді көлденең тартқанда ешкім «жоқ, көмектесе алмаймыз» деп айтпайтын, қайта бірге шешейік деген оймен барлығы да көмектесуші еді» деп еске алатын. Сөйтіп көптеген мәселелерді жедел шешіп, мейлінше халыққа адал қызмет етіп жүргендерін талай мәрте өз көзіммен көрген едім. Қалтқысыз қызметінің арқасында абырой биігінен түспей, тіпті Шеттің аудан мәртебесін сақтап қалуына да перзенттік парызбен, қайраткерлікпен еңбек сіңіргенін айтуымыз керек.

Ал Жезқазған мен Қарағанды қайта қосылғанда, Қасекең біздің жақта үлкен қызметтер атқарып, өзінің жұмыс істеп кеткен аудандары Жездіге, Ұлытауға барды. Сонда бір байқағаным, кездесулерде, тағы басқа да басқосуларда, түрлі шараларда, әсіресе Жеңіс күніне арналған жиындарға Қасекең барған кезде ол жақтың үлкендері құшақ жая қарсы алып, шын көңілмен ізгі ниеттен баталарын беріп, жандары қалмайтын. Шынында да сол жылдары Қасекең көп жұмыстар атқарған екен. Жезді ауданының бірінші хатшысы болған жылдары ауданның мал шаруашылығы дамыды, экономикасы өсіп, мәдениеті көркейді. Қасымбек Медиұлы Қазақстанның Жоғарғы Кеңесіне екі мәрте депутат болып сайланғанында биік мінберден ел жағдайын, ауыл ахуалын жақсарту жайын үнемі сөз ететін.

Менің бір есімде қалғаны, Жездіде кезінде ашық аспан астындағы ерекше үлкен музей ашылды. Ондай музей басқа еш жерде жоқ және болған да емес. Оны сол жердегі Төрегелдин Мәкен деген қадірменді ақсақал өз бастамасымен, ынта-жігерімен жалпы республикада тұңғыш болып ашқан еді. Мәкен ақсақалдың төл туындысы - аспан астындағы музейдің кейін де жақсы жұмыс істеп, танымал болып кетуіне Қасекеңнің ықпалы мен көмегінің зор болғанын көзкөргендер жырғып айтады. Біз ол музейді бүгінде мақтан етеміз, ол - республикада белгілі, одан да тыс жерлерде биік баға алып жүрген рухани орын. Мен өзім мәдениетке басшылық еткен жылдары Жезді халқының музейге деген ынта-ықыласын, оны сақтап, дамытуға өз күштерімен үлес қосқандарын көргенде, кереметтей ырза болатыным. Музей мамандары да сондай білімді, білікті болатын.

Кейіннен Қасекеңнің біздің Қарағандыда мәслихаттың хатшысы болған жылдарын бөлек бір кезең деп айтар едім. Ол кісінің жастайынан

42 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

қалыптасқан бір ерекшелігі - қандай да бір жұмысты бастайтын болса, одан нәтиже шығармай қоймайтын. Әрі депутат, әрі мәслихаттың хатшысы болып жүрген кезінде күн тәртібіне өзекті мәселелерді шығаратын. Бір күні айтады: «Біз осы мәдениет саласын мәслихаттың күн тәртібіне шығарып қарасақ... Көптеген аудандарды аралап жүремін ғой, шешілмей жатқан мәселелердің көп екенін білемін, ауылдың мәдениеті, мәдениет ошақтарының жағдайы, базасы қатты қолдауды қажет етеді. Сондықтан осы мәселені мәслихаттың күн тәртібіне арнайы шығарайық та, шешімін табатын жолдарын қарастырайық» дегенде, біз қалай қуандық десеңізші. Өйткені Қасекең бір мәселеге кіріссе, оны аяғына дейін жеткізіп, нәтиже шығарғанша табандылық танытатын. Міндетті түрде бізге де, депутаттарға да тапсырма беріп, өзі бастап аудандарға шығып, кез келген мәселені «қолмен ұстап, көзбен көріп» шешпей тынбады. Депуттарды аудандарға алып барып, қандай көмек керек, не істеу керек деп, зерттеп, әбден түп-тамырына дейін зерделеп барып, мәслихат сессиясының күн тәртібіне мәселе етіп қойды. Ақыр соңында мәслихат сессиясының шешімі арқасында, әсіресе ауылдық жерлердегі мәдениет орындары күрделі жөндеуден өткізіліп, кітапханалар қоры толықтырылып, көптеген жаңа ұжымдар құрылды. Оларға керекті жағдайлар жасалды. Мерзімді басылымдарды кітапханаларға жаздырып алдыруға да өзі мұрындық болып, осындай түйткілді жәйттің барлығы да біздің Қасекеңнің арқасында оңтайлы шешімін тапқан еді...

Тағы бір ерекше атап өтетін және мақтанатын жағдайымыз, Қасекең бүкіл республикадағы мәслихат хатшыларының басшысы-бастаушысы болды. Әр саланың бір басшылары болатыны сияқты, біздің Қасекең сол мәслихат хатшыларына қадірменді ақсақал, парасатты басшысы бола білді. Содан өздері кездесіп, ақылдасып, Қасекеңді Парламентке арнайы жіберіп, өзекті мәселелерді ортаға салғызатын. Ең бастысы, бұл кісілердің мақсаты мәслихаттың рөлін, дәрежесін көтеру, орнын ерекшелеу болатын. Міне біздің Қасекең сол мақсатты орындай алды, мәслихаттың дәрежесін көтеріп, алға қойған мәселелерді шешті. Бәріміз де соған куә болдық, аймақтық мерзімді басылымдарда ол туралы уақытында көп жазылды да.

Қасекең айналасына адал, нағыз еңбектің адамы болды. Ол кісінің отырған жері мереке, әрдайым көпшіл, әңгімесі мен әзілі қандай ғажап болушы еді. Үлкендермен айрықша тіл табысып, олармен тіпті әзілдесіп, жарасып отыратын. Бір жағынан алдыңғы толқын ағалардың ақылын да тыңдай білетін-ді. Қарағандыда көптеген ағаларымыз бар ғой, қаланың іргетасын өз қолдарымен қалаған, өздерінің принципшілдігімен талай адамға үлгі болған. Сондай ардақты ағаларымыздың бірі де бірегейі Мәлік Имашев та кезінде Шет ауданында қызмет еткен. Қасекең сол кісімен туыстай болып араласып, өмірінің соңғы сәтіне дейін жанында

болды. Мәлік Имашұлы Қасекеңді «менің балам», «ұлым», Ғалекеңді «қызым» деп отырушы еді. Ол кісілер Мәлік Имашұлының үйіне келген кезде өзі де еркелеп, ол кісіні де еркелетіп отыратыны бүгінгідей көз алдымда.

Міне, осындай елін сүйген ардақты азамат Қасекеңнің өмірі мен еңбек жолы кім-кімге болса да үлгі-өнеге, қоғам құрмет тұтатын, ұрпақтар ұмытпайтын ұлтымыздың ұлағатты тұлғасы деп білемін. Тұғырлы тұлғаның жарқын бейнесі, ғибратты ғұмыры, шуақ шашқан жүзінен тараған шапағаты мен шарапаты мәңгілік жүрегіміздің төрінен кетпейді.

Қасымбек Медиұлының есімі мен жарқын бейнесі елінің есінде біртуар болмыс иесі ретінде мәңгі сақталады.

ӨЗ ДӘУІРІНІҢ ДАРАБОЗЫ

Рысқали ӘБДІКЕРОВ,
ҚР Парламент Сенатының депутаты,
шәкірті

Камшының сабындай» қысқа ғұмырдың өзін биік парасат, ұшан-теңіз ұлағат, өлшеусіз өнегемен ұзартып, соңындағы қара орманы үшін мәңгі шыраққа айналатын тұлғалар болады. Сондай қайраткер тұлғаның бірі һәм бірегейі - Қасымбек Медиұлы. Шыны керек, аты аңызға айналған, қадірі бөлек, қасиеті ерен, Арқаның ардақты ұлы, қазақтың қайсар перзенті Қасымбек ағаның өмірден озғанына екі жылға жуықтаса да, қадірлі жанның қазасына көңіліміз сенбей жүр. Өйткені біздің қоғам, біздің орта мемлекетшілдік рухты бәрінен биік қоятын Қаскең сынды қайраткерге зәру. Іздейміз, сағынамыз, елеңдейміз. Байсалды қалпынан айнымай, бағдарымызға бағыт сілтеп отыратын сәттерін аңсаймыз. Ортамызда олқы тұрған орнын толтырар амал іздейміз.

Дегенмен, біздер үшін, соңындағы бауырлары үшін өшпес өнеге сіңіріп, бойымызға азаматтықтың дәнін сеуіп, парасаттылықтың нәрін сіңіріп кеткен тұлғаның тұғыры аласармайды.

«Тау алыстаған сайын биіктей береді» демекші, Қаскең бізден алыстаған сайын, біз Қаскеңе жақындай түсеміз. Олай дейтінім, әрқайсымыздың жүрегімізде орны бар қайраткер ағаның жарқын бейнесін жылдар тұрмақ, ғасырлар көмескілендіре алмайды.

Ол - мемлекет және қоғам қайраткері. Бұл биікке адал еңбек, тынымсыз ізденіс, қанына сіңген қайсарлық пен еңбекқорлықтың арқасында жеткен бір адам болса, ол - Қасымбек аға. Иә, ол өз тағдырын ерен еңбек, кіршіксіз адалдықпен жасай алды. Ауылдың қарапайым мұғалімі, пионер ұйымының жетекшісі болып еңбек жолын бастаған Қасымбек Медиұлы аудандық, облыстық комсомол ұйымдарының көшбасшысы, аудан, облыс басшысы, ҚазКСР Жоғарғы Кеңесінің депутаты, облыстық мәслихат хатшысы, Жергілікті мәслихаттардың республикалық қауымдастығының төрағасы секілді биік сатыларға тек халыққа қалтқысыз қызмет ету арқылы көтерілді. Адалдығынан бір сәтке де айныған жоқ. Елін елжірей сүйді.

...Өз басым бұрынғы Жезқазған облысы құрамында болған Жезді, Ақадыр аудандарында Қасымбек ағаның қарамағында қызметтер атқардым. Ағаның қатаң талабы, темірдей тәртібінің арқасында қайнауда шыныққан құрыштай болдық. Сырт көзге сұсты көрініп, қызмет барысында талапшыл болғанымен, Ағамыз қарапайым өмірде өте мейірімді, шуақты жан болатын. Ал халық мүддесі, мемлекет меншігі деген мәселеде оқыс сүрінсең, «бетің бар, жүзің бар» демейтін, қаталдығы - өз алдына бөлек әңгіме.

Оның тұла бойына тоғысқан мемлекетшілдігі мен қарапайым адамдардың мұң-мұқтажына сергектігі, туындаған кез келген проблемамен бетпе-бет келгендегі шешімталдығы мен турашылдығы өзін өзгелерден ерекшелеп тұратын еді. Қазақы қалжыңға, астарлы әзілге де шеберлігі бар болатын. Бар ғибратты ғұмырын бұрынғы Жезқазған облысының, қазыналы Қарағандының гүлденуі мен дамуына арнаған ағамыздың ерен еңбегін елі әлі айтып, аңыздай етіп толғайтын болады. Олай болса, қажырлы қайраткердің ел игілігі жолындағы еселі еңбегі мен кіршіксіз адалдығын бір естелік былай тұрсын, бір кітапқа сыйғызу мүмкін емес. Ендеше, қолыңыздағы жинақ қайраткер Қаскеңнің мәңгілік өмірінің алғашқы тарауы ғана.

Айналасын барынша қарапайымдылығымен баурап, кісілік келбетімен сүйсіндіре білген ардақты ағаның асыл қасиеттерін әлі де жылдар бойы жырлайтын боламыз. Өйткені ол - ең соқталы құрметке барынша лайық жан. Дегдарлығы дегеніне жеткізіп, адалдығы абырой биігіне жетелеген, парасаты патшалықтай болып, адамгершілігі алты Алашқа аңыз болған Қасымбек аға ел жүрегіне мәңгілік қонақтады.

Міне, біз осындай өз дәуірінің дарабозынан айырылып қалдық. Арқа жұртын абдыратып, қазақ еліне қасірет шектірген ауыр қаза... Асыл аға, адал перзентін ақтық сапарға шығарып салуда адамгершіліктің тамаша үлгісін көрсеткен, жан досының баласы, өз ұлындай болған Ерлан Жақанұлы мен облыс әкімі Жеңіс Махмұдұлына шексіз алғыс білдіруге тиіспіз. Ел ағасын құрметтеудің жарқын үлгісін көрсетті.

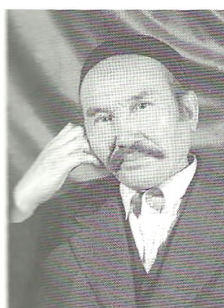
46 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

Қасымбек аға - өз дәуірінің дарабозы. Бір өзі бір мектепке айналған тұлға. Қазіргі республикалық, облыстық деңгейде лауазымды қызмет атқарып жүрген азаматтардың дені - Қасымбек Медиұлының шекпенінен шыққандар. Қасымбек аға соңынан ерген ізбасар бауырларына өмірдің мәнді болуы мен ел алдындағы абырой-беделдің алғышарты адал еңбек пен жасаған жақсылық екенін үнемі айтып отыратын. Өйткені, ол бәрімізді өзіндей болса деп үміттенді, халыққа қалтқысыз қызмет етеді деп сенді. Сол үміт пен сенім біздер үшін зор жауапкершілік. Ал жауапкершілік жүгі ешқашан жеңіл болмаған.

...Ағамыздың иманы серік, мекені жұмақ болғай!

СЫЙЛАС ТҰРҒЫЛАСЫМ ЕДІ

Өмір КӘРІПҰЛЫ,
жазушы

Қаскеннің менен екі жастай үлкендігі бар еді. Аға десем де, қатарласым десем де жарасады. Біздер бір таудың қос шоқысындай бір-бірімізге рухани жақындықта болдық.

Бірден табысып кетпесек те, қырықты алқымдап қалған кексе кезімізде бір көлемде, бір құдықтың суын ішкен күндердің ыстық-суығы еске түскенде көзге жас келеді. Қаскен қазақы жалпақ тілге сыйдырғанда, кісі жатырқамайтын аңқылдаған ашық кісі болатын. Сөйлеу мәнерінде тау бүркітінің саңқылдаған екпіні бар, қоңыр үнді, қоңыр кескінді, қоңыр мінезді азамат деуге келеді. «Ішімдегіні тап» деп тымырайған тымырсық мінезден ада кісі-тін. Қызмет бабында да, күнделікті жүз көрісуде де өзін ашық ұстап ақтарылып тұратын әдеті бар-тын. Қасымбек Медиевпен қызметтес болғандар ол кісінің қоғам жұмысына келгенде кемшілікке төзбейтін беттілігін айта түседі. Мазасыздың ол кісіге тән болатын. Сөйте тұрғанмен, қызмет бабында қарамағында болғандарға қиянат жасап, әділтесіздік көрсетті дегенді өз басым естіген емеспін. Қайтымы тез болатын. Жаңадан құрылған бұрынғы Ақадыр ауданының қалыптасуына, экономикасының ілгерілеп, мәдениетінің көркейуіне жанын салғанын көзіміз көрді.

Ол жылдарда (1973-1985 жж.) ел ішінде бойкүйездік етек алып, қоғамның қай саласында болмасын тоқыраушылық болып жатты.

48 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

Бұл жағдайды ешбір көреген алдын ала болжап, тап баса алған жоқ. Социалистік жүйеге негізделген қоғамдағы бірдейшілік адамдардың еңбекке деген ынтасын төмендетіп, немкеттілік психологияға бейімдеп «қатырып тастағанын» әркім-ақ іштей сезінгенімен, сыртқа шығара алмайтын еді. Коммунистік идеологияның қатаң насихаты ашық пікірге жол бермеді. Коммунистік партия үстемдігі шексіз билікке қол артып, қоғамдағы ауа жайылушылықты қатаң тезге салып, әшкерелеуге бейім болатын. Осындай жағдайда аудан тізгінін ұстаған Қаскеннің жергілікті ұлт кадрларына бүйрегі бұрып тұратын еді. Соны көз көріп, құлақ естіді. Талайға нан жегізді, ат жалын ұстатып, ерге отырғызды. Сол «ерге отырғызғандары» өз қолы өз аузына жеткен соң, Қаскенді «танымай» кетті. Сондай кеудемсоқтарға налығанын көзім көрді. «Осы неменің иттігін ертеден білуші едім. Біле тұра, бір мекеменің кілтін ұстаттым. Өлермен жағымпаздығын жақтырмайтынмын. Сөйтсем, ол неменің іші былық, сырты алдамшы екен. Өз қолы өз аузына жетіп алған соң, дүрдиетінді шығарды», - дегені бар бірде.

Қаскенде ата-бабадан келе жатқан тектілік бар екені ақиқат. Бұрынғылардың жалпақ сөзімен айтқанда: «Текті атадан шыққан жақсы ауылдың азаматы». Қызметті әркім-ақ атқарады. Қаскен кезінде екі облыс (Жезқазған, Қарағанды аймағы) басшылығында болды. Республикалық деңгейдегі қайраткерлігіне ешкім дау айта алмайды. Жоғарғы Кеңеске депутат боп сайланғанда да өзінің азаматтық деңгейін төмендетпей, сайлаушылардың сенімінен шыға білді. Ел ішінде елеусіз жатқан менің құлағым түрік болатын. «Депутат Медиев былай депті» деген пікір-ұсыныстарына ауылда жүріп те ризаланып, тілекші болатын едім. Аузының дуасы бар бір қарияның: «Біздің Қасымбек қын түбінде жатпайтын қара қылыш» дегенін өз құлағыммен естігенім бар. Осыған мен де қосыламын.

Нағыз мемлекеттік деңгейдегі қайраткерлігінде қапы жоқ десе болатын еді. Біз білетін, мен білетін қайраткер Медиев моралдік бейнесі таза, азаматтық ұстанымы берік, кісілігі келіскен нағыз ұлтжанды тұлға боп өтті өмірден. Қызылға қызықпай, қызылды-жасылды дүниеге көзін сатпай, өзін таза ұстады. Сол таза қалпында пәниден бақиға озды. Көпшіл, ұлтжанды еді. Жастарға, жас буынға қамқорлық танытуға пейілді болатын. Кімнің өнері озса, соған назары түсіп, ағалық ақ ниетін білдіруден еш айнымайтын еді. Екі сөйлеуге жоқ, азаматтың ұстанымына берік, өзінен зорды жағалаған жалтақтыққа көп бара бермейтін ата қонысы Ақсу-Аюлының сырт кейпіндей қоңырлаң келген қайран Қаскен де озды жарық жалғаннан.

Кім арманына жеткен дейсің? Біраз ой-арманын өзімен бірге ала кетті. Өзінің туған топырағына, Шет ауданына сіңірген еңбегін кім жоққа шығарады? Аудандар жабылатын болғанда, жоғарғы жаққа сөзін өткізіп, Шет ауданын сақтап қалғанын бүгінгілер білсе де, білмеген-

ситінін көріп жүрміз. Өзі құрысқан Ақадыр ауданын туған ауданының жолына айтып жібергенін жақсы білеміз. Нақ сол шешім Қаскеннен шықпаса да, жоғарғы жаққа сөзін өткізгені дау тудырмайды. Сол үшін де ақадырлықтар ол кісіге наразылығын әлі күнге білдіреді. Соның қармышына бола, бір кездегі партия шонжары И. А. Колбасиннің рухын Ақадыр кентінің төріне шығарып қойғанына не дерсің!? Жарайды, жабылып қалған аудан тұрғындарының ол кісіге деген өкпесі орынды болсын-ақ. Шет өңірінің тұрғындары Қасымбек Медиевті ұмытпауға тисті деп білеміз. Нағыз қайраткерге тән азамат елін сүйген, жерін сүйген Қаскендей-ақ болар.

Қасымбек Медиев - сан қырлы қайраткер. Ол кісінің бір қыры - турашылдығы. «Екі сөйлейді», «жалтарып кетті», «бұғып қалды» деген кінәлау Қаскенге ерген емес. Бой-басын таза ұстағаны, былыққа ұрынбай, одан өзін қалыс ұстағаны кісілік қалпын арттырды. Өзі және кісі танығыш сыншыл болатын. Содан да ол опалы да тұрлаулы азаматтардан дос тапты. Жеке басы үшін емес, ортақ мақсат жолында табандылық танытқан кім-кімге де көңіл төрін ашық ұстады. Сондай ашылған сәтінде су жұқпас әккі қулар Қаскенді төңіректеп алды-артын орағыштап жүргізбегенін көзіміз көрді. Әлгінің әккілігі соншалық - ұрса таяқ, сөйлесе сөз өтпейді, аярлығы мен құбылдығына құрық бойламайтын жанкешті нағыз. Заман өзгеріп, жаңа бір кезеңге өткенде, Қаскен сынды алып дарақтың көлеңкесіне саялап жанын асыраған сол жазғандар өз қолы өз аузына жеткен соң «сені қайда қөріп едім!? » деп мөңкіп шыға келгенін көргенде, Абайдың: «Бүгінгі дос ертең жау, мен не қылдым, апырмау!?» деп торығуы еріксіз ойға оралады.

Ғалым, жазушы Ақселеу Сейдімбектің 60 жас мерейтойында

50 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

Кезінде басшылықта (Ақадыр ауданында) болғанда Қаскең демесін деген «атқа мінерлердің» біразымен істес болғаным бар. Қаскеңнің «кең қолтығынан шыққан» соларында кісіліктің жұрнағы болса не дейсің!? Кейбір кекірлері қаламнан басқа сүйеніші жоқ, ақ қағазбен майдан-дасқан маған да жонын көрсететіні бар. Ықтырып алмақшы, өзіне мәжбүрлеп бойұсындырып «сарай ақыны» дәрежесінде ұстағысы келген «жабайылығына» зығырданым қайнар еді. Атақ қуам десе, Қаскеңнің жолына ешкім кедергі қойған жоқ. «Мені жазсаңшы, жазушы дос» деп тіршілігінде айтуына болатын еді. Соны айтпай кетті-ау, қайран дос! Жадағайлыққа салынып жайдаңсуға барса, онда ол «Алаштың Медиеві» атанар ма еді?

Пендеміз ғой, Қаскеңді «ескі дәуірдің атқамінері» дегенді де естіп жүрміз. Ол сол өткен кезеңде де «жаңашыл» болатын. Жаңашыл болатыны, ұлттық дәстүр-салттың жолына кедергі болғандармен «шайқасқанын» көз көрді. Әлі есімде, онда мен аудандық газетте тілші болатымын. Партия қатарында жоқ мендей төменгі дәрежедегі тілшіні «үлкен басқосуларға» жібермейді. Сәті түсіп алқалы бір жиынға бас сұққанда, аудандық ауатком төрағасы Қ. Медиевтің бір қырын танығаным бар. Беті қатты одан әркім-ақ ықтайды. Жалтақтамай тура сөйлейтін еді. Әлгі басқосуда, сірә коммунист болар, бір теміржолшы қазақ сөз алды. Сондағы айтқаны мынау: «Ақадыр таңы» газетін екі тілде шығарудың не қажеті бар? Қазақшасы шұбалаңқы. Сөзі көп. Газеттің «Ақадырская новь» басылымында шығатын мақаласы айтайын дегенін нақпанақ жеткізеді» деп салғаны ғой. Сол-ақ екен, Медиев оған дүрсе қоя берді. «Қансыз неме!» дегені есімде. Аупарткомның бірінші хатшысы (И. А. Колбасин) үнсіз қалды. Сірә, сол «сабаз» болса керек, әлгі белсендіге сөз бергізген. Қаскең қызмет бабында кемшілікке төзбейтін турашыл еді. Ол кезеңде коммунистік құрылыстың қай саласында болсын, баяулық басым болатын. Ел ішінде немкеттілік психология етек алды. Еңбекке деген ынта бәсеңдеп, қоғамды жатыпішер жалқаулар жайлап алды. Жұмысқа қол тигізетін еңбек адамдарынан да «пәпке» ұстаған бастықсымақтар көп болатын.

Бұдан, әсіресе ауылшаруашылық саласы зардап шекті. Ауыл адамдарының еңбекке деген ынтасы бәсеңдеп кетті. Қоғамдағы бірдейшілік, коммунистік еңбек бөлінісі еңбек адамдарын жұмысқа деген белсенділігін төмендетті. Арақ-шарап басқа шығып, ел ішінде маскүнемдік етек алды. Міне, осы тұста, басшылықта болған Қасымбек Медиев мазасыздығымен танылды ортасына. Кемшілікті көре тұра жалтарып кетуге әсте бармады. Жалған беделге үйір болып жақсы атты көрінуге жоқ еді. Қоғамға жаны ашымайтын жалқауды мейлі туғаны болсын «түтіп жіберетін» еді.

Бүгінде Қаскең сынды туаршыл басшыға зар болған жайымыз бар. Әкім-қаралар бірөңкей мінезсіз боп барады. Солардың жан ауырттып

қиналғанын көрсек, не дейсің!? Жағымпаздыққа келгенде алдарына қара салмайды-ау! Мінезімен, бетелігімен танылғандар шанда біреу ғана. Құлдық ұрып «ләппай, тақсырлағандар» есесіне мансап тағында тапжылмай ұзақ отыратынды шығарды. Қоғамды тамыр-таныстық, сыбайластық, жең ұшынан жалғасу жайлап барады. Жемқорлық етек алып кеткен. Осыдан кейін кешегі өткен турашыл, бір бет Медиев сынды ақжүректерді іздейсің. Қайран Қаскең, бір кездері көк «Волганы» көсілткен арда боз Қаскең, ел басқарған тұғырлы Қаскең өмірінің соңын таяққа сүйенген қалпында жаяу жүріп өткізді-ау! Талапайға түскен Кеңестер Одағының ен байлығынан «сынық кірпіш» те алмай, қолын таза ұстаған еді. Тап-таза сұлу-сыпайы қалпында жер қойнына кетті.

Абай айтады: «Қазақтың өзгеден де сөзі ұзын, бірінің-бірі тыңдап ұқпас сөзін». Осы ғадет әлі де бар. Абай ғұмыр кешкен дәуірдегі надандық әлі күнге қазаққа еріп жүр. «Біз енді ғана ел болып жатырмыз» деген ұранды малданамыз. Сондағы жеткен жерімізді тап басып бере аламыз ба? Расына келсек, қазақ қоғамының жетіскен жайы шамалы боп тұр. Біздің басты байлығымыз - туған тіліміз. Сол тіліміз әлі күнге шөре-шөреде. Кәдімгі қолдан пішкен киім иыққа ілінбесе, өз-өзінен тозып бітеді екен. Біздің туған тіліміздің жағдайы соған жақын. «Қазақ тілі» мәнсізденіп барады. Ғұмыр бойы ауылда тұрып келемін. Қалам ұстағаным да елу жыл толды. Сол елу жыл бойында менің жазбагерлік талантымның құралы ана тілі болып келетін еді. Солардан сөз алатын едім. Сөз болғанда да кәдімгі бейнелі көркем тіл. Олардың дені әдеби тілде сөйлейтін-ді. Беделді адамды «кеудесі жүріп-тұрған» деп сүмірейтіп жібереді. Аналарымыздың қатарлары келіндеріне «помой» деме, «жуынды-шайынды» де, оған тілің келмесе, «төгінді қалдық» де дегенін сан естідік. Қысқасы, қазақ тілі өзінің құнарынан ажырап, ауызекі сөйлеу тілі дәрежесінде қалып барады. Үстел басындағылардың да сөзі сұйылып кеткен. Кешегі өткен Кеңестік кезеңдегі жетісігімізге де зар боп қалдық. Ол кезеңдегі қазақтар, оның ішінде ауыл тұрғындары газет-журнал, кітап оқитын еді. Бүгінгі қазақтың үйінен ырымға бір кітап таппайсың. Шанда бір жарық көрген кітабыңды дос-жаран, туыс-туғанға өзімсінген көңілмен ұсынатыным бар. Бір айналып соққанда әлгі үйден ескерткішке ұсынған кітабыңды таппай қаласың. Кітапты бөжекей көретін жағдайға жеткенімізді осыдан-ақ білуге болады. Жазушы, ақын дегендер қоғамдағы ең төменгі деңгейдегі топтар қатарында боп тұр. Жазығымыз сол - біз дегендер тіл мен дәстүр жоқшысымыз. Қоғамдағы келеңсіздікке сын көзімен қараймыз. Соған жазықты - қалам ұстағандар. Кешегі кеңестік кезеңде де шығармашылықпен айналысқандар бірден айы оңынан туып жарқырап кете алған жоқ. Мен тәрізді ауылдан ұзамағандарды жергілікті билік елегісі келмей қырына алды. Сол дәуірде «Ол өзі партияда жоқ көрінеді» деп мені қырына алғандардан қорғаған Қаскең болатын.

«Ауылға барам десең, бір мектепке директор қып жіберейін» дегені бар. «Газеттен кеткеніңді ілік қылады менен басқа мықтылар. Оларға қосылып жүрген жоқпын. Мен өзі әдебиетшімін ғой, сені түсінем» дейтін алдына барғанымда. Содан қызметі ауысып Ақадырдан кеткелі жатқанда: «Сенің жағдайың болмай жүр-ау», - деп босап тұрған бір шағын үйді бергізіп кеткен еді. Іле сол үйден ілік шығып, ауданық партия комитетінің бірінші хатшысы бастағандар сау етіп үйге (ескі үй еді құлағалы тұрған) кіріп келіп, пәтерді заңсыз алғансың деп ат ойнатқаны бар емес пе... Өтіп кеткен жағдай ғой.

Кейінде Қаскеңе жолыққанымда: «Естідім, мықтымын деп жүргеннің ісі ғой. Түбінде сен озасың олардан. Шыққан кітабыңды, «Жұлдыз» журналында жарияланған әңгіме-повесіңді оқып жүрмін. Аяқ алысың жаман емес», - дегені бар-тын. Содан былайғы жерде бір-бірімізге деген достық қатынасымыз үзілген жоқ. Жетпіске толғанымда келіп құттықтады. Сеніскен досты жан тартып жүретін ол ұсақ-түйек сөзге бара қоймайтын еді. Сөйлеу мәнерінде сондайлық жасандылық жоқ, өзі қандай қарапайым болса, халық алдындағы әр сөзі табиғи туындап жатар еді. Айтайын деген ойын қоңыр даусымен нақпа-нақ жеткізеді. Айтыла-айтыла жауыр болған қасаң сөзге жоламайды. Қисынды жерде мақал-мәтелге де жүгінеді. Көп сөйлеуден тартынатыны бар. Бір оңашалықта айтқаны бар: «Абайдан бастап біраз ақындардың өлеңін жатқа білемін. Соны қажетіме жартауға келгенде, тая соғамын. Біздің ортамыз қазақы сөзді жақтырмайтын. Соған қалыптасуға тура келді», - дер еді. Қаскең өнер адамдарына жақын жүретін. Қашан көрсең бір әнші қолтығында жүреді. Той-томалақта ақындарға өлең оқыттырып, бір желпініп қалушы еді. Жүз көріскенде кісіге жете амандасатын Қаскең амандық-саулық сұрасқан ақжарма ниетінен еш өзгермей кетті. Аңқылдаған ашық мінезі өзіне жарасып тұратын-ды. Кім-кімге де жан тартатын қазақы қалыптағы көпшіл кісі еді.

Біреулер ол кісіні кешегі өткен ескі заманның «адамы» болған деп жатады. Не айтары бар, қалай болғанда да, Қаскең нағыз қазақ боп өткен өз тауының қыраны дейтіндей текті тұлға еді. Қандай қызмет атқарып, қай ортада жүрсе де, үстіне шаң жұқтырмағаны соған дәлел. Бейнелеп айтқанда, аламанға сан қосылған жүйрік екені даусыз. Шашасына шаң жұқтырмай өткеніне ел куә. Тұрғылас һәм қатарласым Қасымбекті жете танысам да, оның азаматтың болмысына, қайраткерлік қырына толық баға беруге менің қарымым жетпейді. Уақыт көрсетеді бәрін. Қаскең марқұмға арналған аз сөзді түйіндей келгенде, «Қасымбек Медиев уақытқа ілесетін халықтық қайраткер» деп білемін. Соған тоқтаған жөн.

АЛАШТЫҢ АРДАҚТЫСЫ

Зарқын ТАЙШЫБАЙ,
М. Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан
университетінің профессоры,
Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері,
Қазақстанның Құрметті журналисі,
Қазақстанның Құрметті профессоры,
Қазақстан ЖМ Ұлттық ғылым
академиясының академигі,
Қазақстан Жоғары мектебінің
еңбек сіңірген қайраткері,
Қарқаралы ауданының Құрметті азаматы

Замандастар туралы естелік жаза бастадық. Шеткі үйлер көшіп жатыр. Әдебиет пен мәдениеттің тарихын жасауда естеліктердің ақпарлық, танымдық, ғылымдық құны туралы ескілі-жаңалы естігендерге, оқығанымызға қарағанда кім туралы жазбақ болсаң да, өзің өткен өмірдің, көрген-білген оқиғалардың соқпағынан шыға алмайды екенсің. Өйткені сол естеліктердің кейіпкері - өзге емес, алдымен өзіңсің. Ал біз де XX ғасырдың ортасында туып, XXI ғасырдың алғашқы жартысының бірқатар оқиғаларына куә болдық, бірақ өзім туралы жазбаққа келгенде қалам тосылып қала береді екен. Себебі - шындықты канша бейтарап көрсетейін десең де, айнадан көріп отырған өзің туралы айтпай кете алмайды екенсің. Бүкіл өмірім қалам ұстаумен өтсе де, мен үшін қиыны осы болды. Бастап қойып, қайта оқысаң, бірдеңесі жетпей жатқандай. Өзің қанағаттанбаған соң, басқаны қалай иландырасың?

- Қаскең туралы жазғаныңызды күтіп отырмыз. Қашан жібересіз? Кітап бөгеліп жатыр! - дейді Қарағандыдан хабарласқан бауырымыз. " Шіркін-ай, Қаскең тірі кезінде: «Мен туралы қашан жазасың?» деп пе еді?! Деген жоқ-ау! Бірақ өз ынтаммен, өз ықылысыммен Қасымбек Медиевтің алпыс жылдығына да, жетпіс жылдығына да мақала жазып, «Орталық Қазақстанға» бастырғанмын. Мүшелтойда құттықтап, ағаңа сәлем берсең, жарасады. Тіпті сыйлық ұсынсаң да, артық емес. Ал біз

54 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

сияқты журналиспін деп жүргендер, баспа бетінде бір-екі ауыз жылы лебіз білдірсе, ат мінгізіп, шапан жапқандай, парызынан құтылады... Солай болып келген.

Дәл қазір менің жағдайым басқа. Медиев қайтыс болыпты деген қаралы хабар бөгелмей жеткенде, денем шымырлап, екеуміздің танысқан сәтімізден бастап, жарты ғасырға созылған дос көңіліміз бен қылау түспеген тілектестік-ниеттестік өміріміз киноның таспасындай зымырап, көз алдымнан өте берген. Қазір дәл сол күйде отырмын.

Қасымбек Медиевпен достығымыз, кәдімгі адами, тіпті пенделік, адал қарым-қатынас еді. Ол - Қаракесектің Сырт Бошаны, мен - Бауыр Бошанмын. Көрген бетте бірден аға болып кетті. Қазір ойлап отырсам, жақындасу ниеті Қасымбек аға жақтан басталған екен.

Бұрынғы Едірей, Қу болыстарының негізінде, орталығы Семей қаласы болған Шығыс Қазақстан облысының құрамында 1928 жылы құрылған Қу ауданы 1961-1962 жылдары шәт-шәлекей шашылып, қысқарып, ақыры тарап кетті. Бұл әлгі Никита Хрущев туғызған алақұйын шақтар еді ғой. Оның жайын таратып айтпай-ақ қояйын, зардабын ерекше тартқандардың бірі мен болсам да.

Сол Қу ауданы таратылып, Қарқаралыға қосылды да, 1965 жылдың 8 қаңтарындағы Жарлықпен Егіндібұлақ ауданы болып қайта құрылды. Жаңа ауданның басшылары 9 қаңтар күні таңертеңгі самолетпен келіп түссе керек. Сол күні түстен кейін, әлі есімде, Егіндібұлақ ауданының орталығындағы «МТС асханасы» деген ғимараттың бір бөлмесіне Әбділдин Төлеубай деген ағамыз мені жетектеп алып келіп, жаңа қызметкерлермен таныстырды. Өзім де білмеймін, асығыстық қой, қызметімді сыртымнан белгілеп қойыпты. Бір сөз қоспайын:

- Аудандық атқару комитеті ұйымдастыру бөлімінің меңгерушісі Зарқын Тайшыбай деген жігіт осы. Баяндаманы осы жазады. Қазақша, орысшаға бірдей, - деді Төкең. - Ал мына кісі аудандық партия комитетінің идеология жөніндегі хатшысы Медиев Қасымбек, мына жігіт үгіт-насихат бөлімінің меңгерушісі Беркамалов Нұртаза, танысып қойыңыздар, - деп жалғастырды таныстыруды. Деді де: - Бірінші хатшы мен атқару комитетінің төрағасы жасайтын баяндаманың мәтіні бірдей, қағаздарыңызды Зарқынға беріңіздер, - деді.

Партконференция мен ұйымдастыру сессиясы 12 қаңтар күні сағат 11-де басталмақ. Сөйтіп мен екі жарым күнде баяндаманы екі тілде дайындауым керек екен. Жаңа ауданның халқы, жер мен суы, егіні мен малы, өткені мен келешегі туралы баяндаманың көлемі 7-8 беттен, орысшасы тезис түрінде 3-4 парақ болуы керектігін түсіндірген Медиев Қасымбек. Өйткені аудпарткомның ұйымдастыру бөліміне ұйғарылған Сәбитов Мұқаштан басқа қызметкері жоқ. Жергілікті халықтың жайын жетік білетін Төлеубай Әбділдин ағамыз аяқ астынан баяндама жазатын кісі іздегенде, қағаз жазуға ыңғайы бар, сауатты қызметкер деп бірінші

хатшы Мыңжасар Әдекенов пен төраға Тілеуберген Нұрмашовқа мені сырттан тағайындатып қойған екен. Сыйлас ағамыз «айтсам қарсы болмайды» деп сенген ғой. Және аудан тарағаннан кейін берекесі кеткен елде сауатты адам қалмағаны да рас.

Сонымен, 23 жаста ауатком бөлім меңгерушісі болып келген мен сол қызметте алты жыл отырдым. Қасымбек ағамыз сол кезде 28-29 жаста «жанып» тұр. Мектепте пионерлер жетекшісі, аудандық, облыстық деңгейде комсомол ұйымдарын басқарып, әбден ысылған. Білмейтіні жоқ, әттең орысшасы ояңдау, ал Беркамалов Нұртаза орысша оқыған, оның қазақшасы жетпейді. Қызметте тәжірибелі, көргені көп екі азамат мені әріптес іні қылып, қатарына алды, көзінен таса қылған жоқ.

Қаскеннің мықтылығы сол жылғы жазда шопандар тойын өткізуде танылды. Жаңа құрылған ауданның тұсаукесер тойының тізгіні райком хатшысы Медиевте екені бюро да бекітіліп, оның айтқаны орындалатын болып шешілген. Маңайына біз сияқты жастарды қосып алды. Мен жүк машинасының үстінде тұрып, микрофонмен репортаж жүргіземін. Қасымбек Медиевті бірде ат үстінде, бірде ентелей басып бара жатқан жаяу көреміз. Бәйгесі бар, күресі бар, концертті, дастарханы бар - той өте ұйымшыл, ың-шыңсыз қызықпен өтті. Оған куә болғандардың бірі мәдениет бөлімін басқарған Мұқашев Ұзақбай ағамыз дәл қазір осы Қарағандыда. Қаскен марқұммен құрдас.

Жаңа қызметтегі қадамы осындай ел аузына ілігіп, айта жүретіндей із қалдырды. Замандастарынан жақсы жолдас, тілектес достар тапты, Егіндібұлақ ауданының көнекөз қарияларынан бастап, аға ұрпақты ұйыта білді, сөзін тыңдата білді. Жастар, әсіресе өнерлі, таланты жастар Медиевтің қасынан табылатын. Тіпті, аудандағы халық театры, домбырашылар оркестрі дегендерді құрып, аяқ жетер жерге апарып, алуан-алуан сайыс-бәйгелерге қосып, жақсы атағын жайғанына куәгер осы уақытқа дейін ұмытқан жоқ. Бас-аяғы екі-үш жылдың ішінде осындай іс атқарып, Қасымбек Медиев Мәскеуге оқуға кетті.

Медиевтің сол ізденгіштігі, талапшылдығы, шебер ұйымдастыру қабілеті өмірінің соңына дейін ортаймағанына өзім куәмін, оны білетін замандастары куә. Сол 1965 жылдан ақырғы күнге дейін біздің байланысымыз үзілген жоқ, сәлеміміз түзу болды. Марқұмның мақтауын жеткізе алмаспын, енді өз өмірімде алатын орнын айтпасам, ақиқатқа қиянат болар.

Қаскен Мәскеуден оралып, облыстық партия комитетінде қызмет етті. Мен Алматыда Жоғары партия мектебінде оқыдым. Сонда Алматыға жол түскенде, мені жатақханаға іздеп келіп, жағдайымды білді, үздік оқып жүргенімді, партшолдың «Фрунзевец» деген екі тілде шығатын көптиражды газетінің редакторы екенімді естіп, қуанды.

1972 жылы Жезқазған облысы ашылатын болып, дайындық жұмыстарын жүргізуге Орталық Комитеттің ұйымдастыру бюросына

келген Қаскең, курстасым Сағындық Қожамсейітов екеуімізді жанына шақыртып алып, жаңа облыс пен Ақадыр ауданының құжаттарын дайындауға қатыстырды. Өзі аудандық атқару комитетінің төрағалығына бекітілді. Сонда мені Ақадыр аудандық партия комитетіне идеология хатшысы қызметіне ұсынып қойған екен. Кейін ол қызметке әйел адам болуы керек деп, Сара деген қызымыз ұйғарылып, маған ауаткомның хатшысы қызметін ұсынды.

«Журналистикадан басқа қызметке бармаймын, Қарағандыға «Орталық Қазақстанға» барамын» дегеніме қоймай, «ең болмаса менімен бірге болып, жаңа ауданды құрысып кет» деп қолқа салды. Әлі есімде, Қаскең Ақадыр ауданын жалғыз өзі құрды. Қағаз жағына мен ие болдым. Бірінші хатшы Жұмашев Көпей айлап ауырып жатты. Екінші хатшы Макаренко деген теміржолшы екен, қолынан ештеңе келмеді.

Ақадырда екі ай істеп, қағаздарын түзеп, сайлауын өткізіп берген мені Қаскең өз мәшинесімен Қарағандыға алып келіп, редактордың міндетін атқарушы Есімбек Бәйтеновке әкеп тапсырды. «Партия-совет қызметіне жетелейін деп едім, көнбеді», - деді. Кейін де үйге келгенде, келіні Гүлнәрға: «Бұл Зарқын баяғыда жоғары қызметте отыратын еді, журналист боламын дей берді ғой...» - деп отыратын.

Содан бері Қасымбек Медиев Жезқазған облыстық атқару комитетінің төрағасына дейін өсті. Абыройлы болды. Бір жолы: «Өзіміздің Шет ауданына әкімдікке сұранып отырмын» деп сырын айтты. Туған еліне келіп әкім болды. Көп жыл басшы қызметте болған адамның артынан қаңқу сөз еретіні болады, Қаскең мұндай жағымсыз атаққа қалған жоқ. Әрине, пенде болған соң, жекелеген кейбіреудің өкпе-назы болуға тиіс. Оны да түсіну керек. Жалпы алғанда, Қасымбек Медиев есімі республикадағы ортақ қолдай басшы қызметкерлердің қатарынан лайықты орын алғанын көрген-білген, осы уақытқа дейін айтып жүретін жалғыз мен емес. Айтқан сөзіне берік, сыр сақтай білетін, болмашыға кектенбейтін, ұсақ-түйекте шаруасы жоқ, Қасымбек ағамыздың жарқын жүзі әлі көз алдымда. Өмірінің соңғы кезеңінде мүлде жақын болдық. Дастархандас болдық. Біздің Тоқтар ұлымыздың тұсауын Ғарышкер Тоқтар, Батыр Тоқтар Әубәкіров кескеніне куә болып қатты қуанды. Үйге келіп құттықтады.

Мен, қазақтың қара баласы, қарапайым журналист, бір кезде Егіндібұлақта Қасымбек Медиевпен танысып, бағым ашылғанына Аллаға, тағдырыма разымын. Қазіргі азды-көпті атақ-абыройыма бір адам себепкер болса, ол Алаштың ардақтысы Қасымбек Медиұлы екенін жаһанға жар салып айтамын. «Неге? Қалай?» деушілер болады. Осы сырымды айтайын.

1990 жылдары, күндердің күнінде мен Қазақстанда тұңғыш рет «Фараби» деген жекеменшік аударма орталығын аштым. Орысшадан-қазақшаға, керісінше... әлемнің 40 шақты тіліне түрлі кітап, құжаттар,

жарнама сияқты дүниелерді аударып, қаражат мәселесін толығымен шештік. Тіпті қытай, жапон, Вьетнам, хорват... тілдеріне аударатын мамандар тауып, Қарағанды үлкен қала ғой, семьямызбен шалқып тұрғанымызды Қасымбек ағама көрсеттік. Таңғалды. Қуанды. Мақтады.

Содан бір-екі апта өткен соң, Қаскең телефон соқты. «Бәрі жақсы. Аудармаң да жақсы. Жұрттың қажетін өтеп жатыр екенсіңдер. Институттарға оқулық аударып бергендерің тіпті жақсы. Бірақ мен солардың бәрін қанағат тұтып тұрған жоқпын. КарГУ-дің ректоры Жамбыл Ақылбаев досыма айттым. Сені шақырады. Бас тартпа, сонда бар. Басқанның бәрі уақытша...» деді.

Айтқанындай, «Сізді ректорымыз шақырады, алып кел деді» деп көмекшісі келіп тұр. Бардым. Жәкең, жағдайымды сұрап алды да: «Бізге келіңіз. Аға оқытушылыққа. Қазақшадан орысшаға және орысшадан қазақшаға аударатын мамандарға сұраныс көп. Қазақстанның бірде-бір жоғары оқу орнында оқытылмайды. Соны сіз ашыңыз. Қолдаймыз, көмектесеміз. Қолыңыздан келеді» деді. Алдында Қаскеңнің айтқаны есімде, келісім бердім.

Аударма бөлімін ашып, филфак студенттерінен екі тілден де хабары бар-ау деген 15 баланы таңдап алып, өзім сабақ бере бастадым. Бұл шаруаны КарГУ-дің оқытушылары ұмытқан жоқ шығар. Бір жыл оқыттым. Ашық сабағыма кіргендер мақтады. Осы кезде маған «Журналистика» мамандығын ашу туралы ой келді. Келесі жылы оны аштым. «Осы оқу орнында жүрмін ғой, аудармашыларға да сабақ бере берейін» дедім. Декан Мұрат Кәрменович: «Жоқ, сен кафедраны басқар», - деді. Жандос, Шарапат, Жантас, т.б. «Сабақ беретін оқытушы жоқ! Біз оқыта алмаймыз» деп дәлелдеген болса керек, аударма бөлімі жабылды. Менен бір жыл оқыған студенттер қазір есіне алатын шығар.

Қазақшадан орысшаға және керісінше аударатын, жарыса аударатын мамандарға еліміз әлі зәру. Соған қарамастан осы уақытқа дейін бірде-бір оқу орнында (бәрі университет қой) бұл мамандық оқытылмайды.

Реті келіп қалған соң айтып отырғаным ғой, бәрі Қасымбек Медиевтің алыс туыс Алаш баласы Зарқын Тайшыбайға сырттай жасаған қамқорлығынан шығып кетті. Әйтпесе мен Қаскеңнен жұмыс сұраған жоқпын, Жоғары оқу орнында сабақ беру ойымда болмаған. Әруағыңнан айналайын, иманды болғыр, марқұм ағамыздың осындай ерлікке пара-паразamatтығы, туыстығы, ағалық шарапаты бар еді.

БІЗДІҢ ҚАСКЕҢ

*Хусейн ТӨЛЕУБАЕВ,
1986-1989 жж. Жезді ауданы халықтық
бақылау комитетінің төрағасы
тыл ардагері, зейнеткер*

Мен Қасымбек Медиұлын 1985 жылдың қазан айынан бастап білемін. Сол уақытта аудандық партия комитетінің пленумы болып, Қасымбек Медиұлы Жезді аудандық партия комитетінің бірінші секретары болып бірауыздан сайланды. Сол күннен бастап, аудан активінің алдына жұмыс уақытында тәртіпті және берілген тапсырмаларды дер кезінде орындалуын қатаң тапсырған болатын.

Ауданды үш жылдай басқарып, тізгінді қолға алған уақытында жауапкершілікті қатты сезініп, абыройлы да, адал еңбек етті. Жезді ауданының әлеуметтік-экономикалық дамуы үшін барлық күш-жігерін, білімін аямай жұмсады. Сол үшін Жезді ауданының жұртшылығы осы күнге дейін «Біздің Қаскең» деп, ол кісінің есімін ерекше құрметпен атайды. Өйткені мен білетін Медиевтің басшылығы халықшыл сипатта болып, ол кісі еңбек адамдарының қарапайым қажетіне өте сергек қарайтын. Жадымда жатталған мына бір оқиға арқылы бірінші хатшының азаматтық келбетін таныған едім. «Жетіқоңыр» совхозын аралап жүргенде, бір атақты шопан бірінші хатшыға өзінің жеке өтінішін айтады. Әлгі шопанның студент баласы «Желтоқсан оқиғасына» қатысы бар деген желеумен істі болып, абақтыға жабылған екен. Шопан сот үкімінің әділетсіздігіне наразы. «Желтоқсан оқиғасы» саяси тұрғыдан бірінші хатшы араласып, мәселенің мән-жайын зерделейтін ұсақ-түйек дүние емес. Соған Қаскеңнің батылы жетті. Ақыры әлгі қойшының баласы тікелей Қасымбек Медиұлының ықпалымен ақталып, 1987 жылдың жазында туған ауылына босап келді.

Қаскеңнің азаматтығын таныту үшін жүздеген мысал келтіруге болады. Бірде аудандық партия комитетінің бюросында кезінде мықты спортшы болған азаматтың моральдық тәртібі қаралды. Айыбы - ішкілікке салынған, бірнеше мәрте еңбек тәртібін бұзған. Осы азаматты партия қатарынан шығару туралы шешімнің жобасы да дайындалып қойған екен. Бірінші хатшы адам тағдырына бей-жай қарамайтындығын танытты. Оның жастығын, отбасының (бес баласы бар) жағдайын ескеріп, қатаң сөгіспен партия қатарында қалдырды. Сол азамат кейін түзу жолға түсіп, жақсы азамат болып кетті.

Жезді ауданының жер көлемі өте үлкен, жазы ыстық, қысы суық, жартылай шөлейтті жерде орналасқан. Сондай-ақ аудан бес облыспен шектеседі. Осынша аумақта бар-жоғы 6 совхоз, 3 өндіріс орны бар. Жезді поселкесі - ауданның әкімшілік орталығы. Халқының саны - 10 мың.

Хатшы алғашқы күннен-ақ аудан орталығын абаттандыруды қолға алып, біріншіден жан-жаққа қатынайтын автобустар тұратын жерді дұрыстатып, автостанция жұмысын ретке келтірді. Поселкедегі үйлердің айналасын қоқыстан тазартып, оларды әкетті, қоршауларын жөнге келтіріп, бояттырады. Аудан орталығындағы көлік және адамдар жүретін жолдарды қайта салдырды. Жол бойына, көпшілік жүретін жерлерге жаңадан темір қоқыс жәшіктерін орнаттырды (олар осы күнге дейін бар).

Бұрын аудан орталығында тұрғындар бос уақытында демалатын арнайы орын жоқ болатын. Оны да бірінші хатшы ойластырып, оның барлық құжаттарын жасатып, іске асыруға кірісіп те кетті. Жезді кентінің орталығында, Мәдениет сарайының алдында бос жер болатын, сол жерді пайдалану жөнінде шешім қабылданды. Ол жердің шамамен алғанда ұзындығы 100-150, ені 100 метрге жететін. Алаңның күншығысына биіктігі 5-6 метрге жуық қабырға тұрғызды, оны мрамормен қаптатып, Көкшетаудан әкелген 30 шақты қарағайларды отырғызды, қазіргі кезде олардың биіктігі 7-8 метрдей. Алаңды қоршаттырды, адамдар отыратын орындықтар қойғызды. Алаңға гүл шоқтары мен арша бұтақтарын да екті. Ең соңында мәрмәрмен қапталған қабырғаға суретшілердің қолдан салған, жаңадан салынған Социалистік Еңбек Ерлерінің, өндіріс және ауыл шаруашылығы мен әлеуметтік салалар озаттарының суреттерін ілгізді. Алаңға электр шамдары орнатылды. Алаң төрінде В. Лениннің ескерткіші бой көтерді. Оның биіктігі - 8-10 метрдей. Қорыта айтқанда мұндай алаң сол кездегі Жезқазған облысында жалғыз болатын.

Жезді халқын Қасымбек Медиұлы тазалыққа үйретіп, оны ерекше жоғары орынға қойып, осыған дағдыландырды.

Жезді аудандық партия конференциясы. 1988 жыл

Бірінші хатшы аудан мәдениетін назардан тыс қалдырған жоқ, оны өркендетудің жолдарын белгілеп отырды. Соның нәтижесінде «Жезді вальсі» жарық көрді. Вальсті аудан жастары мен барлық жұртшылық жаттап алып, осы күнге дейін айтып жүр.

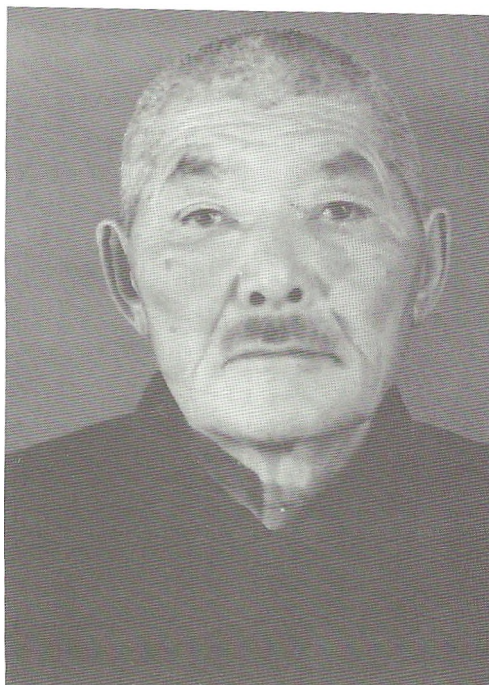

Қала, аудан мәслихаттарының хатшыларымен

1987 жылы бұл аймақта қыс қатты болды. Бірде қар жауып, борандатса, соңынан жаңбыр жауып, барлық жол қатынастары жабылып, әсіресе мал шаруашылығын қиындата түсті. Аудандық партия комитетінің ұйымдастыруымен жиі кездескен қиыншылықтарды, еңбеккерлердің зор ұйымшылдығының арқасында жеңе білді. Осы қыста қоғамдық және жекеменшік малдардың орынсыз шығын болуына жол берілмеді. Шөбі таусылған қыстақтарға тікұшақпен шөп тасыған бір хатшы болса, ол Қасымбек Медиев шығар. Оның өзі тікелей Қаскеңнің беделімен шешілген мүмкіндік еді. ҚазССР Әуе флотының қолбасшысына тікелей байланысқа шығып, ауданға үш тікұшақ алдырғанын жезділіктер аңыздай жырлап айтады.

Халық үшін еңбек еткен азамат үнемі сол халықтың назарында жүреді, ыстық ықыласына оранады, қалаулысына айналады. Жезділіктер Қасымбек Медиұлын осы күнге дейін «біздің Қасекең» деп айтып отырады.

Әкесі Меди Жасұланов

Қарындасы Тиштық, анасы және қызы Жанна

Ақсақалдар құрмет құшағында

Қажырлы қайраткер Оралбай Әбдікәрімовтің 60 жас мерейтойында

АҒАНЫҢ ЖАРҚЫН ЖОЛЫ

Нұрлан ДУЛАТБЕКОВ,
ҚР Ұлттық ғылым академиясының
корреспондент-мүшесі,
заң ғылымдарының докторы, профессор

Бүкіл саналы ғұмырында аймақтың маңызды мемлекеттік органдарында лауазымды қызметтер атқарып, ел азаматтарының алғы сапында жүрген, өмірінің ақтық сәтіне дейін халқының қамын жеп өткен текті тұлғаларымыздың бірі, саясат сардары, мемлекет және қоғам қайраткері Қасымбек Медиевтің жарқын бейнесі күні кешегідей көз алдымда. Мен оны ұстаз тұттым, әкемдей, ағамдай ардақтадым. Қызмет бабымен Астана айналып, туған Қарағандыға қайтып оралғанымда да қашанда ақ батасымен алқап жүретін ақжарылқап ағаның жоқтығын бірден сезінгендей болдым. Иә, жыл санап алдыңғы толқын ағалардың катары сиреп бара жатқаны алаңдатады. Бұл да болса - өмірдің заңы...

Халқымыздың небір жақсы-жайсаңдарын түлеткен текті топырақ Шет өңірінде туып, еңбек жолын комсомол жетекшілігінен бастаған Қасымбек аға үлкен өмір баспалдақтарынан өтті. Шаруашылық және ел басқару ісінде ерен ұйымдастырушылық қабілетімен танылып, ұзақ жылдар кенді аймақтың бірнеше аудандарында, облыстық деңгейде басшылық қызметтер атқарды. Оның Сарыарқаның салқам даласында сайрап жатқан осынау еңбек жолы мен іс-қимылы кейінгі буын жастарға өшпестей үлгі-өнеге.

Еліміз тәуелсіздік алғаннан кейінгі жылдары екінші және үшінші шақырылымдағы Қарағанды облыстық мәслихатының депутаты бо-

лып сайланып, өкілетті органның басшысы ретінде облысымыздың әлеуметтік-экономикалық, мәдени дамуына елеулі үлес қосты. «Қазақстан мәслихаттары депутаттарының бірлестігі» қоғамдық ұйымын құруға бастамашы, ұйытқы болды, оның орталық кеңесінің төрағасы лауазымында республиканың өкілетті органдарының дамуы үшін айтарлықтай іс-шаралар атқаруға жетекшілік етті.

Еселі еңбегі жоғары бағаланып, Үкімет тарапынан Еңбек Қызыл Ту, "Құрмет", «Құрмет белгісі» ордендерімен, оннан астам медальдармен марапатталды, XI және XII шақырылымдағы Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің депутаты болып сайланды, «Қазақстан Республикасының Еңбек сіңірген қайраткері», «Шет ауданының құрметті азаматы» атағына ие болды. Ең бастысы - халықтың қапысыз құрметіне бөленді. Қазақ байтағының қай қиырына барсам да, оның есімін құрметпен атап, ықылас-лебізін білдіріп жататын адамдарды көп кездестірдім. «Аузының дуасы бар, артының сұрауы бар» деген қағида осындай тұлғаларға қатысты айтылған болса керек.

Елбасымен бірге Жезқазған шахталарында

Қаскенді өзгеден даралап тұратын бекзат болмысы мен кескін-келбеті өз алдына, өз басым оның жанының жайсаңдығы мен көңілінің кеңдігіне, адамға деген шынайы мейірім-шапағаты мен мәрт мінезіне әр-

кез тәнті болатынын. Өз ісіне мығым, қызметіне адал, жаны таза Қаскеңнің әріптестері мен дос-жарандары арасында ғана емес, ел ішіндегі абырой-беделі де көптеген қатарластарынан асып түсіп жататын.

Қажырлы қайраткер қызмет бабында Шет - Жаңаарқа - Ақтоғай - Қарағанды - Егіндібұлақ - Мәскеу - Ақадыр - Жезді - Жезқазған - Шет - Қарағанды бағытында жүріп өтіп, артына айшықты із қалдырған. Соның қай-қайсысында да қаншама адамдармен, жақсы-жайсаңдармен дәмдес-тұздас, сыйлас болып, туыстай болып кетуінің түп-төркіні де, айналып келгенде, Қаскеңнің кішіпейілдігі мен кеңпейілдігіне келіп тіреледі.

Шын мағынасында халықшыл тұлға болған Қасымбек ағаның жан баласын жатсынбайтын жақсылығы мен адамға деген жанашырлығы, ілтипаты мен ізгілігі - оның биік адамгершілік пен үлкен парасат иесі болғандығының нақты бір айғағы.

Қасымбек ағаның мен білетін тамаша бір қасиеті - кім-кімге де көмек қолын созуға даяр тұратын. Ізін басқан іні-бауырларына ақыл-кеңес айтудан тартынбайтын, жақсылықты жан қалауымен құлшына жасайтын. Сосынғы бір жақсы жоралғысы - ел ішінің, ағайынның той-думаны, өлік-жітігінен қалмайтын. Соны өзінің бір азаматтық парызындай көретін. Қаскең бара қалса, жөн басқа, бармай қалса, жергілікті жұрт ол кісіні жоқтап, іздеп отыратын.

Қасымбек ағаның ұзын-сонар өмір жолында сапарлас болған, бірге қызмет еткен, жауапты жұмыстарға қоса жегілген атпал азаматтарға, әріптестеріне, тұрғыластарына деген өзіндік құрметі де ерекше еді. Олардың ғибратты ғұмыры жайлы, кейінгіге үлгі етіп, жақсы ілтипатпен әңгімелеп отырудан жалықпайтын. Ағаның тек қызмет бабы емес, өмірде, отбасылық жағдайда жақын араласқан жандарының арасында да адалдық-ақтықты мұрат тұтқан, көңілі хош, ниеті өрісті тұлғалар көп болыпты. Сол тұрғыда Жамбыл Артықбаев, Жақан Қошанов, Жаманқұл Шайдаров, Гарри Шумахер, т. б. сынды, биік парасатты, жайсаң тұлғалармен қанаттаса қызмет еткен жылдарының әрбір сәтін өмірінің бір-бір биігі санайтын.

Мен Қаскеңді әкемдей, ағамдай ардақтадым дедім. Қаскең әкем Орынбасармен дос-жар болды, жақын араласты, жақсы сыйласты. Сондай-ақ ағекем Сәтбекті, бар-жоғы алты-жеті ай үлкендігіне қарамастан, аға деп қабылдап, ерекше құрмет тұтты. Жалпы, ол кісілердің бір-біріне деген пейілі, сенімі мүлде бөлек еді. Қандай да болсын қарым-қатынастарынан бір дегдарлықтың, ізгіліктің лебі сезіліп тұратын.

Қасымбек аға ел мен жер шежіресіне жете қанық, аса мұралы әдебиетіміз бен мәдениетіміздің жақсы білгірі, ұлы мәртебелі өнерімізді айрықша қадір тұтатын ұлтжанды азамат болды. Ағаның өмірден көрген-түйгендерін, тұрғыластары жайлы ой-толғамдарын көркем

сөзбен кестелей білетін қаламгерлік қабілеті де бар еді. Олардың бір парасы кезінде жеке кітап болып басылып та шықты.

Қаскең қазақы қалжыңға да шебер еді. Онда да жеңіл сөз, арзан күлкі емес, артында салмағы, тұспалы бар әзіл-қалжыңды қиыстырып айта білетін. Бір ғана мысал, ағамыз алғаш облыстық мәслихаттың депутаттығына сайлауға түскенде қолдаушы, ынталы топтың құрамында болдық. Елдің назарын аударып, үгіт-насихат жүргіздік. Сайлау өткен түні өтетіне іштей сеніміміз нық болғандықтан, ағаны алдын ала құттықтауды артық көріп, демалуға жатып қалған едік. Содан түнгі 3-тің кезінде телефон шырылдайды. Келіні барып көтерсе, Қаскең екен. Айтқаны: «Сендер алаңдап, ұйықтамай отыр ма деп... Бәрі ойдағыдай, сайлау қорытындысы шықты, депутаттыққа өттім. Енді алаңсыз демала берсеңдер болады...» Міне, ағаның осы әрекетінен-ақ екі-үш тағылымдық жайды аңғаруға болады емес пе?! Біріншіден, біздің бейғам, хабарсыз қалған күйімізге білдірмей ескерту жасады. Екіншіден, өзінің әр нәрсенің ақтық нәтижесін білмей, жар құлағы жастық көрмейтін тындырымдылығын, табандылығын танытты.

Айта берсе әңгіме көп. Әлбетте, абырой, даңқ - ұзақ жылғы еселі еңбектің жемісімен келетін нәтиже. Білім деңгейі биік, кәсіби біліктілігі жоғары, адамдық асыл қасиеттердің барлығы бір басына барынша дарыған Қасымбек аға да ұзақ жылғы қажырлы еңбегінің арңасында жемісін молынан шашқан мәуелі бәйтеректей еді. Ел еңсесі осындай атпал азаматтардың абырой-беделімен биік, мәртебелі. Ал асқар таулардың алыстаған сайын асқақтай беретіні сияқты, Қасымбек Медиұлының, өзі өмірден өтсе де, ел үшін сіңірген еңбегі тарих бетінде мәңгіге таңбаланып қалғаны анық. Ізденіс пен ізгілік, мейірбандық пен кішіпейілділік иесі - керек заманда туып, елдік шаруаларға ат қосылып, келелі істер тындыра білген кемел тұлғаның жарқын бейнесі ел жадында мәңгі сақталады. Туған халқымен бірге жасай береді.

ЖЕЗДІНІ ТҮЛЕТКЕН ҚАЙРАТКЕР

Өтеш АХМЕТОВ,
замандасы, бұрынғы Жезді ауданы,
Қарсақбай кеңшары партия комитетінің
1985-1987 жылдардағы хатшысы

Өткен өмір белесінде өшпес із қалдырған азаматтар көп қой. Өткенге ой жүгіртсек, кешегі күні бірге жүрген азаматтарымыз, ел игілігі үшін аянбай еңбек еткен ағаларымыз еске түседі.

Өз басым Медиев Қасымбек Медиұлын 1985 жылдан бастап білдім. 1985 жылдың 13 қараша күні ол кісі Жезді аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы болып сайланды. Ол кезде мен аудандағы «Қарсақбай» совхозында партия комитетінің хатшысы болып жұмыс істейтінмін. Алғашқы кездесуде-ақ Қасымбек Медиұлының жұмыста өте қатал, талапшыл, бірсөзді, іскер басшы екені байқалып тұрды.

Қасымбек Медиұлы турашыл, кемшілікті бетке айтатын және тапсырған жұмысты орындауды қадағалап, қолға алған жұмысты тындырмай қоймайтын. Жаңашыл, игі бастамалар көтеріп отыратын қасиеті таңғалдыратын. Көпшіліктің осы уақытқа дейін есінде болар, Жездіні үлгілі қалашыққа айналдыруда, кенттің мәдениетін арттырып, аудан орталығын сәулеттендіруде Қасымбек Медиұлы тынымсыз еңбек етті. Сол жылдары аудан ортылығының көшелері асфальтталып, суағарлар, балалар ойнайтын бақтар жасалды. Жезді кенті сәулеттендіру жұмысында жеткен табыстары үшін Республика бойынша бірінші орын алып, ауыспалы қызыл тумен марапатталды. Жездінің жанындағы телемұнара, аудан ортылығындағы Ленин алаңының құрылысы

аяқталып, іске қосылды. Жалпы ауданның әлеуметтік-экономикалық дамуында оң өзгерістерге қол жетті. Кеңшарларда мәдени-тұрмыстық, медициналық қызметтер көрсетудің жақсарғаны байқалды.

Жезді ауданы жер көлемі бойынша өте үлкен аудан еді, бір шетінен екінші шетіне дейін 300-400 шақырым болатын. Соның барлығын ерінбей, шаршамай жиі аралайтын. Адаммен сөйлесе білу, ойындағыны жеткізе білу, біреудің айтқан ойын тыңдай білу де үлкен өнер. Қасекеңнің бойында осындай қасиеттер де мол еді. Аз уақыт бірге жұмыс істегенде ол кісіден мен көп үйрендім. Оның бәрі маған өмірлік азық, ақыл болды. Қасымбек Медиұлы қатаң принципшілдік көрсете отырып, кадрларды іріктеу, тәрбиелеу, олардың әрқайсысына тиісті баға бере отырып, өздеріне лайықты жұмысқа пайдалана білудің майталман маманы екенін көрсетті. Ауданды басқарып тұрған кезінде маңайына жергілікті іскер азаматтарды топтастыра біліп, көптеген жас кадрларды тәрбиелеп шығарды. Оларды өсірді, қамқорлық жасады. Маңайындағылардан жұмысты талап ету, жастарға қамқорлық көрсетумен қатар, өзінен үлкен аға буынға да құрметпен қарап, еңбегін бағалай білетініне көзім жеткен бір сәт есімнен кетпейді.

Бірде аудандық партия комитетінің отырысы созылып, кеш шықтық. Жүргізушісін мазалағысы келмеді ме, менің көлігіммен үйіне жетіп қалды. Келе жатып жол бойындағы Ленин алаңына тоқтадық. Бұл жерге жиі соғып тұру Қасекеңнің әдетіне айналған. Алаңды аралап жүріп:

- Бұл алаңның салынуына Мәкең Төрегелдиновичтің де көп еңбегі сіңді ғой, - дегені бар. Сонда менің ойыма кезінде алаңның жобалық-сметалық құжаттамаларын қарап, нысанның архитектуралық пішінінің талқылануына Мәскеуден, Алматыдан келген арнайы топтың аудандық партия комитетінің бюросына есеп бергені есіме түсті.

70 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

*ҚазақССР Азаматтық әуе флотының командирі
Алексей Кузнецовпен*

*Облыс әкімінің бірінші орынбасары Ислам Тоғайбаевқа
мемлекеттік награда тапсыру сәті*

Ұлы Отан соғысының ардагері, есімі өңірге танымал Мәкең ол кезде ауданды басқарып тұрған уақыты болатын.

Қай жерде, қай салада қызмет атқарса да Қасекең жоғары жауапкершіліктің, еңбекті сүюдің үлгісін танытты, өнегесін көрсетті. Елінің ертеңі үшін жанын салып, аянбай еңбек етті. Ол кісінің бойындағы адалдық, қарапайымдылық, адамгершілік, білімділік, еңбек адамдарымен жұмыс істей білетіндігі, жүктелген іске деген жауапкершілік қасиеттері бір-бірімен үйлесімді ұштасып жататын. Осы қасиеттердің арқасында талай қызметті көптеген жылдар бойы абыроймен атқарды.

Қасымбек Медиұлы жеті ауданда, екі облыста қызмет істеді. Қазақ ССР Жоғарғы Кеңесінің екі шақырылымына депутат та болды.

Жоғарғы Кеңес депутаты бола жүріп, Жезді ауданының экологиялық апат аймағына кіріп, аудан тұғындарының көп әлеуметтік жеңілдіктерге қол жеткізуіне көмегін жасады.

Бір сөзбен айтқанда, ол кісі бітімі, болмысы бөлек, парасат-пайымы ерекше туған жан еді.

Қасекеңнің асыл бейнесі ел жүрегінде мәңгі сақталады. Топырағы торқа болсын!

ЖАН ДОСЫМ

***Ибатолла АРЫСТАН,
Халықаралық Ақпараттандыру
академиясының академигі, профессор***

Дүниедегі ең ұлы сезімдердің бірі - достық. Әр адам дүниеге келгеннен кейін, ес білгеннен-ақ жан дүниесіндегі сырын, мұң-шерін тарқатып, қуанышы мен қайғысын бөлісетін дос іздейді. Қандай да бір қиындыққа тап болсаң, оны досыңмен бөлісіп, досыңның ақылын тыңдап, шешім таба аласың. Менің ойымша, басқаға жақсы да адал дос болу үшін, ең алдымен, түсінік, адамды тыңдай білу, ақыл бере білу қабілеті жоғары болуы тиіс.

Достық адамдардың ең алдымен бір-біріне сенуінен басталады. Ол артқан сайын, достық та қатая түседі.

Қасымбек екеуіміз міне осындай өте сыйлас дос болдық. Біздің алпысыншы жылдардың орта тұсында, Қарағанды тау-кен институтына қабылдау емтихандарын тапсыру кезінде басталған таныстығымыз, бірте-бірте үлкен жолдастыққа жалғасып, шынайы сыйлас достыққа ұласып кеткен еді. Адам табиғатына тән құндылықтар шоғырының қатарында достық деген өте бір сәулелі ұғым бар. Жан досыңның болуы - адам ағзасына қан жүгіртіп, нұрға бөлейтіні ғажап құбылыс. Өйткені өмір жолыңда аяулы да баға жетпес қымбаттыңа кездескендей сезінесің. Сондықтан да болар жарық дүние соқпағында уаңытша ілес табатын арақатынас емес, шынайы достыққа табыстыратын сыйластықтың қадір-қасиетін жоғары бағалайсың. Осындай ұзақ жылғы дос-

тық сезімге кір шалдырмай кеткен құрдастарымның бірегейі қайран Қасымбек Медиұлы (Қасекен) еді. Сағыныштың қанды сорпасын өмірлік ішіп өтетін біздерге Қасымбек бір алыс жақта іс-сапармен жүргендей, әлі де келіп қалатындай көрінеді де тұрады. Бірақ уақыт озған сайын, үміттің жіңішкергенін сезіп, көңілің құлазиды екен. Қатты сағыныштың өтемесіндей, кейде ол түсінде кездескен шақта, өмір сатысындағы күндердей шүйіркелесіп сөйлесіп, сыр бөлісіп жүресің. Ояна келе өкініштің буына тұншығасың. «Өмір арты өкінішке толы» деген хакім Абай тұжырымы алдыңды орап, жарық дүниенің жалғандығын мойындауға мәжбүр боласың. Амал нешік, ссылай қалыптасқан тағдыр кестесіне иланбаудан басқа шара барма.

Тілге тиек еткелі отырған Қасымбек Медиұлы - өте қабілетті, алғыр, кісілігіне кішілігі жұптасып жатқан асыл азамат. Орталық Қазақстанның кейінгі 55 жылында айшықты із қалдырып, адал еңбек еткен, қоғамдық өмір талабына сай халық мүддесін орындау жолында күш-жігерін, маңдай терін аямай сарп еткен жарқын жүзді тұлға еді.

Ал енді кейінгі толқын жастар осындай айтулы тұлғаның өздеріне үлгі, болашағына рухани азық боларлықтай қандай қасиеттерін бойларына сіңіріп, жадында сақтауға тиісті деген орынды сауал туындауы мүмкін. Көптеген жылдар қатар жүріп, жиі араласу сәттерінде біраз іс-қимылдары мен мақсатты жеңістерінің куәсі болғандықтан, оның кісілік қасиеттерін асқақтатуға себепші болған кейбірін жаңғыртып көрелік.

Біріншіден, ата-ана тәрбиесі мен табиғи таза қазақ ауылында өсіп қалыптасуы. Үлкендердің тар жол, тайғақ кешуде өткен жолдары туралы әңгіме-естеліктерін тікелей өздерінен естіп білгені, туыстарының әрбір қажетті шаруа жөнінде қадағалай айтқан пайымдамалары оған жас болса да ой түзуіне түрткі болды.

Екіншіден, туа біткен білуге деген құштарлығы, әсіресе өзі жастағынан көріп өскен, ауылдың қиыншылыққа толы өмірі оның тез есеюіне, ата-ана, туған-туыстарына көмек көрсетіп, еңбекке шынығуына жол салды. Осы құштарлық оны кейіннен аудан, қала, облыс деңгейінде басшылық қызметтер атқарған уақытта ел басқару мен халық шаруашылығының сан қырлы саласымен табыстырды. ҚазКСР Жоғарғы Кеңесінің депутаты болған кезде ауыл шаруашылығы бойынша туындайтын небір толғақты мәселелер де талай білікті мамандармен пікір таластырып, оң нәтиже алуға мүмкіндік туғызатын шешімдер ұсынғаны ел жадында.

Үшіншіден, Қасымбектің көзге ұрып тұратын басты қасиеттерінің бірі - оның Мемлекет басшысына деген қалтқысыз адалдығы. Ол тек адами борышын дұрыс түсінген, ары мен ұяты басым адамдағана болатын қасиет. Өйткені Құран хадистерінде келтірілетіндей, қай заманда болсын, мемлекет басшысы - жаратушының шын ықыласына бөленген

адами құндылықтардың ең биік сатысында тұрған парасат иесі. Кейінгі сатыларда тұрған өкімет, сала және одан төменгі буын басшылары да осы қағидаға сәйкес қалыптасуға тиісті болатын. Сондықтан да қоғамның әр мүшесі өз патшасына және оның тағайындаған қызметшілеріне адал болуға міндетті делінген. Осы шарттың орындалмауы қазіргі қоғамымызда белең алып бара жатқан жемқорлықтың басты себебі ме екен деген ой келеді.

*Достармен бас қосқанда. Жамбыл Ақылбаев,
Ибатолла Арыстановтың отбасымен*

Іргесі құтты көршісі Арғын мен Нейланың тойында

Біріккен Араб Эмираттарында. Достарымен демалыста

Төртіншіден, оның таңғаларлық еңбексүйгіштігі. Ол қандай іске жұмылмасын, бар қабілет-қасиетін сарқа жұмсауға тырысатын. Даму жолында, шаруашылықтарының көп саласынан ақсап тұрған Жезқазған облысының Ақадыр, Жезді, Шет аудандарын жоғары сатыға көтеріп, саяси-әлеуметтік маңызы бар сан қырлы құрылыстар салуда аянбай тер төкті. Қасекеңнің сөткелік графигінде демалысқа орын болмайтын. Ол таңның атысынан күн батқанша салынып жатқанынша объектілерді қайта-қайта аралап, өз ойындағысы орындалмай, бір тыным таппайтын. Біздер жиі араласып, атқарылған істерінің тікелей куәсі болып жүрдік. Бірде Жезді кентінде отырғанымызда, сол елдің белгілі азаматтарының бірі саналатын ақсақал: «Осы Қасымбек шын досың ба? Болса, айтшы, өзінде жүрек бар ма?» - деп сұрады. Осындай тосын сұрақ қоятындай не жағдай дегенде айтқаны: «Білмеймін, осында талай басшылар келіп-кетіп жатыр. Көбісінің түр-түсін де байқай алмай қаламыз. Ал досыңды қазір мына жерде көрсек, кешікпей тағы бірнеше жерде жүреді, осылай екі аяғына дамыл жоқ, неткен шыдамды жүрек десеңші. Егер оның балағына бір итті байлап жіберсе, кешке өлтіріп шығаратын шығар», - деп күлгені бар. Осындай жұмыс үстінде ол елдің талайымен танысып, достасып кететін. Сол елдің азаматтары Қасымбектің іскерлігін осы күнге дейін жыр ғып айтып жүреді.

Бесіншіден, оның достарына деген шынайы таза көңілі мен қамқорлығы. Біздер өмір айдынындағы достық кемесінде алпыс жылдан аса қатар еңбек ете жүріп, қиыншылығы мен қызықшылыққа толы та лай сәттерді бастан кешірдік. Осы жылдар ішінде Қасымбек, Жамбыл Ақылбаев және мен үшеуіміз ата-ана, туыстарымыздың қуаныштары мен өмірден озған кездерінде міндетті түрде бір-біріміздің қасымыздан табылып жүрдік. Осындай сәттерде ешқандай кездейсоқ жағдайлар бө гет бола алмайтын. Мысалы, 1982 жылдың 6 қыркүйегінде әкем Дайыр Арыстанұлы кенеттен қайтыс болған еді. Менің шешем бір жасымда қайтыс болған, түр-түсі де белгісіз, фотосы да жоқ. Бар туғанымнан тек әкем ғана болатын. Сол себепті болар, мен осы соққыдан қатты қайғырып, әкемді соңғы сапарға шығарып салу қамымен елде жүрген-мін. Кенеттен үй маңына бір көне шағын автобус келіп тоқтай қалды. Қарап тұрсақ, ішінен Қасымбек, Жамбыл, Нұрлан Нығматулиннің әке-шешесі Зайролла мен Зейнеп және менің жарым Алма түсіп жатыр. Әкем үлкен лауазымды қызметтер атқармаса да ел ішінде сыйлы адам болатын. Осы тұста сол маңдағы екі-үш ауданның басшылары мен белді азаматтары да жиналып қалған еді. Соларды көрген досым Жамбыл «Икен, сен осы әкем жалғыз, тосын бір жағдай бола қалса, мен алыс-тамын, көмекке келер ешкім жоқ деп қиналасың да жүресің, мына жерде осы өңірдің жарты халқы тұр ғой. Біз сенің жағдайыңды ойлап, қатты састық. Өйткені Қасымбек екеуіміз де ауруханада жатқанбыз, қысылғаннан не істерімізді білмей, рұқсатсыз шығып кеттік. Осының салдарынан дұрыс көліктерімізге де міне алмай, мына Алманың тапқан ескі автобусымен әрең жеттік», - деп дүрсе қоя берді. Мен болсам, достарым мен қатты сыйластықта жүрген екі үлкен адамның тосын көрсеткен сый-көңілдерінен бар қайғымды ұмытып, жанымды езген ауыр соққыдан сейіліп қалғандай күй кешкен едім. Олар осылайша, 650 шақырым асфальт жолдан қашықтықта жатқан қыстаққа келіп, жол азабы, егде жастары мен ауру-сырқаулықтарына да қарамай, әкейдің жерлеуіне қатысып, қабіріне топырақ салып қайтқан еді. Қазірде осы адамдардың өмірде біреуі де жоқ. Бірақ олардың маған деген ыстық сезімін, бірге жүрген күндерді жадында жаңғыртқанда сағыныш сазы билеген болмысыңды қимастық бұлты торлап, ауыр мұңға батасың. Амал нешік, тағдыр жазмышы солай болған соң. Олар енді алыс сапар үстінде. Жандарың жәннатта болғай асыл аға мен апа, қымбатты достар, жаратушымыз ұрпақтарыңа бақытты ғұмыр берсін деп тілейміз!

Көптеген жылдарды қамтитын достық жолында арамыз бір ашылып көрген емес. Алпысыншы жылдардың орта тұсында Жамбыл екеуіміз Алматыда аспирантурада болатынбыз. Осы тұста Қасымбек ай сайын бір-екі рет жағдайымызды біле келіп, қыс айларында тау шаңғысын, басқа кезеңдерде театр, тағы да басқа рухани азық беретін шараларды

ұйымдастырып, біздерге үлкен қамқорлық жасап жүретін. Ал жаз айларында қай жерде демалыста болмасын, 4-5 күнін алға сала келіп, бірлескен көңіл көтеру кештерінде болып қайтуды дағдыға айналдырған еді. Жұбайларымызбен бірге қай-қайсымыздың болсын туған күн, әсіресе 5-10 жылда қайталанатын мерейтойларымызды ұйымдастырушылардың алғы шебінде болатын. Осындай кештерде ол өзінің әдемі қоңыр даусымен шабытты орындайтын лирикалық әндері арқылы ерекше әсер қалдыратын. Содан да болар біздер, әсіресе қыз-келіншектер оның әнін сағынып, асыға күтіп жүретінбіз. Ақадыр, Шет аудандарында қызыметте болғанында бір күндік демалыс күндерінің өзін Қарағандыға келіп, біздермен бірге өткізуге тырысатын. «Қасымбек, жұмысың болса жауапты әрі ауыр, сондықтан біздерге алаңдамай, жұмасында сирек кездесетін бір күндік демалысыңда жанұяң қасында жақсы демалып жүргенің дұрыс шығар», - деген біздердің талабымызға: «Жоқ, олай емес, сендермен болған бір күнім, маған 10-15 күнге созылатын сергектік сыйлайды» дейтін. Тоқсаныншы жылдардың аяғына таман болған осындай бір сапарында біздің отбасымызда Жамбыл екеуміз Қасымбекті қарсы алып тұрғанбыз. Машинадан мұздай киінген сәнді қалпымен Қасымбек жанымызға келіп: «Ауданымыз бар көрсеткіштері бойынша облысымызда алдыңғы белеске көтерілді, сол қуанышымды өздеріңмен бөліскелі келіп тұрмын», - деді. Біз де досымыздың осындай жетістігіне қатты қуанып, құттықтап жатырмыз. Үйде Қасымбектің сыртқы киімдерін іліп жатып байқасам, тоны да, ондатра терісінен тігілген, бас киімі де магазиннен алған қалпы, жаңа екен. Мен ойынды-шынды: «Қаске, сен бір нәрсені ұмытып кетіпсің» деуім мұң екен, ол, «Икен сен нені айтып тұрсың?» - деп абыржып қалды. Мен тұрып: «Сен осы достарыңның жағдайына аса көңіл бөлмейсің. Мына Жамбыл болса, мемлекетіміздегі екінші университеттің проректоры, еліміздің келешегі саналатын жастарды оқытып-тәрбиелеуде, сөткелеп солардың көз алдында жүреді. Жастарға дәріс оқитын, білім-ғылымның нұрын себетін ағартушының сыртқы бет пішіні мен киген киімі де үлкен тәрбиелік рөл атқаратынын өзің де жақсы білесің. Сен болсаң, ел адамдарымен жиі қарым-қатынастасың, сондықтан осындай қиын-қысталаң шақта жақсы киіммен жүргенің оларға онша ұнаңқырамайтын да шығар деп ойлаймын. Сондықтан сен киіп келген тон мен бас киімді Жамбылға лайық көріп тұрмын» деген наз айтып қалып едім, Қасымбек жұлып алғандай: «Расында менен ағаттық кеткен екен, енді сен ки, мен сенің киімдеріңмен-ақ жүре берейін», - деп тоны мен бас киімін Жамбылға әкеліп кигізді. Кетер кезде қарасақ, Жамбылдың киімдері ескірген, әр жері қырқылып тоза бастаған екен. Біз ыңғайсызданып, құрдастық қалжың екенін ескертіп жатырмыз. Бірақ Қасымбек шешімін өзгертпей, Жамбылдың киімдерін киіп кететін болды. Біз оны поезға шыға-

78 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

рып салдың. Содан көп уақытқа дейін хабар болмады. Сөйтсек, Ақадыр кентінде тосып алған Галя құрбымыз Қасымбекті көріп, қатты шошып кетсе керек. Кейін жағдайды естігеннен кейін бізге ренжіп, 2-3 айдай хабарласпай қойған болатын. Ал Қасымбек болса, сол оқиға жөнінде біздерге ешқандай сыр ашып айтқан емес. Міне, Қасымбек досымыздың осындай мәрт көңілінің шынайы жомарттығына қалайша бас иемейсің?! Осы іспеттес жүрегіңді сыздататын Кәсекеңнің жаңсы қасиеттері айта берсем, бір үлкен шығармаға жүк болатындай. Әзірше осы оқиғамен шектелгенді жөн көрдім.

Досымыз Жамбылдан айырылған бір жылдан соң Қасымбектің 70 жасқа толған мерейтойына арнаған құттықтауымда:

*Өмір, өлім мәңгілік арбасуда,
Сара жолы адамзат жалғасуда,
Кетіп бара жатырмыз енді екеу боп
Жамбылы жок қоғамның арбасында, -*

деп бастаған едім, Қасымбек тұрып: «Икен, олай деме. Жамбыл әлі арамызда, енді тек екеуіміз Жамбыл үшін де баса еңбек етуіміз керек екенін ұмытпа», - деген еді. Осындай өзі үшін де, жолдастары үшін де, тағы да он жыл мезетінде қарқынды еңбек етіп жүрген Қаскеңнің 80-жылдығында:

*Бүгінде сексен жастың сеңгіріне,
Қасекең аптықпай-ақ келді міне.
Тұғыры биік тұрса көтерілген,
Біз қалай қуанбаймыз мәрттігіне.*

*Сексеннің көтерілген төбесіне,
Ерлігі Қасекеңнің ел есінде.
Қоғамға, ел-жұртына еңбегі адал,
Қайраткер, мадақтаудан емес кенде.*

*Бар әлемге танытқан қазақ атын,
Көшбасшымыз Нұрсұлтан азаматым.
Елбасының сенімді бір сардары,
Өзекті істерің мол еске алатын.*

*Адами құндылықтар қас білгірі,
Пір тұтад қимыл-ісін талай ірі.
Жарты ғасыр адал еңбек отын жаққан
Ұлы тұлға, жан емес көптің бірі.*

*Қатал тағдыр оны талай сынаған-ды,
Бәріне қабат шытпай шыдаған-ды.
Елмен бірге биіктер шыңын басқан
Көрелік 90-100-де Қасағанды.*

*Сен жүрген - адал адам орны бөлек,
Адам аз, саясатта сенен зерек.
Сенің нұрлы істерің жастарға азық
Жасай бер, сыйлы ортада Қыдыр жебеп, -*

деген тілек білдірген едік.

Амал нешік... Тілек шырғары бағындырылмай, Қаскен өмірден озып кетті. Ендігі кезекте айтарымыз: Қаскеннің нұры пейіште шалқысын! Жары Ғалияға, балалары мен сүйікті немересі Таирға бақытты, ұзақ ғұмыр жазсын!

Ал жарық дүние ошағында жүріп жатқан біздер:

«Қайда көп дос,

Қала боп-бос,

Қайда олар?» - деген сағыныш символын жүректе жаңғыртып, қалыпты өмір кеше беруге мәжбүрміз.

ДАРА ТҰЛҒА

Біләл ДОСКЕЕВ
еңбек ардагері

Шет ауданының Құрметті азаматы

Өмірден өтсе де, есімі ел көңілінен өшпейтін, уақыт озған сайын. жарқын бейнесі сананда жұлдыздай жарқырап, кісілік парасаты. өзіндік қадір-қасиеттері жадында самаладай жаңғырып, еске алған жүректі еріксіз тебіrentетін дара тұлғалар болады. Осындай ардақты тұлғалардың бірегейі тірлігінде атқарған азаматтық өнегелі істері, дархан пейілі мен мейірімді мерейі, иманды болмысы, терең білімі мен өткір өжеттігі, әділеттілігі мен қайырымдылығы, өрелі өнері мен тындырымдылығы, ұтқыр тапқырлығы, көркем мінезі мен асқақ абыройы, адами биік беделі ұрпаққа үлгі, ұлтының ұлағатты перзенті, жұртының асыл туған абзалы, менің бала жастан бірге өсіп, біте қайнасқан досым әрі сарабал, салиқалы жолдасым, құрдасым, аталас бауырым Қасымбек Медиұлы еді.

Қасымбек Медиұлы 1938 жылы 24 наурызда Қарағанды облысы. Шет ауданы, Ақсу-Аюлы селосында дүниеге келген. 1946-1956 жылы Ақсу-Аюлы орта мектебінде оқыған кезден оқушылар комитеті, комсомол жастар арасында қоғамдық жұмыстарға араласып, өзін алдыңғы қатардағы оқушылар ретінде көрсетіп жүрді.

Әкесі Меди Жасұланұлы 1904 жылы Матай тауының бөктерінде «Қособа» деген жерде дүниеге келген. Алғашқы жастық кезі Кеңес

өкіметін орнатуға дәл келіп, комсомол қатарына кіреді. Белсенді болып, ел қатарлы тіршілік жасаған. Алғашқы жылдар кооператив ұстап, 1930-1940 жылдары халыққа қамқорлық жасап отырған, 1930-1932 жылғы ашаршылықта көп адамдарды ажалдан алып қалған.

Ұлы Отан соғысы кезінде Саратов қаласында офицерлер дайындайтын училищеде дайындықтан өтіп, аға лейтенант шенін алады. Екі жыл майданда болып, 1944 жылы ауыр жарақат алып, елге оралады. Елге келгеннен кейін, бірнеше жыл Ауылдық советтің төрағасы қызметін атқарады.

Анасы Әйнекеш - текті әулеттің тумасы, әкесі Төкеннің замандас туысы Бодықұлы Нарынбек 12 жыл бойы ауданның Қызылтау болысын басқарған, халықтың әл-ауқатын жақсартуға күш-қайратын салған, ел бірлігі, жер бүтіндігін сақтаған айтулы тұлға. «Үйдің жақсысы - ағашынан, жігіттің жақсысы - нағашыдан» деген нақыл бекер айтылмаса керек.

«Өмір үйретеді, еңбек есейтеді» деген үлкендердің сөзі тура екен. Талмай талаптанып, жалықпай ізденіп, Қасымбек еңбек жолын Шет ауданының орталығы Ақсу-Аюлыдағы Ыбырай Алтынсарин атындағы орта мектебінің пионерлер ұйымының аға тәлімгері қызметінен бастаған.

1960-1961 жылдары Шет аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшысы Көшкін Әбдіғалиұлы Амандықов қызмет атқарған еді. Қасымбектің іскерлігін, талабын аңғарған Көшкін Әбдіғалиұлы Шет аудандық комсомол комитетіне екінші хатшы болып қызметке келуін ұсынады. Ұсынысты қабылдап, Қасымбек хатшылық қызметке келді, көп уақыт өтпей 1961 жылы Көшкін Амандықов Қарағанды облыстық комсомол комитетіне, ал Қасекең аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшылық қызметіне ауысады.

1961-1964 жылдары Шет аудандық, Жанаарқа, Ақтоғай аймақтық өндірістік басқармаларының комсомол комитетінің біріншісі хатшысы. Қарағанды облыстық ауылшаруашылық комсомол комитетінің екінші хатшысы. Сол кездері біздер құрдастар: Серікбай Жұмкеұлы Жұмкин, Жақан Қозыұлы Қошанов, Жамбыл Сәулебекұлы Ақылбаев, Саят Тоқметұлы Тоқметов, Жамбыл Каленов, Жолдыбек Кулейменов, тағы басқалар комсомол жиналыстарында, конференцияларда бас қосып, әзілдесіп, қуанышқа кенеліп қалушы едік. Осы азамат құрдастар өмірден озды. Жатқан жерлері жарық болсын, қабірі нұрға толсын!

Мен 1958-1963 жылдары «Нұраталды», «Путь к Коммунизму» кеңшаларларында тракторшы, есепші бола жүріп, ауылдық комсомол комитетінің хатшылық қызметін қоса атқардым, сол кезде достарымызбен жиі-жиі араласып тұрдық.

1965-1973 жылдары Егіндібұлақ аудандық, партия комитетінің хатшысы. Қарағанды облыстық партия комитетінің ұйымдастыру бөлім

нұсқаушысы, Қаскеннің кәсіби білгірлігі, адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасай алуы оның қызметінің өсуін қамтамасыз етті. Өзіне алдыңғы толқын ағалардың қолдауымен, қамқорлығының тигенін жиі айтатын. Байкен Әшімов, Мәлік Имашев, Сұлтан Досмағамбетов, Хамза Жұмабеков, Тұрсын Тореғожин, Көшкін Амандықов, Камали Дүйсенбеков сынды тұлғалардың айтқан ақыл-кеңестерін тыңдап, олардың сенімі мен үмітін абыроймен ақтағанын мақтанышпен есіне алатын.

1973-1992 жылдар аралығында Қаскен Жезқазған облысы, Ақадыр аудандық атқару комитетінің төрағасы, Жезді аудандық партия комитетінің біріншісі хатшысы, Жезқазған облыстық партия комитетінің екінші хатшысы, Облыстық халық депутаттары атқару кеңесінің төрағасы болып нәтижелі еңбек жасады.

Республиканың Жоғарғы Кеңесінің екі дүркін депутаты ретінде елге танымал тұлға болды.

Қасымбек Медиұлының өмір жолындағы басты ұстанымы - еңбек. Республика дейінгі баспалдақтарға көтерілуі - өзінің еңбекке деген қажыр-қайратының, талапшылдығының арқасы. Қызмет атқарған жерлерінде үлкен беделге ие болды. Жездідегі телемұнараны сол жақтағы халық аңыз етіп, «Медиев мұнарасы» дегенін сан мәрте естідік.

Кейінгі қызмет жолдарымда 1973-1992 жылдар кезінде Қаскенмен қатар жүрмегендіктен, бірге қоян-қолтық жұмыс істемегендіктен, ол кездердегі еңбектері туралы баяндауды басқа азаматтарға қалдырайын.

Бұл жерде шамам келгенше, Қасымбек Медиұлының еліне келгеннен кейінгі сіңірген еңбегі туралы аздап тоқталып кеткенді жөн көріп отырмын.

Өзі туған еліне отыз жылдай уақыттан кейін оралды. 1992 жылы ақпан айында Қасымбек Медиұлы аудан әкімі болып қызметке кірісті.

Білікті басшы Қасекең әкім болып келгеннен кейін, өзі тындыратын жұмыс жоспарына кірісіп, ауыл ақсақалдары мен азаматтарын басын қосып, ақылдасып іске кірісті. «Ауылын көр де, азаматын таны» деген нақылды берік ұстап, ауылды көркейтуге, ауылдағы мәдениет ошақтарының қалыпты жұмыс жүргізуіне, елді-мекендердің таза болуын қатаң бақылауға алды. Ұзақ жылдар бойы қаржының жоқтығынан 150 орындық емхананың аяқталмай тұрған құрылысын облыс әкіміне барып, келісіп, құрылысты іске қосып, бітіріп аудан халқының ризашылығын алды.

Қасымбек Медиұлының өте жақсы қасиеттері көп болатын. Соның бірі - республика, облыс деңгейіндегі лауазымды басшылармен тез тіл табыса біліп, олардың әр уақытта ауданның өміріне қажетті материалдық, моральдық қолдауларын алуда шебер еді. Сол шебер қасиетімен Қасекең республикадан қомақты қаржыға қол жеткізіп, аудан болғалы суға жете алмай жүрген Ақсу-Аюлыға шефтік көмегімен 14 км көше

аралық су құбыры жаңадан тартылып, сырттан келетін 6,5 км су құбыры жаңартылды. Қасекеңнің тікелей араласуымен, облыс әкімінің қолдауымен Ақсу-Аюлы селосындағы құрылысы бітпей тұрған екі пәтерлі 8 үйге қаржы тауып, құрылысты аяқтап, аудан тұрғындарының соғыс, еңбек ардагерлерінің сұранысын орындады.

Қасекеңнің аузынан «Ерінбей еткен еңбек пен төккен тердің қайтарымы болады» деген сөзді жиі еститінбіз. Сол еңбегі мемлекет тарапынан лайықты бағаланып, «Парасат», «Құрмет», «Еңбек Қызыл Ту», «Құрмет белгісі» ордендердің, 20-дан аса медальдардың иегері. Қарағанды облысы мен Шет ауданының Құрметті азаматы, Мемлекет және қоғам қайраткері, 1996 жылы Елбасының қолынан «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері» атағын алуы ұзақ жылғы еңбегінің өтеуі болғаны анық.

Халықтың «Кішіпейілдік - кішілік емес, кісілік» деген нақылы осындайдан туған шығар.

Қасекең білікті де іскер басшы болуымен қатар, өз отбасының да шын мәніндегі ұйтқысы болды. Балаларының бәрін жақсы көре отырып, олардың адал болуына, өтірік айтпайтын, бір сөзді, тапсырғанды мүлтіксіз орындайтын, өзіндік пікірін айта алатын, білімді азаматтар болып өсуіне назар аударды. Сол тәрбиенің арңасында Ғалия екеуі үш қыз, бір ұл өсірді. Бүгінде бәрі жоғары білімді, әрқайсысы өз саласының мықты мамандары, қызметтерін абыроймен атқаруда. Балалары мен немерелері Ғалекеңмен қызықты өмір өткізу үстінде еді. Өмірдің соңы - өкініш. Өлімнен ешкім қашып құтылған емес. 2019 жылдың 5 қазан күні Қасекең өмірден озды.

Досым, құрдасым, бауырым Қасымбек, жатқан жерің мамық, орның пейіште болсын! Ұрпағың қуанышқа бөленсін!

Қазақстан Компартиясының XV съезі

Қазақстан Компартиясы XV съезі

Қазақстан Компартиясының XVI съезі

Қазақстан Компартиясы XVII съезінің делегаттары

АҚАДЫРДЫ КӨРКЕЙТКЕН ҚАСЕКЕҢ

**Мағауия САТЫБАЛДИН,
Шет ауданының Құрметті азаматы,
ауыл шаруашылығы саласының ардагері**

Қазақ халқы жастық жігерін, қажыр-қайратын, білімі мен білігін өз елінің, өз жерінің өсіп-өркендеуіне, дамып нығаюына өлшеусіз үлес қосқан азаматтарын қашанда қадірлейді. Олардың өмір және еңбек жолын кейінгі жас ұрпаққа әрдайым үлгі-өнеге етіп отырады. Өйткені бүгінгі күні жеткен жетістіктерімізде, толайым табыстарымызда, ғасырлар бойы арман етіп, қол жеткізген Тәуелсіздігімізге және егемен еліміздің алғашқы қиын кезеңдерінің қалыптасуында абзал ағалардың үлесі басым әрі қомақты. Сондай ағаларымыздың бірі - мемлекет және қоғам қайраткері, Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген қайраткері, Қарағанды облысының және Шет, Ақадыр (бұрынғы) аудандарының Құрметті азаматы - Қасымбек Медиұлы Медиев.

Қайраткер ағамыздың кезінде Қарағанды, Жезқазған (бұрынғы) облыстары мен осы облыстардың аудандарын басқарып, жемісті қызмет атқарғанын қалың елі біледі. Солардың бірі, яғни 1973-1985 жылдар аралығында Ақадыр аудандық атқару комитетінің төрағасы қызметін атқарған Қ. Медиевтің жаңа ауданды құрып, көркейтіп дамытудағы өлшеусіз қуатын жұмсап, сіңірген ерекше еңбегіне тоқталуды парыз санадым. Өзім (мақала авторы) сол жылдары ауданның ауыл шаруашылығы саласында қызмет істеген едім. Тарқатып айтсам, 1973 жылдың көктемінде Үкімет қаулысымен Қарағанды облысынан бөлініп

Жезқазған облысы, Шет, Жаңаарқа аудандарынан бөлініп жаңадан Ақадыр ауданы құрылатын болды. Жаңа аудан құрамына: он кеңшар, Ақшатау кен байыту комбинаты, аудан орталығы Ақадыр кентіндегі геологиялық барлау экспедициясы, ірі темір жол торабының мекемелері мен автокөлік кәсіпорны сияқты бір-біріне тәуелсіз жұмыс істеп тұрған мекемелер кірді.

Ақадыр кенті облыс орталығы Жезқазған қаласынан 525 шаңырым, ең жақын деген Қарағанды, Балқаш қалаларынан 230-260 шақырым қашықтықта еді және ол кезде осы қалалар бағытында асфальт жол түгілі көтерме тас жолдың өзі жоқ-тын. Сондықтан ел көпшілігінде темір жолмен ғана қатынасатын. Ал ауданның кеңшарларына автокөліктер даланың айдау жолымен жүретін.

Кент саздақ жерге орналасқан, көшелері түнде жарықтанбаған, жаяу адам жүретін аяқжолы жоқ, автокөлік жолдарының жағдайы да мәз емес, қарапайым темір жол стансасы болатын. Әрі кент дәл сол кезеңге дейін (1973 ж.) мемлекеттік электр жүйесіне қосылмаған, мекемелер әрқайсысы электр тоғын өздерінің дизель генераторларының күшімен беріп тұрған-тын. Аудан кеңшарлары да мемлекеттік электр жүйесіне қосылмаған-тын.

Ал ауданның негізгі басты саласы ауыл шаруашылығына келетін болсақ, он кеңшардың алтауы Сарыарқаның Бетпақдаламен шектесетін жартылай шөлейт аймағында орналасқан, қой шаруашылығымен айналысатын, әлеуеті төмен шаруашылықтар-тын. Өз аумағында шабындықтарының жетімсіздігінен бұл кеңшарлар мал азығын өнімі төмен (2-3 цн/га) болса да, тұрақты 550-600 шақырым жердегі «Ақдала» (мемлекеттік қор жері) алқабынан дайындап жүретін. Ал құрғақшылық жылдары алыстығына қарамай, еліміздің Солтүстік облыстары шаруашылықтары жерлерінен де дайындайтын.

Ақадыр ауданы ауыл шаруашылығы озаттарының слеті

Жаңа ауданның партия комитетінің бірінші хатшылығына К. Жұмашев деген кісі сайланып, денсаулығы жарамай жарты жылдан кейін қызметінен босады. Орнына сайланған екінші хатшы Н. Макаренко тәжірибесінің аздығынан жаңа ауданды құру жұмыстарына қатты кірісе алмаған-ды. Екі жылдан кейін ол кісі де басқа қызметке ауысып кеткен еді.

Осындай сындарлы сәтте «Көргені жақсы көш бастайды» дегендей, ауатком төрағасы Қасекен (Қ. Медиев), өзінің ауатком аппаратын кентті жақсы білетін, іскер тәжірибелі, білікті кадрлармен тездетіп жасақтап алды да, ешкімге алаңдамай, ауданды құру жұмыстарына қызу кіріскен-тін. Табиғатынан алғыр, тегеурінді азамат өзіне тән іскерлік қабілетімен, Ақадыр кентіндегі бұрыннан жұмыстары қалыптасқан теміржол локомотив депосы, станция басшылығы, геологиялық барлау экспедициясы, Ақшатау кен байыту комбинатының жүк түсіріп-жөнелтуші базасынын басшыларымен тіл табыса отырып, қысқа мерзімде ауданды құру мәселесін оңтайлы шеше білді. Яғни, алғашқы жылдың өзінде аудан мекемелерін орналастырып, олардың қалыпты жұмыс істеулеріне мүмкіндік жасаған еді.

Бірден бірнеше маңызды деген жұмыстар атқарыла бастады. Соның бірі кентті электрлендіру мақсатында, дереу Алматы қаласынан «Сель-

энергопроект» институтының мамандары шақырылып, он бес күннің ішінде кентішілік электрлендіру бойынша жобалық-смета құжаттары жасаттырылды. Бірте-бірте жоғарғы кернеулі 10/04 кВт электр желісі тарттырылып, кенттің темір жол торабынан басқасының барлығы, мемлекеттік электр жүйесіне қосылған-ды. Аудан кеңшарлары да бірте-бірте мемлекеттік электр жүйесіне қосыла бастады. Көп кешікпей Жезқазған, Қарағанды, Балқаш қалалары бағыттарында асфальтталған жол, ал аудан кеңшарларына көтерме тас жол салу қолға алынды.

*Шет ауданы, Қарабұлақ ауылындағы орта мектепке академик
Хамит Сембаевтың есімін беру салтанатында*

Аудан құрылғанына екі жарым жыл болғанда, яғни 1975 жылы күзде аупартком бірінші хатшысы болып, бұрынғы Жаңаарқа ауданының ауатком төрағасы, Мәскеу қаласындағы жоғары партия мектебін бітіріп келген И. А. Колбасин сайланған-ды. Кейін көргеніміздей, ол кісі тәжірибелі, өте қарапайым кісі екен. Қасекең болса, жаңа бірінші хатшымен бірлесе отырып, ауданды одан әрі көркейту жұмыстарын жүргізуді бұрынғыдан да үдете түскен-ді.

Алғашқы жылдары қой кеңшарлары әдеттегідей мал азығын сол алыс сырт аймақтардан дайындап жүрді. Сонда, сол солтүстік облыстар шаруашылықтарынан жем-шөп сұрап келістіретін, Ақдалаға да барып маза таппай қадағалап жүретін ауатком төрағасы Қасекең болатын. Әрине соншама алыстан, өнімі төмен мал азығын дайындап тасып жеткізу кеңшарларға қымбатқа түсетіні де белгілі. Жалпы бұл кеңшарларда қоғамдық малды жем-шөппен қамтамасыз ету өте өзекті мәселе еді. Сондықтан аудан кеңшарларындағы бұл мәселені қалайда түбегейлі шешу керек болды. Сол қарсаңда аупарткомның бірінші хатшысы И. Колбасиннің қатысуымен Қасекең басқарып өткізген ауаткомның бір отырысында, осы мәселе жан-жақты талқыланып, нақты іс-шаралар белгіленген шешімдер қабылданған-ды.

Осы шешімдерді орындау, яғни ауданда берік жем-шөп қорын жасау мақсатында, аудандық ауыл шаруашылығы басқармасының іскер. білікті бастығы С. Жұрынбаевтың қадағалауымен және сол 1973-1985 жылдары аудан кеңшарларының тәжірибелі, білікті директорлары: Зәкір Көкжалов, Байәділ Оспанов, Манарбек Сағымбеков, Ысқақ Сұлтанов, Мақсұт Садуақасов, Рашид Көпбаев, Әбжәлел Ахметов, Аманбек Әбдіханов, Егімбай Казимов, Мағауия Сатыбалдин, Дәулет Нұркеев. Айтбай Тоқымбаевтардың басқаруымен шаруашылықтарда біршама жұмыстар атқарыла бастады.

Нақтырақ айтқанда, барлық кеңшарларда көпжылдық шөп егістік алқабы көбейтілді. Сонымен қатар бірте-бірте ауданның Көктінкөлі, Өспен, Қарабұлақ, Октябрьдің 40-жылдығы атындағы кеңшарлары аумағындағы өзендер бойында әрқайсысы 1000-1500 гектар алқапты қамтитын, инженерлік типтегі көлкітпелі суару жүйелері салынып, ол алқаптарға қосымша екпе шөптер тұқымдары себіліп, жыл сайын гектарына 10 центнерден шөп дайындалып жүрді. Кеңшарлардың жеке-леген өзендеріне тоғандар салынып, 100-300 гектар егістік реттілікпен суарылатын инженерлік типтегі суару жүйесі іске қосылса, қайсыбір шаруашылықтарда шағын алқабын өзекшелер де бекітіліп, ирригациялық жүйемен суарылатын 50-100 гектарлық егістік алқаптар іске қосылып пайдаланылды. Осы суармалы алқаптарға жүгері, күнбағыс және тағы басқа көптеген дәнді дақылдар егілді. Жалпы жүйелі жүргізілген жұмыстардың нәтижесінде, төрт-бес жыл мұғдарында аудан кеңшарлары мал азығын өз аумақтарында жеткілікті мөлшерде дайындап алатын болды. Сөз жоқ бұл әрине ауданның ауыл шаруашылығы саласында үлкен жетістік болатын.

Ол жылдары аудан бойынша дәнді дақыл егістік көлемі 35 мың гектар және 17 мың бас ірі қара, 225 мың бас қой және 12 мың бас жылқы малы қысқа түсіп жүрді, жоспарлы төл жылда алынып тұрды. Жоспарда белгіленген ет, сүт, жүн, астық өнімдері мемлекетке өткізіліп, аудан кеңшарлары облыс көлемінде жақсы көрсеткіштермен көрініп тұрды.

" Ауылын көр де, азаматын таны" деген халық даналығына үлкен мән бере отырып, Қасекең кенттің тазалығына, көшенің түнгі жарықтануына, сәулеттілігіне және көгалдандыруға да қатты көңіл бөліп отырды. Бірінші кезекте көшені таза ұстау мақсатында Сәтбаев қаласындағы әріптесі Ә. Құнанбаевтан бірнеше қоқыс контейнерін сұрап алып, әкеліп қойғызды. Енді бірде сол Сәтбаев қаласына барғанында түнде сынап шамдарының самаладай жарықтандырып тұрғанын көріп, жаңалыққа жаны құмар Қасекең іштей, мұндай шамдар біздің Ақадырды неге жарқыратпайды » деп қызығады. Тағы да Әшірбек досының жөн сілтеуімен Алматыдағы Коммуналдық-шаруашылық министрлігінен сондай сынап шамдарын сұрап барады. Министр: «Сенің Ақадырың жұмысшы кенті, бұл қат шамдар. Алматының өзіне жетпей жатыр», - деп бере алмайтынын айтады. Алайда, Қасекең қандай адаммен болмасын тез тіл табысып, оны иландыра білетін ерекше қасиетімен, министрден сұраған: 150 сынап шамын, тағы 80 қоқыс контейнерін және бір ассенизатор автокөлігін сол жолы алып қайтады. Ол кезде сынап шамы облыс орталығы Жезқазғанның өзінде қойылмаған-тын. Ал қоқыс контейнерлері мен ассенизатор автокөлігі басқа аудан орталықтарында әлі пайдалана қоймаған кезі еді. Бұл бір ұсақ-түйек болып көрінгенімен, сол уақытта қиындықпен шешілетін шаруа-тын.

Қасекең кентті сәулеттендіру мен жарықтандыру жұмыстары жайында өзі: «Араға үш ай түскенде Ақадырда үлкен мереке болды. Халық орасан көп жиналды. Кеш түсе шамдарды қостық. Ақадырдың түнгі көркі өзгеріп сала берді. Ел алғысын маған жаудырып жатыр. Менің бұл тірлігім өз жемісін берді. Республика бойынша бірінші орын алып, ауыспалы Қызыл Ту мен жеңіл автокөлікке ие болдық. Бұл тәжірибені кейін қызмет істеген Жезді және Шет аудандарында да пайдаландым, ол аудандарда да республика бойынша бірінші орынға шығып жүрдік», - деп кейін де есіне алған еді.

Ол жылдары «Жарық-Мойынты екінші темір жол құрылысы» мен «Темір жолды электрлендіру» жобалары бойынша кентте көптеген құрылыс жұмыстары, олардың инфрақұрылымдары жүргізіліп жатқанды. Қ. Медиев пен И. Колбасиннің сол тұста «Тың темір жолы» басылығымен тығыз байланыс жасауынан, бірқыдыру маңызды жұмыстар оң шешімін тауып та жатты. Яғни, Ақадыр кентіне жалғастыра жаңадан көп қабатты тұрғын үйлері бар, бірнеше ықшам аудандар бой көтеріп, ауданның жаңа орталығы салына бастағанды. Онымен қатар осы жаңа орталық жағында, 1200 оқушыға арналған екі қабатты орта мектеп, екі қабатты аупартком ғимараты, прокуратура мен халық соты кеңсесі, үш қабатты 150 орындық аурухана, екі Мәдениет үйі, екі қабатты пошта-телеком, халыққа тұрмыстық қызмет көрсету орталығы, аудандық агробанк, аудандық тұтыну қоғамының үлкен

дүкендері, т. б. аудандық мекемелер ғимараттары бірінен кейін бірі салынып, бой көтере бастады.

Жақсы іске жаны құмар Қасекең, кейінде екі қабатты аупартком ғимараты жанынан жаңа жобамен үш қабатты үлкен, сәнді, сәулетті ауатком ғимаратын салғызды. Еңселі ғимарат сол көшеге ерекше көрік беріп тұрды. Көргендер таңғалып, мынау тура «Кіші Совмин» сияқты ғой» деп мақтап жүретін. Радиореле қондырғылары қойылған бекеттен биік мұнара арқылы аудан тұрғындары облыстық, республикалық телехабарларды естіп, көре бастады. Облыс орталығымен және ауданның елді мекендері арасындағы телефон байланысы жақсартылды.

Ауданда мәдени шараларға да көп көңіл бөлінді. Сол жылдары «Ақадыр әуендері» фольклорлық ансамблі құрылған-ды. Қасекеңнің тағы бір қасиеті - өнерді, әдебиетті терең түсінетіндігі. Кейінге дейін араласып, байланыс жасап тұратын ақын-жазушы, сазгер аға-інілері болды. Осы кісінің тікелей ұйытқы болуымен Ақадырда «Ақадыр вальсі» әні өмірге келген-ді.

Сол сияқты Ұлы Отан соғысының аяқталғанына 40 жыл толуы қарсаңында, Ақадырдағы ауатком ғимаратының қарсы алдындағы алаңқайға, Ұлы Отан соғысы жылдарында қаза тапқан ақадырлық жауынгерлерге арналған композициялық ескерткіш мүсіндерін» жасаттырып қойғызды. Жан-жағын көгалдандырып, абаттандырды. Бұл кенттегі ең алғашқы қойылған ескерткіш болатын. Ескерткіш алдына жыл сайын 9-мамырда салтанатты жиын өтерде, Ұлы Отан соғысының ардагерлері гүл шоқтарын қояды. Кент жастары әр мереке сайын ескерткіш алдына естелікке суретке түседі. Осы уақыттан бастап, ескерткіш тұрған жер, кент тұрғындарының қастерлеп құрметтейтін орнына айналды.

Сөйтіп Ақадыр кенті аз жылдардың ішінде көп қабатты үйлер орналасқан, көшелері асфальтталған, электр шамдарымен жарықтандырылған, орталықтандырылған су, жылу және кәріз жүйелерімен жабдықталған қалаға ұқсас таза да, көрікті кентке айналды. Сырттан келген адамдар кенттің танымастай өзгеріп кеткеніне таңғалысып жүретін.

Әрине, Қасекеңнің жаңадан Ақадыр ауданын құрып, оның экономикасы мен әлеуметтік жағдайын жақсартудағы және де аудан орталығы Ақадыр кентін танымастай көркейтіп, қала типтес кентке айналдырудағы қыруар жұмыстары, өз-өзінен жеңіл атқарыла салынбағаны белгілі. Осы орайда Л. Н. Толстойдың: «Ұлы іске ұмтылсаң, жаныңның барша күшін бір бағытқа ұмтылту керек» дегеніндей, Қасекең де сол күрделі жұмыстарды атқарғанында, барлық жауапкершілікті өзіне алып, таланты өзіне де, басқаға да өте қатты қоя отырып, қарамағындағылардан қандай қиыншылық болса да жеңе білуді талап етіп, бойындағы бар күш-қайратын, білімі мен біліктілігін бір бағытқа

жұмсап, жарғақ құлағы жастыққа тимей жүріп орындайтынын аудан халқы жақсы біледі. Қарамағындағы жастардың бірі - біздер де ширап, шыңдалдық. Ерен еңбегінің арқасында халықтың шексіз құрметіне бөленген Қасекеңді ақадырлықтар құрметтеп, атқарған әр істерін осы уақытқа дейін ұмытпай мақтанышпен айтып жүреді.

Ақадырда ұзақ жылдар еңбек еткен, елге сыйлы зейнеткерлер: Ахмедия Смағұлов, Қасқатай Ақымбеков, Аманқұл Абдрахманов, ағайынды Иген, Балапаш Жүнісбековтер, Жұмағұл Ыбраев, Қалиакпар Әбдікеров, Төлеу Тұтқышев, Жанабай Насырханов және т. б. ақсақалдар Қасекеңнің жұмысына риза болып, кездескендерінде ақыл-кеңестерін айтып, батасын беріп отыратын. Ақадыр ауданының басшылары П. Колбасин мен Қ. Медиев ауданды кадрлар даярлайтын ұстаханаға айналдырды. Аудан бойынша әр салада абыройлы қызмет істеген, іскер, білікті азаматтар көп болды. Атап айтқанда: Барлық Садықов, Садылхан Жұрынбаев, Бөрібай Жексенбин, Рысқали Әбдікеров, Елен Бектұрсынов, Сұлтан Сүтбаев, Дәрмен Оразбаев, Қазыкен Мүсілімов, Сайран Рақымжанов, ағайындылар Сембай, Серікбай, Мергенбай Жапаровтар, Сағынбай Медеубаев, Әділ Бәкіров, Жұмағұл Сериков, Бәкен Төлеуқұлов, Ертай Жаныбеков, Аманбек Әбдіқанов, Дәулет Нұркеев, Санат Тұңғышбеков, Құрал Күзембаев, Тұрар Алтынбеков, Бақытжан Құмарбеков, Рысбек Оразқанов. Амангелді Кесукбаев, Аманжан Жекебаев, Серік Бақтыбаев, ағайынды Қалижан, Юржан Бекқожиндар, Амангелді Шәріпов, Төлен Жұмақасов, Ерғалы Есемғалиев, Мұрат Жадай, Айбол Бидайбековтер ауданда жемісті еңбек етіп, артынан қызмет бабында көтеріліп, облыс деңгейіндегі мекемелер мен облыстың басқа аудандарын басқарды. Қайсыбірі Астана қаласында министрліктерде лауазымды қызметтер атқарды. Ірі кәсіпкер болғандары да бар. Осы азаматтардың басым бөлігі Қасекеңнің шәкірттері. Ақадырлықтар оларды мақтан тұтады. «Туған халқын ісімен риза етіп, көп алғыс алған адамның нұры тасып, мұратына жетеді» деген қағидаға сай, көп ұзамай Қасекеңнің қызметінде өрлеу жолдары басталған-тын. Атап айтсақ, 1985-2006 жылдары облыстық Жезді аупарткомының бірінші хатшысы, Шет ауданының әкімі, Жезқазған обкомының екінші хатшысы, Жезқазған облаткомының төрағасы, Қарағанды облыстық мәслихатының хатшысы қызметтерін үлкен абыроймен Қасекеңнің ұзақ жылғы жемісті еңбегі әрдайым лайықты бағаланып тұрды. «Еңбек Қызыл Ту», «Құрмет белгісі», «Құрмет», «Парасат» ордендерімен, оннан аса медальдармен, төсбелгімен, Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің Құрмет грамотасымен марапатталған. Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген қайраткері. «Халықаралық ақпараттандыру академиясының академигі» деген құрметті атағы бар. XI-XII шақырылған Қазақ КСР

94 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

Жоғарғы Кеңесінің депутаты, 1988 жылы Бүкілодақтың ХІХ партия конференциясына делегат болып сайланған.

«Ағаш - жапырағымен, адам - ұрпағымен көрікті» дегендей, Қасекең мен Ғалия жеңгеміз екеуінің жоғары білімді, өмірден өз орындарын тапқан Назира, Жанна, Зарина, Тайыр есімді балалары бар.

Ісі көпке үлгі болған, ақылына ізгіліктігі, парасатына біліктілігі сай, азаматтығы мол, кісілігі зор, табиғатына тән қажырлылығы мен қайсарлығы бойды баурайтын, ер мінезді, бетке ұстасаң беделін, арқаңа тоссаң панаң болатын халықтың қамқоршысы, қоғам және мемлекет қайраткері Қасекең ағаның өмірден озғанына бір жылдан асып бара жатқанына сене алмай отырған жайымыз бар.

Қасекең елінің елеулісі, халқының қалаулысы, жолдастарының замандастарының арасындағы көсемі болды десем, артық айтқандық емес. Тағдырдың жазуына көнеміз де, қолдан келер шара жоқ, жатқан жеріңіз жайлы, топырағыңыз торқа, иманыңыз серік болсын, Қасекең аға!

Сенат мінберінде

*Қарағанды облысының Астанадағы күндері.
Көшпелі көрменің ашылу салтанаты*

Мерейлі сәт. Облыс әкімі Ерлан Қошановтың құттықтау сәті

Келелі кеңестен кейінгі риясыз әңгіме

Дауылпаз ақын Қасым Аманжоловтың 90 жылдығы

Ақын Мұхтар Шахановпен Жоғарғы Кеңес сессиясында

Тұңғыш қазақ ғарышкері Тоқтар Әубәкіровтің 60 жас мерейтойында

Құрылыс басында

МОЙ НАСТАВНИК

Владимир КАРЕПОВ,
бывший первый секретарь
Агадырского райкома партии

О моем Учителе и руководителе Касымбеке Медиевиче Медиеве появлялось желание написать много раз, но что-то не срабатывало или находились причины для отложения этого вопроса до будущих времен.

Но недавно Касымбек Медиевич ушел из жизни, оставив нам возможность поиска ответа на вопрос: «Он партийный или советский руководитель, современный представитель органов народовластия. Лучше так - просто замечательный человек». Его невозможно забыть.

С Касымбеком Медиевичем мне посчастливилось поработать в Агадырском районе под его непосредственным руководством в 80-х годах прошлого века. Я тогда трудился в райкоме партии под руководством Ивана Андреевича Колбасина. Однажды Касымбек Медиевич пригласил меня к себе и предложил работу в райисполкоме своим заместителем. И сразу предупредил, что работа в исполкоме имеет свои особенности - здесь сам даешь задания руководителям, сам их контролируешь и сам их выполняешь. Время на раздумье он не дал, и сразу пришлось вплотную подключиться к работе.

Надо отдать должное, что работалось с ним легко и свободно. Касеке каждый раз встречал меня со свойственным ему радушием, внимательно выслушивал, детально разбирался в проблеме, а затем принимал единственно правильное решение. Касымбек Медиевич всегда защищал интересы простого человека, будь то чабан или строитель, железнодорожник или водитель. Ему были чужды гордыня, зазнайство. Про таких людей говорят: «Все великое - просто». Сколько хорошего он сделал для людей, ставя на первое место их социальные проблемы. Асфальтирование райцентра, строительство новой большой котельной, подстанция 500 кв. в Агадыре, сооружение жилья в поселках и на селе,

подъем сельского хозяйства - вот далеко не полный перечень забот и тревог председателя Агадырского райисполкома К. М. Медиева.

Конечно, не обходилось без проблем, не все было гладко. Однажды при строительстве нового объекта мы с ним схлестнулись по мелких недоделкам, он меня отчитал при строителях (потом я понял, что сделал он это правильно). Но я обиделся, написал заявление на расчет и принес ему в кабинет. Касымбек Медиевич посмотрел, взял заявление и порвал его, сказав: «Я уже забыл про это, иди и работай». После этого случая я зауважал его еще больше и старался никогда его не огорчать. С помощью Касымбека Медиевича я узнал многих замечательных людей, принесших огромную пользу родному Казахстану. Только один пример.

Весной 1993 г. я заехал к Касеке домой в п. Аксу-Аюлы, где он познакомил меня с прекрасным человеком Ерланом Зайруллаевичем Нигматулиным, который и сейчас с успехом решает огромные проблемы нашей области и страны в целом, открывая новые производства и обеспечивая работой тысячи человек.

Есть воспоминания, которые хранит не память, а сердце. И их ничем не сотрешь. Давайте не забывать «большого человека» Касымбека Медиевича Медиева.

ІЗГІЛІКТЕН ЖАРАЛҒАН ЖАН

Бәкір ҚАЗЫҒҰЛОВ,
замандасы

Ізгіліктен жаралған жаннан із қалады. Ондай жанның мұраты да ізгі, ісі де ізге, болмыс-бітімі де ізгі. Мен белгілі қоғам және мемлекет қайраткері Қасымбек Медиұлын осылай бағалаймын.

...Қасымбек Медиұлы 1985 жылдың күз айында Жезді аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы болып сайланды. Мен ол кезде аудандық мәдениет бөлімінің меңгерушісі едім. Бұл лауазымға Қаскеннің алдында ғана тағайындалғанмын. Бөлімді материалдық-техникалық базасы азып-тозған, бөлім жұмысы сын көтермейтіндей жағдайда қабылдап алған едім. Жұмысты ширатуға қолбайлау болатын кедергі көп. Содан жаңа хатшының қабылдауына кіріп, жағдайды баяндауға бел будым. «Бармай-ақ қой, айқайлап, қуып шығады» дегендер де болды. Жасыратыны жоқ, сырт көзге сұсты көрінген жаңа хатшының алдына барып, қаржы сұрауға жүрексіндім де. «Тәуекел түбі - желқайық», кірдім. Жоқ, мені жылы қабылдады. Анау айтқандай, мінезін көрсете қойған жоқ. Керісінше, кең отырып әңгімелесті. Мәдениет саласының мүшкіл жағдайын бүге-шігесіне дейін жасырмай баяндадым. Көмектесуге уәдесін беріп, шығарып салды. Қаскеннің сөзі мен ісі қабысқан басшы екеніне осы қабылдаудан кейін көп ұзамай-ақ көзім жетті. Бюджеттен қомақты қаржы бөлдіріп, мәдениет саласының еңсесін көтеруге тікелей өзі ықпал етті.

Басшының мәдениет, руханият саласына көңіл бөлуі бірден оң нәтижесін де бере бастады. Облыс бойынша халыққа қызмет көрсетуде алдыңғы қатардан көрініп жүрдік. Көп хатшы бір бағытта ғана - мал шаруашылығымен әбігер болып, мәдениет саласының жай-күйіне көңіл бөле қоймайтын заман еді ғой. Алашапқын науқан, мал төлдету, мал қыстату, жем-шөп дайындау... Осынша қыруар жұмысты да ақсатпай, мәдениет саласына да шексіз қамқорлық таныту менің Қасымбек Медиұлына деген құрметімді еселей түсті.

Иә, Қаскең қатал болатын. Қатал болғанда, жөн-жосықсыз талап қою деген жоқ. Өзі бірге жүріп, таңның атысы-күннің батысы шаршамай жұмыс істесе, барлық сала басшыларынынан да соны талап ететін. Ең бір асыл қасиеті - әркімді еңбегіне қарай әділ бағалаушы еді. Шаруасы шатқаяқтап, қыры кеткен басшыны аупарткомның бюросында қарап, апшысын қуырып та алатыны бар. Ал жоғары көрсеткіш көрсетіп, жетістікке жеткен жан болса, мейлі ферма меңгерушісі, мейлі механизатор, мейлі шопан болсын, туған күндеріне арнайы барып, құттықтап шығуды да ұмытқан емес. Осы бір шарапаты арқылы қарапайым еңбек адамын қанаттандырып қоюшы еді.

Мәдениет саласының жұмысы көңілінен шығып жүрді. Өнерпаздарымыз облыстық, республикалық байқаулардан олжалы орала бастады. Шалғай қыстақтар мен жайлауларғы жүйелі түрде ән-күй апарып, еңбек адамына көңіл бөлу мәселесін жолға қойдық. Осының барлығын бағалағаны болар, мадақ-марапаттан мен де шет қала қойған жоқпын. Аудандық Кеңес депутаттығына өзі ұсынып, депутат та болдым.

Жезді халқы үшін Қаскеңнің аңызға айналуына 1986 жылдың қытымыр қысы себеп болған еді. Егер Қасымбек Медиұлының шешімталдығы, іскерлігі, талапшылдығы сеп болмағанда, сол қыстан тігерге тұяқ қалдырмай шығатын едік. Қыстақтарға тікұшақпен шөп тасуға өзінің қатысып, елге үлгі болуы елді де, малды да алапат қыстың жұтынан аман сақтап қалған-ды.

Қанша қатал, сонша сұсты болғанымен, күнделікті өмірде өте қарапайым, жүрегі мейірімге толы еді. Адамды өзіне тез баурап алатын қасиетін ерекше қадірледік.

Ұзақ жыл Жезді ауданында ауыл шаруашылығы басқармасының тізгінін ұстап, басшылық жасаған марқұм Бақыт Исмаиловтың «Біз беймезгіл дәуірде өмір сүрдік» атты кітабында Қасымбек Медиұлының басшылығы тұсындағы Жезді тынысы шынайы баяндалады. Қаскең туралы пікірімізді нақтылау үшін сол Бақыт марқұмның кітабынан үзінді келтіре кетуді жөн көріп отырмын.

Кітапта: *«..Аудан экономикасын жоспарлау-сәйкестендіру жұмыстары бойынша Қасымбек Медиев көп күш жұмсады. Тұсақтарды сыртқа сатып жіберуді бірден тоқтатты.. Облыс көлемінде 1988-1990*

жылдары арендалық қатынасқа келіп, шаруашылық есепке көшуімізге Қасекең себеп болды. «Пионер» бөлімшесіндегі сиырлар туберкулезге шалдыға берген соң, түгелін өткізіп, орнына Прибалтикадан қашарлар алуымызға да осы кісі ықпал етіп еді. Мал азығын дайындауға қатты көңіл бөлді. «Талдысайда» сүрлем дайындау үшін жүгері ектіріп, одан мол өнім алғанымыз есімде. Прибалтикадан келген қашарлар «Өрнек» бөлімшесінде 1988 жылдың маусымында таңертеңгі сауынның өзінде 5 тоннадан артық сүт беріп, көлікке сыймай жататын.

Бөлім басшыларының, қатардағы мамандардың құнды пікірін естісе, сол сағатта оны іске асыруға кірісетін, ертең қалдырмайтын. Қасекең - Жезді ауданына еңбегі сіңген азамат. Қасекеңнің мен ерекше қадірлейтін кісілік қасиеттері мен дара кемшілігі:

1. Ерен іскер. Өзі дұрыс екеніне көзі жеткен шаруаны күн-түн демей, іске асырады. Бұл жөнінде достары мен ескі таныстарының «Наполеон» дегенімен келісуге болады. Әдіс те сол Наполеондікі;
2. Жауапкершілікті өзіне алады. Ешқандай жауапкершіліктен қорықпайды;
3. Талапты өзіне де, өзгеге де қатты қояды. Мен өзім үш жыл сол кісінің тікелей басшылығына қалай шыдағаныма таңғаламын. Қырымда, Кавказда демалып жатып, аптасына 2-3 рет сөйлесіп, есеп алады. Бір сағат сөйлесіп, әр ферманың, әр бригаданың осы аптадағы мәліметтері қалай болғанын сұрайды;
4. Әркімнің еңбегіне дұрыс баға бере біледі;
5. Қарапайым. Бірде «Сарысу» совхозын аралап жүріп, Біргебай деген озат шопанның үйіне түстенетін болдық. Үйге кіріп бара жатып, ас үйдегі Балайшаға: «Еттің нанын салмай-ақ әкеле бер» деді. Осындай қызық мінездерін бірге жүргенде көп көрдім;
6. Бір ғана кемшілігі - қырсыз басшыға айқайлап, еркін жермен жексен етеді. Осы бір ғана кемшілігі болмаса, маған кездескен басшылардың ең тәуірі болар еді», - деген баяндаулар көп кездеседі.

Міне, Жезді халқының есінде тек қана биік парсат, еңселі еңбегімен қалған асыл азамат, іскер басшы, қайраткер тұлға Қасекең де Алланың аманат жанын өзіне тапсырып, естелікке айналды. «Өмірге келу - сүннет, кету - парыз» деген осы екен ғой. Қаралы хабар жеткен сәтте жолға қамданып, Қуантай Сейілбеков бауырымыз екеуміз Қарағандыға жетіп, Қасекеңе топырақ салдық. Абзал азаматты соңғы сапарға шығарып салу рәсімінде Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев бастаған мемлекеттік тұлғалардың көңіл айту жеделхаттарының оқылуы Қасекеңнің елге сіңірген ерен еңбегінің өлшемі еді.

Иә, адам өлген күні емес, есімі ұмытылған күні өледі дейтін бұрынғылар. Біздің Қасекең - мәңгі ұмытылмайтындардың қатарынан.

Раббым иман нұрымен жарылқасын!

АРДАҚТЫ АҒА, АСЫЛ АЗАМАТ

Шаяхмет ҮМБЕТОВ

замандасы

Ұлытау ауданының Құрметті азаматы

1980 жылдардың басы болатын. Мен ол уақытта Жезді аудандық спорт және дене шынықтыру комитетінің төрағасы едім. Облыста партия активі болды да, сол жиналысқа келген болатынмын. Төменгі қабатта жүрген, ел назарын бірден өзіне аударып алатындай ұзынша бойлы, қараторы, толқындай бұйра қою қара шашты, келбетті жігіт ағасы көзіме шалынды. Ол кісі залда ерсілі-қарсылы жүрді де, үлкен әйнектен күткен адамды көрсе керек, тез басып шығып кетті. Сұрастыра келсем бұл кісі Қасекең - Қасымбек Медиев екен.

Кейін облыста өткен іс-шараларда көріп жүрдім. Ағаның жүріс-тұрысына, өзін-өзі ұстау ерекшеліктеріне сырттай қызығатынмын.

1985 жылдың қараша айының басында Қасымбек Медиев Жезді аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы болып сайланды. Онда мен «Қарсақбай» совхозы кәсіподақ комитетінің төрағасы болып жұмыс істейтінмін. Және дәл сол кезде Алматыда демалыста жүріп естідім. Ауылға келсем, ел үргін-сүргін. Мал қыстатуға тиянақты дайындалу, маяларды қоршау, көшені, ауланы дұрыс ұстау, дұрыс киініп жүру, жұмысқа уақытылы келіп-кету сияқты жұмыстармен қатты айналысуда екен. Бұл бірінші хатшының талабы болса керек. Қасекеңнің ел ауызында жүрген шаруа шешудегі іскерлігін, тынымсыз еңбегін ол кісінің замандастары, әріптестері әлі ұмыта қоймаған шығар. Қасекең совхоздардан іс-сапардан таңғы сағат 4-5-терде келіп, таңертең сағат 8-де кабинетінде отыратыны қалыпты шаруа болып кеткен. Сол кезеңдерде мекеме басшыларына да жұмысты осы уақытта бастау күнделікті әдетке айналып еді.

Жалпы, Қасекең туралы айтар, айтылар әңгіме көп. Өзіне де, өзгеге де үлкен талаппен қарайтын ол кісі жайлы мына бір әңгіме де есімде. Үш жыл Жезді кен басқармасында, « Үш қатын» кен орнынан келетін

марганец рудасын түсіретін бригаданың бригадирі болып әрі автотранспорт цехының бастауыш партия ұйымының хатшысы болып жұмыс істедім. Осы жұмыста жүргенде аудандық партия конференциясына делегат болып сайландым. Конференция сағат 10-да басталатын, мен сағат тоғыз жарымда келдім. Келсем кен басқармасының партия бюросының хатшысы С. Сайдалин мені жан ұшырып іздеп жүр. Сөйтсем, сол уақытта конференцияны 10-15 минут ерте бастау деген талап бар екен. Конференция мен тіркеліп отырғанынан кейін 10 минуттан соң басталды.

Конференция бітті, делегаттардың бәрі тарап кетуге айналған. Мәдениет үйінің алдында хатшыға кездесіп қалдым. Қасекең «Әй, Шаяхмет, конференцияға тоғыз жарымда келгенің не, алдын ала айтылған жоқ па еді» деп сұрады. Басқаларды ұстап бермеймін деген оймен, «айтылған, мен өзім кешігіп қалдым» деп, өз мойныма алуыма тура келді. Әрине, бұның бәрі жұмысқа берілгендіктің белгісі болса керек. Қасымбек Медиевтің қарамағында қызмет еткен жігіттер ол кісінің тәрбиесімен үлкен қызметтерді абыройлы атқарды. ҚР Парламенті Мәжілісі мен Сенатының бірнеше шақырылым депутаты әрі төрағаның орынбасары болған Мұханбет Жұманазарұлы Көпеев, Қасекеңнен кейін аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы, Жезқазған облыстық кеңесінің төрағасы болып қызмет істеген Есболған Нұрахметұлы Құтымбетов, Қаражал қалалық кеңесінің төрағасы болған Аманжол Кенжебаев, осы уақытқа дейін ауыл шаруашылығы министрлігінде департамент бастығы болып қызмет етіп келе жатқан Сағынтай Жұмажанов, Жезді кен басқармасында директор болған Райымбек Аяшов, Ақтоғай, Шет, Ұлытау аудандарында әкім болған Рысқали Әбдікерем, Жезқазғандағы С. Қожамқұлов атындағы музыкалық драма театрының директоры болған Майра Серкебаева сияқты азаматтар кезінде ағаның тағылымды тәжірибесін үйренген жандар.

Кейін Қасекеңмен бір салада, яғни мәслихатта біраз қызметтес болдым. Ол кісі облыстың мәслихаттың хатшысы, мен Ұлытау аудандық мәслихаттың тексеру комиссиясының төрағасы болып қызмет еттім. Қасекең республикалық мәслихат хатшылары кеңесінің төрағасы болған уақыттарда «Жергілікті мемлекеттік және өзін-өзі басқару туралы» заң жобасына өзгертулер кіргізу жөнінде табанды жұмыстар жүргізді. Соның нәтижесінде заңда мәслихат хатшысы мен тексеру комиссия төрағасының айлық жалақысы, мәслихат пен комиссия аппаратын құру, оның жұмыстары мен міндеттерін белгілейтін мәселелерге дейін анық шешілді. Біз ол кісі мәслихаттан кеткеннен кейін де кейбір мәселелер бойынша іздеп барып немесе телефонмен хабарласып ақыл-кеңесін алып тұратынбыз.

Қасекеңнің атқарған жұмыстарынан ол кісінің біріншіден өмірден көрген-білген іс-тәжірибесінің мол екендігі байқалып тұрса, екінші-

ден, ол кісі демократиялық көзқараста екенін толық мойындауға тура келеді. Тиісті мәселелерді шешуде өзінен жоғары тұрған басшыларға қаймықтастан айта алды да. Бірақ сонысы өзіне кедергі де болған кездер аз емес. Кейін аудандық, қалалық, облыстық мәслихат депутаттары Қасымбек Медиевті сенатқа депутаттыққа ұсындық, көптеген құжат та дайын болды. Жеме-жемге келгенде, оның кандидатурасы алынып тасталынды. Естуімізше, «алдыртқан» болуы керек. Сірә, ол кісінің бетке айтатын, шындықты қатты қолдайтындығы бәзбіреулерге ұнамай қалса керек.

1992 жылы қабылданған «Арал өңіріндегі экологиялық қасірет салдарынан зардап шеккен азаматтарды әлеуметтік қорғау туралы заң бар. Кейін көптеген баптары, яғни көмектері алынып тасталынған. Осы заңды қабылдау барысында Жезді ауданының жігіттері үлкен жұмыстар жасады. Ақыры бүгінгі күні заңда «Бұрынғы Жезқазған облысының Жезді ауданы территориясы кіреді» деп жазылған. Ол уақытта Қасымбек Медиев - Жезқазған облыстық атқару комитетінің төрағасы, Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің депутаты болатын. Бұл заңды талқылап, қабылдау үшін Жоғарғы Кеңестің сессиясында жұмысшы тобы құрылған екен. Қасекең өзін сол комиссияның құрамына ұсыныпты. Сессияға Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев та қатысып отырса керек. Егер Қасекең өзін-өзі ұсынып, осы жұмысшы тобына кірмесе, жағдайы қалай болар еді, кім білсін.

Қасымбек Медиевтің өз ісіне деген жауапкершілігі мен елге деген жанашырлығын мына бір әңгімеден де айқын аңғаруға болады. Оны маған бұрынғы Жезді кен басқармасының директоры болған Аманжол Дәукенов айтып еді. «Ол уақытта, 1990 жылдың басында кен басқармасының марганец концентратын Теміртаудағы металлургия комбинатына өткізетінбіз. Бір шаруамен комбинат директорының кабинетінде отырғанмын. Кабинетке сол уақыттағы Шет ауданының әкімі Қасымбек Медиев кірді. Амандық-саулықтан соң комбинат директорынан телефонмен сөйлесуге рұқсат сұрап, ауылына телефон шалып, арғы жақтағы адамына көшенің бұрышындағы винтильді ашқан-ашпағанын, ол қай уақытта орындалғандығын, судың қай жерге дейін барғанын сұрап жатыр», - дейді Әбекең әңгімесінде.

Ұлытау өңірінің құрметті азаматы, сол уақыттарда Жезді аудандық ауылшаруашылық басқармасын басқарған Бақыт Смайлов ағамыз өзінің «Біз беймезгіл дәуірде өмір сүрдік» деген естелік кітабында Қасымбек Медиев туралы ойын былайша білдірген екен: «Ерен іскер. Өзі дұрыс екеніне көзі жеткен шаруаны күн демей, түн демей іске асырады. Бұл кісі жөнінде құрдастары мен ескі таныстарының «Наполеон» дегенімен келісуге болады. Әдіс те сол «Наполеондікі».

Жауапкершілікті өзіне алады. Ешқандай жауапкершіліктен қашпайды. Талапты өзіне де, басқаға да өте қатты қояды. Мен өзім 3 жыл сол

кісінің тікелей басшылығына қалай шыдағаныма таңғаламын. Қырымда, Кавказда жатса да 1-2 рет сөйлесіп, есеп алады. Бір сағаттай сөйлесіп, әр ферманың, әр бригаданың осы жетідегі мәліметі қалай болғанын сұрайды. Қарапайым. Бірде Сарысуда жүргенімізде Біргебай деген жақсы шопанның үйінде тамаққа тоқтадық. Үйге кіріп бара жатып, ас үйдегі Балайшаға «Еттің нанын салмай-ақ әкеле бер» деді.

Міне, осындай ардақты аға, асыл азамат туралы естелік жазамыз деп ойладық па?! Бұл - өмір. Бірақ біздің Қаскең - мәңгі өлмейтіндердің, есімі ұмытылмайтындардың қатарынан.

АТЫ АҢЫЗҒА АЙНАЛҒАН АСЫЛ АҒА

Боранбай ЖҰМКИН
Шет ауданының Құрметті азаматы

Шет ауданының, Қарағанды облысының Құрметті азаматы. Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген қайраткері, абыз аға Қасымбек МЕДИҰЛЫНЫҢ фәниден бақиға атанғанына да бір жылдың жүзі болыпты.

Қасымбек аға 1938 жылы наурыз айының 24 жұлдызында Қарағанды облысы, Шет ауданының Ақсу-Аюлы ауылында дүние есігін ашқан. Әкесі Меди ақсақал заманында партия-кеңес қызметтерін атқарған. Елімізде орын алған ашаршылық жылдарында Меди әкеміздің ел-жұртына көмегі тиіп, көптеген адамдарды өлім аузынан аман алып қалғанын үлкендердің аузынан естігенбіз. Анасы Әйеншек - текті әулеттің тумасы. Өмірге 10 перзент әкелген батыр ана.

Қасымбек ағаның балалық шағы сұрапыл соғыстың қайнап тұрған кезіне дөп келіп, сол кездегі қазақ жасөспірімдерінің пешенесіне бұйырған ауыртпашылықтар мен қиындықтар оның азамат ретінде ерте есеюіне ықпал етеді.

Ағаның негізгі еңбек жолы Ақтоғай, Егіндібұлақ, Ақадыр, Жезді аудандарында, Қарағанды, Жезқазған облыстарында өткенін жұртшылық жақсы біледі. Бұл аудандардың экономикасының дамуына, халықтың әлеуметтік-тұрмыстық әл-ауқатының көтерілуіне сүбелі үлес қосты. Туа біткен өршілдігі, іскерлігі, қажыр-қайратының арқасында өмірдің талай қиын белестерін бағындырды.

Қасекең қоғам жұмысына жан-тәнімен, ынта-ықыласымен берілген жан еді. Ол алға қойған ісін аяқтағанша өзіне де, маңайындағыларға да босандық бермейтін. Мен жанында бірінші көмекшісі болып, 5 жылға тарта қызметтес болғанда, аузынан «жұмысты бітірдік, енді демалайық» деген сөзді естімедім. Бұл жұмыс біткен кезде, келесі атқаратын істі қолма-қол бізге, кеншар басшылары мен мекеме басшыларына дайындап тұратын.

Атаның өмір жолындағы басты ұстанымы - еңбек. Еңбек жолында ауылдағы қарапайым қызметтен бастап, республика деңгейіндегі баспалдақтарға дейін көтерілуі - өзінің жұмысқа деген жауапкершілігі мен ұйымдастыру қабілетінің арқасы. Шет, Ақтоғай, Жаңаарқа, Егінлібұлақ, Ақадыр, Жезді аудандарына басшылық жасаған тұста, облыста жоғары лауазымды қызметтер атқарған жылдары республиканың Жоғары Кеңесіне екі дүркін депутат болып, елге танымал тұлғаға айналды.

Қасекең қандай да бір жоғары қызметте болса да қиындықтар мен жауапкершіліктен қорықпайтын. Қолға алған ісін аяғына дейін жеткізетін. Жұмыста ұйымдастырушылық қабілеті өте жоғары болатын. Еңбекке төзімді және шыдамды еді. Қарамағындағы азаматтарға тәлім-тәжірибесін беруден аянбайтын.

Қасекеңнің сырт жерлердегі тындырған ісін, атқарған жұмысын, қол жеткізген табысын Қарағанды, Жезқазған облыстарының бұқаралық ақпарат құралдары мен зиялы қауым өкілдері кезінде талай жазып, әділ бағасын берген болатын. Талай дүлділдердің тұяғы тиген шежірелі Шет жеріне, кие қонған тарихи мекеніне Қасекең 30 жылдан аса уақыттан кейін оралды.

1992 жылы 22 ақпанда Қасымбек Медиұлы Шет ауданының әкімі болып қызметке кіріскен-ді. Осы бір қиын-қыстау кезеңді Қасымбек Медиұлы өзінің естелігінде: «Әкім болуды өз басым Президенттің өкілі ретінде оның Жарлықтарын тікелей жүзеге асыра отырып, қазіргідей қиын жағдайдағы кедергілерді бірлесіп шешу, бірлікті, ынтымақты қамтамасыз ету деп білемін», - деген еді.

Тәуелсіздіктің осы бір алғашқы қиын кезеңінде (1992-1997 жж.) өндіріс орындары мен кәсіпорындары тоқтап, айлап, жылдап зейнеткерлерге берілетін төлемдер мен мүгедектерге жәрдемақы төленбей, әлеуметтік сала тығырыққа тірелген болатын. Қасекең өзіне тән бағыттылығымен осы бағыттағы күрмеуі қиын жұмыстарды назарда ұстап, бірінші кезекте халықтың әл-ауқатын, тұрмыс-тіршілігін көтеруге, соғыс, еңбек ардагерлеріне, зейнеткерлерге нақты көңіл бөліп, оларға қажетті іс-шараны дәйекті жүргізіп, тікелей өзінің бақылауына алды. Ауданның барлық ауылдық округтарында «Қайырымдылық» дүкендері ашылып, жеңілдетілген бағамен ауыл еңбеккерлерінің отбасына беріп тұрды. Ұлы Отан соғысының ардагерлері мен I, II санаттағы мүгедектерге көмір, отын, шөп тегін жеткізілді.

Қасекеңнің көш бастай білетін көсемдігі, алдына қойған әр істі ұсақ-ірі демей, аяғына дейін жеткізетінін ауылдастары мен әріптестері өте жақсы білетін.

Қаржы тапшылығына қарамастан, Қасекең өткен тарихқа да үлкен мән беріп, мәдениетіміз бен рухани құндылықтарымызды дәріптеуде де бірталай игілікті істерді атқарды.

1993 жылы есімі қазақ халқына мәлім ақын-жырау Шортанбай Қанайұлының 175 жылдық мерейтойын республика деңгейінде өткізіп жыраудың басына кесене орнатты. Аудан орталығындағы үлкен көшеге атын беріп, арнайы алаң салғызды, ескерткішін қойды.

Білікті басшы Қасекеңнің тындырған күрделі ісінің бірі қаржынын жоқтығынан тоқтап қалған аудан орталығындағы 150 орындық емхана құрылысын аяқтап, тұрғындардың пайдалануына бергенін аудан жұртшылығы қуанышпен қарсы алған-ды. Қасекең Тәуелсіздіктің арқасында қол жеткізген дінімізді дәріптеп, имандылыққа бет бұрғанымызға да ден қойып, 1994 жылы Жанқұтты би атындағы алғашқы мешітті салып, халықтың пайдалануына берген болатын.

Ағамыздың ерекше бір қасиеті - аудандарға, әсіресе қарапайым еңбеккерлерге жақсылық жасауға дайын тұратын. «Алдыңа келген кісіге көмек беріңдер. Шаруасын сөзбұйдаға салмай шешіндер, одан кішірейіп қалмайсыңдар, алғысын аласыңдар», - деп отыратын мекеме басшыларына.

Адамға абырой мен атақ еңбекпен, біліммен келетіні белгілі. Ал жаратылыстан болатын асыл қазына - мейірімділік. Оны Алла беретініне күмән жоқ. Қасымбек ағаның бойынан мейірімділік пен ізгілікті көретінбіз. Өзі «абырой, атақ адамға түйе мініп, ат жетектеп келмейді. Ол туған еліңе, халқына жасаған еңбегіңмен келеді», - дейтін. Осы бағытты бекем ұстаған Қасекең адалдықты ту етіп, ақыл-ойы мен күш-қайратын, білімі мен біліктілігін елінің дамуына, халқының тұрмысының жақсаруына арнады.

Қасекең өзіне алдыңғы толқын ағалардың қолдауы мен қамқорлығының шапағаты тигенін жиі айтатын. Байкен Әшімов, Мәлік Имашев. Сұлтан Досмағанбетов, Хамза Жұмабеков, Тұрсын Төреғожин, Сейтқали Оспанов, Өтебай Құлмаханов, Камали Дүйсембеков, Жаманқұл Шайдаров сынды тұлғалардың ақыл-кеңесін тыңдап, олардың сенімі мен үмітін абыроймен ақтағанын мақтанышпен есіне алатын.

Қасекеннің Ақтоғай, Егіндібұлақ, Ақадыр, Жездідегі атқарған жұмыстарын сол жақтағы халықтың аңыз етіп айтып отырғанын сан мәрте естідік.

Ағаның жоқтан бар жасайтын жанқиярлық қабілетін замандастары Сағадат Дүйсебек, Тілеубек Зейнешев, Қазыкен Мүсілімов, Сұлтан Сүтбаев, Хусейн Төлеубаев, Блял Доскеев, Мағауия Сатыбалдин, Әділ Бәкіров және тағы басқалары жиі айтады.

Қасымбек Медиұлының еңбегі мен төккен тері мемлекет тарапынан бірнеше мәрте бағаланып, «Парасат», «Құрмет», «Еңбек Қызыл Ту». «Құрмет белгісі» ордендері мен оннан астам медальдармен марапатталды. Оның 1996 жылы Елбасының қолынан алған Қазақстанның «Еңбек сіңірген қайраткері» атағы шын мәнінде еңбектің өтеуі екенін айқындайды.

Қасымбек аға қосағы Ғалия екеуі Назира, Жанна, Зарина, Тайыр атты перзенттерін тәрбиелеп, жеткізіп, немерелерімен жаймашуақ қуанышты күндері мен жылдарын өткізу үстінде еді. Өкінішке орай, айтып келмейтін ажал арамыздан Қасекеңді 82 жасқа қараған шағында бақилыққа алып кетті. Қалың ел қабырғамыз қайыса қайғырып, ағаны ақтық сапарға шығарып салдық.

Ғибратты ғұмыр жолында халқына еңбегі сіңген, аты аңызға айналған өнегелі отбасының иесі, ардақты әке, сүйікті ата, аяулы жар, асыл аға, мемлекет және қоғам қайраткері Қасымбек Медиұлының есімі мен жарқын бейнесі оның замандастары мен жерлестерінің жадында мәңгі сақталады.

Келешекте тұғырлы тұлға Қасымбек Медиұлын мәңгі есте сақтау үшін аудан, облыс деңгейінде қажетті іс-шаралар ұйымдастырылады деген үміттеміз.

АСЫЛ АҒА

Санат ТҰҢҒЫШБЕКОВЕ
мемлекеттік қызмет ардагері
ізбасар інісі

Өмір - керуен. Өзінің сән-салтанатымен, ауырлық-кедергісімен өрнектелетін өмір сапарында жақсыға жолығып, шапағатын көріп жатсаң, бағың бес елі болғаны. Әйтпесе, жалған өмір, тасыр ешкімді маңдайынан сипай қоймайды. Басқаны қайдам, өз басымдағы бүгінгі абырой - біріншіден Алланың сыйы, екіншіден - жақсы ағалардың шапағаты.

1974 жылы Қазақ ауыл шаруашылығы институтының инженерлік факультетін аяқтап, жолдама бойынша өзімнің туған ауылым «Октябрдің 40 жылдығы» атындағы совхозға келіп, мамандығым бойынша жұмысқа орналастым. Бұл кезде шаруашылық, осыдан бір жыл бұрын жүргізілген әкімшілік реформаға сәйкес, жаңадан құрылған Жезқазған облысының Ағадыр ауданына қарайтын.

Сол жылғы декабрь айының ортасында совхоз директоры Әбжәли Ахметовтың кабинетінде мал қыстату барысы туралы жиналыс өтіп, оған аудандық атқару комитетінің төрағасы Қасымбек Медиұлы Медиев қатысты. Жасы отыздың жуан ортасында, қою қара шашты, сөзі де, мінезі де өткір кісі екен. Жиналыс барысында совхоз басшыларына, мамандарға қатты талап қойып, тапсырма беріп, олардың орындалуын өзі тікелей бақылауға алатынын ескертті. Бұл менің Қасекеңмен алғашқы танысқаным еді.

Содан бір ай өткеннен кейін бұл бақылау қалай жүргізілетініне куә болып, ұмытылмайтындай сабақ алдым. Түнімен қыстақтарды аралап келіп, таңертеңгі сағат алтыда совхоз басшыларын жинап, өткенде берген тапсырмаларының орындалмағанын беттеріне қатты-қатты баса айтып, жаймашуақтыққа алдағы уақытта жол бермейтінін совхоз директорына ескертіп, кейбір мамандарға, ферма басшыларына тиісті

Ауданға келген жас мамандарға үлкен көңіл бөліп, олардың жұмыстарына дұрыс бағыт беріп отыру және жоғары дәрежедегі талап қою арқылы шыңдау, тәрбиелеу Қасекеңе тән қасиет еді. 1976-1981 жылдары біздің шаруашылықтың жұмысы өрге басып, әсіресе астық өндіруде үлкен жетістіктерге жетті. Осы жылдары совхоздың бас инженері, партия комитетінің хатшысы болып қызмет атқарып жүрген кезімде Қасекең үнемі атқарған істерімді қадағалап, совхоз аралағанда қасына

ертіп жүріп, көп ақыл-кеңесін беріп отырды. Кейіннен, аудандық ауыл-шаруашылығы басқармасында қызмет істеп жүргенде де Қасекеңнен көп үлгі алып, аудандық деңгейде жұмыс істеу тәсілдерін үйрендім.

Біздің Ағадыр ауданының шаруашылықтарының көбісі шөлейт жерлерде орналасқандықтан, олардың жем-шөп қоры төмен болды. Соның салдарынан, әсіресе қой шаруашылықтары, «Ақдала» деп аталатын әскери полигон аумағының жерінен, басқа облыстардан шөп, сабан дайындап, оларды күз, қыс айларында қыстақтарға тасымалдап отыратын. Осы жұмыстарды ұйымдастыруда Қасекең тыным таппаушы еді. Әр қыстақта қанша шөп барын, ол қаншаға жететінін, қандай көмек

керек екендігі жөніндегі мәліметтерді шаруашылықтардан, ауыл шаруашылығы басқармасынан жинақтап, үнемі бақылауда ұстайтын. Бір күні автобаза жүргізушілері күннің боран екендігін алға тартып, рейске шықпай жатыр деген хабарды естіген Қасекең автобазаға өзі келіп, жүргізушілермен кездеседі. Кездесу барысында Қасекең оларға жағдайдың қиындығын түсіндіріп, алдарында «К-700» тракторы болатынын, артынан іле-шала өзінің шығатынын айтса да, жүргізушілер көнбей қояды. Сонда олардың: «Сіздің «УАЗ» өткен жерден біз прицеппен өте алмаймыз, далада қаламыз», - деген сөздерін естіген Қасекең ашуланып, өзінің жүргізушісіне бұрылып: «Тез барып «Волганы» әкел, ол өткен жерден бұлар өте алмаса, далада мен-ақ қалайын», - дейді. Оны естіген автобаза жүргізушілері ұялғандарынан: «Қасымбек Медиевич, кешіріңіз, біз түсіндік, таңертең жолға шығамыз», - деген сөздеріне Қасекең күліп: «Сендер таңертең жолға шығып, қыстақтарға жеткенше қанша мал аштан өлетінін білесіңдер ме және колонна келеді деп далада тосып тұрған «К-700» тракторисінің барын неге ескермейсіңдер? Болмайды, дәл қазір жүреміз», - деп «Волга» машинасымен колоннаны бастап, кеш тарта жолға шығып кетеді. Осындай мысалдарды Қасекеңнің еңбек жолынан көптеп кездестіруге болады.

Ағадыр кентін аудан орталығы қылып қалыптастыруда, оны жаңа үлгідегі қалашық қылып безендіруде Қасекеңнің еңбегі зор екенін елдің бәрі біледі. Өзіне тән мінезімен, ұйымдастырушылық қабілетімен, айтқанын орындата алатын табандылығымен ол кісі елдің үлкен сыйына, құрметіне ие болды. Қасекеңнің бойындағы үлкен қасиеттің бірі - ол айтқан сөзін, бастаған ісін орындатпай қоймайтын және оларды орындату үшін неше түрлі айла ойлап табатын. Керек болған жағдайда батыл түрде бүкілодақтық, республикалық партия, совет органдарына, министрлерге, одақтық дәрежедегі мекемелердің басшыларына тікелей шығып, жағдайын айтып, мәселенің маңыздылығын дәлелдеп, олардан қолдау тауып отырушы еді. Және бір айта кететін жағдай, Қасекең ешқашан зіл сақтамайтын, қанша жұмыс жағдайында ұрыс-керіске барса да, артынан жайдары мінезін таныта білуші еді.

Ағадырда қызмет істеп жүрген кезінде Қасекең аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы Иван Андреевич Колбасинмен өте жақсы қарым-қатынаста болды, жарастықты сыйластық қалыптастыра білді. Жалпы, бұл екі кісінің арасындағы жақсы қатынас бүкіл аудал жұртшылығының ынтымақта, бірлікте болуына, аудан экономикасы мен әлеуметтік жағдайының дамуына үлкен ықпал етті. Аудан орталығындағы жаңадан салынған ықшам аудан, аурухана, мектеп, асфальтталған жолдар, тротуарлар, әкімшілік ғимараттары және тағы басқа да көптеген ауылдардағы құрылыстар осы ынтымақтастықтың арқасы еді. Екеуі де осы құрылыстардың басы-қасында болып, олар іске қосылғанда жас балаша қуанатын. Осындай аудан басшыларының бір-біріне деген сыйластық қатынастары жастарға үлкен өнеге болды және олардың басшы болып, саяси тұлға болып қалыптасуларына үлкен әсерін тигізді.

Қасекең кейіннен Жезді ауданын, Жезқазған облысының атқару комитетін, әсіресе Шет ауданын басқарып жүрген уақытында да жиі қатынасып тұрдық. Біздің шаруашылық Шет ауданымен шекаралас болды да, ол кісі олай-бұлай өткенде кабинетке немесе үйге соғып, жағдайымызды сұрап, ақыл-кеңестерін беріп кетіп отыратын. Үйде дәм ішіп отырғанда менің жұбайымды мақтай отырып: «Осы біздің Алма үнемі күліп жүреді, оны көріп біздің де көңіліміз жадырап қалады», - деп келініне ризашылығын білдіретін. Шет ауданына келген қонақтарды шекарадан Ағадырға қарай шығарып салып тұрып: «Ал Санат, мына қонақтарды аман-есен қабылдап алдым деген актіге қол қой», - деп бір жағынан қалжыңдап, екінші жағынан мені еркелете сөйлеуші еді.

Қасекеңмен ең тығыз байланыста болып, қоян-қолтық жұмыс істеген уақытымыз Қарағанды облысына қосылғаннан кейін болды. 1999 жылдың март айында мен облыс әкімінің орынбасары болып тағайындалдым да, Қасекең сол жылы күзде облыстық мәслихаттың хатшысы болып сайланды. Облыс мәслихатының депутаты болып сайлану Қасекең үшін

үлкен сын болды. Осы науқанда орасан қолдау жасаған Қарқаралы мен Егіндібұлақтың азаматтарына, оның ішінде біздің шешеміз Нәзигүл Сүлейменқызына деген ризашылығын Қасекең үнемі айтып жүретін.

Ол кісінің облыс басқарудағы тәжірибесі мол және Қарағанды облысы активінің ортасында беделі жоғары болғандықтан, көп жағдайда ақыл-кеңес сұрап, алдына барып отырдық. Біз деп отырғаным, өзім сияқты Қасекеңмен бұрынғы Жезқазған облысында бірге қызмет атқарған ізбасарлары Аманбек Әбдіханов, Серік Өтешов, Рысқали Әбдікеров, Тұрар Алтынбеков, Құрал Күзенбаев сияқты азаматтар еді. Ол кезде Қарағанды облыстық мәслихатының депутаттары нағыз балама сайлаудан өткен, демократиялық ұстанымдары мықты, халық арасында беделді азаматтар болды. Бірнеше депутаттық топтар құрылып, мәслихат сессиясының күн тәртібіндегі мәселелер қызу талқыға түсетін де, кейде ортақ шешім қабылдау қиынға соғатын. Осындай жағдайларда Қасекең мол тәжірибесінің арқасында көрегендік көрсетіп, әр топтың депутаттарымен тіл табысып, керек болған жағдайда келісімдік комиссия құрып, барлық жақты қанағаттандыратын шешім қабылдай отырды. Қасекең облыстық мәслихаттың хатшысы болып қызмет істеп жүргенде, өзінің тұсындағы барлық облыс әкімдерімен ортақ тіл табысып, күрделі мәселерді шешу үшін облыс активін, депутаттарды жұмылдыруда белсенділік таныта білді.

Қызмет бабымен Астанаға ауысып, ауыл шаруашылығы министрлігінде Комитет төрағасы болып жүргенде де Қасекеңмен тығыз байланыста болдық. Қарағандыға келген сайын сәлем беріп келгенімде жағдайымды сұрастырып, жұмыс барысындағы кейбір мәселелерді тәптіштеп сұрап, өз тәжірибесіндегі мысалдарды келтіріп, іске асырылып жатқан мемлекеттік бағдарламаларға өзгеріс енгізу туралы пікірлерін айтып отыратын. Біраздан кейін: «Галя, шайың дайын болды ма? Санат екеуіміздің тамағымыз құрғап бара жатыр ғой», - деп, серванттағы «запасына» қарай жақындай түсетін.

Міне, осындай ағамыздың ортамыздан кеткеніне бір жылдан астам уақыт өтті. Өзіңнің жасыңның ұлғайып, алдыңдағы ағаларыңның азайып бара жатқаны жаныңа қатты батады екен. Оның үстіне, қырық бес жылдай ақылшың болған, шын көңілімен жанашыр болған, жақсыңды асырып, жаманыңды жасыра білген, туған інісіндей еркелетіп отыратын Қасекеңнің қазасы - мен үшін ерекше орны толмас өкініш. Бірақ «артында бар оңалар» дегендей, тәуба дейтініміз, Қасекеңнің артында адал жары Ғалекең, балалары Жанна, Назира, Зарина, Тайыр, күйеу баласы Бейбіт бар. «Ата көрген оқ жонар» демекші, Қасекеңнің тәрбиесін көрген балалар ағамыздың орнын басып, шаңырағын одан әрі биікке көтеретініне кәміл сенеміз.

Жатқан жерің жайлы, топырағың торқа болсын, асыл аға!

МЕН БІЛЕТІН ҚАСЫМБЕК АҒАМЫЗ

Әділ БӘКІРОВ.

**Қазақстан ауыл шаруашылығы
ардагерлері кеңесінің мүшесі,
Құрметті ардагер**

Сағыныштың салмағы ауыр. Әсіресе, тағдыр жолыңда тағылымды тәрбиесімен, пайдалы ақыл-кеңесімен кемелденуіңе септігі тиген аға буын өкілдерінің арамыздан мәңгіге алыстап кеткені жүрегіңді сыздатып, жаныңды жабырқатады. Менің өмірімде ғибратты жолымен үлгі болып, жауапкершілік ұғымын терең түсінетін, адал еңбекті бағалауда сұңғылалық танытқан ерен тұлға - Қасымбек Медиев ағамыз. Оқырманымға Қаскенді таныстырып жатудың өзі артық.

Есімін ел таныған, адал еңбек, биік парасатымен дараланған дарабоз тұлғаның бақиға озғанына да жылдан астам уақыт өтті. «Тау алыстаған сайын биіктей береді» демекші, Қаскеннің қажырлы болмысы, қайраткер тұлғасы біздің көңілімізде мәңгі биік қалпында сақталмақ.

Ол - Елбасының сенімді серіктесі, Қарағанды, бұрынғы Жезқазған облыстары мен Егіндібұлақ, Жаңаарқа, Ақтоғай, Шет, Жезді, Ағадыр аудандарының әлеуметтік-экономикалық дамуына еңселі еңбек сіңіріп, сүбелі үлес қосқан қажырлы қайраткер. Бар саналы ғұмырын ел ісіне арнаған еңселі тұлға.

Қарағанды облысының Құрметті азаматы Қасымбек Медиұлы туралы естелік жазу жөнінде ұсыныс алған күні ерекше толқыдым. Мұның әртүрлі себептері бар, әрине. Жақсы аға, жайсаң азамат туралы естелік жазудың ауырлығы. Ең басты себебі осы еді. Өйткені жүрегіңнің төріне, көңіліңнің көкжиегіне Қаскен туралы қонақтай қалған шексіз құрмет, ақ пейіл қағаз бетіне айна-қатесіз түсе қала ма деген күдік те көлбеңдейді. Екіншіден, Қаскен секілді үлкен жүректі азамат туралы естелік жазу - біле-білгенге құрмет. Үшіншіден, бұл - қастерлі парыз. Ал парыздың жеңілі болмайды. Осындай толқуларды бастан өткердім де, естелік жазуды бастадым.

Иә, мен - Қасымбек ағаның шәкіртімін. Өмірден көргені, түйгені көп Қаскең ағаның қарамағында қызмет атқарғанда ақыл-кеңесін тыңдаған сәттер әрқашан есте. Әкемдей қамқорлық танытып, ақыл айтып, бағыт-бағдар берген адамның жылы сөздері естен шығар ма?! Содан бері бір жыл уақыт өтті. Бірақ Қаскеңдей ақылгөй ағаның жылы жүзі - көз алдымда, айтқан ақыл-кеңесі - жүректе, дауысы - құлақта.

...Қаскеңмен алғашқы кездесуім «Кеншоқы» шаруашылығын басқарып жүрген кезім. Бұл 1979 жыл болатын. Сол кездегі ауатком төрағасы Саят Тохметов ағамыз қоңырау шалды. «Жолсапарда Қасымбек Медиев ағаң кетіп бара жатыр. Сол кісінің көлігі сыр беріп келе жатыр екен. Көмегіңді көрсет ағаңа», - деді.

Ағамызды білмейді емес, білеміз. Қасымбек ағамыздың Медиев болып дүрілдеп тұрған кезі. Мұндайда жан қала ма? Партия ұйымының хатшысы Жолдыбек Күлейменов ағамыз екеуіміз тосып алып, көмектесіп, қолымыздан келгенше көмегімізді жасап жібердік. Қаскең мен Жолдекең әзіл-қалжыңдары жарасқан сыралғы құрдастар екен.

Өңгіме барысында ағамыз:

- Әділ, сен осы білемісің? Біздер қарасулықтармыз ғой, - дегені.

Біртүрлі, елеусіздеу қылып айтты.

- Әкеңнен сұрап білерсің, - деп қосып қойды.

Әкеміздің бар кезі. Ол кісі «Ақшатау» шаруашылығында жүріп жатқан. Кейін білсем, бұл кісілер бір-бірімен қатысып тұрады екен.

Кезінде «оныншы ауыл» атанған біздің ауыл ауыл біткеннің төресі еді. Соғыстан кейінгі жылдары алты колхоздың орталығы болған ауыл. Бұрқ-сарқ қайнап жататын. Қарасу ауылы деп аталатын. Қасымбек ағамыздың әкесі Меди сол тұста ауылдық кеңестің төрағасы болыпты. Біздің әкей болса ол кісінің хатшысы екен.

Біз ауылдан ұзағалы не заман. Ауыл шаруашылығының жұмысы біткен бе?! Жұмысбастымыз. Содан да қолымыз босамай жатады. Ал Қасымбек ағамыз уақыт таба біледі-ау... Әлгі балалақ шағы өткен ауылына барып тұрады екен. Мұны естіп, жерге кіріп кете жаздадым.

Біздің атақорымымыз сол Қарасуда, «Айтбайдың Ақбейіті» деп аталады. Әке-шешем, ата-бабаларымыздың мәңгілік мекені сол жер. Кейіндеу Бәкір атама арнап сол Ақбейітте құран оқытып, ас бердік. Оған Қарасуда дүние есігін ашқан Манарбек Сағымбеков, Құрал Күзембаев, және басқалар қатысты. Әрине, ортамызда Қасымбек ағамыз да болды.

Туған жердің ауасымен тыныстап, көңіл сергітті. Аунады, қунады. Ескі жұртты аралады. Тұрған үйінің орнына барып тағзым жасады. Бір ғажабы, ағамыздың зердесі тастай екен. Қай көңнің кімдікі екендігінен жаңылмады.

Өткен жылы ағамыз қоңырау соқсын.

- Сендер Қарасуда ас беріпсіңдер ғой. Мені неге шақырмадыңдар? - десін.

Қарасу - Қарағандыдан кемі үш жүз елу шақырым жерде. Жасы келіп, денсаулығы сыр беріп жүрген адамға бұл оңай да емес. Оның үстіне сауын айтып, балуан белдестіріп, алты елді асқа шақырған шара да емес еді. Алайда оны асыл ағаға қалай айтып түсіндірерсің.

- Денсаулығыңыз келіп жатса, Қарасуға апарып келейін, - дедім өзімше ақталып.

- Онда ертемен аттанамыз! - деді.

Бәрін күтсем де осыны күтпеп едім?!

Ертеңінде екі көлікпен жолға шықтық.

Күн шыбынсыз жаз еді. Қыркүйек айы еді.

Ағамыз Тайыр немересін ала жүрді. Тағы бір жиені еріп жүрді. Жақсы отырыс болды.

Аруақтарға дұға бағыштап, кешке дейін Қарасу бойын аралап, қилы естеліктер айтып, сергіп қайтқан едік. Осы жерде сәл шегініс жасайын.

1988 жылы облыстық партия комитетінің шешімімен Ақтоғай ауданынан Ақадыр ауданының К. Мыңбаев атындағы шаруашылығына директор болып ауысатын болдым. Жезқазғанға келсем, ағамыз облысқа екінші хатшы болатын болып Мәскеуде бекуде жатыр екен. Мен ағамен хабарласып, жөнімді айттым. Ол кісі:

- Ол Жезқазған облысындағы ең ауыр шаруашылық, байқарсың, - дегені.

Ойланатын-ақ сөз. Бірақ мен алған бетімнен қайтпадым. Бұйрығымды алып, жұмысыма кірісіп кеттім.

Оныма еш өкінбеймін. Рас, біраз, ауыртпалықтар болды. Алайда Қызылтау жұртшылығына айтар ризашылығым шексіз. Еңбекқор халық деп соларды айтар едім.

Сол жылдары Қасымбек ағамыздың Жезқазған облысында екінші хатшы, облыстық советі атқару комитетінің төрағасы болып басшылықта істегені белгілі.

Мен сол кісінің тарапынан үлкен қолдау таптым.

Қызылтаудың қысы қатты болады, бораны айлап соғатынын білетін ағамыз аса қажетті «К-700», «К-701», «Урал», «КамАЗ» сынды техникаларды бөлгізіп, әкелік қамқорлық жасады.

Ағамызбен арамыздағы осынау жақсы қарым-қатынастағы байланысымыз тағы жалғасын тапсын. Одақ құлап, жекешелендіру шығып, шаруашылықтар пышырағанда мен «Шет» шаруашылығына директор болып келдім. Бұл осымен мен басшылық жасаған үшінші шаруашылық болатын. Ағамыз болса, Шет ауданының әкімі болатын.

Бұл 1995 жыл еді. Сол жылы кешеуілдеп болса да, ауданда жаппай жекешелендіру басталды. Елден қалыспай біз де жаңадан «Ұрпақ» шаруа қожалығын құрдық. Шаруашылықтың әлеуметтік су құбыры, электр қуаты, клубы, дәрігерлік амбулатория, кітапхана және басқа да

нысандары бізге қарады. Сол кездегі жарығы сөнбеген бір ауыл болса, ол біздің «Үңірек» ауылымыз еді. Осы жақсы жұмыстарды көрген Қаскең «Орталық Қазақстан» газетіне «Жарығы сөнбейтін «Үңірек» ауылы» деген көлемді мақала бергізіп, менің 50 жылдық тойыма тарту еткендей болып еді. Бұл ағаның еңбекті бағалап көрсеткен құрметі деп ұқтым.

«1996 жылы ел Тәуелсіздігінің бес жылдығына орай Алматыда Тұңғыш Президентіміздің қатысуымен ауыл шаруашылығы қызметкерлерінің үлкен форумы өтті. Сонда Елбасы алдында сөз сөйлеу бақытына ие болдым.

Қасымбек Медиұлы іргемізден орын тепкен «Жарық» стансасындағы бір жиынға арнайы шақырды. Сол жиында ондағы басшылармен таныстырды. Кейінде соның көп көмегі тиді.

Ағамызбен ақылдаса отырып, жекешеленген ғимарат есебінен мешіт үйін көтердік. Бұл сол тұста елдің басын қосуда, ауызбіршілікте болудағы бірден-бір дұрыс қадамымыз болды.

2008 жылы қалаға көшіп келдім. Жаңа жер, жаңа мекен деген жоқпыз. Елмен қоян-қолтық араласып кете бардық. Мұнда да аяулы ағамыздың қамқорлығында болдық.

Әйтеуір, қоңырау шалуы жиі еді.

Аржағынан ағамыздың жарықшақ даусы шығар еді:

- Қайдасың? - деген.

Ар жағын сұрамайды да.

- Ертең жүреміз, - дейді.

Қайда екенін айтпайды да.

Қайда деп мен де сұрамаймын.

Ертеңінде жолда кетіп бара жатамыз.

Өңгіме тиегін ағытамыз.

Елдің тұрмысы жайында, Ел басқарған азаматтар жайында. Ол кісіде көлгірсу жоқ. Жорта мақтамайды да, даттамайды да.

Алайда айтып отырған азаматының бағасын дәл беруші еді.

Қасымбек ағамыздың ұстанымы «алдыңа келген адамға қолыңнан келгенше көмек жаса, ол жасаған жақсылығың алдыңнан келеді, саған келмесе, бала-шағаңа келеді» деп жиі айтатын. Ағаның сол қағидасын естен шығармаймын. Қаскең ағаның бейнесі мәңгі есте сақталады. Жатқан жеріңіз жайлы болсын!

ТҰҒЫРЛЫ ТҰЛҒА

***Мұхит МҰХТАРОВ,
Шет ауданының әкімі***

Кай жерде, қай елде болсын, заманы туғызған заңғар тұлғалар, қажырлы қайраткерлер болады. Ондай жандар ерен еңбегімен, ерекше көшбасшылық қасиетімен өлке тарихында өшпестей із қалдырады, елдің жадында мәңгілік орын тебеді. Өшпес із, өнегелі ісімен елінің мақтанышына айналады. Елін елжірей сүйіп, адал еңбегімен халқының алғыс-батасын арқалаған тұғырлы тұлғалар біздің Аюлы өңірінде де аз болмаған. Өңір халқы осындай арда азаматтарына лайықты құрмет көрсетуден еш уақытта жаңылған емес. Қолыңыздағы жинақ та соның айғағы.

Сондай ағамыздың бірі әрі бірегейі Қасымбек Медиұлы Медиев еді.

Осыдан 83 жыл бұрын Ақсу-Аюлыда өмірге келіп, еңбек жолын өзі бітірген мектепте аға пионервожаты, сегіз жылдық орыс мектебінде мұғалімдік жұмыстан бастаған ол аз уақытта өзінің алғырлығымен, албырттығымен, жалынды жігерімен көзге түседі.

Ұлы Абай айтқандай, «ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрекке» ие кемел адам болып ержеткен Қаскеңнің көпшілікпен жұмыс істеу қабілеті Шет, Жаңаарқа және Ақтоғай аудандық комсомол ұйымдарын басқарған жылдары жарқырай түсті.

Небәрі 26 жасында Қарағанды облыстық селолық комсомол комитетінің екінші хатшысы, бір жылдан кейін Егіндібұлақ аудандық пар-

тия комитетінің хатшысы болып сайланады. Арасында еңбектен қол үзбей жүріп Қарағанды педагогикалық институтын сырттай бітіріп, дипломды маман атанады. Болашағынан зор үміт күттірген Қаскенді облыстық партия комитеті Москваға Кеңес Одағы Коммунистік Партиясы Орталық Комитетінің жанындағы жоғары партия мектебіне жібереді. Екі жылдық бұл курсты бітірген ол елге оралып, 1973 жылға дейін облыстық партия комитетінде нұсқаушы болып істейді.

1973 жылы Жезқазған облысында жаңадан құрылған Ақадыр аудандық кеңесі атқару комитетінің төрағасы лауазымына сайланып, осы қызметте он екі жарым жыл абыройлы қызмет атқарды.

Анығында, бұл аудан Шет және Жаңаарқа аудандарының негізінде құрылған болатын және оған қой мен жылқы өсіретін экономикасы әлжуаздау шаруашылықтар берілген еді. Сонымен қатар бірнеше кеніші бар Ақшатау кен-байыту комбинаты, қазақ теміржолының магистралды тораптары орналасқан ірі стансалары мен кәсіпорындары болды. Сол жылдары Тағылы тауларынан марганец, темір кендерінің ірі қорлары табылып, оны игеру үшін Қайрақты металлургия комбинаты салына бастады. Қарағанды-Шу теміржол желісі электрлендіріліп, екінші жол тартылып жатты.

Осы құрылыстардың бәріне бүкіл Кеңес Одағынан мыңдаған адам келіп жұмыс істеді.

Қасымбек Медиұлы өзіне тән құлшыныспен осы майданға араласты. Ол кісінің иығына ауданды ұйымдастыру, келіп жатқан елді орналас-тыру, сондай-ақ сол кездерде жоғарыдан берілетін экономикалық даму жоспарларын орындау міндеттері түсті. Аудан құрылған сәттен бірінші басшының жұмысын атқарды. Көп ұзамай-ақ, аудан 8-ші бесжылдықтың қорытындысымен үздік табыстарға жетіп, Қаскен «Еңбек Қызыл Ту» орденімен марапатталды. Бір кезде батпаққа батқан көшелері мен мыжырайған үйлері бар аудан орталығы көрікті де сәнді мекенге айналып, 1980 жылы республикалық жүлдені жеңіп алды.

1985 жылдан Жезді аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы болып үш жыл істегенде ол жақты да дүркірете көтеріп, халқының алғысына бөленді.

Бұдан кейінгі жылдары Жезқазған облысында басшылық қызметтерде болған ағамыз 1992 жылы өзінің туған жері Шет ауданына әкімшілік басшысы болып оралды, кейін әкім болып тағайындалды.

Өтпелі кезеңде ел басқарған Қаскен аудан халқын жаңа жағдайларға бейімдеп, нарықтың экономика талаптарына сәтті икемдей білді. Аудан өзінің ауыл шаруашылығы саласындағы потенциалын сақтап қалды.

Ұлтжанды мінезі мен салиқалы мемлекетшіл ұстанымының арқасында Қасымбек Медиұлы Қазақ ССР Жоғарғы Кеңесінің екі шақырылымының депутаты болды, Қазақстан Республикасының Тәуелсізді-

122 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

гін жариялауға қатысты. Қазақ ССР Жоғарғы Кеңесінің Қазақстан Тәуелсіздігін жариялаған 1991 жылғы 16 желтоқсандағы тарихи сессиясында көптің ортасынан суырылып шығып, ақ алмастай жарқылдай сөйлегенін Тәуелсіздік жылнамасынан ешкім өшіре алмайды. Сондай-ақ Қасымбек ағаның бұл ерлігін жерлестері мәңгі мақтан тұтады.

Қарағанды облыстық мәслихатының хатшысы болып жұмыс істеген 1999-2008 жылдары өңірдің әлеуметтік-экономикалық дамуы жаңа белестерге көтерілді.

Шет ауданында сол жылдары Ақсу тоғыз жылдық мектебі салынды, жолдар жөнделді, парктер мен скверлер жасалып, ескерткіштер бой көтерді. Осы игі істердің бәрінде де мәслихат жетекшісінің зор үлесі бар еді.

Қасымбек Медиұлының ұзақ жылғы жемісті еңбегі еліміздің «Құрмет», «Парасат» ордендерімен және көптеген медальдарымен атап өтілген және Елбасының Құттықтау хаты мен «Алтын барыс» төсбелгісінің иегері.

Ол - Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері. Шет және Жезді аудандары мен Қарағанды облысының «Құрметті азаматы» атақтарын алды.

Даңқты жерлесіміз, көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері Қасымбек Медиұлының жарқын бейнесі халықтың жүрегінде мәңгі сақталады.

АДАЛДЫҚТАН АЙНЫМАҒАН АҒА

Қуантай СЕЙІЛБЕКОВ

Дала данышпандарынан қалған «Жақсыдан - шарапат» деген қанатты сөз бар. Иә, пенде баласы өмір сапарында жақсыдан көрген шарапатымен жан семіртіп, жақсының жақсылығын көпке үлгі етеді. Алдыңғы толқын ағаның асыл қасиеттерін өз ұрпағының бойына сіңіруді мұрат тұтады. Менің де асыл мұраттарымның бірі - осы.

Әңгіме белгілі мемлекет және қоғам қайраткері, біртуар тұлға Қасымбек аға Медиев туралы болған соң, мен әкем Рахымбек Сейілбеков екеуінің адал достығы туралы сыр шерткім келеді. Қасымбек аға 1985 жылдың күз айынан 1988 жылдың қарашасына дейін Жезді аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы болды. Ал әкем осы жылдары ол кісінің көлік жүргізушісі болып еңбек етті. Хатшы мен жүргізушінің арасындағы сырбаз сыйластық пен адал достықты мен осы кісілерден көрдім. Бір жағынан екеуі құрдас еді.

Қасымбек ағаның қандай басшы болғанын Жезді халқы жақсы біледі. Ал мен бұл кісінің қарапайым болмысы мен азаматтық келбеті туралы айта кетейін. Біз - көпбалалы отбасымыз. Әкеміз - қарапайым жүргізуші. Сондықтан болар, Қасымбек аға біздің отбасының шынайы жанашыры болып, шексіз қамқорлық танытты. Әкеме: «Сен тәуліктің 20 сағатында менімен жүресің. Үйіңде төрт-ақ сағат боласың. Сондықтан сен үй тұрмысына мүлде алаңдамауың керек» деп, біздің отбасының барлық мұқтажын өзі шешіп отырды. Отын-су, қысқы соғым, балалардың киім-кешегі деген сияқты қажеттіліктен таршылық көрмедік. Тіпті мен отау құрған жылы дүниенің бәрі қат, Одақтың шатқаяқтап, экономиканың құлдырай бастаған кезі еді. Дүкен сөрелері бос қалған. Сонда Қасымбек аға аудан көлеміндегі сауда мекемелерінің барлығын жинап алып: «Мынау Рахаңның баласының тойы дұрыс өтуі керек!» деп тапсырма бергені әлі күнге есімде.

...Қалиман шешем 1994 жылы 56 жасында дүние салды. Сонда лауазымды қызметте жүрсе де, анамның қырқына келіп, көңіл айтты. Әкеме рухани тұрғыдан қолдау білдіріп, отбасымызға деген жанашырлығын танытты. Әкем Рахымбек 2009 жылы өмірден озды. Мен Қасымбек ағаға хабар бере алмадым. Шынымды айтсам, осынша жыл қызмет атқарғанда 30-40 жүргізушімен әріптес болған үлкен басшы қай шопырынын қазасын түгендеп жүреді деп, ыңғайсыздандым. Бірақ әлдекімдерден естісе керек, Қасымбек аға үйге келіп, көңіл айтты. Қасында марқұм Түлеубек Зейнешов ағамыз болды. Сол жолы маған ренжіп: «Рахаңның қайтқанын неге хабарламадың? Мұның үлкен қателік!» деп ескерту жасады. Шынымен де, үлкен қателік жібергенімді сол сәтте түсіндім. Өзіме ыңғайсыздық танытқан әлгі уәжімді алға тартып едім, «Қуантай. мен үшін Рахаңның орны бөлек еді ғой», - деді. Әкем екеуінің үш жылғы серіктестігі мәңгі сыйластыққа ұласқанына, Қасымбек ағаның достыққа адалдығына сол сәтте көзім анық жетті. Үлкен кісінің бұл қасиеті - қарапайымдылық пен парасатының биіктігі!

Сол адалдығынан айнымай, өзі өмірден өткенше жиі хабарласып. жағдайымды біліп тұрды. «Әкең өлсе де, әкеңнің көзін көрген өлмесін» демекші, көзкөргендер де азайып барады. Отбасымызбен туғандай

араласып, туыстай сыйласып кеткенімізге 35 жылдан асты. «Бір үйде нешеусің, бірің-біріңе қонақсың» деген. Мынау жалған дүниедегі сапары тұйықталып, үлкен парасат иесі, адалдығынан айнымай өткен жақсы аға Қасымбек Медиұлының өмірден озғанына жыл жарым уақыт өтті. Туған әкемдей болған асыл ағаның рухына құрмет көрсетіп, ақтық сапарға шығарып салуға арнайы бардым.

Жаратушы Ием жақсы ағаның иманын нұрлы, отбасын аман қылсын!

ЖАЛЫНДАП ӨТКЕН ЖАРҚЫН ҒҰМЫР

Ертай ЖӘНІБЕКОВ
зейнеткер

1973 жылы наурызда Қазақстан Коммунистік Партиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Кеңесінің біріккен Қаулысымен Қарағанды облысынан Жезқазған облысы бөлініп шығып, оның құрамында жаңа Ақадыр ауданы құрылды. Оған Шет ауданынан 6 совхоз. Жаңаарқа ауданынан 4 совхоз және сол аумақтағы Ақшатау кен байыту комбинаты төрт руднигімен, Қазақ темір жолының он бес станса, разъездері кірді. Жаңа аудан халқының саны, экономикалық потенциалы бойынша облыстағы ең ірі субъект болып шыға келді.

Көп ұзамай аудан активінің ұйымдастыру жиналысы өтетін болып, совхоздардан делегаттар шақырылды. Ол кезде Бетпақ Дала тәжірибе стансасында (қазіргі К. Мыңбаев ауылдық округі) бас экономист әрі сондағы комсомол ұйымының хатшысы болып істеймін. Активтер қатарында мен де бардым.

Актив жиналысында аупарткомның бірінші хатшысы міндетін атқарушы болып Көпей Жұмашев, аудандық атқару комитеті төрағасының міндетін атқарушы болып Қасымбек Медиев бекітілді. Қаскенді сонда бірінші көруім. Қою қара шашы бар қараторы келбетті жігіт, жасы 35-те ғана. Өзін өте сенімді, сергек ұстайды екен.

Көп кешікпей, елге Қасымбек Медиев өткір, табанды әрі шешімді басшы ретінде таныла бастады. Ауылға келіп халықпен кездесу жиындарын өткізгенде, елді үйіріп алады. Шешен сөйлейді, сендіре сөйлейді. орысша қазақи акцентпен сөйлегені өзіне жарасып тұрады.

Сол жылы күзде аудандық комсомол конференциясында мені аяқ астынан аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшысы етіп сайлады. Іле-шала өткен аудандық партия конференциясында бюро мүшесі, кейінірек халық депутаттары аудандық кеңесінің депутаты болдым.

Енді Қаскеңмен күнде кездесіп, бірге отыратын болдық. Арада жарты ғасырдай уақыт өтсе де, сол кездегі басшылардың сөздері, іс-әрекеттері, ақыл-кеңестері көз алдымда.

Ақадыр кенті локомотив депосы мен темір жол кәсіпорындары, кен-барлау экспедициясы, автобазасы, құрылыс мекемесі бар аса үлкен теміржол торабы екен. Бұған 3 орта, бір сегізжылдық мектеп, 7 балабақша, оқу-өндірістік комбинатын қосыңыз. Әрбір саланың өз мектебі, Мәдениет үйі, балабақшасы, сауда мекемелері бар.

Ведомстволық сауда жүйелеріне бағынатын дүкендер мен базалардан таппайтын тауарың жоқ. Сол кезде ауданда 50 мыңға жуық адам тұрса, орталығы Ақадырда 14-15 мыңға дейін халық болды. Кенттегі халықтың жартысынан астамы басқа ұлт өкілдері болатын. Комсомол ұйымдарын аралап жүріп, кейбір мекемелердің кеңсесінен бірде-бір қазақ көрмеген кездеріміз шындық.

Аттарынан ат үркетін, үлкен бастықтары берісі Қарағанды, әрісі Мәскеуде отырған мекеме басшыларының бәрі дерлік орыс, неміс болғаны айтпасақ та түсінікті. Бөлек жайылып, өздері би, өздері қожа болып қалған олар ауданға барған қазақ кадрларын менсінбей, өркөкіректік таныта бастайды.

Міне, сонда Қасымбек Медиұлы солардың бәрімен жеке-жеке айқасып, беттерін бері қаратты. Екі-үш айда бар ғимараттарды тасқаяқтай қағыстырып, бірінен-біріне көшіріп мекемелерге орын әзірледі. Келіп жатқан қызметкерлерге тұрғын үйлерге дейін тауып берді.

Айта кету керек, ұйымдастыру активінде І хатшы болып бекітілген Көпей Жұмашев жеті күннен соң ауырып, жеті ай бойы емделді.

Ауданды ұйымдастырған анығында Қасымбек Медиев бастаған атқару комитеті мен екінші хатшы болып сайланған Николай Ильич Макаренко болды.

Күзде Жұмашев ауданнан мүлде кетіп тынды.

Қыс болып қалғанда көшіп келуге мәжбүр болған маған Қаскеңнің бірінші айтқан сөзі «Ертай, саған жаңа салынып біткен екіқабатты үйден 2 бөлмелік пәтер дайындатып қойдым» болды.

Міне, осындай қамқорлықты көрген соң, қалайша құлшына жұмыс істемейсің?

Жалпы, ол кісімен жұмыс істеу қиын әрі қызықты болатын. Пионер вожатыйлықтан көтерілген ол комсомолдық қызметтердің барлық баспалдағынан өткен, жастар десе оң иығын беріп тұратын, олармен тез тіл табысатын. Қайсыбір басшылар сияқты кекірейіп, шіреніп тұруды білмейтін. Сондықтан да Қаскеңді халық сыйлайтын, әсіресе жастар жағы жақсы көретін.

Кейде мінезі тым қызба, қажет жерінде қатты айтып, алыса түсетіні де бар еді. Бірақ «алды бар да, арты жоқ», қайтымы тез болатын. Ашу-

ланғанын қолма-қол ұмытып кететін. Қазақтың «Жаманның ашуы басы көрге жеткенше, жақсының ашуы жібек орамал кепкенше» деген сөзі Қаскең үшін айтылғандай еді.

Қаскең байланысты қызық оқиғалар көп болатын.

Бірде райисполком төрағасы Медиев «Өспен» совхозына сенбі күні түстен кейін еш хабарсыз жетіп келді. Қыркүйек айы, орақ науқаны қызу жүріп жатқан шақ. Егін бітік шығып, қырманға астық тау-тау боп үйіліп қалған. Тап сол күні түстен кейін қатты жел тұрып жарық өшті де қалды.

Мен сол совхоздың партком секретарымын, қызметтік ескі «ГАЗ-69» автомашинамды жөндеп үйдің жанында әуреленіп жатқанмын. Қырман басына Медиев келді, тез жетіңіз деген соң жұмыс киімімді ауыстыруға да шамам келмей жетіп бардым. Сөйтсе, үйінен не директор, не ауылсоветтің төрағасы табылмаған. Қырман басында айғай-шу, бүкіл техника тоқтаған, бірен-саран адам егістіктен келген машиналардан астықты қолмен түсіріп жатыр. Ыстық жел ұйтқи соғып, шаңды аспанға көтеруде. Оған Қаскеңнің дауылы қосылып, сол жерде бәріміз таяқ жедік. Айналасы жарты сағат ішінде директор Рашит Көпбаев та жетті, моншаға түсіп жатқан жерінен шала жуынып, сельсовет Бөкең Болат Сәрсенғалиев те жүгіріп келді. Әсіресе бөлімше бастығы Кожыкен Ақышев келген бетте Қаскең жетіп барып алқымынан ала түсті «Сені қазір халық жауы етіп жаптырам» деп. Сондай таяқты сельсовет ағамыз да жеді. «Партиялық басшылығың қайда, бюрода қара мыналарды, свет болмай қалса, қолмен істеңдер, елді көтеріңдер, мұғалімдер қайда, оқушылар қайда? Шығарыңдар үйде отырған әйелдерді. Мына түрлеріңмен пісіп тұрған астықтан айырыласыңдар. Жұмысты екі ауысыммен күндіз-түні істеңдер!» - деп маған, совхоз директорына ұрсып есімізді тандырды.

Кетерінде «дүйсенбі күні ертеңгі сағат 8-ден қалмай Ақадырдан астық тасуға 50 үлкен жүк автомашинасы келеді. Оған дейін мына астықты тағы бір рет ұшырып, «ЗАВ-20»-дан өткізіп, кондициясына жеткізіп қойыңдар» деген тапсырма берді. Іле-шала бүкіл ауыл аяғынан тік тұрды. Әйел, бала-шаға, қарт кісілер де келіп қырман басынан табылды. Ұйқы-күлкіні ұмытып, күндіз-түні жүріп астықты тазалап бітірдік. Айтқандай, дүйсенбі күні таңертең тура сағат 8:00-де ауылды қалың машина басып кетті. Сол күні кешке дейін демалмастан бүкіл астықты тік көтеріп артып бердік.

Бірнеше күннен кейін Медиев келе жатыр деген хабар дүңк ете қалды.

Бәріміз қырман басына қайта жиналып, енді не көрер екенбіз деп дайындалып, тосып тұрмыз. Кешікпей Қаскеңнің машинасы келіп тоқтай қалды да, ішінен республиканың ауыспалы үлкен пүліш Қызыл Туын құшақтап, маз-майрам болып өзі түсіп келе жатыр.

Бәрімізді аймалап, қолымызды алып, рахметін жаудырған лауазым иесі ағамыз сол жерде салтанатты жағдайда Қызыл Туды Қазақ ССР басшыларының қолы қойылған дипломымен қоса табыс етті. «Өткен жолы ұрысқаным ренжіп қалған жоқсыңдар ма? Артық кетсем, кешіріңдер!» - деп қояды. Сыйлыққа әкелген бір сөмке ақшасы тағы бар. Сөйтсек, біздің совхоз сол аптада облыс бойынша мемлекетке астықты ең көп тапсырған шаруашылық боп шығыпты.

Сол науқанда көргеніміз: ол кісі барлық машинаның нөмірі мен шоферларының атын жатқа білетіндігі, ешкімге өтірік айтқызбайтыны. Сондықтан бірде-бір шофер машинасы бұзылса да, үйіне қайтпайтын, тоқтаған жерінде жататын. Оған автобазадан ремонт бригадасы келетін де совхоздан тамақ, ас-су, басқа да көмектер жеткізілетін. Алда-жалда бір шофер үйіне қайтып келсе, машинасының астынан суырып алып сабайтынын білетін орыс, немістер қорыққаннан безіп кететін.

Расында, Қаскең жұмыс десе жанып түсетін фанат еді. Басқаларға да сондай жоғары талап қоя білетін, адамды іскерлігі мен орындаушылық қабілетіне қарап бағалайтын. Ал былайғы қайраткерлігі талай кітапқа жүк боларлық әңгіме десек, қателеспейміз.

Ағамыз өмірден өткенше қатты сыйластық. 13 жылдай бір ауданда қатар еңбек еттік. Үйімізде сан мәрте қонақ та болды, бірде-бір сөзіміз бен тілегімізді жерде қалдырған емес.

Ол кісіні қарсы алу, шығарып салу сияқты жұмыстар мойнымда жүретін. Бізге ғана емес, бүкіл қазаққа сыйлы ағамыздың жарқын бейнесі жадымыздан ешқашан өшпейді. Оның мәңгілік өмірі енді басталды.

САМЫЕ СВЕТЛЫЕ ВОСПОМИНАНИЯ

Галя МЕДИЕВА

супруга

*Мы никогда не теряем того,
кого любим. Они всегда с нами.
Они даже ближе, чем были.
Они в нашем сердце,
они просто молчат.*

В жизни есть конец всему. Любви... друзьям... страданиям, но нет конца лишь одному - воспоминаниям.

Воспоминания - всегда трудная вещь, но еще труднее писать о человеке, который ушел из жизни. Несмотря на то, что время лечит, острая горечь утраты, тем не менее, не покидает, постоянно присутствует. После ухода его чувствуешь, что мироощущение становится другим, меняется отношение к жизни, текущим делам и проблемам.

Меня всегда удивляло и поражало его стремление к поставленной цели, сколько в нем было сил и энергии.

Находясь на заслуженном отдыхе, он был в гуще событий, активен, делился своими мыслями, опытом. Активно участвовал в общественной жизни.

Мне было интересно быть свидетелем незабываемого общения на протяжении периода времени с такими людьми, как Софы Сматаев. К. И. Нагманов, Д. Сембаев и другие.

С ним можно было сколько угодно общаться, он мог находить общий язык с людьми любого возраста.

Сейчас твой большой портрет висит дома и мы, проходя мимо, все время встречаемся с тобой взглядом - у тебя такие веселые глаза. Я иногда говорю детям: «Бедный папа». А они меня поправляют: он не бедный, ему хорошо, он с нами.

Отбасымен Мәскеуде

Зайыбы Ғалия, немерелері Зарина, Тайыр Петергофта

Он очень любил детей, внуков. Когда они уезжали в командировки, он очень переживал. Они говорили: «Папа, почему ты так переживаешь? Мы уже взрослые». Он отвечал: «А за кого мне еще переживать?» Во все периоды отъездов он не находил себе места, был беспокойный.

Особенно переживал за внучку-дочку Зарину. Она окончила университет КИМЭП, свободно владеет английским, работает в Алматы в крупной компании, часто ездит в командировки в США, Италию. Францию, в другие страны Европы. И он не спал, пока она не долетит до места назначения, а потом только ложился спать. Он радовался редким встречам, которые происходили в основном на торжественных мероприятиях.

В дни, когда он только покинул нас, множество людей ощутили потерю для себя. Все мы думали, что он будет жить всегда, потому что с ним были связаны тепло, забота. У него была масса обязанностей. Он собирался в Жезказган, где он работал. Встретиться с друзьями. Он успел только съездить туда, где прошло его детство, где жили его родители.

Светлая память о Касимбеке навсегда сохранится в наших сердцах.

Чингиз Айтматов говорил: «Человек жив до тех пор, пока живы воспоминания людей, знавших его». Поэтому мы, семья, будем помнить его всю жизнь.

Жатқан жері жайлы, иманды болсын!

ЖАРҚЫН БЕЙНЕҢ - ЖАДЫМЫЗДА

*Несіпкүл МЕДИЕВА,
қарындасы*

Атам қазақта «Жақсы аға - орман» деген аталы сөз бар. Дана халықтың осы бір дара тіркесі менің ағам, әулетіміздің арқасүйері, елінің елеулісі, халқының қалаулысы болып, ғибратты ғұмыр кешкен Қасымбек Медиұлына арналғандай.

Өмірдің қатал заңы, тағдырдың бұлжымас тарпаңдығы шығар, сол орманымызды өрт шалып, ағамыздан мәңгіге ажырап қалдық. Амал нешік, Қасымбек ағаның көрер қызық, татар дәмі түгесілген күні осы болған шығар. Бұл жалған дүниеге кімдер келіп, кімдер кетпеген?! «Өмірге келу - міндет, өту - парыз». Десек те еліне тұлға, ағайынға қорған болған асыл ағаның қазасы қабырғамызды қайыстырып кетті.

«Жақсының аты өлмейді» дейді. Кеңдігі - кемел, өрлігі - ерен Қаскең есіме түскенде, жапан далада жалғыз қалғандай сезінемін өзімді. Өйткені Қасымбек аға барда төрт құбыламыз бүтін, ұпайымыз түгел секілді көрінуші еді. Отымыз бөлек, ошағымыз оңаша отырсақта, Қаскеңнің «Қалдарың қалай?» деген жанашырлықпен елжірей қоятын бір ауыз сұрағының астарында шексіз қамқорлық пейілі жатыр екен ғой.

Жалпы, естелік жазу, оның ішінде өзіңнің туған ағаң туралы толғанудан ауыр дүние жоқ. Өте қиын. Жүрегің езіліп, көңілің құлазып, сағыныштың салмағы еңсеңді еңкіш тартқызады екен.

Әрине, Қасымбек ағам туралы таңды-таңға ұрып әңгімелеуге, том-том етіп естелік жазуға болады. Ағам жайлы ағымнан жарылып айтуға, көсіліп жазуға да болар еді. Жайсаң ағаның жақсылығы туралы небір ойлар көкірегімде күмбірлеп жатыр. Бірақ жазу дағдысы болмаған соң, жанарымыздың жасына ерік беріп, кібіртіктеп қаламыз. Ойымызға орала қалса, егіліп жылап, өмірдің ащы өкініші өзегімізді өрт болып шалады.

Туысқандар ортасында

«Тұяғы бүтін тұлпар жоқ, қияғы бүтін сұңқар жоқ» десек те, «Тас түскен жеріне ауыр» дегенді айтқан да біздің қазақ. Өз басыма түскен қайғыны ерекше мейірім, шексіз қамқорлықпен жеңілдетіп, арқасүйер тірегіме айналған асыл ағадан мәңгіге ажырап қаламыз деп ойладық па?! Алланың әміріне қарсы тұрар қай пендеде қауқар бар еді?..

Біз жеті ағайынды едік. Үлкен ағамыз - Карсембай, одан кейін - Қасымбек. Ал қыздың үлкені мен едім. Менен кейін - Шөкітай, Тиыштық, Кенжегүл, Жанболат.

Сөз басында айттым ғой, Қаскен туралы көп айтуға болады деп, ағамның еңбекқорлығы мен талапшылдығы туралы замандастары аңыздай етіп айтып жүр. Өзіне де, өзгеге де қатаң талап қоя білетін ерекше қасиетінің арқасында абырой биігіне көтерілді. Өз мүддесінен ел мүддесін биік қоятын-ды. Өз-өзіне талап қоя отырып, қолға алған ісін тиянақты орындау бала жасынан қалыптасқан қасиеті еді. Керемет көпшіл болды және жүрген ортасына қадірі артып, абыройы асқақтап жүретінін біз мақтаныш етуші едік. Басқарған елі мен жүрген ортасындағы қадір-қасиетіне Қаскенді ақтық сапарға шығарып салуға жиналған халықтың қалың нөпірінен-ақ аңғардық.

Тұғырлы тұлға ретінде халқының жүрегінен, қамқор бауыр ретінде біздердің жүрегімізден мәңгі орын алған Жан ағамның жарқын бейнесі - мәңгі жадымызда. Сағынармыз. Елегізіп іздерміз. Елі де іздейді. Өзі тәрбиелеген бауырлары мен шәкірттері осындай естелік кітап шығаруының өзі - жақсының рухына деген құрмет! Алғыстан басқа айтарымыз жоқ.

Ағамның иманы нұрлы, мекені жұмақ болсын!

МОЙ ПАПА САМЫЙ ЛУЧШИЙ

*Зарина МЕДИЕВА,
дочь*

Я задумалась, ведь, мне кажется, за всю жизнь я так и не сказала папе лично, как сильно я его люблю. Мне кажется, я даже и не сказала ему спасибо за ту жизнь, которую он нам показал, и как он нас вырастил, вложив в нас правильные ценности. Спасибо, папа!

У меня есть одно из самых любимых и четких воспоминаний детства: мне было примерно 4 года, поздно вечером папа пришел с работы. Он был слегка уставшим и веселым, я села рядом с ним и начала что-то рассказывать, скорее всего, задавая много детских вопросов «почему». В какой-то момент я приложила свою руку к его руке, и меня поразило, насколько мала была моя рука по отношению к папиной руке и насколько рука папы была больше и сильнее моей.

Я думаю, это и есть ключевое слово, которым всегда можно было описать папу, - сильный человек. Я всегда вдохновлялась историей его жизни и теми ценностями, которые у него присутствовали. Папа был человеком больших идей, к которым он шел через свой упорный труд. Он всегда много работал, я не помню, чтобы в детстве я его много видела - домой он приходил очень поздно, уставший после трудового дня, потому что работал он качественно и отдавал всего себя без остатка. И то, как он нас воспитывал - своим примером, без громких слов, а только своими действиями и достижениями, показывая нам правильную жизнь.

Немерелері Данияр, Мұхтармен

Балдай тәтті немерелер ортасында

Это навсегда отпечаталось во мне: всего надо добиваться своим трудом и рассчитывать в первую очередь только на себя. Папа был вторым сыном в простой многодетной аульской семье и всего в этой жизни он добился сам. Я помню, как он провожал меня на поезде в мою взрослую и большую жизнь первый курс в университете. Мы были с ним в пути примерно 12 часов и много разговаривали. Это были те невероятные несколько часов, когда он просто расслаблялся и мы разговаривали, папа не был на работе. Я помню, как он посмотрел в окно поезда и улыбнулся, сказав: «Ты знаешь, как хорошо и как вам повезло, что у вас все есть. Ты поступаешь в университет, и у тебя есть возможность это сделать». И он рассказал мне, как он впервые поехал в город, ему было примерно 20 лет, и он впервые ехал на поезде, кстати, ни слова не зная по-русски, з СССР. Папа рассмеялся и сказал, что тогда он даже не знал о том, что з поезде выдают спальные принадлежности. В ту ночь в поезде он просто взял свой плащ, свернул его, положил под голову и заснул — первый раз в своей жизни он ехал поступать в университет в большом городе. У его семьи не было денег платить за образование папы, они не были богаты, старший брат папы уже учился в университете, соответственно, все деньги семьи уходили на его обучение и проживание в городе. У папы был шанс поступить только на бесплатное отделение, и он ехал в город сделать это. Тогда он не поступил в университет. К слову, уже позже папа окончил Карагандинский педагогический институт, Алма-Атинский институт народного хозяйства и Высшую партийную школу в Москве. Просто папа никогда не сдавался.

Меня всегда вдохновляла скромность папы. Это проявлялось не только во внешней сдержанности в словах о своих достижениях, но и в отсутствии желания пускать людям пыль в глаза. Я всегда улыбаюсь, вспоминая его фразу: мне ничего не надо, у меня все есть. Это действительно было так, у папы было все в этой жизни для его счастья — любимая семья, успешная карьера и самореализованность. Для счастья ему не нужны были вещи, дорогая машина или любые другие признаки роскоши. Всю свою жизнь я помню, что он носил одни и те же костюмы и одну и ту же обувь. Мы старались всегда дарить ему что-то новое по праздникам, потому что это была единственная возможность обновить его гардероб, зачастую он просто клал это в шкаф. Уже сейчас я понимаю, насколько глубоким человеком был папа, потому что материальные вещи не делали его счастливее. Он прекрасно знал, что истинное счастье не измерить деньгами.

Отдельно хочу сказать, что папа был человеком большого сердца, он всегда протягивал руку помощи всем, кто его просил, и помогал настолько, насколько это было в его силах. Он делал это всегда, не ожидая чего-то взамен, просто делая добро, если у него была возможность.

Я запомню папу навсегда таким: мудрым, сильным, независимым, трудолюбивым, упорным, добрым, честным, скромным, бескорыстным и настоящим. Я могу бесконечно перечислять его качества и не перестаю удивляться, насколько глубоким и мудрым человеком он был и как нам всем невероятно повезло находиться рядом с ним, иметь пример его жизни перед глазами. Сегодня я мечтаю стать хотя бы в половину тем достойным человеком, каким он был, и гордо нести его фамилию.

В завершение хочу сказать, что абсолютно каждый ребенок считает своего папу лучше всех. Я могу сказать точно: мой папа лучше всех.

ҚАСКЕҢНІҢ ҚАСҚА ЖОЛЫ

(Очерк)

Ерсін МҰСАБЕК,
журналист,
ҚР Ақпарат саласының үздігі

Өмірдерек

Қасымбек Медиұлы МЕДИЕВ 1938 жылы 24 наурызда Қарағанды облысы, Шет ауданының Ақсу - Аюлы селосында қызметкер отбасында дүниеге келген.

1946 жылы Ақсу - Аюлы селосында орта мектеп табалдырығын атап, 1956 жылы бітірді.

Еңбек жолын сол жылы өзі оқыған мектепте аға пионер вожатый болып бастаған. 1961-1964 жылдары комсомол жұмысында болды. Атап айтсақ, Қазақстан ЛКЖО Шет аудандық комсомол комитетінің екінші, бірінші хатшысы, Қазақстан ЛКЖО Қарағанды облыстық комитетінің Жаңаарқа аумақтық - өндірістік басқармасының комсоргы, Ақтоғай селолық өндірістік комитетінің хатшысы, Қазақстан ЛКЖО Қарағанды облыстық селолық комитетінің екінші хатшысы болып абыройлы қызмет атқарды.

1965-1973 жылдары Қарағанды облысының партия жұмысында лауазымды қызметтер атқарды. Қазақстан Компартиясы Егіндібұлақ аудандық партия комитетінің хатшысы, Қарағанды обкомы ұйымдастыру-партиялық жұмыстар бөлімінің нұсқаушысы болды.

1973-1985 жылдары жаңадан құрылған Ақадыр аудандық Кеңесі атқару комитетінің төрағасы лауазымын атқарып, жаңа ауданның қалыптасып, дамуына сүбелі еңбек сіңірді.

1985-1988 жылдары Жезді аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы, 1988-1990 жылдары Жезқазған облыстық партия комитетінің екінші хатшысы, 1990-1992 жылдары Жезқазған облыстық, Халық депутаттары Кеңесі атқару комитетінің төрағасы қызметтерін атқарды.

1992-1998 жылдары Шет ауданының әкімі болды.

1998 жылы «Алаш» АҚ президентінің кеңесшісі, облыс әкімінің штаттан тыс кеңесшісі, «Отан» (қазіргі «Нұр Отан») республикалық партиясы облыстық филиалы төрағасының орынбасары, ал 2002 жылдың наурызынан 2006 жылдың мамырына дейін төрағасы болып сайланды.

1999-2007 жылдары Қарағанды облыстық мәслихатының хатшысы. 2007-2010 жылдары «Қазақстан мәслихаттары депутаттарының бірлестігі» республикалық қоғамдық бірлестігінің төрағасы болып сайланып, бай тәжірибесі мен бар күш-жігерін жергілікті мәслихаттардың беделін көтеруге жұмсады. 2010 жылғы 8 сәуірде аталмыш бірлестіктің III конференциясында ұйымның «Құрметті төрағасы» болып бекітілді.

Білімі жоғары. Қарағанды педагогикалық институтын, КОКП Орталық Комитеті жанындағы Жоғары партия мектебін, Алматы Халық шаруашылығы институтын бітірген. Халықаралық Ақпараттандыру академиясының академигі.

XI-XII сайланған ҚазақКСР Жоғарғы Кеңесінің депутаты, КОКП XIX Бүкілодақтық конференциясының делегаты болып сайланған.

Кеңес дәуірінде Еңбек Қызыл Ту, «Құрмет белгісі» ордендерімен, 11 медальмен, Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің Құрмет грамотасымен, Тәуелсіз Қазақстанның «Парасат», «Құрмет» ордендерімен марапатталған. ҚР Президентінің 1996 жылғы Жарлығымен «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері» құрметті атағы берілді. Ақадыр, Шет аудандарының, Қарағанды облысының Құрметті азаматы.

2019 жылдың 5 қазанында 82 жасқа қараған шағында өмірден озды.

Елбасымен кездесу сәті

Елбасы Қарағандыға келгенде

Арман қанатында немесе бірінші шегініс

«Орталық Қазақстан» газетінің Бас редакторының кабинетінде отырмыз. Редактор - Мағаш ағам. Мейман - Қасымбек көкем. Мені редакторым шақырып алған. Аты аңызға айналған қажырлы қайраткер Қасымбек Медиұлы жан жолдасы Жақан Қошанов туралы естелік жазып әкелген екен. Көзілдірігін кең маңдайына кере қондырған Мағаш аға:

- Пәлі, мына мақалаңызда редакциялап, күзеп-түзейтін ештеңе жоқ қой. Штрихтары - шынайы, тілі - жатық. Бірден бетке сала беруге болады, - деп, жазбаны маған ұстатты. Енді ғана үңіле бергенмін. Қасымбек көкем:

- Осыны жазуын жазсам да, тақырыбын қоя алмай дал болғаным. Сендер кәсіби мамансыңдар ғой, бір қарап шығып, тақырыбын келісек, - деді. Мағаш ағам жазбаны қайтадан қолына алып:

- Түйініңізде жақсы бір тіркес көзіме шалынып еді, қазір, - деп, қайта үңілді. - Міне, тұр ғой тақырып! «Жігіттің сұлтаны».

Бәріміз қуанып кеттік. Сонымен, Қасымбек ағаның Жақан сынды жайсаң азамат, жақын досы туралы мақала газет бетіне «Жігіттің сұлтаны еді» деген айдармен жарық көрді.

...Осы кездесуден кейін Қасымбек көкем не жазса да, Мағаш ағамды әурелемей, өзіме келетін болды. Жазған-сызғандарын көрсетеді. Шебер шендестірмесе де, жатық жазатынына таңырқап мен жүрмін. Жетпістің жотасына сергек көтерілген ардагер ағаның қалам сілтесі біздегі ортаңқол журналистердің кейбірінен көш ілгері. Сөз арасында:

- Аға, кезінде қызметте жүргеніңізде баяндамаларыңызды өзіңіз жазған шығарсыз... Мына жазбаларыңызға қарап, мен солай топшылап отырмын, - деп қалдым.

- Мен бала күнімде журналист боламын деп армандағанмын. Біздің буын кітапты көп оқитын еді ғой. Жарысып оқитынбыз. Ол арманыма жете алмағаныма өкініп те жүрген жоқпын. Бірақ сол арманнан ұшқын қала ма деймін. Зейнет демалысына шыққан соң, қол босады. Өмірдің небір ащы-тұщысын көрдік. Қызмет бабында талай марқасқалармен үзеңгілес жүрдік. Сол көрген-білгеннен бірдеңе жазып, кейінгі ұрпаққа үлгі болар іс тындырғым келеді. Бәрі кешегідей көз алдында тұрғанымен, соны келістіріп, қиюластырып жазып шығуға шеберлік жетпей жатқанда, журналист боламын деген арманымнан алшақ кеткеніме сәл өкініп қаламын, - деді де, өзіне сонша жарасатын кеңкілдеген күлкісіне басты.

...Екеуіміз ұзақ әңгімелесеміз. Екеуіміз үшін ортақ тақырып - Жезқазған. Көбіне Жезқаланың келешегі туралы сыр шертіледі.

Бұл жолы тағы бір жолдасы, аға тұтып, арқа сүйеген замандасы Жаманқұл Шайдаров туралы естелік алып келіпті. Тақырыбын өзі қойған. «Жақсы Жәкең». Маған ұнады. Бірақ көкейімде бір күмән отыр. Іркіп қала алмадым.

- Аға, Жақсы Жәкем деп бабаңыз Жанғұтты биді айтушы едік қой...
Қаскең де тосылып қалмады.

- Әр заманның өз Жақсысы бар, қарағым. Біздің буынның Жақсысы осы Жаманқұл аға болатын.

Осымен сөз тәмам. Естелікті қабылдап алып, мен қалдым. Алшаң басып Қасымбек көкем шығып барады. Бір секірсе, сексеннің сеңгіріне көтерілер шағы еді. Әлі ширақ. Бірақ мен үшін Қасымбек көкем әлі күнге дейін арман қанатында жүрген сияқты көрінді. «Журналист болсам... Сенімен мәжіліс құрып нем бар еді?» деп бара жатқандай...

Қазақ ССР Жоғарғы Кеңесі халыққа білім беру, мәдениет және ғылым жөніндегі тұрақты комиссия мүшелері. Ортада комиссия төрағасы Қасымбек Медиев

Жазылған, жарық көрмеген кітап немесе екінші шегініс

Қасымбек көкем тағы келді. Бұл жолы қолында ештеңе жоқ. Бірден мәселеге көштік.

- Ерсін, айналайын, жас болса келіп қалды. Денсаулық дегенің де ырқыңа көне бермейді екен. Мені кейінгі кезде бір ой мазалап жүр. Біршама замандастарым туралы жазған-сызғанымның бәрі қолыңнан өтті. Енді өз өмірімді бір шолып шығып, ішімдегіні өзіңе ақтарып берсем... Өзім жазуға шамам келер емес. Оның сыртында мен «журналист боламын» деген арманы орындалмаған пендемін ғой. Осы жобамды бір кітап қылып жасасақ. Сен маған көмектес, - деді.

- Аға, Сіздің жинағыңыз дайын емес пе? Мен осы «Орталыққа* келгелі қаншама үзеңгілес достарыңыз туралы естеліктеріңіз жарық көрді. Соларды жинақтап, әлгінде өзіңіз айтқандай, қасқа жолыңызды бір шолып шықсақ, болғаны да...

- Иә, дұрыс айтасың. Соны бір жүйелеп шықсақ...

Келістік. Уағдаластық.

Қасымбек көкем есіктен шығып барады. Ана жолғыдай емес, еңкіш тартып қалыпты. Қайран жылдар өзінікін алады екен ғой... Жағдайын байқадым да, көкемнің соңынан ере шықтым. Лифтіге бірге мініп, есік алдына дейін шығарып салдым. Қол алыстық. Сондай жұмсақ, аялы алақынын ұстап тұрмын. Бұл құдіретті қол ғой. Туған ауыл жастарын жігерлендірген қол. 28 жасында Егіндібұлаққа хатшы болып сайланып. полигон зардабын тартып баққан елдің еңсесін көтерген қол. Ақадырды түлетіп, Жездіні жайнатқан қол. Жезқазғанды жерұйыққа айналдырып, Қарағандының қазынасын еселеген қол.

Бірақ құдіретті қолды соңғы рет қысып тұрғанымды мен де сезбедім, көкем де сезген жоқ...

Кейін қолыма отбасылық архивінен жазылған, жарық көрмеген кітаптың Қасымбек көкем өз қолымен жазып кеткен «Алғы сөзі» түсті. Аманат екенін түйсіндім. «Аманатқа қиянат жүрмейді». Сонымен, Қасымбек көкемнің аманат-жазбасына көз жүгіртіп көрейік.

«Ауыл - береке» жәрмеңкесінде

«Жылдар өтіп жатыр. Өмір - өзен. Өз арнасымен ағып жатыр. Өмір өткен сайын көп жағдайлар еске түседі екен. Соның бірі болмаса, бірінің келешекте өсіп келе жатқан жастарға қажеті болар деген ниетпен қолыма қалам алып, естелік жазуға отырдым. Жас кезде журналист болсам деген талабым да болған. Бәлкім, сол арманның сарқыншағы шығар, қартаң тартқан шағымда қаламға сүйенуіме жетелеп отырған» деп басталған Алғы сөз өзінің тағдыр жолына, өмір сапарына шолу жасай келе: «...Өмірлік тәжірибемнен бір байқағаным - тағдыр жолыңда жасаған жақсылығың да, жамандығың да өзің қайта оралады. Сондықтан әр адам шамасы келгенше жақсылық, қайырымдылық жасауға ұмтылып, бір мұқтаж жанның маңдайынан сипаса, соның бәрі алдынан шығады екен. Әкем марқұм: «Қолыңнан келсе, жақсылық жасай бер. Ол шарапатың өзіңе қайтады, өзіңе қайтпаса, ұрпағыңа қайтады» деп отырушы еді. Сол рас екен. Қазір қайда барсақта, ел сыйлайды, құрметтейді, алдыңнан кесе-көлденең өтпейді. Міне, осының бәрі жылдар бойы жасаған жақсылықтың қайырымы болар. Басшылар арасында елге жайлы болмаған адам басқа жаққа қоныс аударса, жергілікті халық «Құтылдық па?!» деп, артынан «топырақ шашып» жатады. Өз басым 15 рет қызмет ауыстырып, 12 рет қоныс

аударған екенмін. Сонда артымнан топырақ шашылмапты» деген парасатты ойлармен түйінделеді.

Иә, Қасымбек көкемнің көсегесі халықтың ыстық ықылас, ақжарма алғысымен көгерген.

Оны дәлелдеп жатудың өзі артық. Десек те ұстаздар сеніміне селкеу түсірмей, ел үмітін ақтаған абзал ағаның тағылымды тағдыры жайлы Қаскеңнен қалған қасқа жол келесідей сұрлеумен шиырлайды. Жазылған, жарық көрмеген кітаптың тобықтай түйіні осы...

Қаламгер Мағауия Сембайды марапаттау сәті

Үлкен жүректілердің үміті немесе үшінші шегініс

1973 жыл. Обком хатшысының атшаптырым кабинеті. Ұстазы, жанашыр ағасы Мәлік Имашев жанына жақын тартып, әбден сыралғы болса да, үміт күткен шәкіртіне тағы бір мәрте сынай қарап, салмақпен сөз бастады:

- Обкомның ұсынысына қалай қарайсың?

- Ақтоғай мен үшін жатырқай қоятындай жат мекен емес қой... Оның үстіне, мен - партияның сенім артқан сарбазымын. Ұсынысқа қарсылық білдіруге амалым қайсы?..

- Білем, білем... Саған бұл аудан өте таныс. Біршама уақыт бұл ауданның жастарына жетекшілік жасадың. Ел алдындағы абырой-беделің де кемшін емес. Алайда бұл ауданның дәл қазіргі уақытта бас қатырар, сен сияқты жас маманды ширықтырар проблемасы да жоқ. Барлық жұмыс жолға қойылған. Ал партияның сен сияқты сергек сарбазына әлі де пісіп-жетілу үшін қым-қуат проблема, жанталасқан жұмыс керек. Бір жүйеге түсіп алған жұмыс ырғағы біздің бағалы деген мамандарымызды жалқау етіп жіберуі кәдік. Сен осы мәселеге көңіл аударып, талғам таразысына салып көрдің бе? Әрине, ауданның атқару комитетінің тізгінін саған қолай көрмей отырған жоқпын. Тура сондай қызмет, тура сондай лауазым жаңадан ашылып жатқан Ақадыр ауданында тұр. Өзіңді көрсету үшін, талантыңды танытып әрі басшылық қызметте шыңдалуың үшін Ақадыр тиімді болар мүмкін... Елдің есінде, жердің тарихында жұмысты бастаған алғашқы қарлығаштар қалады. Жұмыстың қауыртынан, істің күрделісінен бас тарту мемлекеттік мүдденің мүмкіндігін шектейді. Ойланып көрші. Ағаларың саған зор үміт артып отыр.

- Ағалар солай шешсе, ойланатын несі бар! Келісемін!

Қарағанды облыстық партия комитеті ұйымдастыру бөлімінің нұсқаушысы қызметінде жүрген отыздың жуан ортасындағы жігерлі жігіттің шешімтал жауабы ағасын сүйсіндіріп жіберді.

- Жарайсың, Қасымбек Медиұлы!

Кішігірім қоржын үйдің орнындай үстелін айналып келіп, қарсы алдындағы шәкіртінің қолын мейірлене қысқан обком хатшысы Мәлік Имашұлы қайсар жігітке осылайша ақ жол тілеген. Арқасынан қақты.

- Жоғарыдағылармен өзім келісемін. Дайындала бер!

Әңгіме осымен тамам. Қасымбек есікке беттеген. Адымдап барады. Бұл елін емірене сүйген іскер ұлды қайраткерлікке бастаған, тек Қаскеңе тән қасқа жолдың алғашқы қадамдары еді. Мәлік ағасының кабинетінен басталған.

Академик Әбілқас Сағыновтың 60 жасына арналған салтанатты жиын

* * *

...Ол жаңадан ашылған Ақадырға аудандық атқару комитетінің төрағасы болғанға дейін де ағалар назарын өзіне аударып, талай бедерлі белестерді бағындырып үлгерген. Комсомол мектебінде шыңдалған Қасымбек Медиұлы Егіндібұлақ аудандық партия комитетінің хатшысы лауазымына сайланғанда небары 26 жаста еді. Қарағанды обкомының бірінші хатшысы В. Акулинцев:

- Одақтағы ең жас хатшы боласың. Еңбегің жансын! - дегені жігеріне жігер еселеп, қайратын жаныған.

Жалынды жиырма бесінде атқа мінген Қаскең содан бері ел сенімін, ағалар үмітін абыроймен ақтап келеді. Қайраткер-тұлғалар - Байкен Әшімов, Сұлтан Досмағамбетов, Хамза Жұмабеков, Тұрсын Төреғожин сынды көшелі ағалардың көрігінде шыңдалған шыңдауыл шыңнан қалай көрінбесін?! Өрге тартты, биікке самғады. Өзінің қасқа жолынан айныған жоқ.

...Қош, Қаскең Ақадырға келді. Аудан жаңадан ашылған. Бұған дейін Ақшатау кең байыту комбинатына арқа сүйеп келген шағын ғана кентті аудан орталығына айналдыру оңайға түскен жоқ. Әйтеуір,

халықтың өмір жолына өзек болар темір жолы бар. Дегенмен, бұл да зор мүмкіндік.

Аудандық атқару комитетінің төрағасы Қасымбек Медиұлы іске білек сыбана кірісіп кетті. Ауданның әкімшілік орталығын орналас-тыру, ұйымдастыру мәселелерін ұтқыр қадамдары мен байсалды бас-тамалары арқылы еркін еңсерді. Қай кезде де бірінші хатшы - саяси жетекші. Ал шаруаның барлық машақаты - ауатком төрағасының мойнында. Әсіресе алғашқы екі жылдың ауыртпалығы орасан болды. Осы жылдары Қарағанды, Жезқазған, Балқаш бағыттарына асфальт-талған жол салынды. Барлық кеңшарлар аудан орталығымен көтер-ме тас жол арқылы байланысып, шалғай ауылдарға «Ильич шамы» тартылды. Аудан халқы бұған дейін өздері үшін ертегі болып келген теледидар алдында демалу мүмкіндігіне қол жеткізді.

Мұның бәрі Қаскеннің қасқа жолының он үш жылдық белесінің бедері еді... Ақадырда айшықты із қалдырған қасқа жол облыс басшы-сының ұйғарымымен Жездіге бұрылды. 1985 жылы.

*Дәулет Сәрсенбаев, Абдолла Төребеков, Қасымбек Медиев,
Жомарт Таласбеков*

Жездідегі жем-шөп мехнаты немесе төртінші шегініс

Аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы Қасымбек Медиұлы кабинетінде көп болмайды. Үнемі сыртта. Шаруашылық басында. Қыстақтарда.

Бүгін ертемен кабинетіне келген. Алматымен сөйлесу керек. Шұғыл. Республика әуе флотының сол кездегі жетекшісі, екі мәрте Кеңес Одағының Батыры Алексей Кузнецовпен сөйлесу керек. Қабылдау бөлмесіндегі қыз жедел қосты.

- Алексей Николаевич, бұл - Жезқазған облысы, Жезді ауданының бірінші хатшысы Қасымбек Медиев. Бұл қызметке жақында келгенмін. Біздегі қыс қаһарына мініп тұр. Шаруашылықтар жем-шөптен қысылатын түрі бар. Түрі бар болғанда, қыстақтарда жем-шөп түгесілді. Көмегіңіз керек. Көрші аудандардан шұғыл жем-шөп жеткізуге тікұшақ берсеңіз... Трактормен тасымалдау мүмкін емес. Қар қалың. Жол жоқ, - деп бар жағдайды орыс тілінде баяндап жатыр еді, арғы жақтағы дауыс:

- Құдай төбеңнен қос қолдап ұрған екен, Қасымбек мырза, - демесі бар ма?! Сөйтсе, әлгі әуе флотының серкесі қазақшаға судай екен. Желінің екі жағы да аз-кем күлкімен желпініп алды. Салмақты әңгіме арзан күлкімен шектелген жоқ. Мәселе шешілді. Екі күннің ішінде Жезді ауданына үш әскери тікұшақ қонды.

...Жаңа ашылған ауданды 13 жыл басқарып, аяғынан тік тұрғызған тәжірибелі басшыға Жездідегі жем-шөп мехнаты оңай тимеді. Жездіге «бірінші» болып қара күзде келген. Бұл аудан бұған дейін жем-шөп қорына аса зор маңыз бере қоймайды екен. 2-ші қараша күнгі мәлімет бойынша шабындықтағы шөптің 40 пайызы ғана қыстақтарға жеткізіліпті. Қалғаны әлі қар-мұзбен араласып далада жатыр.

- Бұл неткен салғырттық!

Өзі «бірінші» болып сайланған пленумнан кейін іле-шала совхоз директорлары мен шаруашылық басшыларын жинаған Қаскең шұғыл кеңесті осылайша қатқыл бастаған. Бұдан кейінгі басшылық жұмысы да талапшыл негізде жалғасты. Қаскеңнің қатаң талабы мен табандылығы қытымыр қыстың да қаһарын ықтырды. Ысырапшыл директорлар тәубасына келді. Жауапкершілік жүгін жан-тәнімен сезінетін жағдайға жетті.

...Не керек, Қаскеңнің қасқа жолы Жездіге келгенде қар астында қалып, көмескіленген жоқ. Теріс пиғылдағы бәсекелестері «Медиев үшін мансаптың жолы кесілді» деп, алақандарына түкірген. Олай болмады. Қайсар Қаскең өзін де, Жездіні де, жем-шөптен таршылық көріп келген малшыларды да, сарышұнақ аяз, ақталқан боранда еркін күйсей алмаған малды да тығырықтан алып шықты.

Шаруашылық есеп деген жаңашыл жүйе жезділік атқамінерлердің үш ұйықтаса, түсіне кірмейтін. Салбөкселікке салынғандардың санасына саңылау тапқан да осы Қаскең. Үнемшілдікке. Шаруашылық есеп, мердігерлік әдіс дегендердің әліппесін екі жыл ежіктеді жезділік енжарларға. Нәтиже шығарды ақыры. Бірде бір совхоздың директорына телефон соқты:

- Шаруашылықты аралап, шопандардың жағдайын білуім керек. «УАЗ»-бен шығамын. Алайда қар қалың ғой. Трактормен жол тазалап қоясың ба, жолдас директор?

- Жақсы, Қасымбек Медиевич! Мүмкіндігінше орындаймыз!

Директордың дауысы саңқ-саңқ етеді. «Бірінші» жолға дайындалып жатқан. Әлгі директор өзі телефон шалды:

- Әлгі тапсырмаңыз бойынша шопандармен ақылдасқанмын. Олар «Трактордың шығынын кім көтереді?» деп отыр. Бұл қалай болады, жолдас Қасымбек Медиевич? - дейді. Тау қопарып, қар үстінде тас төсейтіндей болып тұрған бағанағы екпінінен жұрнақ та жоқ. Қаскең тосырқамады. Керісінше, қуанып кетті. Директордың санасы жетпеген үнемшілдік дегенге қарапайым шопанның өресі жеткендігіне, әрине. Ісінен нәтиже шыққан екен!

- Шығын менің есебімнен! - деп телефон тұтқасын орнына қойған Қаскең қалың ойға шомды.

Бұл «бірінші» болып келгенде, жезділік шопандар қыстақтан жай - лауға кемі үш трактормен көшетін. Әр трактордың бір сағаттық жұмысының шығыны - 9 сом. Бір шопан ауым-бауыммен екі тәулік көш сайлайды. Есептеп көр шығынды! Қып-қызыл рәсуа! Мұның бәрі - мемлекет ырысын ысырап ету. Қаскең шаруашылық есеп жүргізудің әліппесін көшіп-қону, басқа да шаруашылық мәселелеріне қатысты әрбір шығынның тиынына дейін шопандар мойнына жүктеген. Қазір сол шопандар арбамен көшуге әзір. Бұрынғыдай үш трактор тұрмақ, бір трактордың шығынын салмақ көреді. Үнемдеуді әжептәуір дағдыға айналдырып қалды. Міне, басшы бастамасының баяны!

Қаскең креслосын керіле шіреп, рахаттана жымиды.

Бұл қайраткер Қаскеңе тән қасқа жолдың елдік мұраттағы қасқа белге беттеген кезеңі еді. Жақсылығын асыра мақтап, осалдығын жасыра жақтап отырғанымыз жоқ. Қаскеңнің Жездідегі жемісті еңбегін, қажырлы қайраткерлігін сол өңірдің көзкөргендері аңыздай етіп айтып жүр.

Медиев мұнарасы немесе бесінші шегініс

Ойыма марқұм Жәнібек Кәрменовтің «Ойламаңдар, жігіттер!» атты танымал термесі орала кетті. «Адам боп келдім өмірге, Адам боп өту - тілегім...». Сөз жоқ елін сүйген жүректің, адалдықтан айнымаған азаматтың тілегі.

...Қайраткер тұлға Қасымбек Медиев туралы көп жазған, абыройлы ағамен көп әңгімелескен адамның бірі - менмін. Үнемі Қасымбек аға сөзінің түйіні осы тілекке тоқайласады. Иә, біз кеш таныстық. Бірақ мен

Қаскеннің қадіріне сырттай қанық едім. Ол кісінің ел игілігі жолында атқарған істері мен кісілік келбеті, ғибратты ғұмыры мен азаматтық ажары менің көкірек көмбемде сайрап жататын-ды. Бір көріп, сәлем беруге ынтығып жүрдім. Оның да сәті түсті. Жазба-сызбамды оқып жүреді екен, бірден шүйіркелесе кеттік. Алғашқы кездесуден-ақ Жәнібек Кәрменовтің жүрегіне жүк болған әлгі тілектің қайраткер Қасымбек аға тағдырында орындалғанына көзім жетті. Адам боп келді өмірге. Адами қасиеттерді қазық етті. Адами қалыптан айнымады. Сексеннің сеңгіріне сергек көтерілген шағында да қарттықпен қабаттаса келген дертін емес, елге қызмет етемін деген сертін ойлап, алаңдап жүр.

Түркістан. Қаздауысты Қазыбек би бабаның басында

Өткен ғасырдағы 90-жылдардың басы. Ұлт ұясы Ұлытауға сапарлаудың сәті түсе кеткені. Ыңыранып, өрге қарай өзін әрең алып шығатын «ПАЗ» маркалы автобус ылдига қарай шаңғымен сырғанағандай жүйткіді. Маған бейтаныс болғанымен, жолаушылар бірін-бірі жақсы

біледі-ау деймін, мотор даусымен жағаласа даурығып келе жатыр. Қаныштың қаласынан (Сәтбаев) қанша ұзағанымыз белгісіз. Алғашқы сапарым болғандықтан, көз алдымда көсілген мынау даланың әр төбесі, әрбір қырат-белесі - мен үшін ашылмаған Америкадай. Терезеден Ұлы Далаға телміре қарап, ой жетегінде келемін. Бір сәт алдыңғы орындыққа жайғасқан қарияның жүргізушінің иығына төне келіп:

- Балам, мені Медиев мұнарасының тұсынан түсіресің. Сол жерде қаламын, - деген даусы бөліп жіберді.

Таңғалдым. Кітапханадан шықпайтын, әлемнің ілімін оқып тауысатындай талап жетегінде жүрген кезіміз ғой. Пәленің бәрін білгенде, тура осы өңірде «Медиев мұнарасы» деген мұнараның бар екенін білмеппін. Бұл өңірді былай қоялық, әлемнің өзінде «Эйфель», «Останкино», " Варшава радиодіңгегі», Алматыдағы «Көктөбе» секілді санаулы-ақ мұнара бар емес не?! Ал «Медиев мұнарасы» қай мұнара? Қариядан мұнара сырын сұрауға бір оқталдым да, тартына қойдым. «Өй, ақымақ! Соны да білмейсің бе?» десе ше... Бірақ тура сол сәтте әлгі мұнараға анықтауыш болып тұрған «Медиев» деген фамилия құлағыма жылы естілген. Бұрынғы Жезқазған облысы атқару комитетінің төрағасы Қасымбек Медиев! Мүмкін осы кісінің бастамасымен бой көтерген мұнара шығар деген топшылаумен ой тоқыраттым да, ыңыранған автобустың әлгі ақсақал түсетін жерге жетуін күттім. Келдік. Шынымен-ақ қыр басында еңселі мұнара тұр. Ұқыпты қоршалып, айналасы көгалдандырылған телекешен екен.

Кейін білдім, дәл осы мұнараның Қасымбек ағаның қажырымен бой көтеріп, ел кәдесіне жараған ғажайып құрылыс екенін. Қаскең бұрынғы Жезді ауданына бірінші хатшы болып келгенде басталғанына төрт жылдан асқан «сақалды құрылыстың» бірі болыпты. Естеріңізде шығар, Кеңес дәуірінде билік құрған Компартияның ұраны ғана халықшыл болды ғой. Шынтуайтында, қарапайым халықтың мұң-мұқтажы үшін оның сұр есігі үнемі жабық болатын. Ал Қаскең өзі басқарған өңірлерде халыққа етене жақын жүрді. Медиев билігінің бұқара халықтан оқшауланған кезі болған емес. Жезді өңірінің тұрғындары Медиевтің халықшыл мақсатының игілігін әлі күнге дейін көріп отыр. Осы Қаскең 1987 жылғы наурыз айының соңында өзге өңірдің бірінде болмаған «Ашық хат алмасу күнін» жариялапты. Жезділіктерден 340-тан астам жазбаша ұсыныс-тілек түседі. Соның 140-ының бұйымтайы «Жезді халқы қашан теледидар көреді?» деген мазмұндағы ортақ игілікті көздейді. Ойлап көріңіз, жетпіс жыл билік құрған Үкімет пен партия облыс орталығынан небары 60 шақырым жердегі Жездіге теледидар жеткізе алмаған.

- Бұл мәселені біз Сіздерсіз шеше алмаймыз. Олай болса, жалпыхалықтық құрылыс жариялап, штаб құрайық. Сәтін салса, 7 қараша -

Қазан Революциясының 70 жылдығына үлгереміз. Қаласаңыздар, штабты өзім басқарайын, - депті сонда бірінші хатшы Медиев.

Осылайша мұнара құрылысына құлшына кіріскен Қаскең «қалауын тауып, қар жаққандай» іскерлік танытқан екен. Сертінде тұрды, уәде орындалды. Мына ғажапты қараңыз... 5 қараша күні телемұнараның ашылу салтанаты болып жатқан. Оркестр құйқылжыта күй орындайды. Тура осы сәтте қыр басына бір табын киік келіп, дала төсіндегі салтанатты тамашалаған екен. Ақбөкен - даланың киесі. Араға жылдар салып, Қаныштың Жездісіне жезқанатты кие қайта оралған екен. Сол күні Жезді халқы ерекше рухқа бөленіп, руханият нәрімен сусындаған еді. Осынша құбылыстың кездейсоқтық емес екенін бағамдаған халық әлі күнге дейін осы мұнараны бейресми түрде Қаскеңнің атымен атайды.

...Қаскеңнің Арқа атырабындағы айшықты ізі, қоғамдағы қолтаңбасы бір ғана бұл мұнарамен шектелмейді. Қажырлы қайраткердің қызмет бабында көшіп-қонған бағыттары Шет - Жаңаарқа - Ақтоғай - Қарағанды - Егіндібұлақ - Мәскеу - Ақадыр - Жезді - Жезқазған - Шет - Қарағанды болып із тастайды. Ізгіліктің ізі. Көрегендіктің көші. Осылардың ішінде тек Мәскеуге ғана оқуға барды. Ал қалғандарында қайнаған еңбектің, беймаза бейнеттің ортасында жүрді. Қайтадан ашылған Егіндібұлақты еңселендірді, жаңадан ашылған Ақадырды аяғына қойды, Жездіні жайнатты, Ақсу-Аюлыны ажарландырды. Жезқазғанды кие тұтып, Қарағандыны қадірледі. Барлығында да абыройдың алтын тұғырынан көрінді.

1992 жылы кеңестер жұмысын тоқтатып, әкімшілік басқару жүйесі енгізілген тұста облыс басшылығына «Медиевті бізге жіберіңіз» деген өтініш-тілек Жездіден, Шет ауданынан, Ақадыр халқынан қарша болады. Ал Қаскеңнің қалауы туған топырағы Шет ауданы болды. Араға 31 жыл уақыт салып, алтын тұғырына қайта қонған қыран болмысты Қасымбек Медиұлы туған ел алдындағы перзенттік парызын өтеуге білек сыбана кірісті. Ақсу-Аюлының аудан орталығы болып сақталуында да Қаскеңнің қайраткерлігі жатыр. Оңтайландыру науқанының оң жамбасына түскен Жезқазған облысында бірнеше аудандардың жабылғаны белгілі. Шет ауданы мен Ақадыр ауданын қосу мәселесі күн тәртібіне қойылды. Қасымбек аға - екі оттың ортасында. Шет - туған жері, Ақадыр - өз қолымен ашып, 13 жыл басқарған құтты мекені. Жершілдікпен жіктелу табиғатына дарымаған халықшыл басшы келешекті кемел ойлауға ниет етті де, теміржолы, төңірегінде өндіріс орындары бар Ақадырдың аудан орталығы болмаса да, дағдарысқа ұрынбайтын мүмкіндігін ескерді. Осылайша жасаған тәуекелінің өміршең игілігін

халық көріп отыр бүгін. Кейін Қарағанды облыстық мәслихатының екі тізгін, бір шылбырын екі шақырылым бойы ұстаған қайраткер ағаға деген аудан тұрғындарының серпінді сенімі ақадырлықтардың өкпесін емес, ризашылығын танытты.

Сонау комсомолда жүрген шағынан бастап қарапайымдылық, елжандылық, әділдік секілді адами құндылықтарды қастерлей білген және бойына сіңірген еді. Ғұмыр бойы осы қалпынан айныған жоқ. Әйтпесе, бірінші хатшының өз жүргізушісінің үйіне барып, тоңазытқышы мен мал қорасын қарап, жолсерігінің дастарқанында - ет, қорасында - шөп жоқтығына алаңдағанын көріп пе едіңіз? Біздің Қаскеңнің осындай касиеттері ел аузында аңыз болып жүр.

Сөз басында айттым ғой, мен Қасымбек аға туралы көп жаздым. Әр жазған сайын болмысы күрделене түседі. Әр сұхбатымызда бір қыры ашылады. Ең бастысы, Қаскең сөз біледі. Шешіліп отырып шежіре шертеді. Ел мен жер тарихына терең бойлап, көсіліп кететіні бар.

...Бірде Қасымбек ағаның үйінде тоңазыған жылқы етін жеп отырып, әңгіме тиегін ағыттық.

- Менің арманым өздерің сияқты журналист болу еді. Өйткені елді сүйдім. Елдің ортасында көп болсам деген мақсат мені осы арманға жетеледі. Бірақ журналист болмасам да, бар ғұмырым ел ішінде өтті ғой. Соған шүкіршілік етемін, - деді. Ақсақал тобасының астарында өкініш жатқанын сезсем де, ғибратты ғұмырын текке өткізбеген ағаның өнегесіне сүйсіндім. Қалам ұстаған адамның жүрегіне ізгілік ұя салады емес пе?! Арманы орындалмаса да, ағамның аңсары - қаламда. Біздің "Орталықтың" тұрақты авторы. Бірақ әлдебір «қаламгерлер» секілді әр нәрсенің басын шалмай, өз дәуірінің тынысын жазады. Үзеңгілес жүріп қызмет атқарған достарының өнегелі өмірін өзек етеді жазбасына. Әсіресе Қаскеңнің өмірден өтіп кеткен достары жайлы жазған естеліктерін тебіренбей, жанарыңа жас үйірмей оқу мүмкін емес. Досқа деген адал пейілі сағыныш болып төгіледі. Белгілі қайраткер тұлғалар Жаманқұл Шайдаров, Жұмабек Күлейменов, Жақан Қошанов, Жамбыл Ақылбаев, Аманбек Әбдіханов туралы жазған естеліктерін өскелең ұрпаққа аға буынның өнегесін дәріптеуге сүбелі үлес қосқан дүниелер қатарына жатқызар едім. Ұрпақ сабақтастығы осындай дүниелермен ұшталса керек-ті. Ұстаздарын да ұмытқан емес. Жұматай Құтжанов, Нариман Төлепов, Бәйкен Әшімов, Мәлік Имашев, Сұлтан Досмағанбетов, Қамзе Жұмабеков сынды тұғырлы тұлғалар есімін үнемі құрметпен отырады. Осының барлығы - жүрегі таза, пейілі адал азаматтың ғана қолынан келетін құндылық.

...Қаскеңнің қызмет бабындағы іскерлігі, елден алған алғысы, мемлекеттен алған марапаттары осы кітапқа енген інілері мен әріптестерінің естелік-лебізіне жүк болған екен. Оны қайталап не қылайын?! Өнегелі

өмірінің ең бір шуақты сәтіне Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлымен қатар қызмет атқарған жылдарын, ал ең бір тарихи жауапты сәтіне «ҚР Тәуелсіздігі туралы» Конституциялық Заңның қабылдануында Заң жобасын қолдап, батыл пікір айтқанын балайды өзі. Міне, мағыналы ғұмырдың мазмұны осында жатыр.

* * *

...Жақында Ұлт бесігі Ұлытауға жолым түскен. Төңірегі кен қалдықтарымен тұтасқан Ұлы Даланың дөңінде «Медиев мұнарасы» мен мұндалайды. Атырапқа хабар таратып тұрған мұнараның асқақтығынан Қасымбек ағаның абыройын аңғардым. Биіктігі 96 метрлік мұнара арқылы тарап жатқан әуе толқыны қай жерге барып тұйықталары белгісіз. Ал мұнараның өзі айналасына шуағын төккен Қасымбек ағамдай көрінді маған. Көкке шаншылған мұнара. Аға абыройы. Егіз ұғымға айналған!

Ақиқаттың алдаспаны немесе алтыншы шегініс

ҚР Парламент үйінің кіреберіс дәлізі. Ведомстволық күзет қызметкері алпысты алқымдап қалған егде депутаттың ғимаратқа кіруіне рұқсат бермей жатыр. Депутаттық куәлігіне пысқырып та қарайтын емес. Және бұл кісі - қатардағы депутаттың бірі емес, Қарағанды облыстық мәслихатының «мүйізі қарағайдай» хатшысы Қасымбек Медиев. Сенаттын бүгінгі отырысында жергілікті мәслихаттардың мәртебесі туралы сөз сөйлеуі керек. Ал мына қырсықты қараңыз! Тіпті кеудесінен итеріп, сыртқа шығарып жібергісі бар...

Жоғарыға телефон соғып, зордың күшімен кірді-ау әйтеуір. Отырыс басталып кеткен екен. Үлкен залға енгені сол еді, мінберге шақырылды. Аптығы да, әлгі күзетшіге деген ашуы да басылмаған. Түтіккен күйінде көтерілді. Залдағыларды зілді көзқараспен бір шолып өтті де, екпіндей сөз бастады. Екіленген жоқ.

- Жолдастар, мемлекет ішінен мемлекет құрудың зардабын тартып баққан едік қой... Мынау не масқара екенін түсінбей, далмын! Қарағанды сыңды үлкен облыстың мәслихат хатшысы, бүгінгі отырысқа ресми түрде шақырылған депутаттың Парламент үйіне кіре алмауын қалай түсінуге болады?! Сенатқа облыстық мәслихаттың мандатымен біз жақындай алмай жүргенде, қарапайым халықтың мұң-мұқтажы қалай жетеді сіздерге? Біз - халық сайлаған өкілетті органның өкілі,

халықтың сенім білдірген жоқшысымыз. Неге халықтан алшақтап, неге жіктелеміз?

Адуынды басталған Қаскең сөзі кәсіби Парламент пен жергілікті мәслихаттар арасындағы байланыс болмаған жағдайда халық аманатын орындау мүмкін емес деген өткір пікірге ұласты. Зал сілтідей тынған. Жоғары палатадағы әріптестері қызу қолдау танытып, тәжірибелі депутаттың сөзіне ұйып қалған. Қаскең де қырық жылға жуық ел басқарған, саясаттың сан тарау тәсілін әбден меңгерген қасқаның өзі емес пе?! Артық кетпеді. Орынды пікірін орайлы жеткізді. «... Сіздердің де, біздің де қалтамыздағы мандат мансап емес, халық аманаты. Ол - жүгі батпандай жауапкершілік! Сондықтан біз халықтан алшақтамауға тиіспіз!» деп түйіндеген сөзін бәзбіреулер көзсіз батырлыққа балар, бәлкім. Бірақ бұл түйсінген жанға нағыз көрегендік еді.

Қасымбек Медиұлының Парламент мінберінде айтқан осы бір өткір пікірінен кейін Парламент пен жергілікті мәслихаттар арасында тығыз байланыс орнаған. Жоғарғы және жергілікті деңгейдегі өкілетті органдар жұмысындағы берекелі бетбұрысқа негіз болған Қаскеңнің қайраткерлігі шырқау шегіне жеткен кезі еді бұл.

Осы отырыстан кейін көп ұзамай, Қазақстан мәслихаттары депутаттарының қоғамдық бірлестігі құрылып, оның төрағасы болып Қасымбек Медиев сайланды. Қаскең аталған органның Құрметті төрағасы болды.

Бірлестік жұмысын ұтымды үйлестіру арқасында Қаскең барша қазақстандық мәслихаттардың мәртебесін көтерді. Бұрын мәслихат шешіміне пысқырып та қарамайтын шенеуніктер шекпенінің шаужайына жармасты депутаттар. Депутаттар шенеунік есебін тыңдап, салғырттығы үшін «сыбағасын беретін» деңгейге жетті. Тура бүгінгі таңда әкімдерді тағайындау үшін ресми билікке келісім беретін мәслихаттың мәртебесі осал деп кім айтады?! Бұл үрдістің қалыптасуына да Қаскеңнің титтей де болса септігі тиген.

Сөз жоқ, Қасымбек Медиев - ақиқаттың алдаспаны. Оны Қаскеңнің қасқа жолындағы айшықты іздер мен бедерлі белестер дәлелдеп-ақ тұр ...

Естен кетпес екі сәт немесе жетінші шегініс

1991 жылдың 2-ші қазаны.

Барша қазақ жұртының назары Байқоңырда.

Қазақ КСР Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың талғамымен жасалған тізімге енген қазақ қайраткерлері Алаш жұртының

тұңғыш ғарышкері - Тоқтар Әубәкіровті жеті қат көкке ақ жол тілеп шығарып салмақ.

Қазақ қыранына сәт сапар тілеу бақыты бұйырған ат төбеліндей аз топтың тізіміне Жезқазған облыстық атқару комитетінің төрағасы Қасымбек Медиев те енген. Алғашында Алматыдан ресми шақырту алғанда қатты толқыған. Мұндай тарихи сәттің куәсі болу - теңдесі жоқ бақыт, әрине! Алайда ұлтын сүйген азамат, қажырлы қайраткер Қасымбек Медиұлы тарихи оқиғаға қатысушы аз ғана топтың құрамына енгеніне, талғамды таңдауға іліккеніне толқыған жоқ. Өз бақыты емес, ұлтының бақыты үшін толқыды.

«Отыз жыл бойы сан ұлттың сайыпқырандарына тұғыр болған Байқоңырдан өз ұлымызды ғарышқа ұшыру арманымыз еді. Сол арман бүгін орындалып, ақиық Тоқтар Жаратушыға жақын барып, еліне теңдік, Алашына азаттық сұрамақ. Иә, Алла, сәтімен!» Қаскең Байқоңыр айлағында осындай ойдың жетегінде толқып, Жаратқанға жалбарынып тұр. Жанарына жас үйрілген...

Таңғы сағат 7.00-де тұңғыш ғарышкеріміз мінген әуе кемесі көкке көтерілді. Тұтас Түркі, арда Алаш жұртының аманатын арқалап. Қаскең барша қазақ жұрты көкке самғап бара жатқандай, атам қазақтың арманы көк тіліп, ғарыш шарлап кеткендей әсерге бөленді.

Көк кемесі қас-қағым сәтте көз ұшынан ғайып болды. Соңында екпінді дауылы мен будақтаған ақ түтіні ғана қалған. Ал Қаскеңе әлгі дауыл азаттыққа ұмтылған қазақ елінің асқақ рухының екпініндей, бұлт болып тұтасқан ақ түтін Алаштың аппақ арманының толқынындай көрінді.

Сол күнгі рух, сол сәттегі әсер Қаскеңнің жадынан мәңгі өшпейді!

...Айтпақшы, осы жолы ғой, Қаскең Аустрияның федералдық канцлері Франц Вариницкиймен пікірлесіп, саясаттың да сабасын сапырған. Демократия қағидаларын ежелден қазық еткен еуропалық елдің саясаткері тарапынан айтылған өрелі пікірлерінің Қаскеңнің тәуелсіздік жылдарындағы қасқа жолына қара таңба түспеуіне септігі тиді, білем.

...1991 жылдың 16-желтоқсаны.

Он екінші шақырылған Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің тарихи сессиясы. Екі күн болған, «ҚР Тәуелсіздігі туралы» Конституциялық Заңның тағдыры таразыға тартылғанына. Қызу пікірталас. Тексіздердің тегеурінді қарсылығы. «Ұлтым!» дегендердің ұрымтал ұмтылысы. Кәдімгі тайталас. Жақтаушылар басым. Дегенмен қарсы пікір айтушы топ та аянып қалар емес. Бесінші қатардың жуан ортасында отырған тәжірибелі депутат (Қасымбек Медиев 11-ші шақырылымда да Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің депутаты болған) Қасымбек Медиұлы шыдай алмады. Қолын көтеріп, сөз сұрады. Мінберге көтеріліп, өткір сөйледі. Залдан - қолдау. Қызу қол шапалақтау. Бұл рухтанып сөйлеп тұр.

«... Жарыссөзді тоқтатайық!

Енді созбақтай беретін ештеңе жоқ.

Бұл Заң - біздің мемлекетімізді нығайту үшін ауадай қажет!

Бізден басқа одақтас республикалардың барлығы Тәуелсіздігін жариялады. Біз нені күтіп отырмыз? Талқылауды тоқтатып, Заңды қабылдайық!»

(Қ. Медиевтің Қазақ КСР Жоғарғы кеңесінің сессиясында сөйлеген сөзінен. 16 желтоқсан 1991 жыл. Алматы)

Заң зордың күшімен қабылданды-ау. Қазақ елі ғасырлар бойы бабалар арманы болған Тәуелсіздігін ресми түрде жариялады.

Қаскеңнің күнделігіндегі жазбалар сол тарихи жағдайды жиі есіне түсіреді. «Заң жобасын қолдап, 30 депутат сөз сөйледі. Дауыс беру кезінде 270 депутат жақтап, 12 депутат қарсылық білдірді», - деген жазбалар ертеңгі тарихтың ең құнды жәдігеріне айналары сөзсіз. Ал Қаскең «...екі жарым күн қызу талқыланған тарихи Заң 16-шы желтоқсан күні кешкі сағат 6-дан 14 минут кеткенде қабылданды. Мен осы тарихи Заңды қолдап, қол көтергенім және жақтап сөйлегенім үшін өзімді шын бақытты санаймын», - деп мерейленді. Мерейленетіндей-ақ!

Оңашада ой серік

Мәрттік пен қарттық немесе сегізінші шегініс

Елін сүйген еңселі ұлдың еңкіш тартқанын көргеміз жоқ. Өзі де әлі аттан түспеген. Егемен елдің ертеңі үшін алаңдайды. Шалдықпаған. Сергектігіне серті - сай. Жолыға қалсаңыз, өзі салған қасқа жолдың өнегесін, Алаштың арман-мұратына арнаған ақиқат жолының қыр-сырын өрелі түрде әңгімелей жөнеледі. Мұнысы да ұрпақ қамы. Мен білетін, ел білетін Қаскең қара басының қамын күйттеп көрген емес. Бір өзі - бір мектеп.

Дегенмен, табиғаттың заңы ғой, Қаскеңнің мәрттігі мен қарттығы тайталасып тұр. Мәрттігі дес берер емес. Менің әріптестерімнің қаламында қуат барда Қаскеңнің қасқа жолы да, мәрттігі де әлі талай жазылады. Ал қарттығы - қазыналы. Фибратты жан ғұмырбаянының күні тас төбеден енді ауған секілді маған. Нұры шалқып, сәулесі жарқырап тұр. Ұясына батқанша ұзақ жол бар. Ұрымтал жанға ұқтырар ұлағаты да шексіз. Алып қалайық, қарық болайық! Қаскеңнің қасқа жолында сарқылмас қазына бар!

Осылай толғанған едік Қасымбек көкем 75 жасқа толғанда. Қарттығы мен мәрттігі алты жыл арпалысқан екен. Ақыры қарттың жеңді. Пенде ғой... Әйтпесе, Қаскеңнің қайраты мен адуыны ажалыңның өзін ыңтырып жіберердей көрінуші еді. Өкінішке орай олай болмады...

Біз де пендеміз ғой. Көзі тірісінде бетіне келіп көрмеген Қасымбек аға туралы қаңқу сөз, қысыр әңгіме таратуды әлі доғарған жоқпыз. «Ақадырдың обалы Медиевке», «Медиевтің рушыл, жершілдігінің арқасында Ақадыр қаңырап қалды» деген жел сөзді боратып жүрміз. Кімге, не үшін керек осы сөз?! Қаскеңнің Ақадырды қалай қадірлегенін, азаматтарды жеріне қарап, руына көңіл аударып көрмегенін осы кітапқа естелік жазғанның бәрі айтып жатыр. Жақсыға жанашыр, іскерге қамқор пейіл танытып, барған жерін, басқарған елін тек игілікке бастаған асыл азаматтың рухын қорламаған абзал болар.

Өлгі жарық көрмеген кітабының алғы сөзінде өзі де өткенді қазбалап, аға буынның еңбегін жоққа шығарудың дұрыс еместігін емеурін етіпті. «...Біз кейде бүгінгі жетістіктерімізге мақтанып, мерейленіп отырып, өткен қоғамның кем-кетігін жиі ауызға алатын болдық. Бұл - меніңше, аға ұрпақтың адал еңбегі мен жанқиярлық ерлігіне жасалған қиянатпен бірдей. Айтары жоқ, біздің әкелеріміз қаншама қиямет-қайымды басынан өткерді. Аштық, соғыс, репрессия... Аш-жалаңаш жүріп, ұрпағының бақыты үшін күресті. Оларды заманы биледі. Олардың құныкері - сол кездегі құдайсыз қоғам. Ал біз Ары үшін малын

да, жанын да садақа еткен аға ұрпақтың ар-намысына күйе жағып, кұстаналауға бейім тұрамыз.Неге?Мен осындай әңгімелерді естігенде қатты қиналамын» деп толғайды Қаскең...

Дәл осы бір тобықтай ғана толғауында қарттықтың қазымырлығы емес, мәрттіктің ұшқыны бар. Ендеше, Қасымбек көкем секілді қайсар ұлдың мәрттігін қарттық жеңді деп отырғанымыз да жай сөз. Мәрттігі жеңген екен! Сол мәрттігімен мәңгілікке сапарлап кетті...

Соңғы қоңырау немесе түйін орнына

...Қасымбек көкем қоңырау шалды. 2019 жылдың соңғы күндері. Айнала мизамшуағына малынып, тамылжып тұрған күн еді. Қаскеңнің қоңырауымен бірге бойыма әлдебір жақтан шуақ құйылып, мейірім төгілгендей күй кештім.

- Ерсін, мен ауырыңқырап қалдым. Ауруханада жатырмын. Тәуір болып шыққан соң хабарласамын. Кітапты реттеп тастайық. Қаржысы да шешілген сияқты. Тек қана, бір өтініш... Менің Мүкәрам Жексенбаев деген ұстазым туралы мақаламды газеттің осы мұғалімдер мерекесіне арналған санына шығар. Балалар жеткізіп береді. «Нағыз ұстаз» деген мақала. Ал өзіңе тапсырдым, - деді де, телефон тұтқасын қоя салды.

Мақала қолыма тиді. Әдеттегідей, көп өңдеуді қажет етпейтін жұп-жұмыр дүние екен. Газеттің 5 қазан күнгі санына жарық көрді. Сол күні Қасымбек көкем де мәңгілікке сапарлады.

Соңғы қоңырау шалған күні маған батпандай аманат арқалатып кеткен екен. Соңғы қоңырауының салмағы да жеңіл болмады. Бірақ, екеуміз де соңғы рет сөйлесіп тұрғанымызды білмеген едік. Бәлкім, Қасымбек көкем білген шығар...

Алғашқы сөз үнемі Қасымбек Медиевте

Мерейлі сәттердің бірі

Бундестагтың бір топ депутатын Қараганды жерінде қарсы алу

*Әуенді Сарыарқа VII халықаралық фестиваліне
қатысушыларды қабылдау*

*Белгілі мемлекет және қоғам қайраткері
Қамза Жұмабеков мерейтойда*

Жезқазғандық әріптестер ортасында

Киелі Түркістанның 1500 жылдық тойына сапар

Голландияға іссапармен барғанда. Амстердам, 1990 ж.

Қызы Назира, күйеу баласы Бейбіт, немересі Мұхтар

ШУАҚТЫ СӘТТЕР ШҰҒЫЛАСЫ

Бұл жазбалар - кітап кейіпкері Қасымбек ағаның әр жылдардағы мерейтойлары мен абыройлы шақтарына сүйсінген ниеттес бауырларының жазған көңіл сырлары. Өзінің жеке архивінен алынған құжаттар арасынан «Кітапқа!» деген бұрыштама соғылған бұл жазбаларды аманаттай қабылдадық та, қиянат жасай алмадық. Яғни, алғы сөзіне дейін өзі дайындап қойған, жазылып, жарық көріп үлгермеген кітабының жоспарына енген дүниелер болған соң, ұқыптап жинап, ұқсатып жариялаганды жөн көрдік.

ҚАЙРАТКЕР

Қасымбек МЕДИҰЛЫНЫҢ 60 жас мерейтойына

*Төлеубай ЖЕКСЕНБІҰЛЫ.
1998 жыл*

Көз алдымда есейген сен баласың,
Қатарыңның ортасында данасың.
Еңбегіңмен 40 жылда жасаған
Ұрпағыңның есінде сен қаласың.

Балалықты сен ертерек тастадың,
Қызметті аға вожатыйдан бастадың.
Екі ауданға комсомолға хатшы боп,
Аудан жасын түзу жолға бастадың.

Соңғы кезде облысты басқарып,
Партияны өз қолыңмен тараттың.
Алла жазып туған жерге әкім боп,
Аудан халқын бір бағытқа қараттың.

Бес жыл, үш ай әкім болдың, Қасымбек,
Демалысқа шығып тұрсың, 60-қа да жасың кеп.
Аудан халқы бір өзіңді айтып жүр
«Беделі оның Қазақстанда басым» деп.

Құтты болсын бұл жасаған тойыңыз,
Іске асын алға қойған ойыңыз!
40 жылдай түн ұйқыңды төрт бөлдің,
Мазасыздықты бүгіннен бастап қойыңыз.

Бата берем осы отырған халыққа,
Бақытты боп, аман болсын бастарың!
Аспанымыз ашық болып әрқашан,
Жүзге келсін барлығыңның жастарың!

ҚАСЫМБЕК БАУЫРЫМА

Мәлік ИМАШЕВ,
ұстазы, мемлекет және қоғам қайраткері

Жарты ғасыр жанымда болып, бір кезде артымнан еріп, бір кез артыңнан ергізген, бірге туған інімдей болған ең жақыным, сүйенішім-бүгін ел ағасы жасына жеткен 70 жылдық мерейтойың құтты болсын!

Біз партия, кеңес қызметінің небір қым-қуыт, үргін-сүргін майданында бірге болдық. Қазақ арасында обкомның, аудандық партия комитетінің хатшысы, аудандық атқару комитетінің төрағасы болған адам бақыттың бақшасында өмір сүріп жатқандай көрінетін қарапайым да, қате ұғым бар. «Ауырдың астымен, жеңілдің үстімен» ғана жүріп, жанын қинамай, жауапты ірі қызметтің тек тәтті дәмін татқандар да болған шығар. Ал біз екеуміздің ондай қызметтерден көрген рахатымыз шамалы. Біз мансаптың буына пісіп, талтандап жүре алмадық. Партия қайда жұмсаса - сонда барып, жұмыстың қайдағы бір ауыр жерлеріне барып, жан қинауға тура келді.

Есіңде болар, 1973 жылы сені, Қарағанды обкомы ұйымдастыру бөлімінің нұсқаушысын Ақтоғай ауаткомының төрағалығына ұсынды. Бұрын сен осы ауданда селолық өндірістік комсомол комитетінің хатшысы болып істегенсің. Бәрі таныс әрі бұрыннан қалыптасқан, жұмысы жолға қойылған аудан. Мен ол кезде обкомның хатшысы едім. Бұл шешімді жөн көрмедім. Сені шақырып алып:

- Ақтоғайда сен не істейсің? Жұмысы жүйеге түскен. Әбден таптаурын болған жолмен жүре-жүре мүлде жалқау болып кетесің ғой.

172 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

Жасың 34-те ғана, қылшылдап тұрған кезің. Одан да жұмысы бастан асып жатқан, жаңадан ашылғалы тұрған анау Ақадыр ауданына бар. Қандай кадр екенің, қандай қабілетің бар екені сонда ғана көрінеді, - дедім. Сен сөзге келмей-ақ, келісім бердің. Осы ауданға жастық шағыңның 13 жылын арнадың, жаңа ауданның қалыптасып, дамуына қыруар тер төктің, шыңдалдың, толыстың, тәжірибе жинақтадың. Бұдан кейін Жезқазған обкомында хатшы болу, кейін өзің туып-өскен Шет ауданын басқару саған қиын болған жоқ.

Мен сенің іскерлігіңе, білгірлігіңе, мұқалмайтын жігеріңе риза болып жүретін едім. Сол сенімді, сол үмітті талай рет ақтадың. Сен Байкен Әшімов, Нариман Төлепов, Сұлтан Досмағамбетов, Хамза Жұмабеков сынды мемлекеттік деңгейде ойлап, іс тындыратын қайраткерлердің мектебінен өтіп, өзің де талай-талай талантты басшы азаматтардың ұстазына айналдың.

Сен туралы айтар жақсы сөздерім көкірегімде күмбірлеп жатыр. Анадан ұл туса - өзіңдей-ақ болып тусын. Сендей зерек, туған халқына шын берілген адал азаматтар көп болса - Тәуелсіз Отанымыздың тағдыры үшін алаңдамауға болады.

Сен дегенде менің жүрегім де, тілегім де ерекше. Сенің басың ауырса - менің жүрегім сыздайды. Сенің сүйікті келінім Ғалия екеуің біз - Нина Александровна екеуіміздей ұзақ жылдар тату-тәтті өмір сүріңдер! Отбасы, бала-шаға, достарың арасында рахатты жылдар өткізіңдер!

Дүниедегі саған деген ең ізгі тілекпен, ағаң Мәлік.

*«Орталық Қазақстан» газеті,
24 наурыз 2008 жыл*

КИЕЛІ ЖЕРДІҢ БІР ҰЛЫ

замандас туралы бір үзік сыр

Софы СМАТАЕВ,
қазақтың көрнекті жазушысы,
Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері,
Халықаралық «Алаш» әдеби
сыйлығының лауреаты

Қасымбек ағаның қатардағы қызметкерден қоғам һәм мемлекеттік қайраткерге дейін көтерілген ғұмыр жолының куәсімін.

Өзі ұнатқан кейіпкеріне немесе өзі жаны тартқан тұрғылас, тағдырлас замандасына жазушының ылғи да сын көзімен қарап, оның өсуі, есею, шыңдалу кезеңдерін үнемі қадағалап отыруы - табиғи әрі кәсіби машығы. Осы орайда мен орда бұзар отызының ішінде Қасымбек Медиев жаңадан құрылған Жезқазған облысының жас Ақадыр ауданының аяғынан тік тұрып кетуіне ерекше еңбек сіңірді десем, іскер, тынымсыз, ізденгіш азаматтың шынайы бейнесін бере алмас та едім.

Қазақтың шетсіз-шексіз даласының қиыр пұшпағында жатқан, әлеуметтік, экономикалық және мәдени тірлігі кешеуілдеп қалған Жезді ауданын қамал бұзар қырқында бірінші басшы боп жүріп, өгіздей өрге сүйреп шығарып, аудан жұртшылығының ықылас-алғысына бөленген десем, мен оның алғырлығы мен ұйымдастырғыш қабілетін жеткізе алмас та едім.

Егер, мен елуге толар-толмаста-ақ Сарыарқаны кең көсіле жайлаған бұрынғы Жезқазған облысының негізгі басшыларының бірі болған Қаскең борандатқан қыста, аптапатқан жазда үнемі диқан мен малшылардың ортасынан табылып, облыстың ауыл шаруашылығы саласының дамуына айрықша ықпал етті десем, оның қайтпас табандылығы мен қажырлы жігер күшін толық айқындап бере алмас едім.

Осының бәрі Қасымбек Медиевтің өзгелер алдында өзінің жауапкершілігін барынша сезінуінен, қай іске, қай әрекетке болса да, бел шеше килігіп, білек сыбана кірісетін құлшынуынан туындайтын кәнігі іскерлігі деп пайымдаймын. Қаскеннің өнер адамына деген айрықша құрметі мен өзгеше ықыласына талай рет куә болдым. Арқаның ақиық ақындары - Шортанбайдың, Шашубайдың, Маясардың, Тайжанның, Болманның, күйшілері - Сайдалы Сары Тоқаның, Ықылас, Қыздарбектің облыс, республика көлемінде мерейлі той, еске алу кештерін өткізуде сіңірген еңбегі де зор. Өнер адамының Қаскен үшін үлкені не кішісі болмайды. Табиғат болмыс, әлде құдірет болмыс ерекшелеп дарын сыйлаған ақын мен жазушыларды қастерлеп, төбеге көтеретіні, әнші мен күйшіні аялап, алақанында ұстайтыны сондай, кей-кейде биік лауазымды, жасы үлкен ағаның тым елпілдеп кететініне кәдімгідей ыңғайсызданып қаласың. Бірақ ол - әсемдікке ынтық әсершіл жүректің кеңдігінің белгісі, дархан даласының қонақжай бауырмалдығы, қан тамырын бүлкілдеткен тазалығы, шынайылығы һәм дүниенің төрт құбыласынан адал дос, тілектес жолдас табуға асығып тұратын ақ көңіл адалдығы. Қаскеннің ақын досы көп. Қаскенді дос санамайтын, аға, бауыр тұтпайтын Алматыда өзім білетіннен ақын-жазушы және жоқ. Мүмкін ол оның мейлінше кішіпейілдігінен де шығар. Мүмкін ол оның мейлінше сезімталдығынан да шығар. Дала тұрмысындағы қазақы кеудеде екшелген адамзаттық мәдениетті иісіне игеруінен де шығар.

Шет ауданының әкімі боп жүрген кезінде бірде Қаскен маған келді.

- Әй, Софыжан, жүр! Сен екеуміз қазір бір үлкен шаруа тындырамыз... Жо-жоқ! Мойнымызға жауапкершілік жүктейміз! - деп ерте жөнелді.

Ылғи асығыс, апыл-ғұпыл жүретін мінезін білемін. Келдік. Сөйтсек, Қаскен өз бастамасымен Шортанбай ақынның ескерткішіне тапсырыс берген екен. Енді сол дайын ескерткішті маған да көрсетіп, көңілге қонса, ауданға алып кетпек.

Әрине, ұнаттық. Әрине, Қаскене, Қаскеннің ниетіне ырза болдық. Әр аудан әкімі өз білігімен белгілі өнер қайраткерлеріне дәл осындай құрмет танытып жатса, оны неге құптамасқа?! Оған неге ырза болмасқа?!

«Орталық Қазақстан» газеті,
22 наурыз 2008 жыл

ӘР ЖҮРГЕН ЖҮРІСІҢНЕН ТУАДЫ АҢЫЗ

***Серік АҚСҰҢҚАРҰЛЫ,
ақын,
Абай атындағы Мемлекеттік
сыйлықтың лауреаты***

Жан-жүйең жақсылыққа еліккендей,
Жаман мен наданға бір ерік бермей.
Жетпіске көшті бастап желіп келдің,
Ел құсап көрінгенге еріп келмей...

Алашын өзіне алтын қазық еткен,
Алтынмен тарихқа атын жазып өткен, -
Жүрегің -
Қарқабаттай Ұлы Анадан,
Сүйегің -
Қаздауысты Қазыбектен!

Кең болсаң, біз де сендей кеңіік деп,
Тоқтады сен сөз айтсаң - ел ұйып кеп.
Беделің асып жүрді қайда барсаң,
Мерейің тасып жүрді Медиев боп!

Әр жүрген жүрісіңнен туады аңыз,
Көке деп көрген сайын қуанамыз.
Үй болдың -
Үш жүз келіп дәмін татқан,
Би болдың -
Дүйсенбайдай дуалы ауыз!

Көз салып, көңіл бөлмей салғырт, Құдай,
Қазағың заманадан зар жұтты ұдай, -
Жаманның замынан аман шыққан -
Өзіңсің -
Атаң Жақсы Жанқұттыдай!

2008 жыл

ШАҚЫТ

Төрехан МАЙБАС,
жазушы,
Шет ауданының Құрметті азаматы

Оның жазығы Шетте туғаны...
Шымкентте туғанда баяғыда өз бойындай алтыннан ескерткіш тұрар еді...

Ең құрымағанда Ақадырда да тумады ғой...

Мақаланы осы жерден осылайша шорт қайырып, астына қолымды қойсам да болар еді.

Бәрі де түсінікті секілді.

Алайда түсінікке де түсінік керек болады екен.

* * *

Осыншама қызмет істеген ағам маған майлы жіліктің басын ұстатқан жоқ. Ондай қызмет сұрап алдына мен де бармадым.

Алайда ауызымыз жабысып қалғандай біздің әңгіmemіз таусылмайды. Тек қызметтік әңгімелер емес. Көр-жердің де әңгімесі емес.

Айтушы - ағамыз, тыңдаушысы - мен пақыр.

Өзінің құлаққа жағымды қоңыр дауысы бар. Тыңдай бергің келеді. Әңгімелері сықпа құрттай сілекейінді ағызады. Айтатыны қоңыр әңгіме.

Мақтау да емес, даттау да емес, ақтау да емес...

Айтатыны - елінің ертеңі.

Айтатыны - өткен ағалардың салауаты.

Айтатыны - кейінгі інілердің аманаты.

Сол айтқан әңгімелерінің біразы қағаз бетіне түскен. Кейінде ғана Жұмабек Күлейменов жөнінде қалам тербепті. Жақында Аманбек Әбдіханов жөнінде естелік жазып бітіргендігін білдім.

Ағамыздың уақыты жете бермейді. Оның ішінде жазуға. Айтар әңгімесін сондықтан да құлағыма сіңіре берсін деп айтады да.

Аман тұрғанымда алып қалсын дейді де.

Алайда сол уақыт құрғыры менде де жете бермейді.

Бұрын төпеп жазушы едік, қазір аяқтан қалған күліктейміз. Жазғаныңды ел қалай қабылдар екен деп уайым жейсің. Бұрын жазғанымыздың сиясы кебер-кеппестен баспаға қарай сүйрей жөнелуші едік, енді жамбас астына салғанды тәуір көреміз. Әжелеріміздің қазыны тұзға пісіргеніндей жайымыз бар.

Сондай уайым қазір де басымда тұр.

Қазір өзі жөнінде менің қалам тербеп отырғанымды Қасымбек ағам білмейді.

Не айтса да халқынан айналып отырады. Бастап берсең болды, қалғанын өзі аяқтайды деп отырады. Сонсоң:

- Муны всенародная стройка деп айтады, - деп шегелеп қояды.

Қасымбек ағам осындай қаншама құрылыстарды жүзеге асырды екен деп ойлайсың. Үкімет қалтасының түбі көрінгенде, әлгіндей құрылыстарды бастап жіберетін. Бір ғаламаты, ондай құрылыстар ешқашан аяңсыз қалмайтын.

Сонан соң ер-азаматтың қалғып кеткен намысын оятуға келгенде алдына жан салмайды-ау. Жер-жебіріне жетіп ұрысар деп ойлайсың. Жоқ, жетпіс жеті ата-бабасының туған топырақта қалған ізін термелейді. Әлгінің сол топырақта тұрғанын айтады. Бар-жоғы осы. Ертеңінде қарасаң әлгі азамат кешегі тұрған жерінің топырағын шаңдатып жатады.

- Сыпырғыш жүрген жерде тазалық болмайды, - дейді Қасымбек ағам.

Расында да, таза жерде сыпырғыштың не шаруасы бар?!

Бұл жерде ағамыз, әрине, ниет тазалығын айтып отыр.

1992 жылы Кеңестер тарады. Олардың атқарушы органдары да шілдің боғындай пышырады.

Қасымбек ағамыз бір-ақ күнде жұмыссыз қалған. Ол тұста Қаскең халық депутаттары Жезқазған облыстық Кеңесі атқару комитетінің төрағасы болатын.

Сол-ақ екен талас басталды. Қасымбек ағамызға. Жақсыға әркімнің таласы бар деп айтқанды бір ағамыз жақсы көруші еді. Сол рас сөз болып шықты.

Алдымен жезділіктер қолқа салған.

Орыс әкімі бар ақадырлықтардың да еліңізге әкім болыңыз деген қолқасы орынды еді. Алайда таразы басын шеттіктер басқан.

Өйткені Медиев іздері Ақадыр топырағында сайрап жатыр еді.

Өйткені Медиев іздері Жезді топырағында сайрап жатыр еді.

Ол Шет топырағына сондай із қалдыруды ойлады.

Тұқыртқаным емес. Кеңестік жүйе әу бастан Шет дегенде жиырылып тұрды. Шет дегенде қияс қарап келді. Тіпті сексен жыл аудан орталығы болған Ақсу - Аюлының басында бір пемка болмады дегенге не айтуға болады?

Өйтетін жөні бар-ау дейсің. Шет Орталық Қазақстанның шеткі шекарасы, одан әрі Үлкен аға жері басталады.

Өкпекте тұрған адамның тынышсыз болатыны бар. Шет те солай болды. Он алтыншы жылы атқа көтерілгендер солар болды. Жиырмасыншы жылдың басында Бозшакөл деген республика құрып алды. Жиырма сегізге дейін Кеңес өкіметін өкімет деп білмеді. Шет бұлғағы деген оқиғалар да осы өңірде өткен.

Қарқаралының түрмесін шабамыз деп жүргендер де осылар.

Жезқазған облысына қарап тұрғанда Қарағандыға қарайық деп жүргендер де осылар.

Жезқазған тарап жатқанда Балқаш облыс болсын деп шабылып жүргендер де осылар.

Осыдан кейін Шетке кімнің бүйрегі бұра қойсын?!

* * *

Сөйткен Шетке Қасымбек ағам әкім болып келген.

Қасымбек ағаның Шетке еңбегі сіңбеді деп ешкім де айта алмаса керек.

Қысталаң жылдарда Шет қашанда қыл көпір үстінде қалып келген.

Бірде Жаңаарқаға қараған...

Бірде Ақшатауға қараған...

Бірде Ақтоғайға қараған...

Ең соңында Ақадырға қарай жаздаған.

Алайда қарамады.

Қаратпаған Қасымбек сынды ағаларымыз.

Бәрінен бұрын Қаскеңе қиын тиді. Екі оттың ортасында қалған.

Сөйткен Қаскең Құдайына қараған.

Таңдау Шетке түскен.

* * *

Мәңгілік еш нәрсе жоқ.

Қаскең де Шеттен кетті.

Алайда жанын жалдап жүріп, кеткенінше көп іс тындырды.

Көшедегі су сораптарына су жеткізді.
Қаланың өзінде бола бермейтін аурухананың құрылысын бастады.
Теміртаулықтардың тілін тауып, ардагерлер үшін тұтастай көше салдырды.
Ең соңында қазіргі Жақсы Жанғұтты атындағы мешітті көтеріп берді.
Санамалағандарымыздың біреуін бітірсе де шүкіршілік айтатын шаруа-ақ.
Басқалар сөйтер еді.
Алайда Қаскең өйте алмайтын еді.

* * *

Одан бері де талай су ақты.
Қаскең бүгінде облыстық мәслихаттың хатшысы.
Қаскең сайланбалы органда жаңадан жүрген жоқ.
Еліміздің ең жоғарғы заң шығарушы органында депутат болды. Ел аманатын қалтқысыз атқарды. Оған өзіміз куә.
Мәселе басқада.
Облыстың Мәслихаттың депутаттығына өзінің туған жерінен түскен.
Сонда шаужайынан алушылар табылды.
Құдайынан қорықпағандар екен дедік.
Тіпті солардың өздерінен қорқайық дедік.
Сайлаудан әупірімдеп өтті.
Өз көзімізге өзіміз әзер сендік.
Алайда облыстың депутаттар корпусы басқаша шешті. Үлкен сенім артып, хатшылыққа сайлады.
Тағы да сайлау келген. Қаскең тағы да Шеттен түскен.
Тағы да әупірімдеп өтті.
Бұл жолы тақ таласы әлемет болды.
Тапап өтті. Тағы да хатшы болып сайланды.
Міне, алда тағы сайлау келе жатыр.
Енді не болар екен?!

* * *

Әкелеріміз қайрақ табылмағанда бәкісін кесені төңкеріп тастап, түбіне жани беретін.
Ол табылмағанда пышақты-пышаққа шаңытатын.
Бұлайша қайралған пышақтың жүзі көпке дейін қайта қоймайтын.
Ағамыздың басындағы тірлік әрқайсымыздың басымызда бар.
Тек қайрауы басқа болса керек.

Оның жазығы Шетте туғаны...

Ең құрымағанда Ақадырда да тумады ғой...

Ақадырлықтар бойындай болмаса да белінен келетін алтын ескерткіш тұрғызатын еді.

Әлде шеттіктер ағамыздың жетпіс жылдығын тосып жүр ме?

Ол да жақындап қалды...

МАЗАСЫЗ МЕДИЕВ

***Нұрперзент ДОМБАЙ,
журналист***

Республикамыздағы іргелі аймақ саналатын Қарағанды облысының жұртшылығына, қала берді республика халқына Қасымбек Медиев есімі жақсы таныс. Ол осыдан жетпіс жыл бұрын қазіргі Шет ауданының орталығы - Ақсу-Аюлы ауылында дүниеге келді. Өмірдегі еңбек жолы өзі оқыған мектепте аға пионер жетекшілігінен басталды. Одан соң бұл қызмет мұғалімдікке жалғасты.

Мектепте өткен төрт жыл Қаскенді жақсы қырынан көпшілікке таныта білді. Оған әрдайым сергектік, белсенді қимыл-қарекет тән еді. Тапсырылған қандай да қоғамдық жұмыс болсын, дөңгелетіп алып кете беретін. «Көрерсіңдер әлі, жас Қасымбектен ертең-ақ ел құрметтейтін азамат шығады» деп ауылдың қариялары болжамдарын айтып жататын.

Көпті көрген, көп жасаған сол үлкендердің айтқаны келгендей. Жиырма екі жасқа толар-толмаста Шет аудандық комсомол комитетіне қызметке шақырылды. Алғашқыда екінші, одан соң бірінші хатшылыққа көтерілді. Одан келіп Қарағанды облыстық комсомол комитетінің Жаңаарқа аумақтық-өндірістік басқармасы бойынша комсорг, Ақтоғай ауданы бойынша өндірістік комсомол комитетінің хатшысы, Қарағанды облыстық комсомол комитетінің екінші хатшысы болды.

Комсомол саласында мол тәжірибе жинақтаған жас жігіт бұдан әрі партиялық қызметке ауысты. Егіндібұлақ аупарткомының хатшысы, Қарағанды облыстық партия комитетінің нұсқаушысы секілді қызметтер тізгінін ұстады.

Оған 1973 жылы Ақадыр аудандық атқару комитетінің төрағалығы жүктелгенде, Қасымбек Медиұлы нағыз кемел шағында еді. Отыз бестегі азамат бұған дейін адамдармен жұмыста, комсомолдық, партиялық істе әжептәуір тәжірибе жинақтаған болатын. Сондықтан аудан көлемінде жауапты да маңызды саналатын жаңа қызметке білек түре кірісіп кетті.

- Қасымбек Медиұлының үлесіне осы ауданның атқару кеңесінің бірінші төрағасы ретінде орталықты құру, орнықтыру қиындықтары тиді, - деп еске алады бұрынғы Ақадыр геологиялық-барлау экспедициясының басшысы Сұлтан Сүтбаев. - Аупарткомның бірінші хатшысынан айтарлықтай көмек болмайтынын байқаған Қасымбек ешкімге алаңдамай, кадрларды іскерлікпен ұйымдастыруы небәрі екі жылға жеткізбей жаңа аудан деген атты артқа тастатты. Тұла бойына біткен іскерлікті осы кезеңде барынша ашудың арқасында істің нәтижесін көрсете білді, дұрыс бағасын да алды. Оның дәлелі - кейінгі өміріндегі көпшілікке мәлім өрлеу жылдары. Қасымбек Медиұлы қашан, қайда істесе де, артында айтып жүретін қатаң тәртіп, жұмысқа деген адалдықтың шынайы үлгісін қалдырып отырды.

Қасымбек Медиевтің Ақадырдағы қызметі жөнінде бір мақала емес, кітап жазып тастауға болар еді. Осындағы бой көтерген әрбір нысанда, электр желісін тартуда, автокөлік жолдарын салуда, елді мекендер арасындағы телефон байланысын жасқартуда, қала берді мал шаруашылығын жолға қоюда, азық-түлік өнімдерін өндіруде ауатком төрағасының жеке еңбегі ұшан-теңіз. Бұл жөнінде сірә кейін кеңірек, арнайы бір тоқталудың сәті түсер. Жақсы әңгіменің аяқталмағаны да жақсы.

Ақадырдан кейін тағы бір жауапты міндет - Жезді аупарткомына басшылық жасау тапсырылды. Намысшыл, ылғи да алдыңғы саптан көрінуге құштар аршыл азамат мұнда да ауданның экономикасы мен әлеуметтік жағдайын көтеруде бар күш-қайратын, білімі мен біліктілігін жұмсады. Көп іс тындырды. Ол уақыттағы аупартком қызметінің ерекшелігі - партия комитетінің жұмысы шаруашылық саласында атқарылған істермен бағаланатын.

Біз енді Қаскен Жездіге басшылық еткен жылдардағы жүзеге асырылған кейбір шаруаларға тоқталып өтейік. Үш жылда ауылшаруашылық өнімдерін өндіру көлемі 11, ал еңбек өнімділігі 12 пайызға артты. Аудан тұңғыш рет 5000 гектар жерге арпа егіп, алынған өнім халықтың өз қажетіне жұмсалды. «Жетіқоңыр» кеңшарына Сарысу өзенінен көпір тұрғызылды. Әлеуметтік, мәдени салада тындырылған істер шоғыры - бір төбе. Он жыл бойы салынып, бітпей қалған «Жезді-Жезқазған» радиорелесі пайдалануға берілді. «Сарысу» асылтұқымды қой зауытында Мәдениет үйі, «Жетіқоңыр» кеңшарында шаруашылық

әдіспен орта мектеп, сауда орталығы, асхана, «Байқоңыр» кеңшарында мектеп-интернат жатақханасы, «Қарсақбайда» фельдшерлік-акушерлік пункт, дүкен іске қосылды. Аудан орталығы - Жездіде қараған адам қызығарлық, сүйсінерлік сәулетті бас алаң халыққа ұсынылды. Аудан орталығында, басқа да елді мекендерде көгалдандыру, сәулеттендіру қарқынды жүргізілді. Аудан бойынша әр жұма - тазалық күні деп жарияланды. Жезді кентінде екі жылдың ішінде ондаған шақырым автомобиль жолдары, тротуарлар асфальтталды, су ағатын арықтар пайда болды. Жаңадан бой көтерген Ертегі қалашығы балалардың сүйікті орнына айналды. «Достық», «Байқоңыр» дәмханалары тұрғындарға есіктерін айқара ашты. Алғаш рет Жездіде қарттар, ардагерлер жиі бас қосатын қымызхана ашылды. Айта берсек, игі істер осылай бірінен кейін бірі жалғасып кете берер еді.

Қыстың қаһары ешкімге таңсық емес. Дегенмен де, 1986-1987 жылғы қыс айлары жезділіктер үшін үлкен сын болды. Аптаға емес, айға созылған көз аштырмас боран, өңменіңнен өтер үскірік адамға да, малға да оңай соқпады. Қоғамдық ұйымдар, аудан белсенділері, бүкіл ел болып қыстың қиындықтарымен арпалысты. Солардың ішінде табандылық пен қаһармандық танытып бірінші хатшы жүрді. Бірде «Қарсақбай» шаруашылығына бара жатып, шөп тасыған тракторлармен бірге далада қалып қойғаны бар. Қар аралас ұйытқи соққан боран тракторды ілгері бастыртпайды. Содан бұл сыртқа шығып, трактор әйнегін қардан тазалап отырды. Сөйтіп, ақырын-ақырын жылжып, межелі жерге де жетті. Аупарткомның бірінші хатшысы Қасымбек Медиевтің осы жанқиярлығы хақында кезінде республикалық газеттер жарыса жазды.

Қақаған қыста қар аралас жаңбыр жауғаны жақсылық емес еді. Ауа райының күрт бұзылуынан қыстақтарға қатынау, оларға азық-түлік, шөп жеткізу лезде қол жетпес арманға айналды. Аудан басшысы жаны қысылғаннан бұрыннан сыртынан қанық республикадағы азаматтық авиация басшысы, екі мәрте Социалистік Еңбек Ері Кузнецовқа шықты. Ол жағдайды түсінді. Қазақшасы да біршама бар екен:

- Алдымен жаңбыр төгіп, одан соң қар жауса, бұл да - шүкіршілік. Ал, егер өзің айтқандай, қар жауып, оның арты жауынға ұласса, құдайдың төбеден қос қолдап ұрғаны, - деді.

Ауданға үш тікұшақ жеткізілді. Жанды, малды аман сақтауда бұл көліктердің көмегі зор болды.

- Сол қыс басшы ретінде мен үшін қатты сынақ болды. Ол менің кім екенімді, қолымнан не келетінін баршаға әйгіледі, - дейді сол күндерді еске алғанда Қасымбек аға.

Осы жұмыстар, іс-әрекеттер халықтың Қасымбек Медиевке деген сенімін күшейтті. Жездіден соң облыстық партия комитетінің екінші

хатшысы, облыстық атқару комитетінің төрағасы болып жоғарылауында осы сенім құдіреті жатыр еді.

Әкімдік құрылым ел жүйесіне енгізіліп жатқанда Қасымбек Медиев Шет ауданының әкімі болып келді. Бұл қиын кезең еді. Мызғымайды деген Одақтың іргесі сөгіліп, тарап жатқан шағы. Жан-жақпен экономикалық байланыстың быт-шыт үзілген тұсы. Алайда, айта кеткен орынды, осындай аяққа ілінген кедергілерге қарамастан, ауданда әкімнің басшылығымен біраз жарқын істердің беті қайырылды. Құрылысы аяқталмай тұрған аудандық аурухана іске қосылды. Алты жарым шақырымдық су құбыры тартылды. Көптеген клубтар, мектептер, кітапханалар, сондай-ақ су құбырлары жөндеуден өтті. Екі көше асфальтталды. «Батық» ауылында жаңадан Мәдениет үйі қатарға қосылды. Аудан орталығында бюджеттен қаржы жұмсалмай, бар болғаны бір жарым ай ішінде имандылық үйі - мешіт бой көтерді. Бұл сол уақытта тұрғындар шөліркей күткен қасиетті ғимарат болатын.

Қарағанды облыстық мәслихатына басшылық еткен сегіз жыл да ізсіз қалмады. Облыстық мәслихат облыс әкімдігімен бірлесіп, аймақтағы түйткілді проблемаларды шешуге лайықты үлес қосты. Облыстық мәслихат сессияларында Қарағанды жұртшылығының экономикалық-әлеуметтік жағдайын жақсартуға ықпал етер оң шешімдер қабылданды.

Қасымбек Медиұлының қазіргі қызметі - «Қазақстан мәслихаттары депутаттарының бірлестігі» республикалық қоғамдық бірлестігі орталық кеңесінің төрағасы.

- Мұндай бірлестіктің құрылғаны - өте тиімді, - дейді төраға. - Мәслихат депутаттарының да өз проблемалары бар. «Жалғыздың үні шықпас» дегендей, осындай ұйым арқасында мәселелерді жедел әрі дер уағында шешу мүмкіндігі артады.

Қазір аталған республикалық бірлестік жұмысынан көпшілік хабардар. Орталық кеңес Оңтүстік Қазақстан, Алматы, Маңғыстау облыстарында көшпелі мәжілістер өткізді. Кеңес мүшелері Маңғыстау облысының аудандық, қалалық мәслихаттарында болып, олардың жұмыс тәжірибелерімен танысты. Алматы облысы Талғар ауданының Бесқайнар ауылында өткен Орталық кеңестің көшпелі мәжілісіне республикадағы 80-ге тарта мәслихат хатшылары қатысты. Ауданның бірқатар кәсіпорындарында кездесулер ұйымдастырылды. Қарасай, Жамбыл, Іле аудандарындағы жүздесулер мәслихаттардың жұмыстарымен кеңірек танысуға мүмкіндік берді. Басқосуларда барлық деңгейдегі мәслихаттар мен олардың депутаттарының рөлі мен беделін көтеру басты әңгіме өзегіне айналды. Мәслихат депутаттары тілге тиек еткен кейбір мәселелер шешімін де тапты. Мәселен, алғашқыда республика Парламент үйіне мәслихат хатшыларының өзі арнайы

рұқсат қағазбен кіретін. Ал қазір тек хатшылар ғана емес, барлық деңгейдегі мәслихат депутаттары рұқсатсыз-ақ еркін кіріп-шыға алады.

Орталық кеңестің көшпелі мәжілістерінде сөз болған мәселелердің қатарында мыналар бар. Жергілікті мәслихаттардағы тұрақты комиссиялар жетекшілері қоғамдық негізде емес, босатылған негізде атқарса дейді. Сонда ғана кез келген мәселені кәсіби тұрғыда жан-жақты, сапалы әрі терең зерттеуге мүмкіндік болар еді. Сонымен бірге, облыстық, қалалық, аудандық мәслихаттардағы тексеру комиссияларының төрағалары мен мүшелері де өз функцияларын босатылған негізде жүзеге асырса, тексеру комиссиялары мүшелерінің санын облыста - 10, қалада - 5, ауданда - 3-ке дейін жеткізсе және олар да басқа жұмыстардан босатылып, тұрақты қызмет етсе, пайдалы жағы көп болар еді. Орталық кеңес төрағасының пікірінше, «Мәслихат депутаттарының мәртебесі туралы» Заң қабылдайтын мезгіл жетті. Халықтың еркін барынша кеңірек білдіру үшін облыстың мәслихат депутаттарының санын 50-ге, қала мен аудандардағы депутаттар санын 25-30-ға дейін көбейтсе жең болар еді деген ойы да көңілге қонды. Қасымбек Медиевті зейнеткерлікке шыққан депутаттардың алдағы өмірі, қалалық, аудандық мәслихат хатшыларының бүгінгі еңбекақысы да толғандырып, ойландырады екен. Ол кісімен келісуге болады. Депутат та қоғамның бір мүшесі. Сондықтан талаптағыдай жұмыс істеу үшін оларға тиісті жағдай жасалса несі айып?!

Халық үшін тынымсыз қызмет етіп жүрген ардақты азаматтың сіңірген еңбегі елеусіз қалып жатқан жоқ. Ол Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің екі шақырылымына депутат болды. Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері. Омырауына Еңбек Қызыл Ту, «Құрмет белгісі», «Құрмет» ордендерін, оннан астам медаль тақты. «Халықаралық ақпараттандыру академиясының академигі» деген құрметті атағы бар.

Медиевті білетіндер оның жұмыс үшін жаралған адам екендігін, бұл жолда ылғи да мазасыздық, белсенді қимыл, сергектік танытатынын айтады. Оның өзі секілді басшы азаматтардан ерекшелігі - журналистерге, жалпы, қаламгер қауымына жақын жүретіндігі. Реті келгенде айта кетейік, оның о бастағы арман-қиялы журналист болу еді. Бірақ өмір ағысы оны басқа арнаға түсіріпті.

Ағамыздың тағы бір қасиеті - өнерді, әдебиетті түсінетін жан. Қазіргі күнге дейін араласып, байланыс жасап тұратын ақын-жазушы, сазгер аға-інілері бар. Осы кісінің тікелей ұйытқы болуымен Ақадырда «Ақадыр вальсі», Жездіде «Жезді вальсі» өмірге келді. Соңғы әнді (авторы белгілі сазгер Ескендір Хасанғалиев) дүниеге келтірерде ән мәтініне қайта-қайта шүйлігіп, біраз түзету енгізгені бар.

- Осы өлеңді мені қатынастырмай-ақ, өзіңіз жазуға болады екен, - деп еді жергілікті ақын шын көңілімен.

Облыстық басылымда, сондай-ақ «Егемен Қазақстан» газетінің кешегі Жезқазған облысында меншікті тілшілікті атқарып жүргенімде ағамызбен талай сапарлас, дәмдес болудың сәті түсті. Сондайда Жездіде де, Ақадырда, яки Шет ауданында болайық, мен жергілікті халықтың Қаскеңе деген шексіз құрметі мен шынайы ықыласының куәсі болдым. «О, Қасымбек Медиұлы, Сіздің ауданға жасаған еңбегіңізді ешуақытта да ұмытуға болмайды!» деп жатады үлкен-кіші. Басшы үшін халықтың алғысын алғаннан, елдің ризашылығына бөленгеннен артық мерей бола ма екен?! Болмайды, әрине. Біздің Қасымбек ағамыз да бүгінде ел білетін, халық құрметтейтін тұлға! Тұлғалы азамат арамызда аман болып, оған алдағы күндері елге жасаған адал қызметінің зейнеті мен жақсылығын көруді жазсын!

*«Егемен Қазақстан» газеті.
21 наурыз 2008 жыл*

ДОС КӨҢІЛДЕН ЛЕБІЗ

қайраткер тұлға Қасымбек МЕДИҰЛЫНЫҢ
75 жас мерейтойына

Өмір КӘРІПҰЛЫ,
жазушы, досы

Сізді мен өзгелерден дара көрем,
Біртуар қайраткерсіз бағаң ерен.
Ақадырды сағалап келгенімде,
Жақын тартып, оң көзбен қараған ең.

Туысқа, жолдасқа да жарымадым,
Бұлқынды көкірегімде ағын әнім.
Есімнен еш кетпейді тілекші боп,
Тап басып талантымды танығаның.

Ел таныған тұлғасың, бағаң басым,
Қоспасынан алтынның жаралғансың.
Қайраткерлік алымың елге мәлім,
Асылзада мұқалмас ақ алмасым.

Қырандай үнің ашық саңқылдаған,
Ақпейіл, жаның жайсаң аңқылдаған.
Көк семсердей лыпыған наркескенсің,
Қиындықтан жалтарып, тартынбаған.

Жетпіс беске жасыңыз келгенінде,
Тілегімді арнадым мен де Сізге.
Жамбылдың жасына кеп, 100 жасаңыз,
Қырандай қияға өрлеп ел көгінде.

Дегдар бітім, тұлғасыз аса мінсіз,
Осал емес тегіңіз, аталысыз.
Қаракесек бабаның көзіндейсіз,
Қазыбектей данагөй баталысыз!

2013 жыл

**ҚАЖЫРЛЫ ҚАЙРАТКЕР
ҚАСЫМБЕК МЕДИЕВТІҢ 75 ЖАСҚА
ТОЛҒАН МЕРЕЙТОЙЫНА ЖЫР ШАШУ**

*Дидар ҚАМИЕВ,
белгілі айтыскер*

Арқадан шыққан небір асыл көп қой,
Еңбектерін болмайды рас үлгі етпей.
Жетпіс бестің шығыпты жотасына
Қазақтың қара нары Қасымбектей.

Қазақта кім білмейді Медиевті,
Қанша жыл басшы болып ел ұйытты.
Халқына қорған, пана бола білген,
Мекендеп Аюлыдай Жерұйықты.

Тұғыр етіп Сарыарқа - сар даласын,
Тудай қылып көтерген Ар бағасын.
Қазақтың Қасекеңдей қайсар ұлы
Ат үстінде өткізген арда жасын.

Ал, Ата, құтты болсын жетпіс бесің,
Жасыңыздан құмарсыз текті іске шын.
Ел Сізді жанашырым деп біледі,
Халықты ойлап сынаққа көп түскесін.

Айтатын ініге ақыл, досқа жөнін,
Жүретін әрбір ісін қостап оның.
Жалғады Қасымбектей бір ұрпағы
Кешегі Қасымдардың қасқа жолын.

Шешетін түйіндерді тым күрделі,
Жарар ел Сіздей болса ұлдың көбі.
Пионер вожатыйдан бастап едің,
Ел ағасы боп отыр бұл күндері.

Әрдайым орыныңыз төрден болар,
Мұндайды көрмеген де, көрген де бар.
Елге қылған еңбегің жеміс беріп,
Омырауыңа қадалды орден-медаль.

Кілең жақсы-жайсаңмен қатар жүріп,
Халқының қамқоршысы атанды нық.
Ауданын алға сүйрер өзіңіздей
Ағалар көп болса екен атан жілік.

Осылай қиқу қосып бір қапталдан,
Тойыңа шашу шашып, жырды ақтарғам.
Аюлы-Ақсу деген жүрегің ғой,
Кезің жоқ жалған айтып, құр мақтанған.

Шерубай-Нұраң жатыр күліп ағып,
Арудай күн нұрынан сымбатталған.
Бұғылы-Тағылы еді тұғырыңыз,
Ақша бұлттан орамал бұлғап қалған.

Жайдарлым жасыл жайлау, асыл қойнау,
Аумайтын текемет пен сырмақтардан.
Жидебай, Ағыбайдай ердің елі
Жорыққа өр рухымен бірге аттанған.

Жанқұттыдай телегей бидің елі,
Дау-шарға өткір тілін шыңдап барған.
Қыздарбек көңілдерге нұр құяды,
Домбырадан төгілген ырғақтардан.

Қақпан мен Маясарлар шырқағанда
Ұшқан құс, жүгірген аң тыңдап қалған.
Айта берсем, сірә да таусылар ма,
Талай текті шыққан ғой бұл жақтардан.

Сіз мықты болмағанда, кім боласыз
Осындай топырақта құндақталған!

192 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

Қызметті істедіңіз, оқыдыңыз,
Көкейге талай жайды тоқыдыңыз.
Ауданның 100 жылдығын тойлағанда
Қасқайып, қақ төрінде отырыңыз!

2013 жыл

ТҰЛҒА

Қасымбек МЕДИҰЛЫНЫҢ 80 жас мерейтойына

Мұрат ЖАДАЕВ.
2018 жыл

Келді міне - сексенің, торқалы күн,
Өзгермедің, баяғы - ер қалыбың.
Наурыз келіп, сен туып, бусанады
Қалжа жеген Анадай Арқа бүгін.

Көсемдігің басталды пионерден,
Қиналмастан өттің сан қия-белден.
Тышқаншылап көрмедің, жібермеді
Тектілігің ата-ана, ұя көрген.

Қайда барсаң, еңбегің еңселенді,
Сабасына түсірдің есер ерді.
Пешенеңе жазылған, дегенменен
Қайта жаздың өзгертіп пешенеңді.

Азаматтық көркіңе бәрі сіңген,
Тектілігің көрінген әр ісіңнен.
Жалғандағы байлығың - шәкірттерің,
Үлгі алған өмірлік дәрісіңнен.

Жолдас болмай қулықпен, сұмдықпенен,
Қара қылды қақ жардың шындықпенен.
Ақша, байлық, дүние, тоқтық емес,
Адал достық - арманың шын діттеген.

Өтіріктің айырдың бет-пердесін,
Жасырмадың жаманды жек көргесін.
Бетке басып наданның пасықтығын,
Талай қанды қырғынды өткергенсің.

Бұл мен жайлы емес деп, қарақтарым,
Мақтау айтқан жандарды жаратпадың.
Кешір аға, осал түс көре алмадым,
Өміріңнің ақтарып парақтарын.

AMAHAT

*Кітаптың бұл бөліміне Қасымбек Медиұлының қоғамның
толғақты мәселелері, замандастарының кемел келбеті жайлы
толғаған аманат-жазбалары топтастырылды*

ЖЕРГІЛІКТІ ӨМІР АЙНАСЫ

Бүгінде еліміздің барша халқы зор ықыласпен талқылап жатқан Елбасының Қазақстан халқына Жолдауында қазіргі қиын жағдайдан шығу міндеті мәслихаттарға да жүктелетіні айтылған. «Жергілікті өзін-өзі басқару органдары ретінде аудандық мәслихаттарға қаражат бөлінуі тиіс. Жұмыспен қамтудың жергілікті проблемалары мен мәселелерін шешу үшін бұл қаражатты қайда жұмсау керектігін олардың өздері шешетін болсын». Мемлекет басшысы мәслихат депутаттарына да сөз арнап, сайлаушылар көрсеткен зор сенімді ақтау үшін олардың қоғамдағы дағдарысқа қарсы ауқымды қозғалыстың басында болуға тиіс екендігін атап айтқан. Бүгінгі қоғамымызда өзінің орны бар, жауапты міндеттер арқалаған мәслихаттардың пайда болғанына 15 жыл толып отыр. 1994 жылғы 7 наурызда алғаш рет мәслихаттар сайлауы өтіп, жергілікті өмірдің айнасы болып табылатын мәслихаттар біздің өмірімізге енген еді.

Құрылған уақыттан бері әр деңгейдегі мәслихаттар органы, депутаттар корпусы, қоғамды одан әрі демократияландыруға, қазақстандықтардың тұрмыс деңгейін арттыруға, әлеуметтік әділдікті орнықтыруға, елімізде ынтымақты, тыныштықты және тұрақтылықты сақтауға бағытталған экономикалық және саяси реформаларды жүргізуде белсенді жұмыстар атқаруда.

Қазір аудандық, қалалық, облыстың мәслихаттардың 3300-ден астам депутаттары бар. Олар егемен еліміздің экономикасы мен мәдениетін көтерудің барлық саласында еңбек етіп, Отанымыздың күш-қуатын арттыруға өздерінің бар жігерін жұмсауда.

Он бес жылдан астам тарихы бар мәслихаттардың рөлі артып, біліктілігі мен өкілеттілігі күшейді. Аймақтың маңызды мәселелерін жергілікті халық қалаулылары өздері шешетін дәрежеге жетті. 1995 жылдың 30 тамызындағы республикалық референдумда қабылдаған Қазақстан Республикасының жаңа Конституциясының сегізінші тарауы толығымен жергілікті басқаруға арналғаны баршамызға белгілі. Қазақстан Республикасы Конституциясының 86-бабында мәслихаттардың халық арасындағы рөлі мен міндеттері көрсетілген.

*Мәслихаттардың республикалық бірлестігінің
Алматы облысындағы көшпелі кеңесі*

«Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару туралы» Қазақстан Республикасының 2001 жылы 23 қаңтарғы Заңы мәслихаттардың абыройын одан әрі арттыра түсті. Мәслихаттардың құзыреттеріне жергілікті атқарушы органдар іске асыратын бюджеттік бағдарламаларды бекіту, лимиттерін анықтау және қоршаған ортаны ластағаны, орманды пайдаланғаны, ерекше қорғалатын табиғи аймақтарды пайдаланғаны үшін мөлшерлемелерді бекіту мәселелері енді. Бұл Заңмен мәслихат аппараттарының мемлекеттік қызметкерлерінің штаттық санының лимиті 5 депутатқа 1 қызметкерден келетіндей болып бекітілді.

Осы жылдары Конституцияға, бірқатар заңдарға енгізілген өзгерістер мен толықтырулар мәслихаттардың құзыреттерін нақтылауға, аумақтық және округтік сайлау комиссияларының құрамдарын қалыптастыру және сайлау жөнінде қосымша өкілеттіктер мен мүмкіндіктер берді. Соңғы өзгерістерге сәйкес мәслихат депутаттары 5 жылға сайланатын және облыс, қала, аудан әкімдерінің кандидатуралары мәслихат депутаттарымен келісілетін болды.

Әр деңгейдегі мәслихаттардың рөлі мен беделінің артуына республикада құрылған «Қазақстан мәслихаттары депутаттарының бірлестігінің» үлкен көмегі болды. Атқарушы органдарда жоғарыдан төмен қарай бағынышты, тұрақты система бар. Жоғарғы жақтағы басшылар төменгі жақтағыларға қамқорлық жасап, олардың мәселелерін шешіп

отырады. Ал өкілетті органдарда бұндай жағдайлар жоқ. Әрқайсысы өз күнін өздері көреді дегендей. Сондықтан да көптеген қордаланып қалған мәселелерді Мәжіліске, Сенатқа, Үкіметке жеткізу үшін осындай бірлестік құрылды.

Жасыратыны жоқ, бұрын Парламент үйіне мәслихат депутаттары түгілі, облыстық мәслихат хатшылары кіре алмайтын. Олар тек қана қабылдау бөлмесі арқылы өтетін. Бірлестік өз жұмысын Парламентке жеке куәлігімен кіруден бастады. Қазір осы бірлестіктің арқасында аудан, қала, облыс хатшылары ғана емес, әр деңгейдегі мәслихат депутаттары жеке куәлігімен кіре алатын дәрежеге жеткіздік. Мәслихат алғашқы құрылған кездерде аппарат қызметкерлері штатының лимиті алғашқыда 10, кейін 7 депутатқа 1 қызметкерден болатын. Осы мәселені бірлестік Парламент алдына қойып, үлкен жұмыс жүргізіп, 5 депутатқа 1 қызметкерден болатын болып белгіленді. Бұрын мәслихаттарда тексеру комиссиясының төрағасы қоғамдық негізде жұмыс істейтін. Ал жұмыс деген бастан асады. Бюджеттен бөлінген қаржыны ешкім бақылай алмайды. Бірлестік осы мәселені көтеріп, тексеру комиссиясының төрағасы штаттық негізде жұмыс істейтін болды.

Бірлестік әр деңгейдегі мәслихат хатшыларымен тәжірибе алмасу, семинар-кеңестер өткізіп тұрады. Осындай үлкен тәжірибе алмасу Маңғыстау облыстық мәслихатында өтті. Көшпелі семинар-мәжілісте облыстық мәслихаттың хатшысы Бақтыбай Шелпеков сессияны дайындау және оны өткізу тақырыбында баяндама жасады. Оған қатысушылар жергілікті және атқарушы органдардың жетекшілерімен кездесіп, пікір, тәжірибе алмасты. Жаңаөзен қаласы мен Маңғыстау ауданындағы азаматтардың әл-ауқатын арттыруға бағытталған әр алуан бағдарламалардың жүзеге асырылуы нәтижелерімен егжей-тегжейлі танысты. Каспийдің жағасындағы «Кендірлі» бірегей демалыс аймағында, «Отпан тау» тарихи-мәдени кешеніндегі Адай Ата кесенесінде, алтын күмбезі жарқылдап көз тартқан аппақ қардай әсем мазарда, Бекет Ата киеханасында, жерасты Шақпақ Ата және Шопан Ата мешіттерінде болды.

Көшпелі мәжіліске қатысушыларды Маңғыстау облысының әкімі Қырымбек Көшербаев қабылдап, облыстың 2015 жылға дейінгі аумақтық даму стратегиясының орындалу барысы жайында егжей-тегжейлі әңгімеледі.

Мұндай тәжірибе алмасулар Оңтүстік Қазақстан, Алматы облыстарында да өтті. Айта кеткен жөн, облыс әкімдері Болат Жылқышиев, Серік Үмбетов қабылдап, облыстағы атқарылған жұмыстарды саралап, алда тұрған жоспарларды семинар-кеңеске қатысушыларға мазмұнды етіп айтып берді.

Мәслихат органдарының жұмысының қазіргі таңда алға басуына Парламенттің жоғарғы палатасында бір жылдан артық уақыт бойы Сенат төрағасы Қасым-Жомарт Тоқаевтың төрағалық етуімен жергілікті мәслихаттармен бірлесе іс-қимыл жасау жөніндегі кеңесі үлкен көмек жасады. Консультативті кеңесші органның пайдалы екендігі оның жұмыстарының жақсы нәтижелігінен қазірдің өзінде айқын көріне бастады.

Кеңес мүшелері Қостанай, Атырау, Оңтүстік Қазақстан, Павлодар, Жамбыл, Ақмола облыстарында болып, мәслихат депутаттарымен кездесіп, пікір бөлісті. Облыстық мәслихат хатшылары Қ.Тоқаевтың қабылдауында болып, өздерін толғандыратын көптеген сұрақтар беріп, пікір алмасты.

Әрине, мәслихат органдарының жұмысын өз дәрежесінде жүргізу үшін әлі де болса көптеген мәселелерді шешкен жөн. «Мәслихаттар депутаттарының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы қабылданса, мәслихаттарды толғандырып жүрген талай-талай жайттар өз шешімін табады деген ойдамыз.

Әлемдік қаржы дағдарысының салдарынан еліміздегі экономикалық даму бәсеңдеген қазіргі кезде қоғамның рухани өзегін бұрынғыдан да гөрі күшейту өте маңызды. Бұл қазіргі күрделі кезеңнен өту үшін қажет. Бізде ұлтаралың келісім мен татулық, бірлік пен береке, ынтымақ пен саяси тұрақтылық сақталып отыр. Осы орайда мәслихат органдарының халық арасындағы жұмысы айтарлықтай. Бұл жұмыстың әрі қарай да дами беретіні сөзсіз.

**«Егемен Қазақстан» газеті,
11 наурыз 2009 ж.**

ХАЛЫҚПЕН КЕҢЕСКЕННЕН КЕМ БОЛМАЙМЫЗ

Тәуелсіздігінің екі тізгін, бір шылбырын өз қолына алған ширек ғасыр уақыт ішінде еліміздің экономикасы ширап, саяси тұрғыда шымырлана түсті. Бір кездері КСРО-ның ешкім елеп-ескере қоймаған бір бөлшегі бүгінгі күнде әлемдік қауымдастыққа өзіндік түр-тұлғасымен танылып, әйгілене бастаған айшықты елге айналды. Яғни, 25 жылдың ішінде Қазақстанымыз бекем бірлігі, берекелі тірлігінің арқасында қарыштап алға басты, өсіп-өркендеді. Иә, атам қазақ «Бірлік бар жерде - тірлік бар» деп тегін айтпаған. Жерімізді мекен еткен талай ұлт пен ұлыстың баласы бас біріктірмей, өзінің ғана жайын күйттеп кетер болса, біз бүгінгідей заманда өмір сүрер ме едік, сүрмес пе едік?!

Міне, Тұңғыш Президентіміздің халықтар бірлігі мен достығына арқа сүйей отырып, «Алдымен экономика, содан кейін саясат» деген ұтымды ұстанымы бұл күнде біздің елді осындай ұшпаққа шығарып отыр.

Иә, ширек ғасырлық межені түйіндеген той да өз дәрежесінде өтті. Тойдан бізге тағылым қалды және келешігімізді қайтсек бұдан да көркем етеміз деген ой салды. Елбасы Президентіміз Нұрсұлтан Назарбаев өзінің мерейтойы қарсаңындағы сөзінде ел болашағына қатысты өзінің ой-пікірін білдірді.

- Жаңа мемлекетті құру мен реформалардың сәтті іске асуына мықты президенттік билік себеп болды. Оны Тәуелсіздік тарихы ашық көрсетті. Енді мемлекет дамуының жаңа кезеңінде Парламент пен Үкіметтің жауапкершілігін күшейту мәселесін қарастыру қажет. Қазақстанда президенттік басқару формасы бұған дейін болған, болады да. Соның барлығы Ата Заңымызда көрсетілген. Біздің тарихымыз да, салт-дәстүріміз де соған сай келеді. Дегенмен, бүгінде Президент, Парламент пен Үкімет арасындағы өкілеттіліктерді үйлестіру мәселесін қайта қарап шығатын уақыт келді. Арнайы комиссия осыны жан-жақты зерделеп, тиісті ұсыныстарын жасауы тиіс. Заңдарды өзгертеміз бе, бәлкім Конституцияға да өзгертулер енгізуге тура келетін шығар, - деді Президент.

Мен өзім біраз жылдар бойы Қарағанды облыстық мәслихатының хатшысы болып қызмет істегем және «Қазақстан мәслихаттар дену-

таттарының бірлестігін» құрған адамның бірімін. Өмірлік тәжірибеме сүйене отырып, Елбасының бұл сөздерін қоса қолдайтынымды жеткізгім келеді. Иә, бүгінгі күн шындығы тұрғысынан алып қарағанда, Парламент пен Үкіметтің жауапкершілігін күшейту мәселесі - заман мен уақыттың талабы. Егер жағдай осылай қалыптасар болса, онда сәйкесінше, жергілікті мәслихаттардың да өкілеттігі күшейеді деген сөз. Менің ойымша, билік пен халық арасындағы дәнекер тұлға-депутаттар ел ісіне белсене араласар болса, көптеген түйінді мәселелер шешімін тез және нәтижелі түрде табар еді.

*ҚР Праламент Сенаты төрағасының орынбасары
Мұхамбет Көпеевке облыстық мәслихат атынан құрмет көрсету*

2007 жылы мәслихаттардың мәселесі бойынша, Елбасының қабылдауында болдым. Сол кездесуде мен көптеген мәселерді көтерген едім. Мәселен, жергілікті мәслихаттар рөлінің төмендеп, олар тек бюджетті бекітумен ғана айналысып жүргенін, облыстық мәслихат хатшыларының мардымсыз жалақы алатынын айттым. Осы және басқа да қордаланып қалған мәселелер төңірегінде ашық түрде әңгіме қозғадым. Әсіресе жергілікті округтердің санын арттырып, депутаттардың санын көбейту туралы ұсынысымды жеткіздім.

Осыдан он жыл бұрын айтқан ойларымның бүгінде Елбасы көтеріп отырған маңызды мәселемен өзектес жатқаны, менің болашақтағы мемлекеттік реформалардың жемісті боларына деген сенімді күшейте түсті. Өйткені халықпен санасып, кеңесе отырып жүргізілетін шаруалардың біз тек шарапатын ғана көреміз.

**«Егемен Қазақстан» газеті,
20 желтоқсан 2016 жыл**

ЕЛ СҮЙГЕН ҰЛ

Халықтың қалаулысы, елдің құрметтісі Мәкеңді жарты ғасырдан артық білем десем, артық болмас. Бұл 1962 жылдың ерте көктемі еді. Ол кезде Шет аудандық комсомол комитетінің екінші хатшысы едім. Мәлік Имашев аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы болып келді. Ел ұйқыдан ояңғандай болды. Ауданда қауырт жұмыстар басталды. Артта қалған ауданның экономикасы мен мәдениеті күрт көтерілді. Аудан орталығы Ақсу-Аюлы селосында бірінші тротуар, жолдар сол жылы Мәкеңнің басқаруымен басталған еді. Орталықта бірінші демалыс паркі салынды. Үлкен құрылыстар, мәдениет үйі, сауда орындары бой көтере бастады. Әрине, бұрын мұндайды көрмеген халық бір көтеріліп қалғандай болды.

Мәкеңнің бір қасиеті кадрларды іріктеп, таңдай білуінде еді. Совхоз директорларын, партком хатшыларын, ауыл совет төрағаларын қолдарынан іс келетін адамдарды тартып, ел тізгінін солардың қолына беріп, ауылдың жағдайын тез көтерді. Бұрынғы ағылып жатқан арыз-шағымдар тоқтады. Сондықтан да халық қолдады. Күні бүгінге дейін Шет ауданының халқы Мәкең десе ішкен асын жерге қояды, хал-жағдайын біліп, үлкен мерекелерге шақырып, ақыл-кеңесін алып отырады.

Мен өзімді бақытты санаймын. Әу деп қызметті бастағанда осындай іскер басшының қоластында болғанымды. Аудандық комсомол комитетінің екінші хатшысы болып жүргенімде шақырып алып, білімді көтер деп, Мәскеуге Жоғарғы Орталық комсомол мектебіне жіберді. Міне, содан бергі өмірім - осы ұстазым Мәкеңнің көз алдында. Қайда жүрсем де қол үзбедім, ақылдасып, пікірлесіп отырдым. Менің осындай дәрежеге жетуім, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері болуым тек ұстазым Мәкеңнің арқасы. Оның есімі, істеген ісі, еліне, жұртына мәлім. Кешегі қан майданнан жеңіспен аман оралып, халық шаруашылығын тез қалпына келтіруде ерен еңбек еткен, іскерлігін, білгірлігін, қажымайтын қайратын, мұқалмайтын өнерін, таусылмайтын жігерін Өкімет өте жоғары бағалап, көптеген ордендермен,

медальдармен марапаттады. Көп жылдар облыстық партия комитетінің хатшысы, облыстық кәсіподақтар комитетінің төрағасы болып қызмет атқарды. Кейін Мәкең басқарған облыстық баспахана одақта бірнеше рет бірінші орынды жеңіп алып отырды. Бұл - Мәкеңнің іскерлігінің асқан ұйымдастырушылық қабілетінің куәсі.

Менің күні бүгінге дейін есімде қалған бір оқиға ойыма орала береді. Сол кездегі облыстық партия комитетінің бірінші хатшысы В. К. Акулинцев Орталық Комитетпен келісіп, мені Ақтоғайға аудандық атқару комитетінің төрағалығына жіберді. Мен келісімімді бердім. Бір уақытта Мәкең ағаның қабылдауынан қоңырау түсіп, мені сол кісіге шақырды. Ол кісі мен Орталық Комитетке барғанымда іссапарда болатын. Ақтоғайға баратынымды келгеннен кейін естіді. Салған бетте маған реніш білдірді. Ол кезде Мәскеуден СОКП жанындағы Жоғарғы партия мектебін бітіріп келген кезім болатын. «Ақтоғайда саған не бар? Ол жерде барлық жұмыс жақсы жолға қойылған. Облыстағы озат аудан. Ол жерге барсаң жалқау болып, жұмыс үйренбейсің. Өне, Ақадырға бар. Жаңа құрылған ауданның жұмысы өте қиын. Жас емессің бе, осы уақытта істемегенде, қашан істейсің? Бірінші қазықты өзің қағып, әрі қарай жұмысты істе», - деді. Мен келісімімді беріп қойғанымды айтып едім, ол жағын өзім шешем деді. Сөйтіп тағдырдың жазуымен Мәкеңнің берген батасымен Ақадырдан бір-ақ шықтым. Қазір ойлаймын, шынында Ақадырдан жұмысты бастамасам не болар еді? Облыс бойынша өте қиын аудан болды. Көп ауыртпалықты көрдім, ысылдым, жұмысты үйрендім, қайта мектептен өткендей болдым. Өмірімнің ең қызықты шақтары Ақадырда өтті.

Сол үшін күні бүгінге дейін ұстазым әрі ақылшым, қамқоршым әке орнына әке болған Мәкеңе мың алғыс айтамын. Бір жазған мақаласында «Сен дегенде менің жүрегім ерекше соғады, сенің басың ауырса - менің де басым ауырады, сен маған өте жақын адамсың, жарты ғасыр жанымда болып, бір кезде артымнан еріп, кейінгі кезде артыңнан ергізіп, бірге туған інімдей ең жақыным, сүйенішім - 70 жасың құтты болсын, жасың ұзақ, өмірің қызықты, денсаулығың зор болсын», - деп жазған еді.

Бұны қалай ұмытарсың?! Атақты Жамбыл атамыз 95 жасқа келгенін тойлап отырғанда сөйлеушілер «Жәке, жүзге келіңіз!» деп қайталай берген екен. Сонда Жәкең бабамыз ренжіп: «Жүзге кел дейсіңдер, жүзден артық цифр жоқ па?» - депті. Сол айтқандай, күш-қайратыңыз тасқындай берсін, аспанымыз ашық, деніңіз сау болып, жүзден асыңыз!

ЖІГІТТІҢ СҰЛТАНЫ

Өмір - ұлы көш. Дария ағысындай өз арнасымен алға жылжып, аға бермек. Өткенің - тарих, ертеңің - үміт. Иә, біз де жер ортасына келіп қалған екенбіз. Еншімізге естелік жазу бұйырғалы қашан. Өйткені кешегі күннің бедерлі бейнесі мен ұмытылмас сәттерін ертеңге аманаттау - азаматтық парыз. Осыны түйсінгендіктен болар, өткенге шолу жасап, ертеңді болжап-бағамдау деген есеюмен қатар келетін ең бір қастерлі дағды екен.

Өткен өмір белесінде өшпес із бен замандастарымыздың айшықты қолтаңбасы бар. Өткенге ой жүгірттім. Жігерлі жастық шақ көңіл аңсарын қозғап, кешегі күні бірге жүрген замандастарымызды, ел игілігі жолындағы мүдде ортақтығын еске түсірді.

Сол замандасымның бірі емес, бірегейі, жақын досым Жақан еді. Жақанның біздің арамыздан кеткеніне де міне, отыз жыл болыпты. Уақыттың тез зымырап өтетінін де осыдан байқайды екенсің. Жақан туралы естелік жазамын деп ойлап па едім?! Көзінің тірісінде неге жазбадым екен? Сен қандай құрметке болса да лайық жан едің ғой...

Ол қиындыққа жасымай өскен, ерте есейіп ер жеткен, қоғамдық қызметке жастайынан белсене араласқан өз заманының ойлы тұлғасы еді. Иә, қазақ халқы «Жақсы адамдар өмірге табындыру үшін, өлген соң сағындыру үшін келеді» дегенді бекер айтпаған. Ол мына фәни дүниеде өзінің адамгершілік, азаматтық, іскерлік қасиеттерімен талай адамды өзіне табындыра білді...

Екеуіміздің таныстығымыз аудандық комсомол комитетінің пленумында басталды. Ол кезде мен аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшысы болатынмын. Бұл 1961 жылдың желтоқсан айының аяғы еді. Жақан кезекті пленумда сөз сөйлеп, бәрімізді «қырып салды» деуге болады. Өткірлігі, сөзінің мәнділігі, тіпті арасындағы қалжыңы залды бір көтеріп тастады. Пленумға қатысып отырған аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы Мәлік Имашев маған:

- Мына жігіттен көз жазбаңдар, активтің қатарына қосу керек, - деген пікірін айтты.

Қазақстан комсомолының XI съезінде, оң жақта Жақан Қошанов

Ертеңінде аудандық комсомол комитетінде кездестік. Көп әңгімелесіп, өзім басқарған сенбі-жексенбі күндерінде өткізетін штабты басқаруды ұсындым. Ол кезде аудан орталығында жастардың демалысын ұйымдастыру үлкен бір проблема болатын. Осыны Жақан бірден қолға алды. Әрбір сенбі, жексенбі күндері жастардың бәрі клубқа жиналатын болды. Онда әртүрлі лекциялар, соғыс және еңбек ардагерлерімен кездесулер өткізіліп, соңы жастар кешіне ұластырылды. Аудан орталығында ұйымдасып арақ ішу, карта ойнау, тағы басқа жағымсыз көріністер күрт азайды. Бұрын ел клубқа келмеуші еді. Енді Жақан басқарған штабтың көңілді демалыс ұйымдастыруы арқасында клубқа ел сыймай кететін болды. Кейін әрбір сенбі-жексенбі күндері арнайы кестемен мекемелерге бөлініп берілді.

Жастардың көңілді демалысын жақсы ұйымдастырған бұл штабтың жұмысы кейін Қазақстан комсомолы Орталық Комитетінде қаралып, бұның іс-тәжірибесін республика ұйымдарына тарату туралы арнайы Қаулы қабылданды. Бұл Жақанның еңбегіне берілген жоғары баға еді. Айта кеткен жөн, осы үрдіс күні бүгінге дейін сақталған. Ақтоғай, Шет аудандарында бұл жұмыс 50 жыл өтсе де, күні бүгінге дейін жалғасып келеді.

Ауданға келген аз уақыттың ішінде ол қатардағы мұғалімнен мектептің оқу ісінің меңгерушісі, директоры болып, кейін мен басқа жұмысқа ауысқанда, Шет аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшысы болып сайланды. Жақанның қызмет бабында тез көтерілуі өзінің зеректігіне, іскерлігіне, жұмысты тиянақты атқаруына байланысты болды.

Жастар жетекшісі болып жүрген кезінде аудан экономикасы мен мәдениетін көтеруге үлкен еңбек сіңірді. Елді мекендерді сәулеттендіру, әсіресе аудан орталығын тәртіпке келтіру, ағаш отырғызу, көгалдандыру, жастарға арналған жатақхана салу (кейін ол балаларға арналған интернат болды), жастарды мәдениетке тәрбиелеуде Жақанның орны ерекше болды. Жастар Жақанның соңына ерді, оны қолдады. Оның бойындағы бір қасиет, тек ұран ғана тастап қоймайтын, өзі бастап, өзі көрсетіп, бірге жүретін. Ол кезде ұран тастап, өзі тасада қалып қоятындар көп болды ғой. Жақан ондай емес еді. Сондықтан да оны жастар жанындай жақсы көретін, оған сенетін.

Ол заманның бір ерекшелігі жастардың бастамасын қызу қолдайтын кез еді ғой. Жақан ең бірінші жастар белсенділігін арттыру мәселесін қолға алды. Сол кездегі дағды бойынша ол ауданда жастар фермасын ашуға құс, қоян өсіру, жастарды шопандыққа баулу, механизатор болу, техниканы меңгеру істеріне бар күш-жігерін, ұйымдастырушылық қабілетін жұмсады.

Сол тұста жастар арасынан өздері тіленіп шопан болуға, трактор бригадасын құруға ниет білдіргендер көп болатын. Соның бірі Ақшатау кеңшарынан Алмагүл Молдаханова еді. Алмагүлдің еңбегі мемлекет тарапынан жоғары бағаланып, жиырма бес жасқа жетпей Ленин орденімен марапатталды. Оның ерлікке толы ісін механизация саласында Серікбай Жұмкин жалғастырды. Ол ауданда бірінші болып комсомол-жастар бригадасын құрып, соны басқарды. Облыста, республикада Серікбай басқарған бригада бірнеше дүркін бірінші, екінші орындарды жеңіп алып отырды. Облыстық комсомол комитетінің, кейін облыстық партия комитетінің мүшесі болып сайланды. «Құрмет белгісі» орденімен марапатталды. Осыларды көре отырып, аудан жастарының жігері мен құлшынысы еселене түсті. Міне, осыларды ұйымдастыруда аудан жастарының жетекшісі Жақанның еңбегі зор. Бұл оның ұйымдастырушылық қабілетінің бір көрінісі ғана.

Жалпы, Жақанның ұйымдастырушылық қабілеті зор еді және ұйымдастырған жұмыстың басы-қасында өзі болып, өзі басқаратын. Әнді де тамаша айтушы еді. Соның әсері ме, әйтеуір, Жақан жұмыс істеген аудан ол кезде жиі ұйымдастырылатын көркемөнерпаздар байқауында облыста бірінші орын алатын. Шет ауданы ол басқарған жылдары қатарынан үш рет бірінші орынды жеңіп алса, кейін Ақтоғайға ауысқанда Ақтоғай ауданы бұл орынды ешкімге бермей жүрді. Көп дауыста айтылатын хорды Жақанның өзі бастаушы еді. Осы ауданның атақты «Тоқырауын толқындары» ансамблін ұйымдастыруда оның еңбегі ерекше. Ол кездері аудандық атқару комитеті төрағасының орынбасары болған Қалкен Мәкенбаевқа Жақан бұл жөнінен мықты көмекші бола білді. Сөйтіп «Тоқырауын толқындары» Одаққа ғана емес, кейін алыс-жақын шетелдерге де танымал болды.

Ақтоғайды ол кезде білгір ұйымдастырушы, өз ісінің асқан шебері Жаманқұл Шайдаров ағамыз басқарып еді. Ол кісінің жақсы бір қасиеті жұмыс істейтін адамды өте жақсы көретін. Маңайына тек іскер, қолынан іс келетін, ұйымдастырушылық қабілеті бар адамдарды жинайтын. Соның бірі - осы біздің Жақан. Қазіргі сөзбен айтсақ, негізгі жұмыс штабының тізгінін Жәкеңнің осы Жақанға сеніп тапсыруы сол іскерліктің дәлелі секілді.

Ақтоғай топырағы Жақан отбасына жұғымды болды. Небір ерлер мен қоғам қайраткерлері, Алаш арыстары шыққан мекен ғой бұл. Ақтоғай - қасиетті жер. Соның қасиеті болса керек, Жақанның малына мал, басына бас қосылды. Шетте дүниеге келген Ерлан мен Ғазиздің жанына Гуля мен Марғұлан қосылды.

Марғұлан демекші, бірде облысқа атақты академик Әлкей Марғұлан келді. Бұл ғалым ағаның қазақ мәдениетінің қола дәуіріндегі «Дәндібай-Беғазы» тарихи орнын ашумен айналысып жүрген уақыты еді. Сол

Оқжетпесте. 1983 ж.

жылы атақты археолог Жақанның шаңырағында қонақ болды. Жайғасып отырып ұлы ғалым қазақтың көне тарихынан көп сыр шертті. Көп ұзамай, дүниеге келген ұлының есімін сол ардақты ағамыздың құрметіне орай Марғұлан деп атаған еді. Ұмытпасам, академик ағамыздың магнитофон таспасына жазылған әңгімесі осы уақытқа дейін Жақанның үйінде сақталуы тиіс.

Ақтоғайда істеген сегіз жыл ішінде өзі жас та болса, көптеген кадрларды тәрбиелеп өсіруге атсалысты. Солардың ішінде Астанадағы Рымбек, Тиышбек, Ақтоғайдағы Қуанышбек, тағы көптеген азаматтар бар.

Ақтоғай ол кезде жақсы көтерілді. Республикалық жарыстардың бірнеше дүркін жеңімпазы, тіпті Одақтың да жүлдесін алып жүрді. Экономикасы мен мәдениеті бірдей өрледі. Кезінде Ақтоғай ауданы озық тәжірибе тарату мектебі болған еді. Сол себепті аудан басшысы Жәкең ағамыз екі мәрте Жоғарғы Кеңестің депутаты болып сайланды. Бұл сол кезеңнің өлшемімен алғанда ауданға берілген үлкен баға еді. Осының бәрі Жақан, Саят, Рымбек, Қалекең, Жұмаділда, Тиышбек сияқты азаматтардың еңбегі деп түсінемін.

1972 жылдың басында жаңадан Ұлытау ауданы құрылғанда, Жақан аупартком хатшысы болып барды. Алғашында аудан орталығы Никольск поселкесі болып белгіленген еді. Ауданды басқаруға барған Мейрам Абақанов, оған Жақан мен Сабыржан қосылып, орталықты Ұлытауға көшіру туралы батыл ұсыныс енгізді. Әрине, бұл кісілерге қалада тұрғаны өздеріне ыңғайлы еді. Бірақ елдің келешегін ойлаған азаматтар ауданның экономикасы мен мәдениетін көтеру үшін орталықты ел ортасына жақындатты. Бұл идеяның дұрыс болғандығын кейін өмір өзі дәлелдеді. Осы жерде бүкіл ұсыныстарды қағаз бетіне қисынын келтіре дәлелдеп, Қарағанды мен Алматыға жеткізген Жақанның еңбегін атап өткен жөн.

Жезқазған облысы ашылғанда Қарағандыдан келешегінен зор үміт күттіретін, қолынан іс келетін, жұмысқа жан-тәнімен берілген жастарды іріктеп жіберіп жатты. Соның ішінде Жақанның ұйымдастырушылық қабілетін жақсы білетін облаткомның төрағасы Қамза Бижанұлы оны бірден ұйымдастыру бөлімінің меңгерушісі етіп тағайындады. Әрине, облыс құру оңай емес, сан-салалы жұмыстар бар. Басқасын қойғанда, келген кадрларға үй тауып беріп, оларға жұмыс істеуге жағдай жасау үлкен іскерлікті талап ететін. Облыс аз уақыт ішінде аяғынан тік тұрды десек, артық болмас. Оған Жақан бастаған облыстық атқару комитетінің ұйымдастыру бөлімі үлкен үлесін қосты.

Ол келешегінен көп үміт күттіретін азамат еді. Соны облыс басшылығы байқаған болу керек, Мәскеудегі КОКП Орталық Комитеті жанындағы Жоғары партия мектебіне оқуға жіберді. Ол кезде бұл оқу орнына түсу деген тек түске ғана енетін. Жылына облыстан тек бір

Демалыс сәттерінде. Алматы, 1974 ж.

адамның ғана кандидатурасы ұсынылатын. Осының өзінен Жақанның ел алдындағы беделінің қандай болғандығын сезінуге болады. Ал бұл мектепті ол қызыл дипломмен үздік бітіріп шықты.

Мәскеуден оралысымен Приозерный ауданында аудандық атқару комитетінің төрағасы, кейін денсаулығына байланысты облыстық атқару комитетінде жауапты қызмет атқарды.

Айта кеткен жөн, оған тән бір мінез - қандай жұмыс болсын, оның үлкен-кішілігіне қарамай, беріліп істейтіндігі. Өзіне тапсырылған жұмысқа өте асқан жауапкершілікпен қарайтын еді. Басқалардан да осыны талап ететін. Қандай да бір қиын жұмыс тапсырылса да, оны дер уақытында орындай білетін керемет сауатты адам еді. Реніш дегенді білмейтін, әрқашан көңілді, күліп жүретін. Жиын-тойдың сәні еді. Ол қолына мандолинін алып ән салғанда, бүкіл жұртты таңғалдыратын. Спортпен де жүйелі шұғылданды. Студент кезінде институттың волейбол құрама командасының мүшесі болды. Бір сөзбен айтқанда, нағыз сегіз қырлы, бір сырлы дейтін жігіттің сұлтаны еді.

Жақан екеуіміз отбасымызбен бірге демалуды әдетке айналдырған едік. Қырғызстанның Ыстықкөлінде, Кисловодскіде, Ессентукиде, Бурабайда демалысымызды бірге өткізіп жүрдік.

Жақанға:

- Оқжетпеске барып демалайық, машинамен шықшы, Көкшетаудың сұлу табиғатын аралайық, сексен көлін, жақсы жерлерін көрейік, - деп ұсыныс айттым бірде. Ол бірден құп алды.

Шілде айының ортасында пойызбен семьяны алып, жолға шықтым. Ол кезде Ақадыр аудандық атқару комитетінің төрағасы болып қызмет істеймін. Пойыз Бурабайға таңертең сағат тоғыз шамаларында келді. Жақанмен Сәуле, сол кездегі «Оқжетпес» санаторийінің директоры Амантай Жақыпбеков үшеуі келіп, вокзалдан қарсы алды. Балаларды бір машинаға, өзіміз екінші машинаға отырып жүріп кеттік. Жақанның ұсынысы бойынша жолдағы бұлақтың басына тоқтадық. Жағдай белгілі. Қарағандыда достар күтіп алып, шығарып салған... Бұлақтың суы өте мөлдір әрі салқын екен. Рахаттана бір кружкасын тартып жібердім. Бір уақытта Жақан «Мынаны қара» деп, бір жылтыр заттың басы шығып тұрғанын көрсетті. Ойымда ештеңе жоқ, әлгі жерді қазып жіберсем, шампан шыға келді. Қуана кетіп, оны да бітірдік. Келе жатқанда әдейі тығып кеткен екен. Сол жолы өте тамаша демалдық. Жақанның машинасымен Көкшетаудың ең жақсы жерлерін аралап, сұлу табиғатына сүйсіндік.

Бірде Ессентукиде «Қазақстан» санаторийінде демалдық. Сол жолы Жақан ауырып, дәрігерлер ауылға қайтуға кеңес берді. Мен Сәуле қорықпасын деп, қоңырау шалып, Жақанның елге қайтатындығын айттым. Жезқазғанға әуежайдан шығарып салдым. Кейін ойласам, бұл біздің соңғы рет бірге демалуымыз екен.

Қазақ айтқан ғой, «Ақкөңілдің аты арып, тоны тозбайды» деп. Сол ақ көңілінің, елге деген адал еңбегінің арқасында өніп-өсті. Сүйікті жұбайы Сәуле шаңырағын шайқатпай, жастай қалған сәбилерін оқытып, жеткізді. Бәрі жоғары білім алды. Дүниеге немерелері келді.

ЖАҚСЫ ЖӘКЕҢ

Уақыт деген тез өтеді. Жылдар жылжып өтіп жатыр. Өмір - өзен, өз заңымен ағуда. Уақыт өткен сайын көп жағдайлар еске түседі екен.

Қазақ елінің Тәуелсіздік алған 25 жылдық мерейтойын атап өткенімізге көп уақыт бола қойған жоқ. Ата-бабаларымыздың мыңдаған жылдар аңсаған тәуелсіздігін жақындатқан, сол үшін еңбек еткен азаматтар баршылық.

Соның бірі һәм бірегейі десем қателеспеспін, Жаманқұл Шайдаров еді.

Өткен ғасырдың 71-ші жылының аяғы болуы керек. Жақан Қошанов деген жан досым Ақтоғайға қонаққа шақырды. Ол кезде Қарағанды облыстық партия комитетінің партиялық-ұйымдастыру бөлімінде нұсқаушы болып қызмет атқаратынын. Бірінші рет Жәкеңмен Жақанның үйінде таныстым. Ертеңінде Жәкеңмен бірге ауыл араладық. Міне, содан өмірінің аяғына дейін бірімізбен-біріміз сыйластықпен өткіздік.

Жаманқұл Шайдаров туралы көп айтуға болады. Уақытында республикалық, облыстық басылымдар ол кісі туралы көп жазған болатын. Ұмытпасам, шағын фильм де көрсетілді.

Кезінде Жаңаарқа аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшысы болды. Жастарды Жәкең алға бастай білді.

Жаңаарқа аудандық комсомол комитетінің жастар арасындағы жұмыстары облыста алдыңғы қатарда болды.

Ол кездегі тәжірибе бойынша комсомол мектебінен жақсы өткен жастарды партия жауапты жұмыстарға жіберетін. Комсомол партия резерві деп тегін айтылмаса керек.

Арада көп уақыт өтпей, комсомол мектебінен жақсы өткен Жаманқұл Шайдаровты аудандық кеңес атқару комитетінің төрағасы етіп сайлайды. Төраға болып істеген аз жылдардың өзінде-ақ іскерлігін, ұйымдастырушылық қабілетінің жоғары екендігін тез танытты. Ауданда жаңадан совхоздар ашылды, оқу орындары, мәдениет үйлері жаңа талапқа сай жұмыс істей бастады. Халықтың әл-ауқаты артты. Жәкеңнің мұндағы еңбегі бір төбе. Ол, әрине, бөлек әңгіме.

Облыстық партия комитеті келешегі зор, 35 жастан жаңа ғана асқан талапты азамат Жаманқұл Шайдаровты 1967 жылдың желтоқсан айында Ақтоғай ауданына бірінші хатшылыққа ұсынады. Ақтоғайды 13 жыл тапжылмай білгір ұйымдастырушы, өз ісінің асқан шебері Жаманқұл Шайдаров ағамыз басқарды. Ол кісінің жақсы бір қасиеті жұмыс істейтін адамды өте жақсы көретін. Маңайына тек іскер, қолынан іс келетін, келешегі зор, ұйымдастырушылық қабілеті бар адамдарды жинайтын. Соның бірі Жақан Қошанов болатын. Қазіргі сөзбен айтсақ, негізгі жұмыс штабының тізгінін Жәкеңнің осы Жақанға сеніп тапсыруы сол іскерліктің куәсі секілді.

Жаманқұл Шайдаров ауданды басқарған жылдары Ақтоғай жақсы көтерілді. Аудан экономикасы мен мәдениеті жоғары көтеріліп, облыста бірінші орынға шықты. Бірінші рет республикалық жарыстардың жеңімпазы атанды. КПСС Орталық Комитетінің СССР Министрлер Советінің, ВЦСПС-тің ауыспалы Қызыл Туын жеңіп алу ол кез үшін өте жоғары баға.

Ақтоғай, негізінде, мал шаруашылығымен шұғылданатын аудан. Кезінде әр саулықтан қозы алды. 100 биеге 100 құлын алғандар осы ауданнан шықты. Облыста бірінші болып комсомол-жастар шопандар бригадасы құрылып, оның орталықтары салынды. Өздерінің кітапханасы, шағын кино, ойын-сауық қоятын үйлері, моншасына дейін болды. Соның арқасында жастар қой шаруашылығына көптеп бара бастады.

Мал шаруашылығы, оның ішінде қой шаруашылығын дамытуда аудан еңбекшілері үлкен табыстарға жетті. Мұндағы Жаманқұл Шайдаровтың еңбегі өте зор. Адам күші бұл салада жетпейтін еді.

Осы жерде бір айта кететіні, Жәкеңнің өзі бастап өнеге көрсететіні. Кейбіреулер жалаң үндеу тастап, өзі тасада қалатын. Төл алу науқанына адам күші жетіспейді. Адам күшімен көмек беретін өндіріс орындары бұл ауданда жоқ. Сондықтан Жәкең өзі бастап, өнеге көрсетіп, үйіндегі зайыбы Жолдыбала жеңгемізді төл қабылдауға жіберді. Мұны көрген аудан, мекеме басшылары мен қызметкерлері де осылай жасады. Сөйтіп төл алу науқанында жетіспейтін адамдарды осылай шешкен болатын. Бұл сол уақытта облыс аудандарында үлкен резонанс туғызған еді.

Орталықта үлкен мәдениетке талпыну басталды. Жаңа үйлер, денсаулық, мәдениет, сауда орындары бой көтере бастады. Көшелер мен үйлер тәртіпке келтірілді. Бір сөзбен айтқанда, шалғайда қалған аудан үлкен серпіліске түсті.

Ауыл мәдениеті жоғары сатыға көтерілді. Ауданның атқару комитеті төрағасының орынбасары Қалкен Мәкенбаевтың, аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшысы Жақан Қошановтың басқаруымен, әрине, аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы Жаманқұл Шайдаровтың қолдауымен «Тоқырауын толқындары» ансамблі бүкіл Одаққа

ғана емес, кейін алыс-жақын шетелге де танытты. Ол жылдары облыста өтетін көркемөнерпаздар байқауында Ақтоғай ауданы жүлдені ешкімге бермей, ылғи да бірінші орынды жеңіп алатын.

Жәкең жұмыс істеген жылдары Ақтоғай ауданы озық тәржірибе тарату мектебі болған еді. Көптеген семинарлар осы ауданда өтетін. Басқа ауданның адамдары Ақтоғайға келіп, көп нәрсені үйреніп қайтатын.

Жаманқұл Шайдаровтың бұдан басқа да еңбектері жеткілікті. Көптеген жастарды тәрбиеледі. Рымбек Жүнісов бас агрономнан Қазақстан Жоғарғы Кеңесінің депутаты, аудандық партия комитетінің бірінші хатшылығына дейін көтерілді. Ал Саят Тохметов ферма зоотехнигінен аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы болып істегенін айтсақ та жеткілікті болар.

Аудан халқы Жаманқұл Шайдаровтың есімін жақсы бағалайды. Орталықтағы саябаққа Жәкеңнің атын беру осының айғағы сияқты.

Жәкең - тік мінезді, турасын айтатын адам. Осындайда еске түседі. Өткен ғасырдың 90-жылдарының орта кезінде болу керек. Ол кезде Халық депутаттары Жезқазған облыстық кеңесі атқару комитетінің төрағасы болып қызмет істейтінмін. Аудандарға шығып, активтермен жиналыс өткізетінбіз. Бірде Жаңаарқа ауданының орталығында осындай жиынды басқарып отырған өзім мен аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы Секен Әбішев екеуімізге жиынға кешігіңкіреп келген Жаманқұл Шайдаров бірден келіп, қатысып отырған адамдардың көзінше сәлем берді. Сәлемін қабыл алып, біздің жанымызға отыруын сұрадым. Сондағы Жәкеңнің айтқаны: «Өз бастығым, айтпай отыра алмаймын», - дегені әлі есімнен кетпейді. Бұл ол кісінің ештеңеден қаймықпайтынын, тік мінезді, жиынға қатысып отырған адамдарды қатты сыйлағанын көрсетеді.

Жаманқұл Шайдаровтың Ақтоғай ауданындағы атқарған жұмыстары, жасаған еңбектері Партия мен Үкімет тарапынан жоғары бағаланды. Басқаларын былай қойғанда, «Еңбек Қызыл Ту» орденімен екі рет марапатталды. Екі мәрте Қазақ ССР Жоғарғы Советінің депутаты болып сайланды. Бұл сол кезеңнің өлшемімен алғанда, ауданға берілген, оны басшысы Жәкеңнің өзіне берілген үлкен баға еді.

Ақтоғайда қызмет істеген жылдары Жәкеңнің шын мәнінде ең биік шырқау шағы болды.

Жаманқұл Шайдаров кейін Ұлытау аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы болып көп жылдар қызмет атқарды. Өмірінің соңында Жаңаарқа ауданының орталығы Атасу кентінде поселкелік атқару комитетінің төрағасы болды. Қайда істесін, қандай қызмет атқарсын, өз шаруасына аса жауапкершілікпен қарап, өз жұмысына мығым, ұйымдастырушылық қабілеті өте зор адам ретінде есте қалды.

Жаманқұл Шайдаров нағыз бақытты өмір кешкен адам. Зайыбы Жолдыбала жеңгеміз екеуі 7 бала тәрбиелеп өсірді. Бәрі де жоғары

білім алды. Ұлын ұяға, қызын қияға қондырды. Немере, шөберелерін көрген адам.

Жәкең ағамыздың арты жақсы болды. «Орнында бар оңалар» деген. Қызы Салтанат Қарағанды қаласындағы Оңтүстік-Шығыс шағын ауданындағы № 4 емхананы басқарады. Қала жұртшылығына өте таныс, халыққа қызмет ету жөнінен облыста алдыңғы қатардың бірінде болып, елдің ризашылығына ие болған денсаулық қызметкері.

Ал Серік болса, әке жолын қуып, бір қалаға, үш ауданға әкім болды. Қазір Абай ауданының әкімі болып, халық алдында өзінің ерен еңбегімен көрініп жүрген абзал азамат. Осы еңбегі үшін «Құрмет» орденімен марапатталған.

Асыл азаматтың да біздің арамыздан кеткеніне 20 жылдай уақыт болыпты. «Таулар алыстаған сайын биіктей береді» деуші еді. Осы сөз тура Жәкеңе арнап айтылған сияқты.

Жаманқұл Шайдаровты халық «Жақсы Жәкең» деп атап кетті.

Шындығында, Жәкең - осы атаққа лайық жан. Есімізде жақсы Жәкең болып мәңгілік сақталып қалады.

ӘДЕМІ ҚАРТАЮ ДА БІР БАҚЫТ

Еліміздің осы күндегі толағай табыстары мен жарқын жетістіктерін көңіліміз марқайып сөз еткенде, ең алдымен қазыналы қарияларымыз еске түседі. Тамырсыз ағаш болмайтыны сияқты тағдырсыз халық болмайды. Қазақ халқы талай-талай қиындықтарды жеңген, болашағына байыппен, үмітпен, сеніммен қараған тағдырлы халық. Тарихтың тереңіне көз тастасақ, халқымыздың қиын-қыстау жолдан өткенін көреміз. Әріге бармай-ақ, Ұлы Отан соғысын алайық. Сол сұм соғыста қаншама адам қырылып кетті. Оның ішінде сол кезде ортақ Отанымыз саналған Кеңес Одағын қорғау жолындағы қанды шайқастарда Шет ауданының азаматтары да Ұлы Жеңісті жақындатуға зор үлестерін қосты. Соның бірі һәм бәрегейі даңқты жерлесіміз - Жұматай Құтжанов.

Бәрін айтпай-ақ, сол қанқұйлы соғыстағы қаһармандығына ерлігі үшін «Богдан Хмельницкий» орденімен марапатталуы дәлел бола алады. Бұл орденмен иісі Шет ауданында бір-ақ адам марапатталған. Осының өзі біздің ұстазымыз Жұмекеңнің соғыста қалай ерлік көрсеткенін дәлелдей алады.

Ал соғыстан кейінгі бейбіт еңбек майданында қосқан үлесі де өте зор. Жастарға отансүйгіштіктің тәрбие беру ісіне үзбей қатысқандығы үшін, ауданның экономикалық және мәдени дамуына үлкен үлес қосқаны үшін Жұмекең ағамыз Ұлы Жеңістің 50 жылдық мерекесінде Қазақстан Республикасының «Ерлігі үшін» медалімен марапатталды.

Жалпы Жұмекең ағамыз туралы көп айтуға болады. Ол кісінің өмірі, жүрген жолдары, халық үшін істеген қызметі үлкен бір романға арқау боларлық.

Жұмекең ағамыздың негізгі мамандығы - ұстаздық. Осы жолда жұбайы Рәш апамызбен бірге жалықпай еңбек еткен адам.

Қазір Жұмекең тәрбиелеп өсірген азаматтар кең-байтақ республикамыздың түкпір-түкпірінде, егеменді еліміздің гүлдене беруі үшін еңбек етіп жүр. Академиктер Баян Рақышев, Серғазы Әдекенов, Жамбыл Ақылбаев, жазушы Кәмел Жүністегі, 80-ге жақындаса да әлі аттан

түспеген, ауыл шаруашылығының озат маманы Боранбай Жұмкин, байланыс саласының республикадағы майталманы Мейрамбек Балтин... Осы тізімді, әрине, әрі карай жалғастыра беруге болады.

Бұл отбасы - нағыз бақытты отбасы. Он бала тәрбиелеп өсірген. Қазақша айтқанда, ұлын ұяға, қызын қияға қондырған адамдар. Ағамыздың бақыты сонда - немере, шөбере, тіпті неменесін көрген адам. Бұндай бақытқа адамдар кемде-кем ғана жетеді.

Жұмекең ағамыздың ең үлкен қасиеті Кеңес Одағы ыдырап, елдегі өндіріс орындары жаппай жабылып, жұмыссыздық жайлаған қиын тұста ұстамдылық пен көрегендік танытты. Сол қиын уақытта еліме біттей де болса көмегім тисін деп Елбасынан сұранып, ауылыма тұңғыш әкім болып келдім. Сондағы Жұмекең ағамыздың ісімен де, сөзімен де көрсеткен көмегі күні бүгінге дейін есімде. Сол кездегі қиындықты жеңуге қалай көмектесті десеңізші. Зейнеткерлер 7-8 айдан зейнетақысын, бюджетте істейтіндер 6-7 айдан еңбекақысын ала алмай жүрген, су, электр жарығы, жылу жоқ кез. Дүкендердің сөрелері жылан жалағандай бос тұрды. Қазіргі жастарымызға осының бәрі ертегі, болмаған жағдай сияқты. Осы кездегі Жұмекеңнің бұл кезеңнің өтпелі екендігін, әлі тұрмысымыздың жақсаратынын айтып, халықты сабырға шақырғандығы естен кетпейді. Тағы бір ерекшелігі, ел арасындағы өсек-аяңға ілеспеді. Қашан көрсең де сабырлы мінезімен, ақкөңілдігімен, көпшілдігімен, қарапайымдылығымен, бауырмалдығымен өзіне тартып тұрады.

Жұмекеңнің салиқалы ойларын, өмір тәжірибелер туралы естеліктерін тыңдай жүріп, «Қарттық - кәрілік емес, даналықтың, абыздықтың көрінісі» деп аталарымыздың бекер айтпағанына көз жеткізесің.

Қарияларымыздың осы бір мінезі сонау ертеректе өмірден өтіп кеткен ауыл тұлғаларын - дария қарияларын еріксіз еске түсіреді.

Есімізде, олар жиі: «О, жаратқан ием! Барлығын алсаң да, абыройымды алма» деп тәубелерін жасап отыратын.

Біле-білсең, шынында да, өмірдің сәні әдемі қартаюда, оның өзі бір бағыт емес пе?!

Аға буын өкілдері ұзақ жасап, мемлекеттің, өз ұрпағының қамқорлығына бөленіп, ақылын айтып жүрсе қуаныш емес пе?! Қазіргі жаңашылдық, жасампаздық, ержүректілік аға буын өкілдерінен жұғысты болғанын айтуға тиіспіз. Сондықтан Тәуелсіздіктің қадіріне жетіп, аға ұрпақтың жанкешті еңбектері мен ерен ерліктерін бір сәтке де ұмытпау қажет. Қарттарын қадірлеген елдің келешегі кемел, болашағы жарқын болатынын естен шығармайық.

7 қаңтар 2017 жылы Жұмекең ағамыз көп жылдан бері ағарту саласында еңбек етіп 100-ге келеді. Өзі ондаған жылдары осы салада

220 АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕН

басшылық қызметте болып, аттан түспей жүріп, зейнеткерлікке жетті. Бұл айтулы күн тек Құтжановтар әулетінің мерекесі ғана емес, ағамыз тәрбиелеп өсірген азаматтардың, иісі ауданның мерекесі.

Құтты болсын ғасыр жасыңыз, Аға!

ӨЗ ЗАМАНЫНЫҢ АЙТУЛЫСЫ ЕДІ

Сейдіғали Сейілхановты тек арқа өңірі ғана емес, бүкіл Қазақстан біледі десек, ол артық емес. Жезқазған, бүгінгі Қарағанды облыстарының ауыл шаруашылығын дамытуға үлкен үлес қосқанын осы өңірдің азаматтары жақсы біледі. Кезінде ел игілігі жолында еткен елеулі еңбегін оны Үкіметіміз де жоғары бағалады. Қазақстанның еңбек сіңірген ауылшаруашылық қызметкері атанды, ҚСРО Мемлекеттік сыйлығының лауреаты болды, Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесінің депутаты, КОКП XXVII съезіне делегат болып сайланған адам. Аты «Алтын кітапқа» жазылды, бірнеше орден, медальдармен марапатталды. Міне, Сәкеңнің еңбегі кезінде осылай жақсы аталған еліміздің белді бір қайраткері еді.

Жалаңаш ауылының Қашқынбай қыстағында ұзақ жылдар мекен еткен, қой өсіруде өте көп бай тәжірибе жинақтаған адам. Өзінің көп жылғы тәжірибесін жастарға таратып, оларды елді, жерді сүйіп, құрметтеуді, мал өсірудің тәсілдерін үйреткен. Қазір соның бәрін санап айту қиын. Бірақ ауданда, облыста болсын қандай бір үлкен ауыл шаруашылығына арналған жиындар ол кісісіз өтпейтін. Сонда Сәкең трибунаға шығып, қой өсірудің қырлары мен сырларын, оларды шығынсыз өсіру, төлді көбірек алу жолдарын тәтпіштеп айтушы еді. Өмірі жалықпайтын, көрген-білгенін елге үйрететін ақкөңіл жан еді. Мен өз басым бірге істемесем де, бір ауданда тұрмасам да, ол кісінің сөзін Советтердің облыстық сессиясында, облыстық партия комитетінің пленумында көп тыңдаған адаммын. Содан елге келгенде жиындарда Сәкеңнің айтқандарын қатынасушыларға жеткізетінмін.

Сәкең қой шаруашылығын, оның ішінде құйрықты әрі етті қойды өсіруде алдына жан салмаған адам. Малды шығынсыз өсірді. Әр аналықтан 160-қа дейін қозы алып, Орталық Қазақстанда аты мәлім болған әйгілі шопан.

Кейін Жезқазған Қарағанды облысына қосылды. Бұл уақыттарда ауыс-түйіс көбірек болып, көптеген белгілі адамдар, әсіресе еңбек адамдарын Қарағандының жаңа басшылары білмей, олар ұмыт қала

берді. Бір кездескенімізде Сәкең осы туралы қынжыла айтқан еді. Шындығында бұрынғы Жезқазған облысының зиялы азаматтары, ардагерлері, еңбек адамдары облыс орталығында жиындарда көп көрінбейтін, оларды арнайы шақырмайтын.

Ол кезде мен облыстық мәслихаттың хатшысы едім. Облыс әкімі Камалтин Ескендірұлы Мұқамбеджановқа кіріп, осы жағдайларды толық түсіндіріп айттым. Ол кісі парасатты азамат, келер-кетерді жақсы білетін, көргені көп, аса бай тәжірибелі басшы еді. Ертеңіне әкім бірден облыстың барлық мекеме басшыларына, орынбасарларына тапсырма беріп, ол кісілерді ұмытпау, жиындарға арнайы шақыру керектігін, тізімдерін жасауға тапсырыс берді.

Ұмытпасам, 2002 жылы 30 желтоқсан күні облыс әкімі жаңа жыл кешін өткізді. Сол кешке Сәкең мен жұбайы Дәкеңді арнайы шақырды. Кеште ол кісіні елімізге еңбегі сіңген адамдармен - Сұлтан Досмағамбетов, Мәлік Имашев, Зейнолла Молдахметовпен таныстырдым. Жиында сөз кезегінде осындай кештердің жылына бір-ақ рет емес, жиірек болып тұруын, өзінен басқа әлі де көптеген адамдардың бар екендігін тілге тиек етті. Сонда Сәкеңнің қатты риза болғандығын бүгін айтып жеткізу қиын. Ссылай абзал азаматты Қарағанды облысының алдында бірінші таныстырған едім.

ЕЛДІҢ СӨЗІН СӨЙЛЕП, ҚАМЫН ОЙЛАҒАН

Адам баласы өз өмірінің алғаш бастаулары алыстап, алға қадам басқан сайын соңында қалған тірлік жолына, заман ағысына, өзге тұтастарының өзімен бірге өрілген ғұмыр сапарына қарайлап, жиі еске алады екен. Сол соңына қарайлаған сәттерде өткерген өмірінде өкініші аз, өміршең, жарқын күндер көп болса, адам ретінде үлкен өмір жолын өткізгендігінің белгісі болмақ.

Ал ғаламзаттың, адамзаттың кешегі-бүтінгі өткенін саралап отырған ғұламалар кез келген жұмырбасты пенденің мұндай адами биікке қол жеткізуі ел үшін, ұрпақ үшін еткен еңбегі арқылы болатынын ежелден айтып келеді.

Шындығында, ел мен жер үшін атқарған еңбек, төккен тер есімі бас әріппен жазылатын Нағыз Адам үшін өмірдің өзі болмақ.

Күні кеше ғана бірге ғұмыр кешкен, ғайыптың жазуымен бақилық болған жақындарым Мұкарам Рамазанұлы мен Нағима Әбдірбайқызы туралы естелік әңгіме жазар тұста осы ойлар келген болатын. Себебі Мүкең де, Нағима да саналы ғұмырын ел үшін, ұрпақ тәрбиесі үшін, ауыл-аймақтың ырыс-ынтымағы үшін жұмсаған жандар еді.

Ел азаматы Мұкарам Рамазанұлын жастайынан білемін, бірге өстік десем жалған болар. Ал Мүкеңнің жан жары Нағима Әбдірбайқызымен жасымыздан бірге өстік. Бір сыныпта мектеп қабырғасынан түлеп ұштық.

Мүкеңмен таныстығымыз нақты қалай басталғаны ойымда жоқ. Бірақ есейіп, елге қызмет еткен жылдары жолымыз сан түйіскен. Бір жадымда қалғаны - Мүкеңнің мені іздеп, Жезқазғанға арнайы келгені. Мен негізінен Шет ауданының тумасы болғаныммен, мектеп бітіріп, жоғары оқу орнын тәмамдаған соң, қызмет бабымен отыз жылдай өз туған ауылымда емес, көршілес аудан-облыстарда көп қызметте болдым. Сырт өңірде жұмыс істеп жүрген соң, елдегі тұтастармен етене араласуым сиректеу болды. Мүкең сонау Кеншоқыдан арнайы ат басын тіреп, іздеп келген сапарында мен Жезқазғанда қызмет еттім. Әрине, жоғары лауазымды орында отырған соң, түрлі себептермен іздеп келуші,

қарақан басының, ағайын-туысының шаруасымен іздеп келушілер көп болады. Мүкең болса, мені елдің қамы, ауылдың, ұрпақтың шаруасы үшін іздеп келген екен.

Нақты жадымда жоқ, меніңше, сол тұста Кеншоқыдағы мектептің директоры болуы керек Мүкең. Сол мектептің жөндеу жұмыстарына ауданнан қаражат бөлдіре алмаған соң, белді бекем буыш, облысқа тартқан сыңайлы. Алыстан келген жақын адам «Не болса да аламын!» деп, сеніп келеді ғой. Олай келген адамның шаруасын шешіп берсең, жарағаның. Мен сол шаруаны ауданға қаратпай, облыстық бюджет арқылы тиянақтап бердім. Кейін Мүкең сол Кеншоқы мектебінің ұжымының атынан ресми хат жазып, арнайы алғысын білдірген. Өз басының емес, елдің шаруасын ойлап, ауыл мектебін көркейтуге жұмыс істеген азаматтығына мен де разы едім. Ал оған көмектесе алмасам, менің де азаматтығыма, жолдастығыма сын болар еді...

Мүкең осындай, елді ойлайтын, ұрпақ тәрбиесін бірінші орынға қоятын азамат еді. Мүкең ғана емес, ол кісінің жары Нағима да сондай адам еді. Біз Нағима бәріміз бір сыныпты бірге бітірдік. Ақсу-Аюлыда оқыдық. Он жыл бірге оқып, 10 «б» сыныбын бірге бітірдік. Мектептерде қалыптасқан қағидат қой, жақсы оқитын балалар «а» сыныбында, үлгерімі төмендеу, тәртібі нашарлау, отбасылық жағдайы да елден ілгері емес балалар «б» сыныбында оқитыны. Менің құрдастарым біздің «б» сыныбында оқып жүріп, мектеп бітіргенімізді айтып, «Сендер нашар оқығансыңдар ғой. Әйтпесе, неге «б» сыныбында оқыдыңдар?» деп әзілдейтін. Бірақ олай емес еді. Сол жылы 10 «б» сыныбын тәмамдап, орта білім туралы аттестат алған құрдастарымның барлығы дерлік ел алдында жүріп, қызмет еткен, түрлі лауазымды орындарда отырып, жақсы ісімен жұртқа жаққан азаматтар болды, соның бірі ғалым, КарМУ-дың ректоры болған, академик Жамбыл Ақылбаев.

Ал құрбы-құрдас, сыныптас қыздар арасында Нағима лидер болатын. Өте пысық, сабақты да жақсы оқитын, үлкен-кішімен тез тіл табыса білетін, тәртібі керемет қыз болды. Қыздар тұрмақ, ұлдардың өзін тәртіпке салып жіберетін.

Жоғарыда жаздым ғой, мен көршілес аумақтарда қызметте көп болдым деп. Әрине, ел біреу, жер ортақ, шетелде жүрген жоқпыз. Бір қазақ, бір елге еңбек еттік қой. Сонда да өзім туған Шет ауданына мен араға отыз жылдай уақыт салып, оралдым. Шет ауданының басшысы ретінде. Ол тұста Кеншоқы совхозы көршілес Ақтоғай ауданына қарасты болатын. Шет ауданының басшысы ретінде жаңа қызметке орналасқаным бір апта, он күн мұғдарында ғана уақыт өткен. Бір күні жұмыс орнымда, кеңседе отырсам, кабинет есігі сыртынан кіреберістегі хатшы қыз баланың тоқтатқанына қарамай, дауласып, біреу

кіріп келе жатқанын аңдадым. Сөйтсем, өзімнің сыныптас құрдасым Нағима! Жарқын амандасып, жайғасып отырып, дереу келген шаруасын жеткізді. Әлі есімнен кетпейді.

- Қасымбек, сен елдің алдында көптен қызмет атқарған азаматсың. Осы орынға келіп, туған жеріңе де үлкен еңбек ететіңіз сенеміз. Сен енді, Кеншоқы ауылына қатысты бір мәселені шешуің керек. Оны сен жүзеге асырмасаң, ешкім де жасай алмайды. Бұған дейін де талай әңгіме болып, шешімін таба алмай келе жатқан мәселені саған жеткізіп, шешіп беруіңді сұрап келіп тұрмын. Қазір шешіп бересің! - деді.

- Е, ол не шаруа?! - дедім таңырқап.

- Облыс орталығы Жезқазғаннан өте шалғай орналасқан ауданда тұрамыз. Шет ауданы да шалғай, Шеттен гөрі Ақтоғай ауданы шалғай. Біздің Кеншоқы 30 шаңырым іргеде тұрған Шет ауданына емес, 90 шақырым алыста жатқан Ақтоғай ауданына қарайды. Шыны керек, аудан орталығына бару үшін орталыққа қарай емес, керісінше, артымыздан кері қарай жүреміз. Облыс орталығына жақындағанның орнына неге теріс қарай жүреміз?! Ақтоғай ауданына еш өкпем жоқ. Бірақ біздің ауыл облысқа жақын, ауылға да жақын Шет ауданына қарауы керек! Сен осыны шеш! - деді.

Мен ойланып қалдым. Ойланбағанда қайтемін. Кеңестік үкіметтің күші қайтпаған кез. Барлық шаруа орталық арқылы ғана шешілетін. Оның үстіне, көршілес Ақтоғай ауданының әкімі Сағадат Дүйсебеков те қызметке менімен бірге енді ғана тағайындалған. Ойлана отырып, Нағиманың шаруасы дұрыс шаруа екеніне көзім жетті әрі оның Орталық Комитеттің Қаулысынсыз шешілетін жолы барын да білетінмін. Нағиманың көзінше Сағадат Дүйсебековке қоңырау шалдым. Бірден шаруамды айттым. «Сен маған «Кеншоқы» совхозын бер», - дедім. Ерте бастан араласып жүрген азамат қой, ашық-жарқын сөйлесе береміз.

- Қасеке, оңай шаруа емес екен. Елге не айтамын, келе салып ауданды таратып жатыр дейді ғой. Бір қыстақ емес, тұтас совхозды сұрап отырсыз, оның үстіне Қаулыны қалай шығарамыз? - деді.

Мен болсам, «Саспа. Оның жолы бар. Егер екі аудан басшылығы өзара келісімге келсе, жергілікті тұрғындар қарсылық танытпас, керісінше, ынта білдірсе, жоғары жаққа қаулы-қарар шығартпай-ақ, өз арамызда шеше беруге болады», - дедім. Содан ақылдаса отырып, «Кеншоқы» совхозын Шет ауданына қараттық. Сағадат бұл жерде үлкен білгірлігін, жоғарғы адамгершілігін тағы да бір көрсетті.

Міне, Нағима осындай азамат болатын. Бір ауыз сөзімен, бір ауылдың болашағын анықтап берген еді...

Тарихта бір рулы елдің анасы болған, есімі ұранға айналған аналарымыз бар ғой. Нағима солардың сарқытындай еді. Мүкең екеуімен қызметте болсын, қарапайым өмірде болсын, жақын араласып тұрдық. Жора-жолдас болдық. Өте үлгілі, салауатты, үлкен отбасы болды. Әлеуетті болды. Ұрпақтары да өздеріне тартқан жақсы азаматтар болуы керек деп ойлаймын...

АБЫРОЙ АСУЫНДА

Астанада Қарағандыға келе жатқанда үлкен әріптермен «Шахтерская Караганда - политическая и экономическая опора страны» деген жазуды барлығы біледі. Бірақ оны қызметінің алғашқы жылдары Камалтин Ескендірұлы жаздырғанын біле қоймас.

Камалтин Ескендірұлының адами қасиеттеріне куә болған жан ретінде, сөзіне берік, ісіне мығым екенін жақсы білемін. Тағдыр Камекеңмен қызметтес болуға, осы бір абзал жанның жанында жақын жүруге жазды.

Өскен жері еліміздің ең бір шұрайлы пұшпағы Шығыс Қазақстанның Большенарын өңірі болса да, Қарағанды қаласы Камекеңнің өнегелі өмірінде ерекше орын алады. Себебі қаламыздың дамуына Камекеңнің қосқан үлесі зор. Мұны аға буын жақсы біледі. Жастар Камекеңнің еңбегін білсе деген ниетпен қолыма қалам алдым.

Қарағанды энциклопедиясында қала негізінен Бұқпа өзенінің бойында салынған, содан бастау алады делінеді. Сол Бұқпаның көзін алғашқы ашқан адамдардың бірі - Камалтин Ескендірұлы болатын. Бірде бірге аралап жүріп: «Білесіз бе, Бұқпа Қарағанды ішінде жоғалып кетіпті», - деді. Содан қала ішін жаяу аралап жүріп, өзенді қазіргі «Айса» мейрамханасы тұрған жерден аштырып, жер астымен көлге құятындай жасады. Жағасы көркейтілді. Шағын көпір салынды. Бұл жұмыста Шортанбай Әлихановтың еңбегі зор. Камекеңнің бастамасымен қолға алынып, халық игілігіне жасалған жұмыс бұл ғана емес.

Бір күні кабинетіне кіріп кетуімді сұрады. Барғанымда кеше мешітте болғанын, жаңа да болса көп жұмыс істелмегенін айтты. Осылай тұра берсе, құлайтынын ескертіп, жөндеу жұмыстарын жасау керектігіне тоқталды. Ертесіне қала активін шақырып, мәселені ортаға салды. Жиналыста А. Осин, Т. Мұхамбедияров, Т.Тұяқов тағы басқалар қолдау көрсететіндерін айтып, қаржы бөлді. Осылай қызу жұмыс басталды.

Екі күннен кейін штаб бастығы Камекең бәрімізді мешітке жинап, аяғымызға етік, үстімізге брезент плащ беріп, мешіттің жағдайымен таныстырды, кемшіліктерді көрсетті. Жөндеу жұмыстары жүргізілген алты ай бойы «оперативканы» сол мешіттің өзінде өткізіп отырды.

*«Қазақмыс» Корпорациясының президенті В. Ким,
облыс әкімі Камалтин Мұхамеджанов*

Іскерлігінің нәтижесінде мешіт 2000 жылдың 23 желтоқсанында есігін айқара ашты. Мешіт қабырғасына «Мешіт Елбасы Н. Назарбаевтың тапсырмасы бойынша салынып, тікелей қатысуымен 2000 жылы 23 желтоқсанда ашылды» делінген тақта орнатылды. Камекеңнің бұл ісін көзкөргендер бүгінде жыр қылып айтып жүр.

Қала көпірлері өте ұсқынсыз, көзге оғаш көрінетін. Бұл олқылықтарды да түзетуге барын салды. «Қарағанды-Нан», «Қарағанды кәмпиттері» кондитер фабрикасын, вокзал маңындағы көпірлерді жөндетіп, елдің алғысын алды. Ал Федоровкаға қарай өтетін көпірді жөндеуді Артур Романовичке тапсырып, Ленинградтың көпіріндей жасатты. Шынжырлатып, арыстанның мүсініне дейін қойылды. Содан бері 20 жылға тақау уақыт өтті. Көпірді қайта жөндеу қажет-ақ.

Қаланың көпшілігі Оңтүстік-Шығыс мөлтек ауданында тұрады. Демалатын орны жоқ. Осыны ескерген Камалтин Ескендірұлы жаңа қаламен шектесетін жерінен демалыс саябағын ашуды қолға алады. Өзі басшылық жасап, әр мекеме, аудандар мен қалаларға абаттандыратын жер бөліп берді. Аз уақыттың ішінде саябақ бой көтерді. Оның жанында тұрған Мәкеңнің (М. Әлиақпаров. - *Ред.*) «Сүйінші» монументінің өзі неге тұрады? Бүгінде отбасын құрған жастардың баратын жеріне айналды.

Қалада көлік көбейді. Кептелістер пайда болды. Осыны дер кезінде байқаған Камалтин Ескендірұлы Бұқар жырау көшесі мен «БЛКЖО 30 жылдығы» саябағының арасынан жол салдыртты. Бұл оңайға түспеді. Өйткені барлық коммуникацияларды ауыстыру, су, жылу құбырларын тарту, оған қоса саябақтың шетінен жер бөлу мәселесі көлденең шықты. Халықтың да наразылығы туындады. Сол кезде барлығын жинап, Камекең өзі түсіндірді. Оның ішінде вокзалға тіке шығатын жолды ретке келтіру қажеттілігі де туындады. Мамандармен келісе отырып, облыстық мұрағат орналасқан ғимараттың бірінші қабатын алдыртып тастап, жолды вокзалға тіке шығартты. Бүгінде бұл көшесіз қалай болар еді деп ойлайсың.

Қаланы көркейту мен абаттандыру ісіне Камалтин Ескендірұлы көп жұмыс атқарды. Әлі есімде, орталық цирк ғимаратының үстіне циркачтың мүсінін қою көп дау туғызған еді. Көпшілік ғимарат ол мүсінді көтере алмайды десті. Камекең бірден жобалау институтына тапсырыс беріп, мүсінді есептетіп қойғызды. Бүгінде ол қаланың сәулетті жерлерінің біріне айналды. Ал алаңындағы мүсіндер ғимарат ажарын одан әрі ашып тұр.

Оңтүстік-Шығыстағы Құрылысшылар көшесі бұрын қандай еді? Көзімен көргендер біледі. Қазір көрсеңіз, қаланың бір сүйкімді даңғылына айналған. Қайдан тапқанын білмеймін, құрылысшының ескерткішін орнатып, сәулеттендірген де осы кісі еді.

Қала ішінде халықтың қысқы уақытта демалатын орны жоқ еді. Көпшілік Спасск маңындағы кезеңдерге баратын. Камекең Е. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінің жатақханалары алдындағы биік жерді таңдап алып, биіктетуге тапсырма берді. Қаладағы кәсіпорын мекемелері жұмыла кірісті. Қаншама топырақ тасылды. Нәтижесінде, халықтың қыста шаңғы, шана тебетін орны пайда болды. Оның ашылуына қазақтан шыққан тұңғыш ғарышкер Тоқтар Әубәкіров қатысып, құттықтау сөз сөйлеп, лентасын қиды. Көпшіліктің денсаулығын шыңдап, балалардың мәз-мейрам болатын жері жөндеу көрмей, азып тұрғаны өкінішті-ақ. Соны қолға алып, спортпен айналысуға жаңа мүмкіндіктер ашатын азаматтар болса, нұр үстіне нұр болар еді.

Камекеңнің қала үшін жасаған еңбегі өте зор. Оның қайсыбірін тізбектеп айта бересің. Аэропорт бағытына, Теміртау қаласына дейін бағаналар қойып, жарықтандыруды қолға алған еді. Статистика бойынша жарық берілген уақыттан бастап жол апаты азайған. Камекеңнің еңбегі тек Қарағанды қаласына ғана сіңген жоқ. Облыс әкімі болып тұрған кезде өндіріс пен ауыл шаруашылығы саласы дамып, қанат жайды. Қалалар мен аудан орталықтары абаттандырылды. Көшелеріне асфальт төселіп, жарықтандырылды. Мал басы артып, егін алқабының көлемі де ұлғайды. Бұл, әрине, бөлек әңгіме.

Камалтин Ескендірұлының жемісті еңбегіне жұбайы Елена келіннің де қосқан үлесі қомақты. Ештеңеге алаңдамай, қоғам жұмысымен айналысуына жағдай жасады. Ер-азаматтың тасының өрге домалауы жұбайының арқасы деп ойлаймын.

Камекең әлі аттан түспеген адам. Үлкен мекемені басқарады. Басқаны айтпай-ақ, облыстық қоғамдық кеңестің мүшесі екендігін айтсақ, жеткілікті. Өмірлік мол тәжірибесін жастарға үйретуші, қаланың Құрметті азаматы.

«Жақсының жақсылығын айт, нұры тасысын» дейді. Қазақ жақсы көрген адамына «нұр жаусын» деп тілейді. Мұның астарында Тәңірім игілікке жұмсалатын күш-қуат берсін деген тілек жатыр.

Абырой - қазақ үшін қастерлі ұғым. Бұл шөміштеп емес, қасықтап жиналатын, көзге көрінбейтін материя іспеттес. Өте нәзік. Парасаттылық танытпасаң, шытынайды, оның қайта орнына келуі неғайбыл. Өмір озады, дүние тозады. Азбайтын да, тозбайтын да абырой. Ендеше, абзал аға ретінде бар тілегім, халықтан алған абыройыңнан жазбасын. Әмсе абыройлы бол!

БИІК ТҰЛҒА

Жезқазған мен Қарағанды көлемінде Жүніс Әбуғалиұлын білмей-тін адам кемде-кем шығар. Жер жәннаты Сарыарқа өңірінде оны шын мәніндегі ірі тұлға, парасаты биік азамат, шебер ұйымдас-тырушы, жаны жайсаң, жүрегі таза, адамдарға тек жақсылық ойлап тұратын көрнекті партия қызметкері деп біледі. Басқасын қайдам, сол ел ортасында жүрген өзіме тура ссылай көрінеді.

Ол кездегі тәртіп те, жұмыс тәсілі де өте қатты болатын. Кім адал еңбек етіп, бар білімі мен тәжірибесін халық игілігіне арнаса оның жолы әрдайым ашық болатын. Сол себепті болар 25 жылдан астам уақыт Орталық Қазақстандағы өндірісі үлкен Балқаш қалалық партия комитетінің хатшысы болды. Еңбегі жоғары бағаланды. Қазақ ССР Жоғарғы Кеңесінің депутаты болып сайланды. Омырауына Ленин, Октябрь Революциясы, Еңбек Қызыл Ту ордендерін тақты. Мен де көп жыл партия-кеңес органдарында басшылық қызметтерді атқарған адаммын. Бірақ қалалық партия комитеті хатшысының осындай марапатқа ие болуы сол дәуірде некен-саяқ. Өз ойымша, еңбегіне қарай берілген баға деп есептеймін.

Біз ол кісіні аса сыйлап әрі еркелеп Жүке дейтінбіз. Екеуміздің таныстығымыз 1965 жылы басталды. Сол жылы Жүкең Балқаш қаласының, мен жаңадан құрылған Егіндібұлақ аудандық партия комитетінің хатшысы болып сайландым. Сонда бар-жоғы 26 жаста болатынмын. Жүкең айтатын «Сен Одақ бойынша ең жас хатшысың, әлі-ақ жұмысты үйреніп кетесің», - деп жұбататын.

1968 жылдары Одақта бір дүрбелең басталды. Идеология саласындағы хатшыларды әйел жолдастармен ауыстырды. Сонда Қарағанды облысы бойынша тек Жүкең екеуміз ғана қалдық. Бұл меніңше Жүкең берілген үлкен баға деп білемін. Жастарға ұстаз бола білген білікті басшы еді. Соңынан ерген азаматтарға көп ақыл-кеңес беретін. Ұйретуден жалықпайтын да, оған ерінбей уақыт табатын. Жезқазған қаласында жиналыстарға көп қатысатынбыз. Жиналыстан кейін біздерді қонақ үйдегі бөлмесіне шақырып алып, ылғи да адал, шын беріліп жұмыс істеуге үйрететін. Соның дәл ортасында мен болушы едім.

Жүкең тек ақыл-кеңес беріп қана қоймайтын. Сөзін дәлелдеп, практикалық көмек көрсететін. Ол кісінің жақсылығын көп көрген адаммын. Соның біреуіне ғана мысал келтіруге болады.

1973 жылы жаңадан Ақадыр ауданы құрылды. Соған аудандық атқару комитетінің төрағасы болып сайландым. Аудан шөл-шөлейтті аймаққа орналасқан, совхоздары әлсіз, жем-шөп қоры жеткіліксіз болатын. Әрі ауданның орталығы орналасқан теміржол станциясы мәдени-тұрмыстық жағынан басқа аудандармен салыстырғанда ұсқынсыздау болатын. Балқашқа барып, Жүкеңе кіріп барлық мұңымды шақтым, ол мені мұқият тыңдап алды да, ақыл-кеңестерін беріп, қатты жігерлендірді. Балқаштан қамқорлық көмегін көрсетіп, жаңадан ашылған аудан орталығын көркейтуге, кенттің жолдары мен адам жүретін тротуарларына асфальт төсеуге арнайы техникалар мен құрылыс материалдарын, битум бергізді. Сол кездегі өлшем бойынша жаңадан аяғынан қаз тұра бастаған аудан үшін бұл үлкен көмек еді.

Есімде сақталған бір оқиғаны айтпай кетпеске болмайды. «Аштықта жеген құйқаның дәмі ауыздан кетпейді» дейді ғой. Аумағы ұлан-ғайыр ауданның шаруашылықтары шөл және шөлейтті жерлерге орналасқаны өз алдына, сонымен қатар төрт түлік малдың бірі үш жүз мыңға дейін қой да өсіретін. Өз жеріндегі жем-шөп қоры жеткіліксіз еді. Сондықтан Бетпақдаланың Ақдала деген жерінен қысқы мал азығын дайындайтынбыз. Арақашықтығы 800-900 шақырымға жетеді. Осы өңірде он төрт жыл бойы аудандық атқару комитетінің төрағасы болып қызмет атқарған жылдары республиканың жеті облысынан жем-шөп дайындап, тасыған екенбіз.

1978 жылы аймағымызда қыс қатты болып, қалың қар жауғанымен қоймай, қарлы жаңбыр да жауып, тосыннан келген табиғи құбылыс көптеген шаруашылықтардың берекесін кетірді. Сол жылы қатты қысылғаным соншалық, Балқаш қаласына Жүкеңе келіп табиғаттың салдарынан ауданның қазіргі мүшкіл халде тұрған жағдайын баяндадым. Ол кісінің өзі де біздің ауданның жағдайын қатты ойлап жүр екен.

Сол бетте: «Неге ертерек хабарласадың, қол ұшын созып, көмек беретін едік қой», - деді. Қолма-қол қалалық партия комитетінің кезектен тыс бюро мәжілісін шақырып, тиісті кәсіпорындар мен мекемелерге Ақадыр ауданына қажетті техникалар мен адам күшін белуге тапсырмалар берді.

Балқаш көлінің оңтүстігінен дайындалған үш мың тонна шөпті ауданға жеткізу үшін қалалық автобаза бастығына жем-шөп тасымалдайтын жүк машиналарын бөлгізді. Бар қиындық осы жерде кездесті. Көлдiң мұзы жұқа болғандықтан, жүк тиеген ауыр техникаларды көтере алмайтын жағдайда екен. Осы арада мәселені тез түсінген Жүкең

шұғыл түрде қалалық партия комитетінің тиісті мамандарын жинап алып ақылдасты.

Сол арада сызбасын өзі сызып, жеңіл ағаш пен темірден жасалған шана дайындатқызды. Әрбір мекеме мен кәсіпорынға 2 күннің ішінде 15 шанадан жасауға дереу тапсырыс берді. Сөйтіп Жүкеңнің тез арада оңтайлы шара қолдануының арқасында он күн ішінде көлдің арғы жағасындағы үш мың тонна шөпті қаланың шетіне жеткіздік.

Сол бір ауыр қыста Балқаш қаласының, оның қалалық партия комитетінің бірінші хатшысы, Қазақ ССР Жоғарғы Кеңесінің депутаты Жүніс Әбуғалиұлының тікелей қолдап, көмек көрсетуінің арқасында қаһарлы қыстан аз шығынмен малды аман-сау алып шықтық.

Ақадыр елінің еңбексүйгіш халқы, малшылар қауымы осы күнге дейін, сол бір ауыр қыста көрсеткен көмегі үшін Жүкеңе мың алғысын айтып жүреді. «Жаңбырмен жер көгерер, батамен ер көгерер» деген осы ғой. Ақадыр ауданының халқына жасаған жақсылығын еш уақытта ұмытуға болмайды.

Үкімет еңбегін жоғары бағалады. Республикалық дәрежедегі дербес зейнеткерлікке шықты. Республикамыздың астанасы Алматы қаласынан үй бергізді. Осының бәрі адал еңбегінің, халқы үшін аянбай қызмет істегенінің арқасы.

Жүніс Әбуғалиұлының ел үшін атқарған игілікті істері, қоғамға шын берілгендігі, қандай тапсырмалар берілсе де, соны ойдағыдай аяғына жеткізе отырып, тиянақты орындауы, Отанын жан-тәнімен сүюі кейінгі толқын жас ұрпаққа үлгі боларлық.

ЕР КӨҢІЛДІ АЗАМАТ

Таулар алыстаған сайын биіктей береді» дейді ғой дана халқымыз. Осы сөз тура Ғабдоллаға айтылған сияқты. Оның іскерлігі, кішіпейілділігі, кішіге аға, үлкенге іні болған, әсіресе адамгершілігі әр уақытта есіңе түседі. Бірге қызмет істемесек те, бір жерде бірге тұр-масақ та, өмір бойы бірге жүргендейміз.

Басында біз таныс емес едік. Жетпісінші жылдардың орта кезі болуы керек, таныстығымыз Алматыда басталды. Алматыдағы шешеміз жүректен қатты ауырды. Ол кезде Ақадыр ауданында атқару комитетінің төрағасы едім. Қазкен Мүсілімов деген досыммен ақылдасып, оның кеңесі бойынша Алматыда Кардиология институтының директоры болып істейтін өте жақын досы, туысы Ғабдоллаға келдім. Бұнда Қазкен звондап қойған екен. Жақсы қабылдап, шешейді институтқа жатқызып, бір айдың ішінде жазып шығарды. Сондағы жасаған адамгершілігін қалай ұмытарсың?!

Шет ауданында әкім болып істеп жүрген кезім. Таңертең ертерек үйдегі телефон қоңырауы бірнеше рет соғылды. Келіп алсам, Нариман Теленов екен. «Бүгін Алматыға Зейнолла Молдахметовты шығарып саламыз. Жолдан соғып өтеміз», - деді.

Қарағандының шекарасында қарсы алдым. Зекеңді күтіп алып, жақсылап шығарып салдық. Ішінде Жайық Бектұров, Қазкен Мүсілімов, Рақымжан Жылқыбаев, Ғабдолла Құлқыбаев бар. Қайтарда үйге соқтық. Ғабдолла өте ашылып, өзінің кеңдігін, достық мінезін көрсетіп, өлең айтып, домбыра тартып, елді бір ырза қылып еді.

Қарағандыға қызмет ауысып келгеннен кейін кездесуіміз жиі болды. Жиын-тойларда, көптеген облыста өтетін іс-шараларда кездесіп жүрдік. Бұл жерде бір есте қалатыны, облыста өтетін ірі жиындар Ғабекеңсіз өтпейтін. Сол жиындарда сөйлеп, жақсы есте қалатын пікірлер айтатын.

Кешкі бір мезгілде (ол кезде түнгі он екіге дейін қызмет істейтін-біз) облыс әкімі Камалтин Мұхамеджанов «кіріп кетсеңіз» деді. Қатты ойланып отыр екен. «Әбілқас Сағынов 80-ге келеді. Соны өткізуді басқарсаңыз, қалай болады», - деді. Уақыттың аз қалғанын айтып,

көмекшілікке Серғазы Әдекенов пен Ғабдолла Құлқыбаевты беруді сұрадым. Сөйтіп жұмысқа қызу кірісіп кеттік. Серғазы мен Ғабдолла шұғыл жұмыс істеп, көптеген жаңа идеялар ұсынды. Жұмыс басын ол кісінің кейінгі қызмет істеп жүрген екі этажды үйін жөндеуден бастады. Сол кездегі Ғабекенің атқарған жұмысы есте қаларлық болды. Кей күні осы дайындыққа байланысты түн ортасында да телефон соғатын. Өйткені ғалым адам ғой, бір нәрсе есіне түссе ұмытып қалмайын десе керек. Мерейтойға адам көп жиналды. Бұрынғы Советтер Одағы территориясынан, тіпті шетелдерден де адамдар келді. Мерейтойдың өз дәрежесінде жақсы өтуіне әрине, Ғабекенің үлесі үлкен еді.

Ғабекенің үлкен іскерлігін, ұйымдастырушылық қабілетін, не іс бастаса да аяғына дейін жеткізетінін жақсы білемін. Сондықтан көптеген облыста өткізлетін шаралардан қалдырмайтынмын, соны ұйымдастыратын комиссияның мүшесі, кейбір кезде сол жұмысты басқартатынбыз.

Бірде облыс басшысы Солтүстік Қазақстан облысында өтетін Сәбит Мұқановтың 100 жылдық мерейтойын өткізуге қатысатын адамдарды белгілеуді ұсынды. Әрине, Ғабекен баратын делегацияның бел ортасында болды. Рымбала Омарбекова бар, Петропавловскіге келдік. Бізді облыстық мәслихаттың хатшысы Әубәкіров Ерембек бір топ азаматтармен қарсы алды. Жақсы жерге орналастырды.

Мерейтойға Президентіміз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев арнайы келіп қатысты. Бұл жерде айтайын дегенім, Ғабекенді Президентіміздің жақсы білетіндігі. Қалың жұрттың ортасынан, Ғабекенің бойы ұзын ғой, алыстан көрінеді. Ел басшысы Ғабекенді көріп, қолын көтеріп амандасу белгісін көрсетті. Бұған делегация мүшелері, бәріміз де қатты қуанып қалдық. Ғабекенің мерейі сол жерде бір көтеріліп қалды.

Айта кететін бір жайт, сол жерде Ғабекен бізді көп нәрседен құтқарды. Телевизордан сөйлеттірдік. Ел алдына шығып естеліктер айтты, интервью берді. Отырған жерде әңгімелер шертті. Кей жерде домбыра тартып, асқақ дауысымен ән де шырқап, елдің де алғысын алды.

Әрине, Ғабекен туралы көп айтуға болады. Тұңғыш Президентіміз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасын біздің облысымызда іске асыруда еңбектері өте зор. Көп нәрселер күнделік жүргізбегеннен кейін есте қалмайды. Бірақ Ғабекенің жарқын бейнесі ұмытылмақ емес, көз алдымызда тұрады. Керегі не, нағыз сегіз қырлы жігіттің сұлтаны еді ғой...

ЕҢБЕГІМЕН ТАНЫЛҒАН АЗАМАТ

Өз басым жеті ауданда, екі облыста қызмет істеген екенмін. Сол себепті көп адамдармен танысып, ел экономикасы мен мәдениетін, әл-ауқатын арттыруға тізе қосып жұмыс атқардық. Күнделік жазбағаннан кейін көпшілігі ұмыт қалады. Қалай болғанмен, қиын уақыттарда өз істерімен, еңбегімен қоғамға өте жақсы жұмыс істеген адамдар есте қалатын көрінеді.

1985 жылдың қараша айының басында дәм тартып Жезді ауданына аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы болып қызметке бардым. Ол кездегі дәстүр бойынша аудан активі мен мекеме басшыларымен кездесу өткіздім. Сол кездесуде шамамен елудің маңайындағы, ұзын бойлы, ашаңдау келген азамат 2-3 сұрақ қойды. Көтерген проблемалары өте орынды, ауданның келешегін ойлайтын азамат екендігі бірден көзге түсті. Оның ішінде облыс орталығы Жезқазған қаласынан елу-ақ шақырым тұрамыз. Осы күнге дейін теледидар көре алмай отырмыз. Неге телемұнара салмаймыз деген сөзіне бүкіл қатысып отырған азаматтар қол соғып, қоштап жіберді. Кездесу біткеннен кейін сұрап білсем, аудандық аурухананың бас дәрігері Совет Әжібайұлы Әлібеков екен. Біздің таныстығымыз осылай басталған еді. Осы телемұнараны бүкіл ел болып салдық. Әрбір мекеме кесте бойынша тегін жұмыс істеді. Былайша айтқанда, аудандық екпінді бас құрылыс деп жарияланды. Сәкеңнің өзі бастап аурухананың қызметкерлерімен кесте бойынша жұмыс істеп, 7 айдың ішінде телемұнара іске қосылды. Сондағы Сәкең бастаған аудандық аурухана ұжымының жұмысы әлі есте. Кезінде бұл туралы «Казахстанская правда» газеті де жазған еді.

Совет Әжібайұлы беймезгіл дәуірде өмір сүрді десек қателеспейміз. Балалық шағы ауыр жылдарға дәл келген. Ұлы Отан соғысы мен соғыстан кейінгі жылдарда жастайынан еңбекке араласып, қиындықты бастан кешірді. Қатарластарымен салыстырғанда ерте есейді. Басқалардай балғын балалық шақтың қызығын көре алмады. Соның әсері шығар, мектепті де, Қарағанды мемлекеттік медициналық институтын да ойдағыдай жақсы бітіріп, бірден алыс ауылдағы аурухананы басқарып кетті. Бұл екінің бірінің қолынан келе бермейтін жұмыс еді.

Денсаулық саласының майталманы, өз жұмысын жақсы білетін, жақсылықты жанындай сүйетін Сәкеңнің өмірі мен істеген қызметі кейінгі жастарға үлгі боларлықтай. Аудандық аурухананың қатарынан 22 жыл бас дәрігері болып істеуі, сол халыққа жасаған еңбегінің дәлелі іспетті.

Айта кеткен жөн, Сәкең істеген жылдары ауданда 150 орындық аурухана, 250 адамды қабылдайтын емхананы салдырып, соның басы-қасында өзі болды. Күндіз-түні сол құрылыс біткенше ұйқы көрмеді. Осы жылдары аудандағы емдеу орындарының материалдық-техникалық жағдайлары жақсарды, үлкен елді мекендердің бәрінде ауруханалар, ал бөлімшелерде медпункттер ашылды. Сөз жоқ бұл Сәкеңнің қажымай-талмай еңбек етуінің арқасында іске асқан дүниелер еді. Бұрынғы Жезді ауданында Сәкеңді білмейтін адам кемде-кем десем, артық айтпағаным болар.

Жоғарғы орындағылар да бұл еңбекті бағалады. Омырауындағы Еңбек Қызыл Ту ордені мен бірнеше медальдар, «ҚСРО Денсаулық сақтау ісінің үздігі» төсбелгісі - соның айғағы.

Совет Әжібайұлы қоғамдық жұмыстарға да белсенді араласты. Игі бастамалар көтеріп отыратын. Менің осы уақытқа дейін есімде, Жездіні қалашыққа айналдыруға, кенттің мәдениетін арттыруға, аудан орталығын сәулеттендіруге қатты атсалысты. Көшелері асфальтталып, шарбақпен қоршалды, суағарлар, балалар ойнайтын алаңдар жасалды. Жезді кенті сәулеттендіру жұмысында жеткен табыстары үшін Республикада бірінші орын алып, ауыспалы Кызыл Тумен марапатталып, кент атқару комитеті «Москвич» машинасын алды. Бұл жерде Сәкең бастаған ақ халатты абзал жандардың еңбегі орасан зор еді.

Өз басым Совет Әжібайұлын қатты сыйлаймын. Қайда жүрсем де, қандай қызмет істесем де ол кісінің жағдайын, аман-саулығын біліп жүремін. Басқа облыста қызмет істеп жүргенімде, Алматы Республикалық ауруханасында жатқанын естіп, жағдайын білуге әдейі арнап барып қайттым. Емдеуші республикамызға белгілі хирург Мұхтар Әлиев екен. «Ол кісі емдесе, жазылып шығасыз», - дедім. Айтқандай, аз уақыттың ішінде құлан-таза айығып шықты.

Сәкең 80 жасқа келсе де әлі аттан түскен жоқ. Халық үшін, елі үшін еңбек етіп жүрген абзал азамат. Осы жолда ұзақ өмір, зор денсаулық, баянды бақыт тілеймін.

ЕҢБЕГІ ЕРЕН ЕЛЕННІҢ

Елен екеуміздің бірінші таныстығымызға да 40 жыл болған екен. Ақадыр Жаңаарқа, Шет аудандарынан бөлініп, өз алдына аудан болып 1973 жылы 20 мартта шаңырақ көтерді. 23 март күні жаңа облыс орталығы Жезқазған қаласында облыстың партия-шаруашылық активі өтті. Активке Қазақстан КП Орталық комитетінің бірінші хатшысы, КОКП Орталық комитетінің бюро мүшесі Дінмұхамед Ахметұлы Қонаев қатысып сөз сөйлеп, жаңа облыстың алдында тұрған міндеттерді саралап айтып берді. Біз үлкен күш-жігермен ауданымызға тарастық. Мен Орталық Комитетте болып, жаңадан құрылған Ақадыр ауданына аудандық атқару комитетінің төрағасы болуға келіскен едім. 23 март күні поездға мініп, Ақадырды бетке алдық. Ертеңіне, 24 март күні (менің туған күнім еді) таңғы сағат 06.30-да Ақадыр станциясына келіп түстік.

Бір топ актив, Ақмедия Смағұлов бастаған кент азаматтары қарсы алды. Жанымызда жаңа облыстың атқару комитетінің төрағасының міндетін атқарушы Қамза Жұмабеков бар. Осы уақытқа дейін есімде қалғаны жер өте лас, аяғыңды саздан алып жүре алмайсың. Зорға дегенде бізге бөлінген депоның жатаханасына жеттік. Байқағаным көше, асфальт жол, тратуар жоқ сияқты. Сол қарсы алғандардың ішінде бойы ортадан жоғары, қағылездеу, шапшаң сөйлейтін, аққұбаша Еленмен таныстым. Станцияның бастығы лауазымында 20 жылдан артық істейді екен. Сондай ақкөңіл, сөзін ашық айтатын, бүкпесі жоқ адам. Маған бірден ұнады.

Міне, сол күннен бастап Еленмен туыстай болып кеттік. Кейін екеуміз көрші тұрдық. Үй салуға жер сұрағанда поссоветке айтып, үйдің жанынан орын бергіздім. Сөйтіп, қазақша айтқанда, Жезді ауданына қызметке ауысқанша құдайы көрші болып, дәм-тұзымыз жарасып, бір нанды бөліп жедік десем, артың айтпаған болар едім.

Еленнің іскерлігі, ұйымдастырушылық қабілеті орасан зор. Теміржол торабының дұрыс жұмыс істеуіне, станцияның құрылыс, мәдени тұрмысының өркендеуіне, осы кентте тұратын адамдардың әлеуметтік-тұрмыстық мәселелерінің нәтижелі шешілуіне Еленнің қосқан үлесі

үлкен. Жаңа ауданның тез арада қалыптасып кетуіне 3 адамның үлесі зор. Олар: Ақадыр геологиялық-барлау экспедициясының бастығы Сұлтан Сүтбаев, Ақшатау кен-байыту комбинатының жөнелту базасының басшысы Кәкен Оспанов (екеуміз Ақсу-Аюлы селосында бірге оқығанбыз) және Елен Әркенұлы.

1973 жылдың маусым айының бір жексенбісі күні түскі сағат 3-тің кезі болу керек, жатаханада отырсам электр жарығы сөніп қалды. Кезекшіден сұрасам, бізге жарық беретін дизель бұзылып қалыпты. Бұған дизельдің қандай қатысы бар деп мен таңғалдым. Кейін білсем, экспедицияның электр жарығын беретін өз дизелі, темір жолдың, Ақшатау базасының, автобазаның тағы басқаларының өз алдына электр қуатын беретін жеке-жеке өз дизельдері бар екен. Оны бұған дейін мен байқамаппын. Ал аудан орталықтары, совхоздар, ірі кенттер мен ауылдар КСРО Министрлер Кеңесінің Қаулысы бойынша 1965 жылы тұрақты электр жүйесіне қосылған болатын. Оны 1965-1968 жылдары Егіндібұлақ ауданында аудандық партия комитетінің хатшысы болып жүргеннен білетінмін.

Ертеңіне Сұлтан Сүтбаевты шақырып алып ақылдастым. Сұлтан - ның ақылымен 5 адамнан комиссия құрып, осы мәселені қолға алдық. Комиссияның белді мүшесі болып Елен Әркенұлы кірді. Сұлтан, Елен, Кәкеннің мәселені тез дұрыс шеше біліп, асқан ұйымдастырушылықтың арқасында Ақадыр кенті 2 жылдың ішінде тұрақты электр жүйесіне қосылды. Бірінші жарық берілгендегі халықтың қуанышын бүгін сөзбен айтып жеткізу қиын. Олардың орасан зор жұмыс істегенінің халық куәсі болды. Өйткені мұндай коммуникациясы өте бай кентте кем дегенде тұрақты электр жүйесіне қосуға норматив бойынша 6 жыл кетеді екен. Осының өзінен бұл 3 азаматтың қандай жұмыс атқарғандығын көруге болады. Елен кейбір кезде қылжақтайтын: «Мен станция бастығымын ба, әлде электр жүйесін тартатын құрылысшымын ба?» - деп.

Кентке тратуар салдық, көшелерге электр бағаналарын тұрғызып, жарық бердік, көше жолдарын асфальттауды бастадық. Жолды асфальттайын десек битум жоқ. Ол кезде Қарағанды - Жезқазған жолдары салынып, бүкіл битум қоры соған кететін. Станцияның бастығы Еленмен пікірлестім. Ол біраз ойланып отырып, «кентте тұратын халықтың 70 пайызы теміржолшылар, битум табуға көмектесемін», - деді. Содан «ауру» вагон деп, составта келе жатқан битум тиелген вагонды тоқтатып отырды. Сөйтіп кентте жол салудың көзі ашылды. Бірақ Елен ескертті. «Ертең әңгіме бола қалса, қорғайсыз», - деді. Осы Елен Әркенұлының арқасында Ақадыр кентінің жолдарын асфальттап шықтық. Бүгін айтар едім, ол тек Еленнің арқасы. Ол туралы ептеп «таяқ» та жеді, сөз де естіді. Прокуратурада іс қозғалды. Бірақ мен сөзімде тұрып, қорғап қалдым. Ол өзінің қара басының қамы үшін емес, халықтың

мәдениеті, тұрмыс жағдайын көтеру, кентті сәулеттендіру үшін тегін жұмыс істеді ғой. Жоғарғы органдарға осылай түсіндіріп айттым. 1976 жылдың қортындысымен Ақадыр кенті республикада сәулеттендіру бойынша Қазақ КСР Министрлер Кеңесінің ауыспалы Қызыл туын, жеңіл автомашина жене 5 мың теңге (ол кезде бұл өте көп ақша) сыйлығын жеңіп алды. Наградталғандардың ішінде әрине, бірінші Елен Әркенұлы тұрды.

Елен - қазақы қалжың, астарлы әзілге өте шебер адам. Тұтыну қоғамының бастығына жаңа салынған үйдің екінші қабатынан 3 бөлмелі пәтер беру керек болатын. Өйткені теміржолшыларға салынған үйдің 10 пайызы жергілікті кеңес ұйымына берілетін. Үй бөлу комиссиясының төрағасы Елен Әркенұлы болатын. Тұтынушылар одағының басшысына пәтер бірінші қабаттан беріліпті. Еленді шақырып алып, қатты ренжіп, шиеленіскен жағдайға дейін бардық. Келе-келе қызып кетіп: «24 сағаттың ішінде Ақадырдан көш! Елімізде 1000-ға тарта станция бастықтары бар. Жергілікті үкіметтің тапсырысын орындамайтын станция бастығының керегі жоқ!» - дедім. Күні бүгінге дейін есімде, Елен шығып бара жатып сәл есік алдында тоқтап: «Қаске, қазір үйге барғанда келініңіз, бала-шағалар сұрайды ғой, не үшін көшемін? Соны түсіндіріңізші. Көшейін, бірақ себебін айтсаңыз», - деді. Сөйтсем, орынбасарым оған менің тапсырысымды айтпаған, күліп жіберіп кешірім сұрадым. Айтылған тапсырыс сол сағатта орындалды. Сондағы Еленнің шыдамдылығы, адамгершілігі, үлкенді сыйлай білетіндігі жадымда мәңгі қалыпты. Шіркін, осындай басшылар қазір болса қандай жақсы.

Елен жүрген жер өте көңілді. Ол жұмыс істеуді де, жақсы демалуды да біледі. Ол қатысқан кештер қызықты болып өтетін. Кешті өзі басқарып әкететін. Жұбайы Елеу екеуі сол кештің ұйытқысы болып, дауыстары өте әдемі, қосылып ән салып, думанға айналдырып жіберетін. Арада бірталай уақыт өтсе де, екеуінің қосылып айтқан тамаша әндері күні бүгінге дейін құлағыңда тұрады. Оған Ақмедия Смағұлов пен Дәркен жеңгей татарша жыр жырлағанда бүкіл Алматының артистері көшіп келгендей болушы еді. Жалпы Елеудің қолы ашық, қай уақытта барсаң да дастарқаны жаюлы болатын. Әнді өте жақсы көретін. Оның ішінде жаңадан бір ән шықса, осы Елен мен Елеу бізге үйрететін.

Жаңа ән дегеннен шығады. Есімде 1993 жылы қыс айында Ақадыр ауданының құрылғанына 20 жыл толды. Жиналыстан кейін Ғалия екеумізді бір топ аудан жігіттері «40 жылдық» совхозынан әрі шығарып салды. Әлі есімде, сол кезде жаңа ән шыққан еді. Біздің атақты композиторымыз шет жақтан келген бір сұлуға арнап, өзінің көңілін әнмен жеткізіп, «Қасыңа бара алмадым, Сездің бе жан арманым?» деп ән шығарған екен. Сол бүкіл елдің сүйікті әні, екі адам басы қосылса,

осыны шырқайтын. Музыкасы сондай әдемі, жүректің қылын шертетін ән еді. Соны Елен мен Елеу шырқап, ашық аспанды әнге бөлеп, бірнеше рет айтып, қайталап, машинаның жарығымен сөзін жаздырып, үйретіп жіберді. Оны қалай ұмытарсың?! Өзі күн суық, аяз болатын. Бірақ достардың көңілі аяздан әрқашан да жылылау болатыны анық.

Елеу дүниеден озғанда біз бола алмадық. Бірақ Ғалия екеуміз артынан барып, басына дұға оқытып қайттық. Өмір деген қамшының сабындай қысқа болатынын енді түсініп жүрміз. Қара жер біздің анамыз ғой, түбінде бәріміз де кезекпен сонда барамыз. Топырақтан жаралған пенде қара жерге қайтуы парыз. Амал қанша, өткенге салауат, қалғанға береке берсін дегенге тоқталамыз.

«Ақ көңілдің аты арып, тоны тозбас» деген. Елен өзі бақытты жан. Оның бақытты болуына, сәнді өмір сүруіне құқығы бар. Өйткені ол ел үшін, халық үшін еңбек етті. Оның өмірінің қызықты, сәтті, мазмұнды болуы - туыстарының, достарының, елдің тілеуі дер едім. Кейінгі өмір қосқан Үміткүл де сан ананы бақытты қылған, сан нәрестені жарық дүниеге әкелген, елдің алғысына бөленген жан.

Әркенұлының отбасы ұлын ұяға, қызын қияға қондырған жандар. Отбасын құрсаң, міне осындай бол. Берік пен Дәуір әке жолын жалғастырып, теміржолда істейді. Үлкені Берік - Ақтау қаласында теміржол торабының бастығы, кішісі Дәуір - Қазақстан теміржолы АҚ-ның трансбасқармасының бастығы, ортаншысы Ерік - «Транстелеком» АҚ басқармасының басшысы, Қарлығаш пен Жанар банк саласында еңбек етіп жатыр.

Міне, бақытты отбасы деген осындай болады. Иә, үлкендер бұндайда «тіл-көзден сақтасын» дейді.

ЕҢБЕКПЕН ЕСЕЙГЕН ЕР

Біз - бір жылдың, бір топырақтың төліміз. Құрдастық қалжыңымызды жарастыра жүріп, үзеңгілес қызмет еттік. Өмірдің бұралаң-бұлтарысын бірге көріп, талай бел-белестерден сүрінбей өттік. Абырой асуына да қатар көтерілдік. Достығымызды қадірлей білдік. Үлкендер «Досыңды көрсет, қандай азамат екеніңді айтып берейін» деп отырушы еді ғой. Ол - мені, мен - оны «Досым» деп таныстыруға еш қысылмайтындай шынайы дос болдық. Бір-біріміздің бағамызды біліп, бағымызды қадірледік.

Міне, өмірде адал досым, қызметте сенімді серігім бола білген еңбек ардагері Біләл Доскейұлымен сексеннің сеңгіріне қатар көтеріліп отырмыз. Білекең 1938 жылы 15 қаңтарда Шет ауданына қарасты «Жаңа жұрт» колхозында дүниеге келіпті. Біздің буынның тағдыры ауыр болғанын, балалықтың балдәурен шағына мейірлері қанбағанын жұрт біледі. Әсіресе менің Біләл досымның тағдыры ауыр болды. Үш жасқа толғанда әкесі Несіпбай Ыбыраев майданға аттанып, хабарсыз кетті. Майданға аттанарда Біләлді Доскей атасы мен Бибіажар әжесіне аманаттап кетеді. Содан Біләл атасы Доскейдің тәрбиесінде болып, тегі де сол кісінің атына жазылып кеткен екен. Біз оны кейін білдік. Бәріміз Біләлді Доскейнің баласы деп ойлайтынбыз. Сөйтсек, Доскей атасы Біләлға үнемі «Сен - менің баламсың» деп отырады екен де, көзінің тірісінде бәйбішесіне: «Біләлді Доскейұлы деп жаздыр. Ыбырай-Несіпбайда Сыздық бар. Оны да жеті жасқа дейін тәрбиелеп, мұсылман жасап жібергенбіз» деп қатты тапсырыпты.

1944 жылы Доскей атасы дүние салып, Біләл әжесі екеуі ғана қалды. Сол «Жаңа жұрт» колхозында бастауыш мектеп бітірді. Көзіміз көрді, әжесі өте парасатты, өжет, тік мінезді, аймаққа, ағайынға қадірлі кісі еді. Сол кісінің тәрбиесі болар, Біләл досым да жасынан елгезек, тәрбиелі, үлкенді құрметтей білетін, кішіге қамқорлық жасай алатын азамат болып бой түзеді. Әкеден, атадан ерте айырылған, алайда тағдыр тауқыметіне мойымаған жігерлі ұл осылайша ерте есейді. Еңбекке ерте араласты. Мектеп табалдырығын қатар аттағанымызбен, Біләл орта мектепті бізден кейін бітірді. Сабақ үлгерімінің төмендігінен емес, тағ-

дырдың тауқыметімен солай болды. Кейбір жылдары колхоз жұмысына жегіліп, әжесіне қолқанат боламын деп жүріп, мектептегі оқудан қол үзіп қалды. Жалғыз Біләл емес, сол сұрапыл жылдарға балалық шағы тұспа-тұс келген ұрпақтың көрген бейнеті ғой бұл. Бірақ біздің көбіміз жазғы, күзгі маусымда колхоздың егіс даласы мен пішен дайындау алқаптарында жұмыс істегенімізбен, оқуымызды ақсатпаған едік. Ал Біләл болса, тың игерушілер легіне қосылып, мектепті 7 сыныптан кейін тастап кетті. Барлық достары оның оқуға деген қабілетін білгендіктен, Біләлді қайтадан оқуға үндеп жүрдік. Бірақ «сананы тұрмыс билеген» заман ғой, Білекең алған бетінен қайтпады.

Иә, «Нұраталды» совхозының сол кездегі директоры М. Бурятия болмағанда, Білекең сол бейнетке белшеден батып жүре берер ме еді... Кім білсін?! Бір күні егіс даласына келген директор Біләл Доскейұлына жолығады. Жас жігіттің еңбекқорлығын сырттай бақылап, риза болып жүрсе керек, бірден: «Сен жақсы тракторшы, майталман механизатор боласың. Орден де аласың, медаль да тағасың. Бірақ бұл жер сенің ортаң емес. Сондықтан келесі оқу жылынан бастап оқуыңды жалғастыр. Сенен болашақта білікті маман шығады» деді. Біләлдің болашағы туралы Бурагин мырза оның қамқор ағасы Сәнеке Дүйсекеновке де ескерткен екен.

Сөйтіп Білекең 1955-1958 жылдары Шет ауданының орталығы Ақсу-Аюлыда орта мектепте оқып, ойдағыдай бітіріп шықты. Мектеп бітірген жылы комсомолдық жолдамамен «Нұраталды» совхозының № 3 комсомол бөлімшесіне тракторшы болып орналасты. Алғырлығымен, саяси сауаттылығымен, қоғамдық белсенділігімен танылған жігерлі жас бірден совхоз, аудан басшыларының назарын өзіне аудартты. Сонымен, Біләл Доскейұлына зор сенім артылып, оған совхоздың комсомол ұйымын басқару міндеті жүктелді. Мен ол кезде аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшысы едім. Жақан Қошанов замандасымыз - екінші хатшы. Ауыл жастарының жетекшілігіне сайланған күннен бастап Біләл Доскейұлының пікірі, көзқарасы бізбен үндестік тауып, біздер қоян-қолтық жұмыс істеуге кірістік. Ұйымдастырушылық қабілеті жоғары екендігін танытты. Сол жылдары біздердің мойнымызда ауыл жастарын еңбекке баулу, олардың жұмыстан бос уақытын мазмұнды ұйымдастыру секілді жауапты міндеттер тұрды. Орталық Комитеттің жер-жерде комсомол жастар бригадаларын құру туралы қаулысы бар. Не керек, біз бірлесе жұмыс жүргізу арқылы бірнеше жастар бригадаларын ұйымдастырдық. Көшбасшылық қырымен көзге түскен Білекең, аудандық, облыстың комсомол комитеттерінің пленум мүшесі, тексеру комиссиясының төрағасы болып сайланды. 1959 жылы совхоз жолдамасымен Қарағанды қаласындағы бухгалтерлік курсты бітіріп келді де, шаруашылықта есепшілік қызметке кірісті. Шаруашылықтың есеп-қисап жұмысында да алғырлығымен танылды.

Бұл жылдар Шет өңірінің шаруашылықтары шалқып, жұлдызы жарқыраған кезең болатын. Жаңадан шаруашылықтар ұйымдастырылып, жаңа совхоздар ашылды. Солардың бірі - «Путь к Коммунизму» совхозы. Осы жаңа совхозда аға есепші қызметін атқара жүріп, Алматы халық шаруашылығы институтының экономика факультетінің сырттай бөліміне оқуға түсті. Теориялық білімсіз-ақ ауыл шаруашылығы саласының есеп-қисап жұмысын практикалық тұрғыдан жетік меңгеріп алған Біләл Доскейұлының қызметтік өрлеу кезеңі басталды. 1964-1973 жылдар аралығында совхоздың бас есепшісі лауазымын мінсіз атқарған ол 1973 жылы аудандық ауыл шаруашылығы басқармасы бастығының экономика мәселелері жөніндегі орынбасары қызметіне тағайындалды. Екі жылдан кейін жаңадан ұйымдастырылған «Ақши» мал бордақылау совхозына директор болып жоғарылады. Жаңадан ұйымдасқан шаруашылықта жұмыс шаш-етектен болатыны белгілі. Оның аумағын белгілеп, бекіту, егіс, шабындық жерлерін анықтау, совхоз орталығының бас жоспарын әзірлеу, әлеуметтік саланың жұмысын жандандыру деген секілді қыруар шаруа тұрды. Осының барлығын оңтайлы ұйымдастырып, аз уақыт ішінде әр салаға білікті мамандар топтастырып, барлық шаруаны жолға қойды. Төңірегіне кілең жас мамандар топтастыра білді. Өзі соларға ақылшы бола жүріп, ауыл шаруашылығының тұтас бір буынын тәрбиелеп шыққанын көзіміз көрді. Олардың қатарында М. Ысқақов, С. Байымжанов, М. Еділбаев, Н. Сырымбетов, Ө. Жүнісов, Р. Нұрбеков, Қ. Игенбаев, Қ. Хасенов, Қ. Бәстенов сынды білікті мамандар кейін аудан көлемінде талай жауапты қызметтер атқарып, ел алғысына бөленіп жүрді. Жаңа шаруашылықтың көрсеткіштері аудан бойынша кеш бастап, дала төсі дүбірге бөленді. Біләл Доскейұлының осынша еңбегін ескерген аудан басшылығы оның 1978 жылы «Шет» совхозын басқаруға жіберді. Бұдан кейін де Шет ауданының бірнеше шаруашылықтарын басқарды. Атап айтқанда, «Шет» совхозына қарасты «Жарық» ауданаралық астық қабылдау кәсіпорнын өркендетуге өлшеусіз үлес қосты.

1989-2006 жылдары Шет аудандық ауыл шаруашылығы басқармасы басшысының экономика мәселелері жөніндегі орынбасары, бас есепші болып абыройлы қызмет атқарып, зейнеткерлік демалысқа шықты. Зейнеткерлік демалысқа шыққаннан кейін де қол қусырып отырмай, ел игілігі жолындағы қоғамдық белсенділігін бәсеңдеткен жоқ. Ақсақалдар алқасының тізгінін ұстап, тәуелсіз Қазақстанның гүлденуіне өзіндік үлесін қосты.

Ауыл шаруашылығы саласындағы ұзақ жылғы еңбегі мемлекет тарапынан да жоғары бағаланып, лайықты марапаттарға ие болды. «Тың және тыңайған жерлерді игерудегі еңбегі үшін» медалімен үш рет(1957, 1964, 1975 жж.), «Қажырлы еңбегі үшін» (1970 ж.), «Ерен

еңбегі үшін» (1990 ж), «Трудовое отличие», «Еңбекте үздік шыққаны үшін» медальдарымен, бірнеше рет ҚазССР Министрлер Кабинеті мен Жоғарғы Кеңесінің Құрмет грамоталарымен марапатталды.

Білекеңнің замандастары мен үзеңгілес әріптестеріне деген құрметі ерекше. Мәселен, өзімен ауыл шаруашылығы саласында қатар қызмет атқарған Б. Хамзин, Т. Қасымов, К. Майкенов, А. Жұмағұлов, Е. Түсіпов, Д. Көпжанова, А. Әбеуов, С. Сәдуақасов, Ғ. Әйешов, М. Қаннапин, Қ. Смағұлов, Қ. Құрманәлиев, М. Түсіпов, А. Омарбеков секілді замандастары мен К. Дүйсенбеков, Х. Байғабылов, Е. Сембин, М. Төлеуқұлов, Е. Мұхамеджанов, Ә. Сағындықов сынды ұстаздарын зор құрметпен еске алып отырады. Сондай-ақ, өзімен қатар қызмет атқарып, сырлас та, сыйлас болған К. Амандықов, Ж. Қошанов, Ш. Қасымов, Б. Жұмкин, Ә. Жуасбаев секілді достардың іскерлігі мен азаматтығын кейінгі жастарға үлгі етуден жалыққан емес.

Білекең адалдықпен асқақтап, қарапайымдылықпен қарыштады. Адами қасиеттерді бәрінен биік қоя білді. Ортақ игіліктен оқшауланып, қара басының қамымен пендешілікке бой алдырған сәттерін көрмеппіз.

Бүгін сексеннің сеңгіріне қадам басты. Әттең, бір кем дүние... Асыл жары Роза замандасымыз осы бір мерейлі шақта жанынан табылмады. Алланың әмірімен 57 жыл отасқан қосағы 2016 жылы о дүниелік болып кетті. Алты бала тәрбиелеп, 12 немере, 3 шөбере сүйген асыл әже Білекеңнің бүгінгі қызығында барын дастарқанға салып, алыс-жақыннан жиналар достарын, туыстарын күтіп отырар еді...

Бейнетпен шыңдалып, еңбекпен есейген асыл досымыз, еңбек ардагері, елжанды ер Біләл Доскейұлын бүгінгі мерейтойымен құттықтай отырып, ендігі ғұмырда қабағын мұң, көңілін кір шалмасын деп тілейміз.

Ғасыр жаса, Асыл дос!

ЖАНЫ ЖАЙСАҢ АЗАМАТ ЕДІ

Маратпен танысқанымыз бір қысыл-таяң кезде болды. Ол кезде мен Ақадыр аудандық атқару комитетінің төрағасы едім. Жақан Қошанов деген жолдасым бар еді. Әкесі Ұлы Отан соғысына қатысқан, Жарық кентінде тұрады. Сол кісі қайтыс болып, жерлеуді ұйымдастырып жүргенде таныстық. Кенттен 12 шақырым жерде тұратын «Шет» кеңшарының директоры болып істейді екен. Жақанның әкесін ақырғы сапарға шығарып салуда Мараттың еңбегі зор болды.

Ақкөңіл, мінезі ашық, айтқанын орындайтын, іскер жігіт бірден ұнады. Ұмытпасам, бұл 1975 жыл болуы керек. Содан бері туыстай, ең бір жақын інім болып кетті.

Маратты кейін де көп көріп жүрдім. Оның ішінде облыс активі есебінде сан жиналыстарда бірге болдық. Тіпті, бір-екі рет қатар отырып, пікір алыстық та. Сол жиындарда айтқан шаруашылық жұмыстарын қалай жақсарту керек, ауыл экономикасы мен мәдениетін көтеру туралы кеңестері маған қатты ұнайтын. Осындай басшылар көп болса екен деп армандаушы едім.

1993 жылдың басында Шет ауданының әкімі болып келдім. Марат осындағы ең үлкен ірі шаруашылық «Бұрма» кеңшарының директоры екен. Бірден аудандық әкімшіліктің коллегия мүшесіне кіргіздім. Кеңшардың жұмысы өте жаңсы ұйымдасқан, ауданға ғана емес, облысқа, тіпті Республикаға белгілі озат шаруашылық. Жұмысы дүркіреп жүріп тұр. Семинар, тәжірибе алмасулар облыс бойынша осы кеңшарда өтетін.

1995 жылдың шілде айында мал азығын комплексті дайындау жөнінде үлкен облыстық семинар кеңес өтті. Облыстағы барлық кеңшардың басшылары, бас инженерлер, ферма меңгерушілері, шөп дайындайтын бригаданың бригадирлері қатысты. Ауыл шаруашылығы министрлігінің белді мамандары да болды. Семинар өте ұйымдасқан түрде жақсы өтті, жоғары баға алды. Оны ұйымдастырушы кеңшар басшысы Марат еді.

Бір күні Марат кеңшардан қоңырау шалды. «Ақылдасатын жұмыс бар еді» деп, уақыт болса маған келіп, пікірлесіп алғысы келетінін айтты. Ертеңіне түстен кейін бірден қабылдадым. Ол көптен бері Голландияда тұратын жігіттермен байланыста екен. «Кеңшарда Голландия

тәсілімен картоп өсіруді қолға алсам, техника, тұқым және 2 адамды 5-6 айға үйретуге жібереді», - деді. Барлық құжаттары дайын. «Енді барып соны өз көзіммен көріп, ұнаса, келісімге қол қоямын» деп өз пікірін білдірді.

3-4 күн өткеннен кейін қайта қоңырау шалды. Ол жерге үлкен бригадамен бару керек екендігін айтты. Неге біз голландиялық картопты өсіру тәсілін жалпы ауданға таратпаймыз? Одан аз шығын жұмсалып, көп өнім алынады. Бұл өз кезегінде шаруашылықтың экономикасын көтеруге үлкен әсерін тигізеді екен. Мен өз пікірімді айттым. Әуелі «Бұрма» кеңшарынан бастайық, өте тиімді, пайдалы болса, басқа шаруашылықтарға да таратамыз дедім.

Бір ай өткеннен кейін облыстық ауыл шаруашылығы басқармасының басшысы Бөрібай Биғожаұлы, мен, Марат бастаған бір топ адам, оның ұйымдастыруымен Голландияда бір жеті болып, картоп өсіретін бригадалардың жұмысымен танысып, үлкен тәжірибеден өткендей болып елге оралдық. Кеңшар коллективі картоп өсіруге бет бұрып, оған жан-жақты әзірленді. Техника да, құрал-саймандар да, тұқым да, мамандар да кеңшарға келді. Олар қалай салудың, өсірудің тәсілдерін кеңшар еңбеккерлеріне жан аямай үйретті. Келген адамдарға жұмыс істеуі үшін кеңшар басшылары барлық жағдайларын жасады. Ауыл мамандары бұл жұмыстың қыр-сырын жақсы меңгерді. Бірінші жылдың өзінде гектарына 90 тонна, екінші жылы 105 тонна, ал үшінші жылы 130 тоннаға дейін таза картоп өнімін алды. Марат онымен қоймай, жанындағы «Красная поляна» кеңшарына да тәжірибесін таратты. Кейін бұл кеңшар да Голландия тәсілімен картоп өсіруді жақсы меңгерді. Бір сөзбен айтқанда, Жезқазған облысында бірінші болып Голландия тәсілімен картоп өсірудің бастамашысы болған Марат Ахметов еді. Оны біреу біледі, біреу білмейді. Сондықтан Мараттың есімі тек «Бұрма» кеңшарында ғана емес, иісі Жезқазған өңірінде мәңгі сақталуы керек.

Жоғарыда айтқандай, содан бері біріміз іні, біріміз аға болып кеткендей болдық. Кейін ол Жамбыл облысына ауысты. Қатынасымызды үзген жоқпыз, қайта бұрынғыдан да нығая түсті. Тойға, жолдастар о дүниелік болғанда жұмысының көптігіне, жердің шалғайлығына қарамай, міндетті түрде келетін. Әлі есімде Жарық кентінде Жорғатай деген жолдасымыз қайтыс болғанда келді. Риза болып, ол кезде Қарағандыда істеуші едім, Шет округінің әкімі Әділ екеуміз Жарық кентінен 30 шақырымдай жердегі үлкен бұлақ басында қарсы алдық. Дос-бауырлардың әңгімесі таусыла ма, көп отырып қалдық. Сонда Дәмеш қарындасымның «неге келгендеріңізді ұмытып кетпеңіздер», - деген қалжың сөзі әлі құлағымда.

Бірде «Матан» ЖШС-нің директоры інім Мұрат:

- Жамбылда Қазақстан мен Қырғызстан шекарасындағы Қордай өзенінде көпір салып жатырмын. Өте үлкен, 890 млн теңге тұрады.

Соны көріп қайтсаңыз, - деп Қордайға шақырды. Бірден Маратқа қоңырау шалып, еліне бара жатқанымды айттым. «Жақсы болды, сізді Жамбылға келтіре алмай жүр едік. Бөрібайға да айтамын. Осыны сылтауратып келсеңізші, - деп қиылды.

Бір жетінің ішінде Таразға жол түсті. Қаладан 30-40 шақырым жерден Марат қарсы алды. Қуанышында шек жоқ. Бір туған ағасы келгендей болды. Ертеңіне облыс әкімі Бөрібай Биғожаұлына алып барды. Әкім жақсы қарсы алып, ақыл-кеңестерін беріп, барлық жағдайды жасады. Бұл жақсылықты еш уақытта да ұмытуға болмайды.

Маратқа қатты риза болғаным сонша, баласы Саламаттың үйлену тойына 20 шақты адамды Таразға бастап алып бардым. Салтанат 500 адам сиятындай қала орталығындағы бір үлкен мейрамханада өтті. Ол кезде жастау кезіміз ғой. Тойды өлең айтып, би билеп дегендей, асабаның орнына өзім басқарып кетіппін. Бөрібай Биғожаұлы демалыста Чехияда екен. Қызды-қыздымен түн ортасында Чехияға қоңырау шалып (ол жақта шамасы түнгі сағат 03:00-тің кезі болу керек) «Мен Тараздамын, Мараттың баласы Саламаттың үйлену тойында отырмын, қандай тілегіңіз бар?» деппін. Ол кісі мені қатты сыйлайтын. Екі жасқа жүректегі жақсы тілектерін айтып, құттықтады. Соны қатысып отырған адамдарға жеткіздім.

Бөрібай Биғожаұлын жамбылдықтардың қатты сыйлайтынын сонда білдім. Бәрі орындарынан тұрып, жақсы дем алып қайтуларына ізгі тілек білдіріп, тост көтерді. Әрине, бұл Маратты, оның отбасын қатты сыйлағандықтың айқын көрінісі еді.

Марат туралы көп айтуға болады. Оның өмірі бір шежіре. Жазсаң, бір кітапқа да сыймайды. 40 жылдан артық білемін. Отбасымызбен араластық. Бірде оларда, бірде біздің үйде болдық. Бүгін еске алсақ, соның өзі үлкен бір мереке сияқты. Тіпті кейбір кезде Марат өзінің дүниеден ерте кететінін біліп, бой жазып жүрді ме деп ойлаймын.

Бірде Шымкентке жұбайым Ғалия екеуіміз бара жатсақ, Тараз теміржол вокзалында Дәмеш пен екеуі гүлдерін ұстап, қарсы алды. Қайдан білдің десем, «Өзіңізден үйренген іс қой» деп қалжыңдайды. Қазір Сарыағашқа жиі барамыз. Өткен жылы перронға шығып, бірдеңе жоғалтқандай көңілім құлазып, біреуді күткендей бір түрлі кейіпте болдым. Күтіп алатын Маратым енді жоқ. Соған сенгім келмеді. Пойыз орнынан қозғалғанша Мараттың келетін жағына қарап тұрдым. Бірақ келіп қалама деген үміттен айырылғым келмейді. Оның жымыып, езу тарта күліп, тәтті қалжыңын қалай ұмытарсың?!

Сарыағашта «Арман» санаторийінде демалып жатқан кезіміз еді. Медбике іздеп келіп сізге адамдар келді, соларды алып келемін деді. Әртүрлі ойға қалдым. Бұл жақта мені кім іздеуші еді дегендей. Айтқанша, бір топ адамды бастап, Марат кіріп келіп бас салып құшақтап

жатыр. Таразды көшіріп алып келіпті. Санаторийдің директорын, бас қабылдаушысын шақырып бір күн тойладық.

Марат арамыздан жас кетті. Оның берері әлі көп еді. Ол асқан маман, өз ісінің шебері, ауыл шаруашылығының шебер ұйымдастырушысы, елдің сыйлы азаматы болатын. Қазір де «Бұрма» кеңшарының адамдарымен кездесіп тұрамыз. Олар Маратты ерекше атайды, оның адамгершілігін, іскерлігін, мәдениеттілігін күні бүгінге дейін жыр қылып айтады.

«Орнында бар оңалар» деген ғой. Артында Азаматы мен Саламаты, жан жары Дәмеш қалды. Мараттың жасамаған жасын, көрмеген қызығын солар көрсін деймін.

Голландияға іссапармен барғанда

НАҒЫЗ АЗАМАТ

Өмір - ұлы өзен. Дария ағысындай өз арнасымен алға жылжып, аға бермек. Өткенің - тарих, ертеңің - үміт. Өткен өмір беле-сінде өшпес із бен замандастарымыздың айшықты қолтаңбасы бар. Міне, сол өшпес із қалдырғанның бірі Айтжан десем, артық болмас. Жақсы адамның абыройы жалпақ елге жайылатыны бесенеден белгілі. Ақылды, білімді, іскер, тәжірибелі басшының қолына қай саланың, қай аймақтың тізгінін берсең де, оның бағын жандырып, берекесін кіргізері сөзсіз ғой. Айтжан қай салада жұмыс істемесін, сол саланы меңгеріп, жақсартып жібереді. Өз басым Айтжанның адами қасиеттеріне куә болған жан ретінде, сөзіне берік, ісіне мығым екенін жақсы білемін.

Ғасырдың бас кезінде Айтжанмен облыстық мәслихаттың сессиясында кездестім. Бұрын таныстығымыз аз болатын. Ол сессиядан кейін кіріп шығатынын айтты. Кездесуімнің негізгі арқауы - қай деңгейдегі мәслихат болмасын, оның рөлі мен беделін арттыру. Бізде осы жағы жетіспейді. Мәслихат тек бюджетті ғана бекітеді. «Аудандық, қалалық мәслихаттар облыстық мәслихатқа бағынбайды. Әрқайсысы өзінше жұмыс істеп жатыр. Байланыс аз. Сондықтан осылардың басын біріктіретін бір ұйым керек сияқты», - деді Айтжан.

Өзім де осы туралы көптен ойланып жүр едім. Айтжанның ойы көңілден дәл шықты. Қысқасы, не керек, республикалық мәслихаттар бірлестігі осылай дүниеге келген еді. Ол осы бірлестіктің белсенді мүшесі болды. Бірінші құрылтай конференциясында тексеру комиссиясының мүшесі болып сайланды да, кейін төрағасы болды. Бірнеше рет сессияда баяндама жасады. Бастаманы көп көтеретін. Оның ұсынысы бойынша бірлестіктің сессиясын облыс орталықтарында өткізіп, солардың озың тәжірибелерімен танысып, пікір алмастыру керек деген еді.

Бірлестіктің сессиялары Алматы облысында, табиғаты ең әдемі жер - Табағанда өтті. Төрт ауданда болып, тәжірибе алмастық. Бұл кездесу көпшілігінің мәңгі есінде қалды. Өйткені мәслихат хатшыларын ешқайда жиналысқа шақырмайды екен. Былайша айтқанда, аудан, қаладан ұзап шықпайды. Мәслихат хатшыларының бұл бірінші рет сыртқа шығуы екен. Оларды облыс әкімі Серік Үмбетов қабылдап, жеткен жетістіктері мен алда тұрған міндеттеріне тоқталды.

Көшпелі кеңестің сессиялары Оңтүстік Қазақстан облысында өтіп, кеңес мүшелері Түркістанда, Сайрамда болды. Шығыс Қазақстан облысының Қотанқарағай ауданында, Астана қаласында, Қостанай, Маңғыстау облыстарында өтті.

Айтжан туралы есте қалған бір көріністі айта кетуге болады. Кеңес мүшелері Жаңаөзен қаласында, бүгінде жұртшылықпен өте таныс Кендірлі жерінде, алтын күмбезді Адай ата мен Бекет ата кесенесінде болдық.

Бекет ата кесенесіне және музейіне бару біздің жоспарымызда жоқ еді. Кешінде Айтжан келіп, жанында тұрып Бекет ата кесенесіне бармағанымыз қалай болар екен деді. Мен облыс әкімі Қырымбек Көшербаевқа кіріп, осы мәселені айттым. Ол кісі Айтжанның бұл пікірін бірден қоштап, оған жай көлікпен жете алмайсыздар деп, екі тікұшақ берді.

Сөзден сөз шығады, ойды ой қозғайды дегендей, Айтжанның бір шұғыл шешімі әлі естен кетпейді. Бекет ата кесенесінің ішінде 40 метрлік терең шыңырау құдық бар екен. Содан су алып шығу керек. Ал, егер де адамға рақымшылығы аз, халыққа жақсылығы мәз емес, айтқанында тұрмайтын жағымсыз адамның салған шелегінде су аз болады, тіпті болмайды да екен. Жиналғандар біраз бөгеліп, «сен сал», «сен сал» деп, бір-біріне сілтеді. Ешкімнің батылы барып, шелекті шыңырау құдыққа салмады. Сонда Айтжан тұрып, «мен салып көрейін» деп, шелекті шыңырауға тастады. Бәріміз де тым-тырыс, шыбынның ызыңы білінбейді деген сияқты. Бақытына қарай, шелек суға толып шықты. Бәріміз де Айтжанды құттықтап жатырмыз. Бұл шындығында оның адамгершілігінің мол екендігін, халыққа рақымының зор екендігін тағы да бір дәлелдей түсті.

Айтжанның 20 жылдай мәслихат депутаты болып, төрт рет мәслихат хатшысы болып сайлануы әр адамның қолынан келе бермейді. Жоғарыда айтқандай, Республикалық мәслихат депутаттарының бірлестігін ұйымдастыруда үлкен жұмыс атқарған азамат.

Сол бірлестікті ұйымдастырудың басы-қасында болып, үлкен белсенділік көрсетті. Сол себепті Айтжанға Қазақстан мәслихаттарының Құрметті депутаты деген атақ берілді. Бұл атақ өзінің шын иесін тапты. Әттең, өкінерлігі сол, Айтжан бұл наградасын депутаттардың ортасында болып, жағасына таға алмады.

Адамның да адамы, азаматтың да азаматы бар. Біздің Айтжан - нағыз азамат еді.

МАЗМҰНЫ

Е. Қошанов. Қажырлы қайраткер немесе алғысөз орнына.....	5
--	---

ЖҮРЕКЖАРДЫ

(Естеліктер)

Е. Тоғжанов. Елім деген азамат.....	11
М. Көпеев. Талантты талап ұштайды.....	14
Қ. Нағыманов. Сөзі мен ісі біртұтас азамат.....	18
А. Ғазалиев. Сәулелі ғұмыр.....	24
Ш. Мырзахметов. Арқаның Ақберені.....	29
Р. Жүнісов. Қайран Қасымбек!.....	32
Т. Зейнешев. Қайраткер.....	35
Р. Әбдікеров. Біртуар.....	39
Р. Әбдікеров. Өз дәуірінің дарабозы.....	44
Ө. Кәріпұлы. Сыйлас тұрғыласым еді.....	47
З. Тайшыбай. Алаштың ардақтысы.....	53
Х. Төлеубаев. Біздің Қаскең.....	58
Н. Дулатбеков. Ағаның жарқын жолы.....	64
Ө. Ахметов. Жездіні түлеткен қайраткер.....	68
И. Арыстан. Жан досым.....	72
Б. Доскеев. Дара тұлға.....	80
М. Сатыбалдин. Ақадырды көркейткен Қасекең.....	86
В. Карепов. Мой наставник.....	99
Б. Қазығұлов. Ізгіліктен жаралған жан.....	101
Ш. Үмбетов. Ардақты аға, асыл азамат.....	104
Б. Жұмкин. Аты аңызға айналған асыл аға.....	108
С. Тұңғышбеков. Асыл аға.....	112
Ә. Бәкіров. Мен білетін Қасымбек ағамыз.....	116
М. Мұхтаров. Тұғырлы тұлға.....	120
Қ. Сейілбеков. Адалдықтан айнымаған аға.....	123
Е. Жәнібеков. Жалындап өткен жарқын ғұмыр.....	126
Г. Медиева. Самые светлые воспоминания.....	130
Н. Медиева. Жарқын бейнең - жадымызда.....	133
З. Медиева. Мой папа самый лучший.....	135
Е. Мұсабек. Қаскеңнің қасқа жолы.....	139

ШУАҚТЫ СӘТТЕР ШҰҒЫЛАСЫ

Т. Жексенбіұлы. Қайраткер.....	169
М. Имашев. Қасымбек бауырыма.....	171
С. Сматаев. Киелі жердің бір ұлы	173

<i>С.Ақсұңқарұлы. Әр жүрген жүрісіңнен туады аңыз.....</i>	175
<i>Т.Майбас. Шақыт.....</i>	177
<i>Н. Домбай. Мазасыз Медиев.....</i>	182
<i>Ө. Кәріпұлы. Дос көңілден лебіз.....</i>	188
<i>Д. Қамиев. Қажырлы қайраткер Қасымбек Медиевтің 75 жасқа толған мерейтойына жыр шашу</i>	190
<i>М. Жадаев. Тұлға.....</i>	193

АМАНАТ

Жергілікті өмір айнасы.....	197
Халықпен кеңескеннен кем болмаймыз.....	201
Ел сүйген ұл.....	203
Жігіттің сұлтаны.....	206
Жақсы Жәкең.....	214
Әдемі қартаю да бір бақыт.....	218
Өз заманының айтулысы еді.....	220
Елдің сөзін сөйлеп, қамын ойлаған.....	222
Абырой асуында.....	227
Биік тұлға.....	231
Ер көңілді азамат.....	234
Еңбегімен танылған азамат.....	236
Еңбегі ерен Еленнің.....	238
Еңбекпен есейген ер.....	242
Жаны жайсаң азамат еді.....	246
Нағыз азамат.....	250

АРҚАНЫҢ АҚБЕРЕНІ

(Рух кітабы)

*Құрастырған және кітап материалдарын
әдеби өңдеген Ерсін Мұсабек*

Редакторы Айгүл Абдрахманова
Техникалық редакторы Эльмира Заманбек
Көркемдеуші редакторы Жеңіс Қазанқапов
Дизайнері Жанұзақ Досхожаев
Беттеген Ұлжан Бердібекова
Корректоры Назгүл Бимағанбетова

Басуға 12.07.21 қол қойылды.
Пішімі 70 x 100 $\frac{1}{16}$. Қағазы борлы.
Офсеттік басылыс. Шартты баспа табағы, 20,8.
Тапсырыс № 224. Таралымы 400 дана.

«Фолиант» баспасы.
010000, Нұр-Сұлтан қаласы, Ш. Айманов көшесі, 13

«РЕГИС-СТ Полиграф» баспаханасында басылды
010000, Нұр-Сұлтан қаласы, Ш. Айманов көшесі, 13

9 786013 389509